

דברי הכנסת

הישיבה הארבעים-ושמונה של הכנסת השלוש-עשרה

יום רביעי, י"ג בטבת התשנ"ג (6 בינואר 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:00

תוכן העניינים

הצעת ועדת הכנסת לנטיילת הזכות לפי סעיף 9(א) לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם_ התשי"א-1951, מחבר הכנסת ה' מחאמיד

ברכת יושב-ראש הכנסת את המשלחת הפרלמנטרית של יידיי ישראל ממפלגת השמרנים בבריטניה

הצעת ועדת הכנסת לנטיילת הזכות לפי סעיף 9(א) לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951, מחבר הכנסת ה' מחאמיד

שאלות בעל-פה

מקרי קפיאה למוות של חסרי דיור

הצעת ועדת הכנסת לנטיילת הזכות לפי סעיף 9(א) ל[חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951, מחבר הכנסת ה' מחאמיד

הודעה אישית של חבר הכנסת משה פלד

שאלות בעל-פה

מימוש הקפאת תוכנית ההבראה של מגן-דוד-אדום

פעילות לשכת העיתונות הממשלתית בשבת

הצפות בכבישי הארץ עקב הגשמים

רוצחו של אמציה בן-חיים, זיכרוננו לברכה

נשיא בית-הדין הצבאי בדרום

שאלות ותשובות

פיתוח יישובים בדואיים בנגב

שאלות בעל-פה

השארית פצוע בדרך

שאלות ותשובות

אוניברסיטת אל-נג'אח

שימוש בסמים ובאלכוהול בצה"ל

זיכוי בגין ימי מילואים

תלונת חייל שנפצע בתאונה

שימוש בסמים ובאלכוהול בצה"ל

העסקת חברה לייעוץ תקשורת על-ידי הנהלת תע"ש

הריסת בתים תוך שימוש בטיילים

דחוי גיוס

מקלטים ציבוריים וחדרי ביטחון ביישובי קו העימות

טיפול רפואי לעציר בכלא קציעות

פעילות צבאית בח'אן-יונס

נוהלי הכניסה למוצבי צה"ל

שירות מקוצר של "נערי רפול"

דחיית מועד הגיוס לצה"ל

הצעה לסדר-היום

עתידם של העובדים המוגבלים בחברת "המשקם"
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
שאלות ותשובות
גבייה נוספת על מכירת תרופות
פלואוריד במי השתייה
תוצאות בדיקות מי שפיר
ייבוא זרע להפריות מלאכותיות
סכנה של התפרצות מגפת הפוליו
הפסקת ביטוח אשפוז עקב מחלה
חובת חברי "אגד" לשלם דמי חבר לקופת-חולים
גביית תשלום עבור פינוי נפגעי תאונות
תלונות על פעילותו של פסיכולוג
הגבלת הודעות לתקשורת מטעם מגן-דוד-אדום
תשלום עבור טיפול בילדים במקרה של פגיעה מינית או פיסיית
ביטוח תינוק בקופת-חולים מאוחדת
הפסקות היריון
זיכוי המורה אריק בן-חורין
מעמדה של רשת רק"ע
סקר בדבר שנאת זרים
לימודי רפואה וטרינרית
העברות כספים לבית-המדרש לרבנים
כתוביות לחירשים במהדורת החדשות
שמירה במוסדות חינוך בירושלים
תמריצים לעובדי הוראה ביישובים ערביים
התבטאות של שרת החינוך
שאלות בעל-פה
גירושם של יהודים משיחיים ממדינת ישראל
הריגת צעיר בשוגג בפתח-תקווה
הצעה לסדר-היום
היישובים הערביים הלא-מוכרים
הצעת חוק הגבלת ייבוא בשר ודגים, התשנ"ב–1992
(הצעת חבר הכנסת י' לוי)
הצעות לסדר-היום
שביתת האוניברסיטאות

**הצעת ועדת הכנסת לנטילת הזכות לפי סעיף 9(א) לחוק חסינות חברי הכנסת,
זכויותיהם וחובותיהם התשי"א-1951, מחבר הכנסת ה' מחאמיד**

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו פותחים את ישיבת הכנסת, יום רביעי, י"ג בטבת התשנ"ג, 5 בינואר 1993.

אנחנו עוברים לסעיף הראשון, הצעת ועדת הכנסת לנטילת הזכות לפי 9(א) לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951, מחבר הכנסת האשם מחאמיד. יפתח חבר הכנסת יצחק לוי, במסגרת עשר דקות. חבר הכנסת יצחק לוי, אתה מוזמן. אחריו, חבר הכנסת האשם מחאמיד, במסגרת עשר דקות.

יצחק לוי (בשם ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הנני מבקש להביא בפני הכנסת את הצעת ועדת הכנסת. אני רוצה להדגיש, אדוני היושב-ראש, שאני מדבר כאן בשם ועדת הכנסת, ועל-פי בקשתו של יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת חגי מירום.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בפני ועדת הכנסת הוגשו שלוש בקשות לנטילת חסינותו של חבר הכנסת האשם מחאמיד, אשר הופנו ליושב-ראש הכנסת, והוא הפנה אותן לוועדה. ההליך הזה נעשה על-פי סעיף 13 לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951. וזה לשון סעיף 13(א): "הכנסת רשאית, בהחלטה, ליטול מחבר הכנסת את החסינות לגבי אשמה מסוימת, וכן ליטול ממנו חסינות אחרת או זכות הנתונות לו לפי חוק זה, חוץ מחסינות או זכות הנתונות לו לפי סעיף 1; אך הכנסת לא תחליט החלטה כזאת אלא לפי הצעת ועדת הכנסת עקב בקשה שהובאה לפני הוועדה".

באותו סעיף, בסעיף קטן (ג), קובע החוק, ש"בקשה לפי סעיף זה תוגש ליושב-ראש הכנסת, שיעבירנה לוועדת הכנסת לדיון בישיבתה הקרובה". ואכן כך נעשה.

ועוד באותו סעיף, בסעיף קטן (ד), נאמר: "ועדת הכנסת לא תציע, והכנסת לא תחליט, ליטול מחבר הכנסת חסינות או זכות, אלא לאחר שניתנה לאותו חבר הכנסת הזדמנות להשמיע את דברו".

סעיף קטן (ה) קובע: "הכנסת לא תדון ולא תחליט על נטילת חסינות או זכות אלא אם הודיעו לכל חברי הכנסת, לפחות עשרים וארבעה שעות מראש, על קיום הדיון וההצבעה".

קודם כול אני רוצה לקבוע, שכל תנאי החוק התקיימו. כל ההליך היה תקין ולפי החוק.

ברצוני לציין שהסרת חסיונות זו אינה מאפשרת העמדה לדין. בעניין זה הוראות החוק וסעיף 13(ב) מאפשרות רק ליועץ המשפטי לממשלה לבקש הסרת חסיונות לגבי אשמה מסוימת. עוסקים אנו בדיון זה בנטילת חסיונות אחרת או זכות, והסמכות לבקש זאת נתונה בידי הממשלה או בידי כל חבר כנסת.

הבקשה הראשונה הוגשה על-ידי חברת הכנסת לימור לבנת ביום ג' בטבת התשנ"ג, 27 בדצמבר 1992. חברת הכנסת לבנת ביקשה ליטול חסינויותיו של חבר הכנסת מחאמיד המוקנות לו על-פי סעיפים 2 ו-3 לחוק הנ"ל.

חבר הכנסת צחי הנגבי הגיש ביום ד' בטבת התשנ"ג, 28 בדצמבר 1992, בקשה ליטול את חסיונותו של חבר הכנסת מחאמיד המוקנית לו על-פי סעיף 3, וזכותו המוקנית לו על-פי סעיף 9(א) לחוק הנ"ל.

והשלישי, חבר הכנסת משה פלד, הגיש באותו תאריך בקשה לנטילת זכויותיו של חבר הכנסת מחאמיד המוקנות לו על-פי סעיף 9(א) לחוק הנ"ל.

שלושת חברי הכנסת נימקו את בקשתם בכך, שחבר הכנסת האשם מחאמיד, בעת ביקור והשתתפות בכנס ברצועת-עזה ביום 24 בדצמבר 1992, התבטא בצורה חמורה ביותר. דבריו גם שודרו בתוכנית "מבט לחדשות" באותו ערב.

חברי הכנסת ציינו בעיקר את המשפט שנשמע מפיו של חבר הכנסת מחאמיד, ואני מצטט: "כל עוד נמשך הכיבוש, תימשך המהפכה, תימשך האינתיפאדה, ולא רק באבן". חברת הכנסת לימור לבנת טענה במכתבה, שיש באמירת דברים אלו "קריאה לפלשתינים להשתמש בנשק חם לעבר חיילי צה"ל ואזרחי מדינת ישראל על מנת להרוג", ויש בזה משום "בגידה במדינת ישראל". חבר הכנסת הנגבי ציין במכתבו, שדבריו גרמו זעזוע בקרב הציבור כולו, ללא הבדלי דעות פוליטיות.

אדוני היושב-ראש, לפני שאמשיך בתיאור הדיון בוועדת הכנסת ובהחלטת הוועדה, שהיא הצעה לכנסת, ברצוני להבהיר מה תוכנם של הסעיפים שעליהם התבקשה ועדת הכנסת לדון בנטילת החסיונות.

סעיף 2 אומר: "(א) חבר הכנסת יהיה חסין – (1) בפני חיפוש בדירתו; (2) בפני חיפוש בגופו או בחפציו, חוץ מן החיפוש במקום שנועד לבדיקה מטעם שלטונות המכס; (ב) חבר הכנסת יהיה חסין בפני חיפוש בניירותיו, פתיחתם והחרמתם". זה עניינו של סעיף 2.

סעיף 3, עניינו חסיונות בפני מעצר. סעיף קטן (א) אומר: "חבר הכנסת לא ייעצר אלא אם נתפס בשעה שעשה מעשה פשע שיש עמו שימוש בכוח או הפרעת השלום או בגידה".

סעיף 9(א) אומר: "שום הוראה האוסרת או המגבילה את הגישה לכל מקום במדינה, שאינו רשות היחיד, לא תחול על חבר הכנסת, אלא אם היו האיסור או ההגבלה מטעמים של ביטחון המדינה או של סוד צבאי".

אלה הם שלושת הסעיפים שעליהם התבקשה הוועדה לדון ולהסיר את החסינות ואת זכויות היתר שיש לחבר הכנסת מחאמיד לפי החוק הנ"ל.

ועדת הכנסת קיימה דיון בבקשות האלה במשך שלוש ישיבות, בתאריכים 28 בדצמבר 1992, 29 בדצמבר 1992 ו-4 בינואר 1993. במהלך הדיונים צפתה הוועדה בקלטת מתוך מהדורת "מבט", וכן קיבלה לידה את התמליל של הדברים ששודרו, לרבות תרגום לעברית. לפי דרישת החוק, הוזמן חבר הכנסת האשם מחאמיד לישיבת הוועדה, והשמיע את טיעוניו בפניה בישיבה הראשונה שלה, ביום 28 בדצמבר 1992.

רבותי חברי הכנסת, ברצוני לקרוא בפניכם מתוך התמליל את המשפטים שאליהם מתייחסות הבקשות, כדי שהדברים יישמעו בצורה מדויקת. ואני מצטט מדברי חבר הכנסת האשם מחאמיד: "כל עוד יימשך הכיבוש, תימשך המהפכה; כל עוד יימשך הכיבוש, תימשך האינתיפאדה; כל עוד יימשך הכיבוש, יימשך המאבק, ובמאבק איננו מתכוונים רק לאבן, אלא מאבק בכל האמצעים שיעמדו לרשות עמנו".

זה ציטוט מתוך הדברים שאמר חבר הכנסת מחאמיד, כפי שהובאו בפני הוועדה בתמליל. דברים אלו הובנו על-ידי רוב חברי הוועדה כקריאה לשימוש באמצעים אלימים כנגד כוחות הביטחון של המדינה, ואף מעבר לזה.

תגובת חברי הוועדה היתה קשה, לאור דברים אלו, ואני מתכוון לחברי כנסת מרוב חלקי הקשת הפוליטית, מאלה היושבים כאן מימין, משמאל ובמרכז. היו, כמובן, חילוקי דעות בקשר לפרשנות הדברים, אך הדברים, כפי שהם נשמעים, חמורים וקרובים להסתה.

חילוקי הדעות בוועדה התייחסו בעיקר לכך שמחד גיסא, אי-נקיטת צעד כלשהו תתפרש כשתיקת הכנסת לנוכח דברים חמורים אלו, ועל כן יש לנקוט את הצעד של נטילת חסינויות וזכויות. הדעה השנייה היתה, מאידך גיסא, שנקיטת צעדים מעין אלו עלולה לגרום להחרפת היחסים עם האוכלוסייה הערבית הישראלית.

בישיבתה האחרונה של הוועדה בנושא זה מסר חבר הכנסת מחאמיד הודעה בכתב, וזו לשון ההודעה: "לכבוד חבר הכנסת חגי מירום, יושב-ראש ועדת הכנסת, אדון נכבד, לסיכום הדיון – הריני מבקש למסור הודעה קצרה: א. דברי בעת סיורי בעזה בהם ביטאתי את תמיכתי בזכותו של העם הפלשתיני לעצמאות, התפרשו בצורה מסולפת, כאילו קראתי למאבק מזוין. הדבר נוגד את השקפותי ומסלף את כוונותי; ב. אין פתרון צבאי לקונפליקט הישראלי-פלשתיני. אני מאמין כי הפתרון הוא מדיני בלבד. בכבוד רב, חבר הכנסת האשם מחאמיד".

לאחר שמיעת הודעתו של חבר הכנסת מחאמיד הסירו המבקשים את בקשתם לנטילת זכויותיו של חבר הכנסת האשם מחאמיד לפי סעיפים 2 ו-3 לחוק חסינות חברי הכנסת. הווי אומר, הם חזרו בהם מבקשת נטילת החסינות הנוגעת לחיפוש בחפציו ובכליו ובניירותיו של חבר הכנסת וליכולת מעצר חברי הכנסת, וביקשו ליטול את חסינותו רק לגבי סעיף 9(א), הנוגע לחופש התנועה.

לאחר דיון ממצה סבר הרוב בוועדה, שכדי לאפשר לגורמי הביטחון למנוע מחבר הכנסת מחאמיד הופעה במקומות שבהם התבטאויות מעין אלה יכולות לגרום בעתיד לתוצאות חמורות, לשלהוב יצרים, להפרות סדר ולשימוש באמצעים אלימים, יהא דינו בכל הקשור בגישה למקומות אלה – על-פי שיקול גורמי הביטחון בלבד – כדין כל אזרח.

רבותי חברי הכנסת, אני מתאר לעצמי שחברים מוועדת הכנסת המייצגים את המיעוט בוועדה בהחלטה זו ייטלו את רשות הדיבור לנמק את עמדתם. אני מייצג כאן את החלטת הרוב, שהיא בעצם החלטת הוועדה.

ראינו כאן, על אף כל ההתפתלויות של חבר הכנסת מחאמיד לתת הסבר מתון יותר לדבריו, שבעת ההפגנה, בשעת המעשה, בצורה ובפורום שבהם הם נאמרו, לא היה אפשר לפרש את הדברים אחרת מאשר קריאה להחרפת המאבק. והחרפת המאבק, במאבק הקשה שאנו עוסקים בו – אין אפשרות לפרשו כקריאה להפגנה או כקריאה להצעת אי-אמון בממשלה. הפירוש היחיד הסביר שניתן היה לפרש באותו מעמד היה הגברת השימוש באלימות באמצעים אלימים שהם מעבר לאבן. מה אפשר להחריף מעבר לאבן? אומר לכם: אפשר להחריף מעבר לאבן – סכין; אפשר להחריף מעבר לאבן – נשק; אפשר להחריף מעבר לאבן – מטען צד. זו היתה ההבנה של אותם אנשים ששמעו את חבר הכנסת מחאמיד.

הפרשנויות שנאמרו בחדרי חדרים, גם אלה שנאמרו בתקשורת, אינן מורידות מהרושם ומההבנה של אותם אנשים, שיכלו לצאת בו-ברגע לפעולות אלימות. ומכיוון שהסרת החסינות מתייחסת לעתיד, איננו בטוחים שחבר הכנסת מחאמיד יוכל להספיק לפרש את דבריו אחרי כל משפט שהוא יאמר עוד לפני שתהיינה פעולות אלימות.

וראו מה התהליך שהיה כאן. המשפט נתקבל כך כמעט אצל כל חברי הבית, לרבות חברי כנסת מהמערך, חברי כנסת ממרצ. נכון שהיו מעין עדויות אופי לגבי חבר הכנסת האשם מחאמיד, שהוא נחשב חבר כנסת מתון וחבר כנסת שקול. נכונים הדברים, אבל – – –

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

לא אצל ערפאת.

יצחק לוי (בשם ועדת הכנסת):

אבל אני אומר שרוב הוועדה סובר, שיש סכנה באמירת משפטים כאלה בהפגנות, שהם הסתה מיידית, שהם הסתה עובר לעשייתם, ולא משנים אחר כך הפירושים, ולא משנות אחר כך ההודעות.

רבותי חברי הכנסת, חבר כנסת מחאמיד אומר שלא התכוון לכך. אבל מה הבינו ההמונים ששמעו אותו? האם הם הבינו שחבר הכנסת מחאמיד מתכוון רק להפגנה? האם הם זקוקים לעידודו של חבר הכנסת כדי להפגין? הם זקוקים לעידודו כדי לעשות מעשים הרבה יותר חריפים.

התרשמותנו היא שדיבורים מעין אלו מולידים מעשים. ואוי לנו על אילו מעשים מדובר.

חברי הכנסת, מי יודע אם היו לאירוע המדובר תוצאות. איננו יודעים, יכול להיות שכן ויכול להיות שלא. לא בדקנו את כל מי שהיה נוכח בהפגנה ולא בדקנו מה היו מעשיו באותו יום או למחרת. אך לגבי העתיד חייבים אנו לתת כלים לכוחות הביטחון להתגונן גם בפני חבר כנסת המסוגל, במתכוון או שלא במתכוון, לומר דברים בעתיד, שמשמעותם הפשוטה היא קריאה למעשים אלימים.

על כן, רבותי חברי הכנסת, החליטה ועדת הכנסת כדלהלן:

"הצעת ועדת הכנסת לנטילת הזכות לפי סעיף 9(א) לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951, מחבר הכנסת האשם מחאמיד, מיום י"א בטבת התשנ"ג – 4 בינואר 1993.

"בהתאם להוראות סעיף 13 לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951, מציעה ועדת הכנסת ליטול מחבר הכנסת האשם מחאמיד את זכות חופש התנועה לפי סעיף 9(א) לחוק האמור, לתקופה של שלושה חודשים".

אני פונה לחברי הכנסת לתמוך בהצעת הוועדה ולהצביע בעד הסרת החסינות הנ"ל של חבר הכנסת האשם מחאמיד. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת יצחק לוי. בבקשה, חבר הכנסת האשם מחאמיד.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני, ראשית כול, להודיע, שאין מטרתי בדברי אלה מעל דוכן זה לשכנע. אינני מצפה לכך, כי למדתי זה זמן רב שבנאום, יהיה אשר יהיה, אין כוח לשנות קביעות סטריאוטיפיות מוצקות ותבניות גזעניות קפואות, לפחות אצל אלה אשר הקונסטרוקציות שבראשיהם חסומות ואטומות.

ברצוני, אדוני היושב-ראש, לדבר אל העם בישראל, ערבים ויהודים, אזרחי מדינת ישראל היהודים והערבים – –

חיים דיין (צומת):

לא כך הצגת את הדברים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דיין, תקשיב לי.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני, אני מבקש.

היו"ר ש' וייס:

זו ראשית הדיון, תרשה לי. הכול נטו, לא יהיה היום ויכוח על זמן.

חבר הכנסת דיין, אני מבקש ממך, זו פעם שנייה בשבוע האחרון. יש סוג של דיונים, שבהם חשוב מאוד, גם אם הם קשים, להתרסן. אני לא רוצה לפרט. תודה.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אסור לו לדבר אל העם?

היו"ר ש' וייס:

למה אתה צריך? אני פה מרגיע ואתה מתחיל. תמשיך.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני חוזר, אדוני היושב-ראש. ברצוני לדבר אל העם בישראל, אל אזרחי מדינת ישראל הערבים והיהודים, שזכותם לשמוע ממקור ראשון את עקרונותי, עמדותי והשקפת עולמי.

כבר כשבועיים חצי ה"עליהם" מופנים אלי, מאז ביקורי בעזה. אכן, אדוני היושב-ראש, ביקרתי ברצועה לאחר הגירוש של 415 פלשתינים מבתיהם, ממולדתם, והרחקתם מילדיהם וממשפחותיהם, לאחר אותו עונש קולקטיבי, שלא כלל רק את המגורשים אלא גם אלפים מבני משפחותיהם. אותם פלשתינים, אשר לא רק גורשו והוגלו, כי אם הופקרו והושלכו לארץ לא-להם לחיות ברעב, בקור, בכאב, לאחר אותו גירוש, שבשפתו העסיסית והמליצית של היועץ המשפטי לממשלה הוא גירושון.

ביקרתי ברצועת-עזה, שם נהרגו בשבוע אחד יותר מעשרה בני אדם ונפצעו עשרות. בין ההרוגים נהג אמבולנס שנהרג מצרור יריות בדרכו להציל חיי אדם; ביניהם ילדה בת שמונה שהיתה בדרכה אולי לקנות חלב, אולי לקנות לחם; ביניהם שני אחים שנהרגו, או, בלשון מכבסת המלים, "מצאו את מותם והותירו אחריהם 13 ילדים ותינוקות", אשר אין בפי איש בעולם תשובה לתהייתם מדוע הפכו בן-רגע ליתומים. כל אלה ואחרים לא ניתן להחזיר לחיים, וכל אחד מהם הרי הוא עולם ומלואו. כל אלה ואחרים נהרגו בנשק חם.

לכן, בשום פנים ואופן אינני מחסידי השימוש והעימות בנשק חם, ולעולם לא אהיה כזה. להיפך, תמיד קראתי להפסקת השימוש בנשק ולהפסקת הירי, הקוצר את נשמותיהם של בני אדם חפים מפשע.

אני רוצה שכולם יבינו, שגם למשפחות הפלשתיניות יש כאב, וכאב זה אינו פחות מכאבן של משפחות ישראליות. הכאב הוא אותו כאב, ויש קווים אדומים למה שאדם נורמלי יכול לסבול ולשאת. אינני מסוגל לסבול ולהבין את פשר הדיכוי המשחית צלם אנוש ואת ההרג הקוצר בלחיצה על ההדק נשמות וחיים של בני אדם.

אני מודה ומתוודה, החושים שלי רגישים לסבל האנושי ולכאב האנושי. אני מודה שיש אנשים שהחושים שלהם הוקהו, ונהיו אדישים. יש אחרים, שחושיהם התבהמו עד כדי אובדן רגשות אנושיים, שכלום לא מזיז להם. אך לא פחות מסוכנת היא התופעה של אותם אנשים שנראים יפים, וליתר דיוק – משתדלים ורוצים להיות יפים בעיני עצמם, שהמוסר שלהם, לדאבוני, הוא כפול. אני לא כזה. המוסר אצלי הוא אחד ואחיד. אינני מבדיל בין כאב לכאב ובין דם לדם, שכן לכאב אין גוונים שונים, כמו שלדם אין צבעים שונים. כל חיי נלחמתי ונאבקתי – ואמשיך – בגזענות ובסטנדרדים כפולים.

לכן, אדוני יושב-ראש הכנסת, אולי זוכר אתה את עמדותי הנחרצת נגד אותו אדם שהתבטא בטלוויזיה של רבת-עמון לפני כשנה וטען שמטרת המוסלמים כביכול היא לחסל את היהודים. קמתי, ואולי גם אז הסתכנתי, ולא פחדתי מאיש, קמתי בלי פחד, מורא ומשוא-פנים והבעתי באותה מהדורת "מבט" ובריאיון באותו לילה את עמדותי המגובשת נגד כל התבטאות גזענית לכל גוניה. זוהי דרכנו, דרכה של חד"ש, מאז ומתמיד, מאבק עיקש ובלתי נלאה בגזענות, בדיכוי ובמוסר כפול.

באותה אספה בעזה, אדוני היושב-ראש, ביקשתי לא להכליל, דחיתי כל הכללה כלפי יהודים, ואמרתי שיש פנים אחרות לעם היהודי, שיש בעם היהודי רבים, אך לא כולם נשמעים, המזדהים עם מאבקו של העם הפלשתיני לשחרור, אותם כוחות שלום בישראל השואפים לסיום הכיבוש. גינתי ואגנה כל רצח, כל הרג של אנשים חפים מפשע, כי אינני מהנוהגים על-פי נהלים וסטנדרדים כפולים ואינני קהה-חושים למול רצח.

מאז תחילת דרכי הפוליטית, בהתמדה, בעיקשות ובעקביות נאבקתי ולחמתי למען דו-קיום המושתת על כבוד הדדי; אני חוזר ואומר: המושתת על כבוד הדדי, לא של סוס ורוכבו, לא של אדון ועבד. יש טירונים בעולם הפוליטי שלא הכירו אותי מספיק, אך אינני נרתע מעונשים, אינני נרתע משום שוט, משום תוצאה, ותהא הקשה ביותר. אינני נרתע מלומר את דברי, דעותי ואמונותי הפוליטיות והמוסריות, גם כאשר הם אינם פופולריים, גם כאשר אינני מבדיל ומבחין בין דם לדם ואינני חד-צדדי, חד-כיווני וחד-סטרי. אינני, ולעולם לא אהיה, מאותם אנשים אשר הרג ילד פלשתיני הפך נורמה מקובלת בעיניהם. עד כדי כך אטומים, שאינם זוכרים אפילו שם של ילד פלשתיני – – –

חיים דיין (צומת):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דיין, אני קורא אותך – – –

האשם מחאמיד (חד"ש):

הוא לא ישתיק אותי. גם האחרים לא ישתיקו אותי.

היו"ר ש' וייס:

הוא לא ישתיק אותך. אני דואג לכך.

לימור לבנת (הליכוד):

האשם מחאמיד (חד"ש):

גם את לא תשתיקי אותי. תשבו בשקט. תשמעו, תקשיבו, תדעו להקשיב.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אנחנו לא נשב בשקט, אל תטיפ לנו מוסר. אתה לא תאמר לנו לשבת.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מחאמיד, תקשיב לי, אני אדאג לזה. יש כאן חלוקת תפקידים, זה תפקידי.

אברהם הירשזון (הליכוד):

הוא לא יאמר לנו לשבת בשקט.

היו"ר ש' וייס:

אתה מתבקש כרגע להירגע.

חבר הכנסת דיין, קראתי אותך לסדר בפעם הראשונה. אני לא רוצה לבזבז את זמנה של הכנסת כדי להסביר לך למה זה לא הזמן לקריאות ביניים. אני מבקש מאחד מחבריך שיעשה את זה. בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אינני, ולעולם לא אהיה, מאותם אנשים אשר הרג ילד פלשתיני הפך נורמה מקובלת בעיניהם; עד כדי כך אטומים, שאינם זוכרים אפילו שם של ילדה או ילד ממאות הילדים שנפלו חללים. אינני חושש לומר את דעתי, שהן דעותיה של חד"ש, שאותה אני מייצג עם חברי בכנסת, וללא פחד, מורא או משוא-פנים.

הכיבוש אינו לגיטימי, אינו לגלי, ולכן טבעי שעם תחת כיבוש רשאי להתנגד ולהתקומם נגד הכיבוש. זכותו לדחות שלטון זר הנכפה עליו בכוח, כל עם כבוש ומדוכא בעולם, ללא יוצא מן הכלל, לרבות העם הערבי הפלשתיני, נוסחה טבעית היא – – –

גונן שגב (צומת):

גם בארץ-ישראל יש כיבוש?

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת יהלום ושגב, יש סוג של דיונים, אני לא רוצה לומר משפטיים, אבל מעין-משפטיים, שנחוצה להם אווירה אחרת. אני ממש נדהם שאני צריך להסביר זאת. אין לי אפילו מלים להסביר את זה.

חיים דיין (צומת):

היו"ר ש' וייס:

סלח לי, אתה לא מבין את זה באופן פנימי, שיש סוג של דיונים שצריך לשמוע ולהתנסות?

חיים דיין (צומת):

אני לא ראיתי דיון ---

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דיין, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

חיים דיין (צומת):

--- לא צריך לתת להם לנאום במליאה ---

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת חיים דיין, קראתי אותך לסדר בפעם השנייה. חבר הכנסת דיין, אני אוציא אותך, אתה תהיה הראשון שאני אוציא מהיום שאני מכהן בכנסת.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אפילו גנדי סתם לך את הפה.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת אבי יחזקאל, מה קרה לך?

חיים דיין (צומת):

אני לא צריך עוד קריאה כדי לצאת.

נואף מסאלחה (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

אני מציע שלא להגיב.

חבר הכנסת מסאלחה, אתה היית סגן יושב-ראש וניהלת ישיבות רבות. אתה יודע איך מתרחשת התלקחות. השיטה פשוטה מאוד, אחד מתחיל, מצפה שיגיבו, מתכנן את התגובות. אנחנו מכירים את החוכמות האלה. אל תשחקו אתם במשחק הזה.

רון נחמן (הליכוד):

לא כולם כאלה.

היו"ר ש' וייס:

לא, לא, אמרתי לפעמים. נא להמשיך.

האשם מחאמיד (חד"ש):

— — — נוסחה טבעית שאין אחרת תחתיה: עם כיבוש אין שלום, אין ביטחון, בשום מקום, לא בישראל ולא בשטחים הכבושים. עם כיבוש ודיכוי של 2 מיליוני פלשתינים, ודאי שאין דמוקרטיה. טבעי הוא שכיבוש אינו יכול להוליד דבר מלבד התקוממות. כיבוש מוליד אינתיפאדה, וזוהי דרכו של עולם, ושל

אומות העולם. זה אשר אמרתי ואמשיך לומר, ואינני מחדש או ממציא דבר, כי זכותו האלמנטרית של עם תחת כיבוש להתנגד לכיבוש.

צחי הנגבי (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת הנגבי, אנא. נדמה לי שאתה כבר משפטן, ואתה יודע להבחין בין סוגי דיונים.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מודה שנכשלנו בחינוך של האשם מחאמיד.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אינני מופקד על העם הפלשתיני ועל דרכי מאבקו, והאינתיפאדה איננה צריכה את האשם מחאמיד או כל אדם אחר. דעתי כל-כך נחרצת בנושא הקונפליקט הישראלי-פלשתיני. אין פתרון צבאי, אין פתרון באמצעות נשק וכדורים, אין פתרון בכוח הזרוע. היו די קורבנות והתנסויות מכאיבות כדי שכולנו נגיע למסקנה הנכונה והיחידה, שהפתרון הוא מדיני, ומדיני בלבד, על בסיס העיקרון של כיבוד זכויותיו של העם הפלשתיני להגדרה עצמית, לחופש ולמדינה עצמאית משלו, לצדה של מדינת ישראל.

השלום לא רק אפשרי כי אם חיוני לשני העמים, הישראלי והפלשתיני. הוא אפשרי – לו קיבלה ממשלת ישראל אחריות ואומץ-לב ודיברה ישירות עם אש"ף, הנציג הבלעדי והלגיטימי של העם הפלשתיני, שרק אתו אפשר להגיע לשלום ישראלי-פלשתיני.

אדוני היושב-ראש, אלה הם עקרונותי ועקרונותיה הפוליטיים-המוסריים של חד"ש.

כבר כשבועיים, אדוני היושב-ראש, כוחות רשע, סילוף וזיוף, שקר וכזב, מסיתים בצורה אלימה ובלתי אחראית נגדי. אינני רוצה להזכיר את אשר אמרו, אך אומר, בושה וחרפה לנביאי הזדון והשקר.

אדוני היושב-ראש, ההסתה הפרועה – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

מספיק. תרד כבר.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני, אני מבקש.

היו"ר ש' וייס:

אני מעיר לו.

האשם מחאמיד (חד"ש):

מי שאומר לי: תרד. תלמדו נימוסים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת האשם מחאמיד, תקשיב לי. בוא נשמור על חלוקת תפקידים. אני אדאג לכך שכל חבר כנסת יוכל לדבר, כל אחד, מכל סיעה. תשאיר לי את זה.

חבר הכנסת הירשזון, הדברים אולי לא נרשמו כי הם נאמרו בשקט. יש דברים שלא צריך לומר. תודה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

ההסתה הפרועה הגיעה לידי כך, שגזענים וצמאי דם איימו ועודם מאיימים בחיסול וברצח ואף בגירוש, בחלקם לתוניס ובחלקם ללבנון, כי הגירוש הרי הפך נשק מקובל, הרי היו דברים מעולם והטרנספר הרי הוא חוקי ויושב בכנסת, הוא מותר. הקריאה "מוות לערבים" מופיעה בראש חוצות. רק שלשום, ב-4 בינואר 1993, בהפגנת צעירי הימין מול הכניסה לאום-אל-פחם, לעיני קציני משטרה נישאו ססמאות שאמרו: "האשם מחאמיד – תצטרף למגורשים"; וגם: "האשם מחאמיד – מה שנחוץ – לא חברות בכנסת אלא כדור בראש". וכל זה, רבותי, אינו נחשב לאיום ולהסתה.

לנו יש אסוציאציות כאובות של גירוש כאוב, של הרג. למה שדברים אלה לא ידאיגו אותנו ויגרמו לנו כאב? או שמא יש למישהו מונופול על אסוציאציות וטראומות מן העבר?

וכאשר גנרל – אני לא בקי בדרגות צבאיות – חבר הכנסת משה פלד אומר בוועדת הכנסת – דבריו נמצאים בפרוטוקול של הוועדה והם פורסמו גם בהודעה לעיתונות מטעם הוועדה, בהתייחסו אלי: אם הכנסת לא תגן על הדמוקרטיה בישראל – חיילים, קצינים ואנשי מילואים יגנו על הדמוקרטיה. עד כאן. השמעתם, חברי הכנסת, השמע העם בישראל? האין כאן קריאה והזמנה לרצח? האין כאן קריאת "עליהם" של חיסול פיס, אישי וקולקטיבי? האין כאן אולי איום? האין כאן קריאה להתערבות צבאית, להמרדה ולהסתה ואף להפיכה צבאית?

תארו לעצמכם, לו אני הייתי אומר את הדברים האלה.

וכל זה אינו מספיק ואין בו די כדי להקפיץ מישהו – לא את ועדת הכנסת, שאליה שלחתי תלונה ובקשה לדון בהתבטאויותיו החמורות של חבר הכנסת פלד; זה בוודאי לא הקפיץ ולא הזיז את כבוד היועץ המשפטי לממשלה, והרי היועץ המשפטי לממשלה יודע לנקוט היטב ובמהירות הבזק צעדים ועמדות במקרים רבים, יחד עם גורמים בכנסת ומחוצה לה, ולהשתתף במסע נחרץ ומתמיד של דה-לגיטימציה של חברי כנסת מחד"ש וחברי כנסת ערבים בכלל. כל מעשה שלנו, כל התבטאות, היועץ המשפטי נוקט את חרב המשטרה על צווארינו, כאילו היינו בני חסות בידיו, כי יש במדינה דין לערבי ודין ליהודי; פירוש אחד לדברי הערבי ופירוש אחר לדברי היהודי. אפילו אותו משפט יישפט לפי אומרו ויתפרש לפי מוצאו של אומרו, אפילו יגיע להיות חבר הכנסת, כי ההתייחסות והמוסר הם כפולים: לחבר כנסת יהודי מותר; לחבר כנסת ערבי – הס מלהזכיר, זה טבו ואסור.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת – – –

היו"ר ש' וייס:

תנסה במסגרת שתי דקות להצטמצם. אני נתתי גם לקודמך קצת יותר זמן. אני לא רוצה, מבחינה טכנית, להפסיק אותך. הדברים כתובים. תנסה בעל-פה.

עובדיה עלי (הליכוד):

חבר הכנסת מחאמיד, אולי תתנצל ותגמור את העניין.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת עלי, אתה תצטרך עוד מעט לנהל ישיבה.

עובדיה עלי (הליכוד):

שיתנצל ונגמור את העניין.

היו"ר ש' וייס:

תהיה לנו הפסקה לדיון. תנהלו משא-ומתן.

חבר הכנסת מחאמיד, תנסה לסכם בעל-פה. אני גמיש פה בזמן. אני מבקש לא לעבור את הקו.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנשיא הראשון של מדינת ישראל, חיים ויצמן, אמר פעם, שמדינת ישראל תישפט בעיקר על-פי יחסה לערבים בתוכה, לאזרחיה הערבים.

אנחנו צריכים לזכור, שאנחנו כאן בזכות במולדתנו ולא בחסד. איננו אורחים כאן. אנחנו אזרחים, בנים טבעיים של הארץ הזאת.

והשאלה הנשאלת, האין התנהגות של איפה ואיפה במדינה? האם מתייחסים אלינו בכבוד ובצורה נאותה? האם כך פועלות זרועותיה השונות של המדינה? האם כך פועלת הכנסת, וועדותיה וחבריה? האם כך פועלת הממשלה, והיועץ המשפטי שלה, שמחזיק בשוט המשטרה בידיו ונוקט אמצעי הפחדה והענשה? האם לא הגיע הזמן להכיר בנו כבנים של המדינה הזאת?

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, החלטת ועדת הכנסת היא החלטה פוליטית. זה היה בית-דין פוליטי, חבר מושבעים, בית-משפט המטיל עונש פוליטי, שיש בו נקמנות פוליטית וביטוי לגישה גזענית, שלא רואה בחברי הכנסת הערבים חברי כנסת לכל דבר. זהו ניסיון של סתימת פיות, סתימת פי וניסיון לפגוע במילוי תפקידי כחבר כנסת, חתירה תחת אושיות הדמוקרטיה ויסודותיה האלמנטריים, ביזיון לערכים הדמוקרטיים.

אני מצהיר, כל החלטה, כל פגיעה, כל אמצעי ההענשה לא ירתיעו אותי מלנהל עם סיעתי, עם חד"ש, שאותה אני מייצג, מאבק עיקש ועקבי נגד הכיבוש והגזענות ולמען דו-קיום בכבוד, שוויון, שלום ודמוקרטיה.

הימין הקיצוני והפחות קיצוני התגייס כבלוק אחד, בקול אחד, במסע הסתה מגמתי שחור שלא היה דוגמתו. האין כאן משפט וחריצת דין פוליטיים?

יש רבים בבית הזה, שהיו רוצים לראות אותנו צללים, קוריוזים במסדרונות הכנסת, במליאה ומחוצה לה, סטטיסטים פרלמנטריים מנוכרים, אך לא פוליטיקאים של ממש.

וראו מה קורה, מאז תמכנו ונמנינו עם הגוש החוסם, הימין הקיצוני והפחות קיצוני מנסה להלך אימים על הציבור, ובצורה טרגית, שהממשלה הנוכחית נשענת על קולות חברי כנסת ערבים. הימין הזה עושה הכול כדי להשיג דיסקרדיטציה ודה-לגיטימציה של חד"ש ומד"ע ושל חברי כנסת ערבים בכלל. זאת למה? כדי להיבנות מערעור הלגיטימיות שלנו בכנסת.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת האשם מחאמיד, אני מבקש, אני לא רוצה להפסיק אותך. שלא תהיינה אי-הבנות. לא על זה נעשה את המשבר. אתה קיבלת 15 דקות, כפי שמגיע לך לפי התקנון. קצת עברנו את זה; לא קצת. תנסה להתרכז בתמצית. אני מכיר אותך. אני משוכנע שאתה יכול להתנתק מן הכתב ולומר דברים בעל-פה. אנחנו מכירים שנים. גם בתור מורה, בוגר "הדסים". בבקשה. תסכם ונמשיך בדיון. בלי נייר. ברוב הפרלמנטים בעולם אסור לנאום מנייר.

קריאות:

האשם מחאמיד (חד"ש):

אין ספק שההחלטה הזאת, אם תתקבל, תפגע במרקם העדין של היחסים בין הערבים ובין היהודים במדינה. מימוש החלטה זו יהווה ניצחון מוחץ לכוחות הימין הקיצוני, שהאינטרס היחיד שלו להבעיר את אש השנאה ולהשמיד כל חלקה טובה בארץ.

לכן, היום מערכת יחסים זאת עומדת במבחן חשוב. הסרת החסינות – השימוש ביד קשה, באמצעי ענישה למיניהם, בגישת ההתנשאות הפדגוגית המחנכת, במקל ובגזר – לא תזיז אותי, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מחאמיד, מאוד לא נעים לי לקטוע אותך.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני, אני רוצה לסיים.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש.

האשם מחאמיד (חד"ש):

— — לא תזיז אותי כהוא-זה מעמדו המוצקות. אמשיך בדרכי, דרכה של חד"ש, ויהיו המחיר וההקרבה אשר יהיו.

הדרישה השחצנית, הגזענית והמתנשאת לחנכנו לרקוד ולשיר לפי התווים והמנגינה המבוססים על ראייה גזענית, ואשר חלק מכם, חברי הכנסת, כפריצים ואדונים, רוצים — —

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מחאמיד, סליחה. חברי הכנסת, אל תעירו לי. אני העירותי לו. חבר הכנסת בן-אלישר, חבר הכנסת אליהו בן-אלישר, תקשיב לי. היו על הבמה הזאת בחודשים שאני יושב-ראש הכנסת הרבה נואמים שהוקצו להם עשר דקות ודיברו 27 דקות, דווקא מהאופוזיציה. יש לעתים גמישות מסוימת. אני לא רוצה לציין שמות. 27 דקות, ואתמול 16 דקות, וכעסו עלי.

לכן אני פונה עכשיו אליך בפעם השביעית ותובע ממך לסייע לניהול הישיבה ולסכם במשפט חזק את דבריך. אנא, תתנתק מן הכתב, כי אני רואה לפי הכתב שזה ייקח עוד חמש דקות.

האשם מחאמיד (חד"ש):

לא, שנייה, חצי דקה.

היו"ר ש' וייס:

וגמרנו. יותר אני לא אתמקח. מה אתך, אתה צריך לעשות את זה ליושב-ראש?

רון נחמן (הליכוד):

תתנצל. משפט חזק וזהו.

אברהם הירשזון (הליכוד):

תתנצל.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, אני רק עונה לאותם אנשים שאומרים לי להתנצל.

היו"ר ש' וייס:

תאמר מה שתרצה, אבל בקיצור.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני אומר להם ולכל אחד שרוצה לומר לי מה לעשות: אינני מוכן לרקוד לפי חלילו של איש, כי אין לזה מקום במדינה דמוקרטית ותרבותית. הסרת חסינותי, אם תתקבל, תהיה מלווה בדגל שחור, שיתנוסס מעליה זמן רב וימים ארוכים. בידכם, חברי הכנסת, לקבור ערכים דמוקרטיים ולחסלם, ובידכם גם להצילם. וזכרו, אולי אהיה הראשון, אך דעו שאז לא אהיה האחרון. תודה רבה לך, אדוני.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת האשם מחאמיד. חברי הכנסת, יושב-ראש ועדת הכנסת ידבר במסגרת עשר דקות. כאמור, הוא מרצונו העביר את רשות ההנמקה לנציג הרוב. לפי התקנון מגיע לו לדבר 15 דקות, הוא הבטיח לדבר רק עשר דקות. אחר כך כל נואם ידבר שלוש דקות. רשומים 43 נואמים.

יעקב שמאי (הליכוד):

למה? עמדת הוועדה.

היו"ר ש' וייס:

תגיש לי את זה בכתב. תשאל את חבר הכנסת צחי הנגבי איך זה הוסדר, אבל בשקט.

יעקב שמאי (הליכוד):

זה לא הוסדר.

היו"ר ש' וייס:

לא הוסדר – אחר כך נעשה בירור.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אף שפרוצדורלית הייתי צריך לעלות ולנמק בשם הוועדה, הואיל והצבעתי היתה הצבעת מיעוט בוועדה, מצאתי לנחוץ לאפשר לחבר הכנסת יצחק לוי לייצג את הוועדה, ואני מודה לו שעשה כן בהגינות, הציג עובדות והציג את עמדת הרוב.

יהיה הדברים האלה, אשר אני אומר פה, משום ביטוי לעמדת המיעוט, מיעוט לא קטן בוועדה, שהרי ההצבעה בוועדה היתה בשמונה קולות נגד שבעה. אפשר לומר, שעל חודו של קול נפלה ההחלטה.

חברי הכנסת, אני רוצה להבהיר בפתח דברי, שהדברים שנאמרו על-ידי חבר הכנסת האשם מחאמיד בעזה היו חמורים, ויש האומרים שהביטוי שנתן לדברים האלה חבר הכנסת האשם מחאמיד עוד חמור מהביטוי אשר מתפרש בעברית כאשר מתרגמים אותו. אין ספק בכך, שכמו שאנחנו נתבעים ומבקשים מעצמנו לנהוג ריסון בחברי הכנסת הערבים בבית הזה, חובה ושומה על חברי כנסת ערבים, כאשר הם נמצאים בתוך השטחים וכאשר הם מופיעים בפני המון, ליטול גם הם אחריות לדבריהם ולשאת את הדברים כך שלא יהפכו להסתה, כך שלא יפורשו בדרך שיש בה כדי לפגוע ולהרים נשק מזוין על חיילי צה"ל.

אבל, חברי הכנסת, אף שדברי חבר הכנסת האשם מחאמיד היו דברים חמורים, אני חושב שעברנו תהליך שהיה בו כדי ללמד אותנו משהו גם על ההליך הזה של הסרת החסינות וגם על עמדתו של האשם מחאמיד. אנחנו מכירים את חבר הכנסת האשם מחאמיד לא מאתמול, כאן, בבית הזה, ומחוצה לו, ואפשר לומר – ולבוא הפעם מבית-הלל ולא מבית-שמאי – שחבר הכנסת האשם מחאמיד נסחף בהתלהבותו והלך לעבר ביטויים אשר לא הכרנו בעבר ממנו – –

עובדיה עלי (הליכוד):

הוא ממשיך בזה והוא אפילו לא מתנצל.

חגי מירום (העבודה):

— ואיננו מכירים אותם גם בהווה. אני אומר משהו לעניין ההתנצלות.

אבל, חברי הכנסת, אני מרשה לעצמי כחבר בבית הזה להרהר ולערער על כל מוסד נטילת החסינות האחרת בכלל. אינני בטוח שדינו של המוסד של נטילת חסינות על-פי בקשת חבר כנסת, כאשר בדרך כלל ועל-פי רוב היא פוליטית ביסודה – האם המכשיר הזה עדיין יש לו מקום בתקנון הכנסת. אני אציע לוועדת הכנסת להרהר בכך בכובד ראש, מפני שהיום זה האשם מחאמיד ומחר זה יכול להיות חבר מן האופוזיציה, תוך ניצול רוב קואליציוני בחילוקי דעות פוליטיים.

אני אומר את זה כדי להשאיר את העניין כצריך עיון; לא קובע עמדה ברורה בעניין זה, אבל מהרהר באמת באשר למוסד הזה של הסרת החסינות האחרת.

חנן פורת (מפד"ל):

— — אינסטנציה משפטית, ותבטל את החסינות בכלל. כך צריך לעשות.

חגי מירום (העבודה):

עכשיו אומר גם על זה משהו. חברי הכנסת, אחת הסיבות לכך שנמנענו, חברים בוועדה, מהצבעה בעד הסרת חסינותו של חבר הכנסת האשם מחאמיד – היתה גם מפני כפיפותנו להלכות בג"ץ. אין לשכוח שהלכת הבג"ץ בפסק-הדין בנושא מיעארי בזמנו אמרה, כי אין ליטול חסינות אחרת שעה שמדובר במעשה שפניו פני עבר ואין תכליתו למנוע מעשה עתידי.

יודע אני, חברי הכנסת, שאפשר לומר כי הדברים אשר אמר חבר הכנסת האשם מחאמיד בעבר עלולים עוד להחמיר ולהחריף בעתיד.

יעקב שמאי (הליכוד):

משמעות הדברים שאמרת כעת היא, שאם אל העבר אי-אפשר להתייחס בוועדה, זאת אומרת שאני יכול היום לומר כל מה שאני רוצה והוועדה לא תוכל להוציא אותי מן הכנסת.

חגי מירום (העבודה):

אני אענה לך, חבר הכנסת שמאי. בכל הכבוד הראוי, אני מדבר כרגע על הלכת בג"ץ, והבג"ץ קבע במפורש שיש ליטול את החסינות האחרת כאשר הדבר בא למנוע מעשה עתידי, ולא כאשר לב-לבה של ההתייחסות הוא למעשה אשר נעשה בעבר.

יצחק לוי (מפד"ל):

זו היתה ההתייחסות.

חגי מירום (העבודה):

אני יודע, חברי הכנסת, בעיקר מהאופוזיציה, שעמדתכם היא, שהיה מקום ליטול את החסינות מפני המעשים הצפויים לנו על-ידי חבר הכנסת האשם מחאמיד. אבל אני רוצה – –

צחי הנגבי (הליכוד):

נכון.

חגי מירום (העבודה):

– – לומר לכם דברים אשר שמעתי מפיו של חבר הכנסת האשם מחאמיד; ולא רק אני שמעתי, גם חברים אחרים שמעו אותם. והוא אמר, בניסיונו להבהיר את אשר הוא אמר בעזה: "אמרתי שיש אינתיפאדה, לא אמרתי שעליה להימשך – – תיארתי מצב קיים. בטלוויזיה היה תרגום לא נכון של דברי. לדעתי יש להגיע לפתרון שלום לקונפליקט הישראלי-פלשתיני. אני נגד פתרון צבאי. הדגשתי פעמים מספר: השקפת עולמי איננה תואמת את השימוש בנשק מזוין. אינני מאלה שאומרים רק בכוח – – לי יש ראייה כוללת", וכן הלאה וכן הלאה.

אני חושב, חברי הכנסת, שמי שמעלה על דעתו שחבר הכנסת האשם מחאמיד יכול לעמוד פה ולהגיד: אני מתנצל, אינו מכיר את הרחוב הערבי, לא רק בעזה, אלא גם בכפרי מדינת ישראל.

יעקב שמאי (הליכוד):

בהחלט כן. אם מותר, אז כן.

חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת האשם מחאמיד אינו נדרש לומר: אני מתנצל. חבר הכנסת מחאמיד נדרש להבהיר את כוונותיו, ואני רואה בדברים האלה שאמר משום התנצלות, הגם שלא אמר: אני מתנצל.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אנחנו צריכים להתנצל.

חגי מירום (העבודה):

חברי הכנסת, על יסוד עברו של חבר הכנסת האשם מחאמיד, על יסוד התנהגותו, על יסוד הקריאות שלו תמיד ובעבר לדו-קיום בשלום – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

בהחלט כן. אם הוא טעה, שיתנצל; שיתנצל.

אלי דיין (העבודה):

חבר הכנסת שמאי, זה נושא שיפוטי.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, חצי דקה לקריאות ביניים.

חגי מירום (העבודה):

חברי הכנסת, אינני מטיח פה הטחות פוליטיות. אני אומר את אשר עם לבי ועם תפיסותי האישיות, ואני משתדל להישאר בגדר העניין הזה. אני רוצה להגיד כאן, שכל דרכו של חבר הכנסת האשם מחאמיד, כפי שאני עוקב אחריה, היא דרך של מאבק על דו-קיום בין יהודים לערבים במחיר כבד מאוד ברחוב הערבי. יכול היה חבר הכנסת האשם מחאמיד להופיע קיצוני הרבה יותר, ויש פה, בבית הזה, קיצונים ממנו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מה עשית להם?

חגי מירום (העבודה):

אני רוצה לומר כאן לחברי מן האופוזיציה, אנחנו יכולים היום להסיר את חסינותו של חבר הכנסת האשם מחאמיד. הוועדה גם החליטה כך. יהיה בכך משום אישור החלטתה של הוועדה. אבל אני מאוד ממליץ לחברי הכנסת כאן לנהוג הפעם לקולא. למדנו כולנו מן האירוע הזה, לרבות חבר הכנסת האשם מחאמיד, שלמד מן האירוע הזה, ואשר הבהיר את הדברים כפי שהבהיר. אין קל מלנצל את הכוח הזה כאן. מדובר בבן מיעוטים בארץ הזאת. בני המיעוטים בארץ הזאת כולה מתבוננים אל הבית הזה ומפרשים את אשר קורה כאן.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

מה פתאום? שמעת מה הוא אמר? הוא לא אמר שהוא בן מיעוטים. אתה בן מיעוטים.

לימור לבנת (הליכוד):

חגי מירום (העבודה):

אני מבקש מהבית הזה לנהוג הפעם בדרך מתחשבת, למען נוכל להמשיך ולחיות בארץ הזאת ביחסי דו-קיום ושלווה בין יהודים לערבים. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת מירום, כיוון שיש לך עוד שתי דקות, חבר הכנסת שאול עמור רוצה לשאול אותך שאלה. בקצרה, בבקשה.

שאול עמור (הליכוד):

שאלה בקצרה: אתה אמרת שבנושא ההתנצלות יש משהו מיוחד ברחוב הערבי. אני בעד זכויות האדם, ואני לא מבין מה ההבדל בין ערבים ליהודים. האם רק הערבים לא צריכים להתנצל ויהודים כן צריכים להתנצל?

חגי מירום (העבודה):

ידידי חבר הכנסת שאול עמור, לכל איש פוליטי, ואתה איש פוליטי, קשה מאוד לעמוד ולומר: אני מתנצל. אנחנו יודעים זאת. במיוחד אמור הדבר כאשר מדובר בוויכוח על תפיסות עולם כוללות. אני חושב – וזה לשיפוטו של כל אחד בבית הזה – שהדברים שהבהיר חבר הכנסת מחאמיד יכולים לעמוד לזכותו כאן. זה אשר ביקשתי.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת מירום.

רבותי, בלי שום קשר למה שקרה כאן עכשיו, ולגמרי באופן מקרי, בעניין הרבה פחות רציני – אתמול, בעת ניהול ישיבה, במתח הגבוה שאנחנו מספקים זה לזה, הערתי הערה לחבר הכנסת רענן כהן, הערה מיותרת. בדקתי בפרוטוקול. טעיתי. אני מצטער ומתנצל.

לימור לבנת (הליכוד):

הנה דוגמה אישית.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צחי הנגבי, ואחריו – חברת הכנסת לימור לבנת.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הדיון בוועדת הכנסת בבקשות של חברת הכנסת לימור לבנת ושלי לנטילת חסינותו האחרת של חבר הכנסת האשם מחאמיד היה הרבה פחות סוער. גם כאן עדיין לא גלש – אבל בכל זאת קריאות ביניים והתנצחויות. מה הסיבה לכך ששם שרר שקט, כמעט שקט טוטלי בוועדה? מכיוון שכולנו ראינו דקות ספורות לפני הדיון במה דברים אמורים. צפינו בטלוויזיה. חבר הכנסת חגי מירום, יושב-ראש ועדת הכנסת, הביא לנו מקרן וידאו, שמנו את הקלטת ונחשפה בפנינו דמותו המתלהמת של חבר הכנסת האשם מחאמיד שהוא ניצב בפני קהל גועש, משולהב, הוא לא היה כל כך נינוח כמו שהוא היה כאן מעל הבמה. הוא עמד שם ודיבר מנהמת לבו והסית באופן חד-משמעי לרצח יהודים; מה שהוא קורא כאן בלשון מדינית: מאבק לגיטימי בכיבוש.

שאלנו את חבר הכנסת מחאמיד שם בדיון: למה אתה מתכוון כשאתה זועק שם להילחם "ולא בס בל-חג'אר" – ולא רק באבן – תסביר לנו. חברי הכנסת, דווקא מן הקואליציה, שאלו אותו. מה זאת אומרת לא רק באבן? בפלסטלינה, בגרגרי אורז, במטוסי נייר? די אבנים כבר המיטו אסונות על משפחות של חיילים ושל תושבים ואזרחים ישראלים, יהודים ולא-יהודים כאחד. והוא התחמק,

והתפתל ונמנע שם, ולאחר מכן, ובסדרה של התנסחויות, במשא-ומתן מביש ומחפיר שניהלו אתו חברי הקואליציה, גם כאן, לא שמענו מה זה "ולא בס בל-חג'אר". הוא לעולם לא יגיד שהוא נגד מאבק גם באבנים, מכיוון שהוא מאמין שרק אם ירוצצו את גולגלות החיילים – איך הוא קרא לחיילים: צבא הדיכוי, האלימות וההשפלה – אז יוקם מה שהוא כינה כאן, החזון של מדינה פלשתינית עצמאית בירושלים.

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

אף אחד כאן במליאה לא צריך לו להיות אינטרס לגרום להתלקחות; אף אחד היום.

צחי הנגבי (הליכוד):

יש דיון פילוסופי על סוגיית החסינות המהותית, החסינות האחרת, קשרי הביניים בין החסינויות האלה, והאם החסינות היא גורפת מדי, או שמא נהפוך הוא – היא מונעת מן השלטון להתעמר באופוזיציה, ועוד כהנה וכהנה שאלות, בחלקן תיאורטיות, בחלקן מאוד מעשיות, הנוגעות לחיי כל אחד ואחד מאתנו.

אבל אין שום קשר בין השאלות האלה לבין המעשה של חבר הכנסת מחאמיד, שפשוט התייצב לפני הציבור כולו והסית לפגיעה מתמשכת ביהודים באשר הם.

נדמה לי, רבותי חברי הכנסת, בעיקר חברי הכנסת מן הקואליציה, שאתם תגרמו לעצמכם עוול נוראי. מבחינתנו זה יהיה מאוד משמח, הנה עוד הפעם הוכחנו שהקואליציה קורסת מול תביעותיהן של המפלגות הקיצוניות, מתנתקת ממאויי רוב הציבור, איננה מסוגלת לקבל שום החלטה אמיצה, ובלבד שהקרעים בקואליציה השברירית הזאת יתאחו. זה יהיה דיבידנד פוליטי ארוך טווח, שנוכל לעשות בו שימוש יום ולילה. אנחנו לא רוצים.

אנחנו רוצים שכאן תתייצב הכנסת כולה, או לפחות מרביתה, ותקבע את הקו האדום, עד היכן מותר ללכת, עד היכן אסור. מי שחוצה את הקו האדום הזה, הכנסת אומרת לו: עד כאן. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין עכשיו את חברת הכנסת לימור לבנת, ואחריה – את חבר הכנסת עובדיה עלי. שלוש דקות בבקשה. יש 43 חברי כנסת שנרשמו לדיון. אני מודיע עכשיו על סגירת הרשימה.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא רק באבן – אמר חבר הכנסת האשם מחאמיד בעזה; לא רק באבן, אלא בכל האמצעים העומדים לרשות עמנו. לא רק באבן – אמר חבר הכנסת האשם מחאמיד – ויצא לסיור ברחובות ח'אן-יונס מלווה במבוקשים וברעולי פנים, חמושים בנשק חם ויורים צורות באוויר כאילו כדי להמחיש ולהבהיר ולתת תוקף לזיקה בין הדברים שאמר לבין שימוש בנשק חם.

לא רק באבן – אמר חבר הכנסת האשם מחאמיד – והארץ סערה וגעשה, לא רק מימין אלא גם מהמרכז ואפילו משמאל. אפילו ערבים ישראלים חשו מאוד לא נוח נוכח האמירה הזאת.

ואז פנינו לוועדת הכנסת וביקשנו את הסרת חסינותו, ובכך שימשנו פה לרוב הציבור בארץ, שהרגיש שאי-אפשר לעבור לסדר-היום על הדברים האלה שנאמרו.

התקיימו דיונים ארוכים, דיונים רציניים, התקיימו דיונים באמצעי התקשורת, ועכשיו מתקיים דיון במליאה. ובשום דיון מהדיונים שהתקיימו לא הסכים האשם מחאמיד לחזור בו, להתנצל, לומר שהשימוש באבן גם הוא אסור. הוא אמר דברים כלליים מאוד, שמעתם פה במו אוזניים: אמשיך בדרכי, לא תזיזו אותנו, אומר מה שארצה. מה זאת אומרת: אמשיך בדרכי ולא תזיזו אותנו? אבן – זה בסדר? אבן, לבנה גדולה שיורדת ומפצחת ראשים של חיילים – זה תקין? זה מותר? לזה מותר להסית?

גם אם יש מי שמוכן לקבל את פרשנותו של מחאמיד, שאמר שלא התכוון למאבק מזוין, ראוי שידע, ראוי שיזכור מה היה בשנת 1985. אני רוצה שחברי הכנסת ייזכרו בזה, לאור דברים שנאמרו, כאילו האשם מחאמיד הוא בעצם אדם מתון בדרך כלל; מתון כזה שהלך להיפגש עם ערפאת, ואגב, תוך הפרת החוק. בשנת 1985, חודש לפני שאום-אל-פחם, שאז הוא עמד בראש המועצה שלה, הוכרזה כעיר, הוא פרסם כרוז נאצה נגד צה"ל ונגד המדינה. בעקבות אותו כרוז היתה סערה גדולה. שר הפנים לשעבר הרב פרץ סירב לבוא לטקס הכרזתה של אום-אל-פחם כעיר. אבל גם אז, מעניין מאוד, אמר האשם מחאמיד אותו דבר. הוא אמר: פירשתם את דברי לא נכון. הפרשנות לא נכונה, הוא אמר; אינני חוזר בי.

האשם מחאמיד לא חזר בו מדבריו, לא התנצל, הוא קרא להסתה, הוא המריד. ועל כך, חברי הכנסת, אני חושבת שהמעט שיכולנו לעשות, וגם הוא לא מופלג ולא מוגזם, הוא הגבלת חופש התנועה לשלושה חודשים.

אני פונה לחברי הכנסת מכל הסיעות, גם אלה שחשים אולי שלא בנוח נוכח הסרת החסינות בסעיף הזה. זו תהיה בושה, זה יהיה ביזיון לכנסת אם החלטתה של ועדת הכנסת לא תקבל היום רוב קולות בבית הזה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחברת הכנסת לימור לבנת. חבר הכנסת עובדיה עלי, ואחריו – חבר הכנסת רענן כהן.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה ומתוודה, שעמדתי העקרונית בדרך כלל היא נגד פגיעה בחסינות של חברי הכנסת. ואילו שמעתי כאן או בוועדת הכנסת שחבר הכנסת האשם מחאמיד חוזר בו מדבריו, מתנצל על הטעות החמורה שעשה, יכול להיות שהעמדה שלנו היתה שונה לחלוטין.

במקרה שלפנינו קרה משהו חמור ביותר. על רקע של מצעד צבאי, רעולי פנים, מבוקשים שיורים באוויר, ועל רקע כל מה שקרה עם המגורשים, קם חבר כנסת וקורא למאבק "לא רק באבן, אלא בכל האמצעים העומדים לרשות עמנו"; אני מצטט את דבריו.

רבותי חברי הכנסת, כאשר חבר כנסת מתלהם ואומר זאת, יש לכך משמעות חמורה ביותר. כאשר נציג ציבור, ודווקא נציג ערבי של ציבור גדול, אומר זאת, מי מעלה על דעתו שאין בכך עידוד לאינתיפאדה? מי מעלה על דעתו שאין בכך המרדה, הסתה, קריאה למאבק?

ואני שואל את עצמי ואתכם, חברי הכנסת: מי יכול להשלים עם מציאות כזאת? מי יכול להחריש? מי יכול לשתוק? במיוחד על רקע העובדה, שהוא אפילו לא מוכן לחזור בו ולהתנצל על דברים שאמר. אילו קם ואמר: רבותי, פירשתם אותי לא נכון, אני מתנצל על מה שאמרתי, אולי לא הובנתי כהלכה ואני חוזר בי מהדברים – אפשר היה כאן לשפוט אותו לקולא, כפי שהציע יושב-ראש ועדת הכנסת. אבל על רקע ההתנהגות שלו גם כאן, גם בוועדת הכנסת, אני חושב שפשוט אי-אפשר להחריש עוד.

ואני אומר זאת דווקא על רקע העובדה, שאני נמנה עם אלה הסבורים שערביי ישראל הוכיחו עד כה נאמנות למדינת ישראל, ובהתנהגות הזאת של חבר הכנסת מחאמיד יש סטייה, יש שינוי במגמה. ודווקא כמי שהוא בעד דו-קיום בין יהודים לערבים במדינת ישראל, בעד שמירה על רקמת היחסים העדינה שבין ערבים ליהודים כאן, דווקא משום כך ומשום העובדה שאני מעוניין ועושה, כמו אחרים בבית הזה, להפחתת המתחים בין חלקי אוכלוסייה – אני חושב שיש בכך פגיעה חמורה עוד יותר. והאשם מחאמיד כאן לא רק גרם להסתה ולהמרדה; הוא גרם להחמרה ולהקצנה ביחסים בין יהודים לערבים; הוא גם גרם למתח, יצר מתח, הגביר את המתח הקיים בין יהודים לערבים.

על הרקע הזה צריך לראות את הדברים בצורה חמורה עוד יותר. ואני מבקש להזכיר לחברי הכנסת, שבסך הכול מדובר על שלושה חודשים, על הסרת חסינות אחרת, שבסך הכול זו הגבלה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת עובדיה עלי, אני רוצה להזכיר לך שזמנך תם והיה צלצל.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני רוצה לומר שני משפטים אחרונים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רוצה להחמיר, ואני מתחיל בהחמרה אתך. תמיד מתחילים בהחמרה עם ידידים.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מבקש לסיים. אני רוצה רק להזכיר לחברי הכנסת, שלא מדובר באיזה עונש נורא ואיום. מדובר על הגבלת החסינות האחרת לשלושה חודשים.

אלי דיין (העבודה):

אבל העיקרון, העיקרון.

עובדיה עלי (הליכוד):

דיברתי על העיקרון. אבל אני חושב שעל רקע כל הדברים – וגם כמי שרוצה ביחסים תקינים וטובים בין יהודים לערבים – צריך לבוא ולהצביע, שכאן נחצה הקו האדום, והמעשה שלו יכול לגרום למתח מיותר. לכן צריך לעשות הכול כדי להסיר את החסינות הזאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת רענן כהן.

עד שיגיע, אני רוצה להודיע על שלוש "גזירות". "גזירה" ראשונה: אני רוצה לסגור את הרשימה. על משקל "אין עונשים אלא אם כן מזהירים", אני אומר שאין מחמירים אלא אם כן מזהירים. ובכן, אני מודיע שבתום הדברים של חבר הכנסת רענן כהן תהיה הרשימה סגורה. אם מישהו רוצה להירשם, יש לו שלוש דקות.

"גזירה" שנייה: מי שייקרא שמו והוא לא יהיה נוכח, יפסיד את רשות הדיבור.

"גזירה" שלישית: אני מודיע שאקפיד על השעון, ואני מבקש מכולם להכין את הדברים כך שלא יעברו את שלוש הדקות, שלא אצטרך, כמו שאומרים בלשון עממית, "לנדנד" להם.

חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת שאול יהלום, אחריו – חבר הכנסת אבי יחזקאל, ואחריו – חבר הכנסת חנן פורת. ובכן, אתם יודעים על שלושה אנשים מראש. ידידי ומכובדי חבר הכנסת רענן כהן, התחלתי בהחמרה עם ידיד אחד ושמו עובדיה עלי, כולם פה ידידים שלי, אמשיך אתך בדוגמה להחמרה. בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מכיר את חבר הכנסת האשם מחאמיד זה 20 שנה. ידוע לי שהוא דוגל בדו-קיום בין יהודים לערבים. דעותיו היו תמיד מתונות, ואף פעם בעבר הוא לא השמיע דברי הסתה. לכן נדהמתי, חבר הכנסת מחאמיד, לשמוע את דבריו בעזה, דברים שיש בהם משום קריאה לערבים להסלים את הלחימה.

הייתי יכול אולי להבין אילו נאמרו הדברים מתוך רוגז רגעי. אך אינך מוכן לחזור בך, מכאן שדברך נאמרו מתוך שיקול דעת. אולי המתיחות בין חברי הכנסת מהימין ובין חברי הכנסת הערבים מסבירה את התנהגותך, ואולי היא מצביעה על התדרדרות היחסים בין יהודים לערבים במדינה.

אדגיש שבעיית היחסים בין יהודים לערבים בישראל מטביעה את חותמה על חיינו מאז ראשית המפעל הציוני. בקרב ערביי ישראל יש תחושות קיפוח, תסכול ומרירות, ולמרות זאת הצלחנו לשמור על איזון דק ביחסינו. ערביי ישראל ידעו לשמור על נאמנותם למדינה תוך שמירת זהותם הלאומית וסולידריות עם עמם, כפי שהגדיר זאת חבר הכנסת עבד אל-עזיז זועבי, זיכרוננו לברכה: מדינת נמצאת במלחמה עם עמי. אני מאמין שהאיזון הדק לא נפגע גם היום. שמעתי רבים באוכלוסייה הערבית המבקרים קשות את דברך ואת סירובך לחזור בך מהם.

ידידי חבר הכנסת האשם מחאמיד, בעבודת ה-M.A. שלך עסקת בסטריאוטיפים של יהודים וערבים. מצאת שבקרב הנוער היהודי יש יותר חשיבה סטריאוטיפית לגבי הערבים מאשר בקרב הנוער הערבי כלפי היהודים. לצערי, רבים באוכלוסייה היהודית נוטים להתייחס לערביי ישראל כאל גיס חמישי. דברך רק מחזקים את הטוענים כך. בכך הזקת לערביי ישראל יותר מאשר למדינת ישראל. בעוד אנחנו מנסים לקרב יהודים וערבים, באת והפכת את הקערה על פיה, ובהתנהגותך נתת דוגמה שלילית של איש ציבור ערבי-ישראלי שהזדהה עם תנועת ה"חמאס", הפוגעת בפלשתינים יותר מאשר ביהודים.

הכנסת לא יכולה לעבור בשתיקה על דברך, והייתי אומר כך גם לחבר כנסת יהודי המסית נגד אוכלוסייה ערבית. והיו דברים מעולם. מפלגתו של מאיר כהנא, זיכרוננו לברכה, לא הורשתה להופיע בבחירות בגלל דברי ההסתה הפרועים שהשמיעה נגד הערבים. התנגדנו לגזענות מצד אחד, ונתנגד לדברי הסתה של הצד השני.

חברי הכנסת, אנחנו לא דנים כאן היום בהסרת חסינותו של חבר הכנסת מחאמיד, אלא נוקטים צעד הגנתי כדי להוכיח לעם, שחלה עלינו החובה לשמור על מוצא פינו ולהיזהר בדברים שאנו אומרים.

אני פונה אליך היום ועתה, חבר הכנסת מחאמיד, לחזור בך מדברייך. דברייך היו ברורים, חד-משמעיים, והובנו נכון. אם לא תחזור בך, תקשה על כולנו, והציבור הערבי בתוך "הקו הירוק" לא יסלח לך על הנזק שגרמת לו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. נשאר לך עודף של זמן. כל הכבוד.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני אקח אותו.

היו"ר ד' שילנסקי:

נשאר לך בעל חוב.

חבר הכנסת שאול יהלום, ואחריו – חברי הכנסת אבי יחזקאל, חנן פורת, תמר גוז'נסקי ויגאל ביבי.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת האשם מחאמיד, אני אצביע היום בעד החלטת ועדת הכנסת על הסרת החסינות.

טלב אלסאנע (מד"ע):

זו הפתעה?

שאול יהלום (מפד"ל):

ואני טוען בדיוק ההיפך מחבר הכנסת חגי מירום. חבר הכנסת חגי מירום אומר: חבר הכנסת מחאמיד אינו יכול להתנצל משום שהרחוב הערבי לא ייתן לו להתנצל. ואני אומר: עצם הסרת החסינות המוגבלת, לשלושה חודשים, רק לחופש התנועה – אומרת שאנחנו, שכל מי שמצביע בעד הסרת חסינותך אומר: לא כמוך ערביי ישראל. זו הנקודה המרכזית, משום שאם אנחנו נבוא ונגיד: אתה כמו כל ערביי ישראל, אז באמת אין טעם להסיר את החסינות. מה, נתחיל עכשיו באמצעים נגד כל מאות

אלפי הערבים שחיים פה אתנו במדינת ישראל? אנחנו אומרים: הפוך הדבר, הם לא מסיתים לרצח, הם לא מסיתים לדם.

כי הרי צריך להבין: לא סתם ביקרת בעזה. קודם כול, ביקרת כמשלחת הזדהות עם המגורשים. המגורשים ידיהם מלאות בדם, מגואלות בדם, הם מסיתים לדם. על זה הם גורשו, על זה אפילו שרי מרצ הצביעו למען גירושם, והם עשו את זה במלוא המשמעות – שידיהם מלאות בדם. אז אתה הולך להזדהות אתם כאומר: אף שידיהם מגואלות בדם לא צריך היה לגרשם, לא צריך היה לעשות מה שממשלת ישראל עשתה.

לא היתה לי הזכות לשבת בוועדת הכנסת ולראות את הסרט, אבל הנה אני רואה תמונה בעיתון: עומדים מולך רעולי פנים, מחזיקים ביד שרשרות. מה הם עושים עם השרשרות האלה? הם לא קושרים את כלביהם. מחזיקים אלות, יורים יריות מ"קלצ'ניקובים". ואתה עומד מולם ואומר: המאבק יימשך לא רק באבן אלא בכל האמצעים. לא מסתייג ממעשיהם, לא מסתייג מרעולי הפנים, לא מסתייג מהשרשרות ובוודאי לא מהאבנים, שגם הן כלי רצח. אז למה אתה מתכוון אם לא, רבותי – אני מסית כדי להרוג את בנינו ובנותינו?

בזה שאנחנו, הכנסת, מקבלים היום את החלטת ועדת הכנסת, אנחנו אומרים: להסתה כזאת אנחנו לא מסכימים, על הסתה כזאת הכנסת מענישה, נוכח הסתה כזאת אנחנו כולנו עומדים כאיש אחד, כל חלקי הבית, ואומרים: לא זו התמונה של כל ערביי ישראל. אנחנו עוד לא הגענו לייאוש כזה, חס וחלילה, שכל ערביי ישראל מסיתים כמוך לנושא הזה, לרצוח את בנינו ובנותינו כצבא כיבוש, חס וחלילה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חצי דקה נשארה לך, בעל חוב. כל הכבוד.

חבר הכנסת אבי יחזקאל, ואחריו – חברי הכנסת חנן פורת, תמר גוז'נסקי, יגאל ביבי ובנימין טמקין. אני מודיע שהרשימה נעולה, סגורה ומסוגרת.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אולי כדאי לציין עובדה, שאני מקווה שהיא לא טכנית-פוליטית: לא נשמע עתה ולא יישמע עד עתה אחד מחברי האופוזיציה שיטען טענה נגד הסרת החסינות. ודווקא מהקואליציה, ובוועדת הכנסת אנשים מהקואליציה התחבטו התחבטות אמיתית ואפילו נתנו יד לרוב בוועדה הזאת. אז אני לא מבין: או שזה מעין-שיפוטי, או שזה כנראה רק פוליטי.

אבל אליך, חבר הכנסת האשם מחאמיד: תראה, אני חושב שאתה נכשלת, ולא רק בלשונך. מתברר שיש שתי קבוצות בחברה הזאת, ואני חושב שהרוב רואה בעם שאתה מייצג במדינת ישראל, בעם הערבי הפלשתיני, גשר לאותם עמים ולאותם פלשתינים שנמצאים מחוץ לגבולות, כל אחד על-פי השקפת עולמו. מה עשית בדברים שלך? בדברים שלך, שאמרת – וחמור יותר, שלא אמרת – הנחת

מטען חבלה כבד באותו גשר. כי אם אני רואה כך גורם מגשר בחברה הישראלית שלי לאותם פלשתינים ולאותם עמים, גורם שיאיץ את השלום, שיראה שמדינת ישראל, מדינת היהודים, יש לה זכות קיום במזרח התיכון – הרי כך מרבית חלקי הבית הזה רואים אתכם. נדמה לי שאתה לא נהגת כמנהיג ישראלי פלשתיני אלא כעסקן פוליטי. איפה נשבה הרוח?

ואתה יודע מה? אמר אריסטו: קל להיסחף בסערת רגשות. כל אחד יכול לעשות זאת. אבל לכעוס על האדם הנכון במידה הנכונה ובזמן הנכון ובעניין הנכון ובדרך הנכונה – זה אינו קל כלל, ולא כל אחד יכול לעשות זאת. נדמה לי שהעם הפלשתיני, בפנים או בחוץ, נכשל בחוסר מנהיגות. הוא איבד והוא הולך ומאבד הזדמנויות אין-ספור לדו-קיום בשלום, לתהליך שלום. מה שאתה עשית בעזה היה מהלך, שבו למעשה נסחפת עם הרוח ולא כיוונת את כיוונה. על זה יש לי קצת בעיה לתת פרס.

יש לנו תחושה, אדוני היושב-ראש, שהכנסת הופכת בתקופה האחרונה להיות מעשה של גימיקאים, ונדמה לי שכל חבר כנסת, כך כל יום שני, מגיש לוועדת הכנסת בקשה להסרת חסינות. אני לא מתלהב מכך, אני מפחד מכך, כי, בסופו של דבר, מה נותר? כל אחד מתקשר לעיתונאי שלו ואומר לו: מחר אני אגיש בקשה להסרת חסינות. יש מקרים שאולי זה צודק. המקרה שלך גורם התחבטות אדירה, אבל מצד שני אני חושש מאותו תהליך, שעלול להוביל לאין-ספור הסרות חסינות.

אני עדיין לא הייתי מעניק לך את הזכות, או החובה, שהרי אני לא יודע, אולי אתה רוצה שיסירו את חסינותך? גם בנאום שלך, נדמה לי, ואני אומר לך זאת כחבר שלך, עשית קצת שירות דוב לעצמך. צל צלה של התנצלות, של אמירה שיש בה חיוביות – לא שמעתי.

אבל אני עדיין חושב שהחסינות חשובה מהכול, והיום אני אינני רוצה להשתמש בה נגדך, ומחר לא ארצה להשתמש בה נגד מישהו מהאופוזיציה, לכן אני אצביע נגד הסרת החסינות. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת אבי יחזקאל. אתה מיצית את עודף הזמן שהיה לחברינו, חברי הכנסת רענן כהן ושאול יהלום, כך שאני מודיע שאין עודף זמן. כולם צריכים להקפיד.

רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת.

חברי הכנסת, אודה לכם על תשומת הלב כיוון שהנושא רציני מאוד. קיבלתי פתק מחאה על צורת ההצבעה. בפתקה שמסרו לי היה כתוב, שההצבעה חייבת להיות חשאית, וצורת ההצבעה, שמניחים פתק על השולחן, אינה חשאית. בדקתי את התקנה ובאמת נאמר: יערכו בהצבעה חשאית ובכתב. אני מסכים עם המתלונן שיש אפשרות לראות זה אצל זה. עם זאת אני מודה ומתוודה, שאני כיושב-ראש הכנסת גם נהגתי כך, כפי שנהוג עכשיו, ואינני חושב שיש אפשרות לתקן. בכל אופן, אני מעביר את הדברים האלה.

אני מבקש מסגנית מזכיר הכנסת להעביר ליושב-ראש הכנסת את המחאה שהובעה. אם אפשר עוד לתקן – בבקשה, אבל נראה שזה לא כל כך פשוט.

דוד לוי (הליכוד):

זה עוד לא הונח – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

עוד לא הונח? לכן, כאשר קיבלתי את הפתק, ביקשתי לקבל דוגמה. אני קיבלתי, אתם עוד לא קיבלתם. בפתק שקיבלתי יש שלושה ריבועים: אחד – בעד, אחד – נגד, אחד – נמנע. הטענה שהיתה בפתק היא, שחבר כנסת אחד יושב ליד אחר, השכן רואה מה הוא מצביע, לכן זה לא סודי לגמרי. אני חושב שהטענה נכונה, אבל אני מודה ומתוודה, שגם אני כיושב-ראש הכנסת נהגתי כך. אני מעביר זאת ליושב-ראש הכנסת, והוא יחליט.

משה קצב (הליכוד):

אם יש חבר כנסת שחושש מאוד מאוד – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

כבוד היושב-ראש הכנסת יביא זאת בחשבון, את הפינות האפלות ואת הפינות המוארות. תודה רבה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת, אחריו – לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אחריה – לחבר הכנסת יגאל ביבי, אחריו – לחבר הכנסת בנימין טמקין, ואחריו – לחבר הכנסת אבנר חי שאקי.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אתמצת את דברי לחמש נקודות:

1. חבר הכנסת האשם מחאמיד, שתמיד נהגנו בו כבוד, וגם הפעם שמעתי את דבריו בהקשבה ובכבוד, אמר שאין בכוונתו להשפיע על חברי הכנסת, כיוון שהוא יודע ממילא שעמדותיהם נעולות וסגורות. אני מודיע כאן במלוא האחריות, כי אילו עמד חבר הכנסת האשם מחאמיד ואמר: דברי היו שגויים, אני חוזר בי מדברי ומצטער עליהם – חברי הכנסת, רובם המכריע היה מצביע בעד אי-הסרת חסינותו. כן, לדבריו היתה יכולה להיות השפעה. כיוון שלא עשה כך, וכיוון שהוא לא נכון היה לומר: אני מצטער וחוזר בי מדברי, אי-אפשר שלא להסיר את חסינותו.

2. הודאה בכישלון והבעת חרטה אינן בושה אלא כבוד. מי שעושה מעשה שגוי, שלא לדבר במזיד כגון זה, כבוד הוא לו אם יתנצל ויחזור בו מדבריו. אם איננו עושה כך, אין הוא ראוי לכבוד אלא לבושה.

3. חבר הכנסת האשם מחאמיד טען שדבריו הובנו שלא כהלכה. נניח לפירוש, שלא רק באבן אלא גם בכל האמצעים פירושו: הפגנות ופטיציות; קל וחומר של שטות הוא, אבל הבה נניח לכך. אני שואל, ולא כאן אלא גם בוועדת הכנסת שאלתי את חבר הכנסת האשם מחאמיד: אבן זה לגיטימי לזרוק? הלוא אם אתה אומר: לא רק באבן, פירושו של דבר שאבן בוודאי. הוא לא ענה לי על השאלה הזאת. שאלתי אותו פעם אחת, פעמיים, שלוש פעמים, והוא שאל אותי: אתה רוצה לבייש אותי?

מי שאיננו נכון לומר שזריקת אבן איננה מעשה לגיטימי, ועוד קורא לזה: לבייש אותי, מה הוא מצפה מאתנו? מה הוא מצפה שיחשבו הבנים שלנו, שמשרתים בעזה בשעה שהוא עצמו נותן את מלוא ההכשר לזריקת אבנים כלפיהם?

4. הסרת חסינות, מורי ורבותי. אילו הצטרכנו לאיזו עדות על הצורך לשקול באופן אמיתי וענייני הסרת חסינות – אני אינני רוצה לערבב פרשיות, אבל אני חייב לציין שבאה פרשת חבר הכנסת לשעבר יאיר לוי והעידה לנו. שערנו בנפשכם מה היה קורה אילולא הסרנו את חסינותו של חבר הכנסת לשעבר יאיר לוי, והיה יושב בינינו אדם שגנב, על-פי הודאתו, 300,000 שקלים מהעמותה שהוא חבר בה, מכספי המדינה, ולא היה נאשם על כך. צריך לצמצם ככל האפשר את עניין החסינות. אנחנו צריכים לנהוג, כדי שהציבור ידע שאיננו מורמים מעם – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

חבר הכנסת חנן פורת, זה סוב-יודיצה – – –

חנן פורת (מפד"ל):

תרשה לי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש – – –

חנן פורת (מפד"ל):

הגיע הזמן שגם אתה תבין את זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בדיוק עכשיו התחיל הצלצול, כך שאין לך זמן להיכנס לוויכוח. היתה קריאת ביניים, רצוי שתביא אותה בחשבון. הושמע צלצול, הודעתי כי אני אנהג בחומרה. אם נהגתי כלפי ידידי, חבר הכנסת עובדיה עלי, בחומרה – כי אז אני צריך לנהוג בכל הידידים בחומרה.

חנן פורת (מפד"ל):

אני מקבל את דבריך – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה מקבל יחס כבוד, משפט אחד.

חנן פורת (מפד"ל):

אני מוכרח לומר שאני מקבל את דבריך, ואני אומר: חברי הכנסת, צריך לעשות חשבון נפש בנושא החסינות וההתאדרות בחסינות.

משפט אחרון אני רוצה לומר – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

כבר אמרת משפט אחרון.

חנן פורת (מפד"ל):

כל המרחם על אכזרים, סופו מתאכזר על רחמנים, ומי שהיום לא ינהג בחומרה לגבי מעשה נפשע כגון זה לא יוכל אחר כך לרחוץ בניקיון כפיו אם הוא ישחית את כל החברה הערבית. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אחריה – לחבר הכנסת יגאל ביבי, אחריו – לחבר הכנסת בני טמקין, אחריו – לחבר הכנסת אבנר חי שאקי, ואחריו – לחבר הכנסת דוד צוקר.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מעל הבימה הזאת הושמעה שורה של טענות שקריות, טענות שהייתי קוראת להן: טענות של אשפתות. הייתי בעזה, באותה עצרת, באותו מפגש, נאמתי בזכות שלום בין שתי מדינות, זכיתי למחיאות כפיים. במקום לא היו רעולי פנים, לא היו שרשרות; היו נשות המגורשים, תושבים, והיתה משלחת של אזרחים מ ישראל.

הוויכוח איננו על השאלה מי גורש, אלא נגד גירושים כעיקרון. יש לי הרבה מה לומר נגד ה"חמאס", אבל הוויכוח הוא על עיקרון של גירושים. לכן, זאת האמת.

נקודה שנייה: במותם של חיילים ואזרחים ישראלים, באלימות הנמשכת, בדם הנשפך, בכאבן של המשפחות – אשמים המשך הכיבוש והדיכוי והסירוב לדבר עם הצד השני ועם אש"ף, סירוב שמונע השכנת שלום. לכן, כל ניסיון, בטיעון נלוז כזה, להאשים את מי שכל חייו מקדיש את עצמו למאבק למען דו-קיום, למען שלום ישראלי-פלשתיני, שהוא אחראי לקורבנות – זאת הסתה גזענית, הסתה מתנכלת.

אני רוצה לומר, חברי הכנסת, יש נפנוף שקרי בסיבה הביטחונית, אבל אותו סעיף 9, שלפיו מבקשים להסיר את החסינות, אומר במפורש, שחופש התנועה המלא הניתן לחבר הכנסת לכל מקום שהוא, זולת איסור שניתן למשטרה להטיל, מטעמים של ביטחון המדינה או סוד צבאי. לכן מי שדואג לביטחון המדינה ולסוד צבאי, יש בסעיף 9 הקיים, ולכן כל הסרת החסינות לא נועדה להגן לא על ביטחון המדינה, ולא על סודות צבאיים, אלא להיות מעשה של ענישה פוליטית.

חברי הכנסת, אנחנו דנים בנושא רגיש ביותר, רגיש לכל חבר כנסת, במיוחד לחברי הכנסת שהם באופוזיציה. חברי כנסת חייבים להגן על הדמוקרטיה הפנימית, להגן על הדו-קיום בבית הזה ומחוצה לו. לכן אסור שבהצבעה היום על הסרת החסינות יגבר קולם, יגבר משקלם של אלה שמתנכלים פוליטית לחברי כנסת רק משום שהם אינם מסכימים לדעותיהם. אסור שיגבר קולם של אלה שמתנכלים התנכלות גזענית, באופן שיטתי, לחברי כנסת ערבים ומנסים להכפיף אותם, להשפיל אותם, לקבוע להם מה לומר ומה לא לומר.

חברי הכנסת, אנחנו עומדים לדון היום בנושא, שאומר במלים מפורשות: חופש הדיבור, חופש הדעה. איש מחברי הכנסת בדיון בוועדת הכנסת לא הביע אפילו שמץ של טענה, כאילו יש סכנה כלשהי במעשיו העתידיים של חבר הכנסת מחאמיד. איש מחברי הכנסת שביקשו את הסרת החסינות לא אמר שצריך להגביל את חבר הכנסת בתנועתו משום שבתנועתו החופשית בתחומי מדינת ישראל הוא יביא נזק. לכן ברור שכל הטענה היתה רק לצורך ענישה פוליטית.

וחברי הכנסת, הבה נגן על כבודו של הבית הזה. בית-המשפט העליון, הבג"ץ, כבר פסל פעם אחת החלטה של הכנסת בדיוק לפי הסעיף הזה ואמר: לכנסת אין זכות ענישה על מעשיו של חבר כנסת בעבר, ואם הכנסת תעשה זאת, היא תבזה את עצמה ותבזה את הדמוקרטיה.

לכן אני קוראת בשמי ופונה לחברי הכנסת שעדיין לא השתכנעו להגן על הדמוקרטיה ולהצביע נגד הסרת החסינות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל ביבי. הוא איננו באולם. אני מצטער, כפי שאמרתי, הוא איבד את רשות הדיבור.

רשות הדיבור לחבר הכנסת בנימין טמקין.

חברי הכנסת, ליושב-ראש יש שיקול דעת, ולפעמים הוא יכול להוסיף דקה אחת או שתיים, ומתוך אותו שיקול דעת שיש ליושב-ראש לא הפסקתי את חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אבל אני מודיע שזה מקרה מיוחד. לגבי האחרים לא אנהג כך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מי אחריו?

היו"ר ד' שילנסקי:

קראתי קודם רשימה יותר ארוכה: חברי הכנסת בנימין טמקין, אבנר חי שאקי, דוד צוקר, טלב אלסאנע, וליד חאג' יחיא.

בנימין טמקין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, בזמן הקצר העומד לרשותי לא אעסוק כאן בשאלות המשפטיות הכרוכות בנושא הזה של הסרת החסינות, במקרה הספציפי שאנחנו דנים בו היום. אני רוצה להתייחס לכמה עניינים מהותיים ביותר, אבל לפני שאני עושה כן אני רוצה לומר שהדברים של חבר הכנסת מחאמיד היו קשים, בעיקר בקונטקסט שהם נאמרו בו, ושניתן בהחלט לפרש אותם לחומרה, וכך עשו כמה מחברי ועדת הכנסת.

עם זאת, על רקע ההתנהגות הפוליטית והנאומים של חבר הכנסת מחאמיד פעם אחר פעם אחר פעם, וגם על רקע המכתב שהוא כתב והדברים שהוא אמר כאן, אני חושב שברור שהפירוש שניתן על-ידי חבר הכנסת מחאמיד, שהוא פירוש המדבר על הצורך בשלום, על פסילת השימוש בנשק במאבק בינינו לבין הערבים ועל הצורך בפתרון בשלום, מדבר בעד עצמו.

אבל, אני רוצה לדבר על שני נושאים שהם לא משפטיים, אלא נושאים מהותיים ביותר: באיזה קונטקסט נאמרו הדברים ובאילו רגעים נאמרו הדברים? אני רוצה להזכיר – וזו הסיבה לכך שאני אישית התנגדתי ואני מתנגד לגירוש, להרחקה הזמנית – שעניין זה ועונש זה נוגעים לטראומות הבסיסיות של העם הפלשתיני, וכפי שאני ער לטראומות של עמי, אני צריך להיות ער לטראומות של העם שאני ניצב מולו כאויב, ומי שמתעלם מכך מעמיק את הסכסוך ובסופו של דבר מעמיק גם את האיבה ואת השנאה ומביא להמשך המעשים האלימים שכולנו רוצים שייפסקו.

אני מבקש מכל חברי הכנסת להביא בחשבון, שבני עמו של חבר הכנסת מחאמיד הם אלה שגורשו, ולקונטקסט הזה של הכאב, שהוא כאב חריף, במיוחד לגבי האוכלוסייה הערבית במדינת ישראל, אנחנו כיהודים, שיש לנו הכאבים של עצמנו, צריכים להיות ערים במיוחד.

והנושא השני. כל מוחקי "הקו הירוק", כל אלה ההולכים מעבר ל"קו הירוק" להתסיס בעצם מעשיהם שם, להתסיס בדבריהם, כל אלה המוחקים את "הקו הירוק" אינם יכולים לצפות למחוק את "הקו הירוק" רק לכיוון אחד. הם מוחקים אותו לשני הכיוונים. הם מאחדים יותר ויותר את האוכלוסיות בשני הצדדים, והם לא יכולים לבוא אחר-כך ולא להבין את הכאב שהם גורמים בפעולות האלה.

אני רוצה לומר דבר אחרון, משפט אחרון. אני מבקש מחברי הכנסת ממפלגת העבודה, ובמיוחד מאותו חבר הכנסת ממפלגת העבודה שהכריע את הכף בתוך הוועדה וכבר בדיון קודם, על חבר הכנסת תופיק זיאד מול חבר הכנסת רחבעם זאבי, ביקש עונש דיפרנציאלי, יותר עונש לאחד לעומת האחר, בהשוואה לאחר, שלא יעשה אותו דבר, במיוחד כשמדובר היום על מקרה של אדם שכל דרכו קריאה לשלום, כל דרכו קריאה לשיתוף פעולה, כל דרכו קריאה לדו-קיום.

אני מבקש מחברי הכנסת, במיוחד מחברי הכנסת היהודים בשני צדי הבית, להבין שמדובר פה על חבר כנסת מבני המיעוטים, ערבי שהוא חלק מאותו עם, מאותם אנשים שאנחנו נמצאים אתם במלחמה, ומכיוון שכך נדרשות מאתנו הבנה יתירה ומחילה יתירה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אבנר חי שאקי – איננו באולם. הוא מפסיד את רשות הדיבור.

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא ישנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא היה כל הזמן, ראיתי אותו, אבל, אני מצטער, כרגע הוא איננו.

אברהם הירשזון (הליכוד):

הוא יצא לשירותים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דוד צוקר, בבקשה.

אני רוצה לבקש עכשיו מכל חברי הכנסת. חבר הכנסת בני טמקין באמת אמר משפט אחד, אבל אורך המשפט היה כאורך הגלות. לכן אני מבקש מכולם להתייחס למשפט האחד כגאולה ולא כאורך הגלות, לא להאריך עוד יותר. הגלות של עם ישראל היתה כל-כך ארוכה. למה להאריך אותה?

בנימין טמקין (מרצ):

אני בא מהגלות.

יוסף עזרן (ש"ס):

היו"ר ד' שילנסקי:

הנה חבר הכנסת דוד צוקר, יושב-ראש ועדת החוקה, יראה לנו דוגמה איך מתמצתים את עיקר הדברים.

דוד צוקר (מרצ):

אל תחייב אותי.

היו"ר ד' שילנסקי:

אבל השעון יחייב אותך. מייד כשתגיד "אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה", אלחץ על השעון.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אל תגיד.

דוד צוקר (מרצ):

אני אתחיל בלי פתיחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, את המלים "אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה" אני לא מחשיב במסגרת הזמן.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – –

יעקב שפי (העבודה):

תגיד את זה לאט לאט.

דוד צוקר (מרצ):

– – אמירתו של חבר הכנסת מחאמיד, ומי שמכיר אותו יודע שאני צודק, היתה מעידה ולא עמדה, מעידה נפסדת, אבל מעידה ולא עמדה, והרקורד שלו ידוע למי שרוצה להכיר את הרקע.

אבל אני רוצה להגיד: לדברי החרטה של חבר הכנסת מחאמיד – והיו דברי חרטה, ולא צריך להתבייש במלה – לא היה שום סיכוי פה, בבית הזה, ליפול על אוזן כרויה, משום שיש כאן קבוצת חברי כנסת, ואני בפירוש לא מדבר על כל הימין אלא על קבוצה בתוך הימין, שההתנצלויות שלך רק מפריעות להם במרדף אחריו, אחריו ואחרי חברי כנסת שמוצאם הלאומי הוא ערבי.

אנחנו לא דנים היום רק בהסרת חסינות, אנחנו דנים בנושא הרבה יותר רחב מזה, שכן ההקשר של הדיון הזה הוא מבהיל. יותר מקודמותיה – חברים, צריך להודות בזה – הכנסת השלוש-עשרה משמשת במה לקעקוע מעמדם של חברי כנסת ערבים בשל מוצאם.

עוזי לבדאו (הליכוד):

איזה שטויות אתה אומר? איזה שטויות? זו סתם הסתה.

דוד צוקר (מרצ):

יש בכנסת הזאת מגמות מבהילות של חברי כנסת, של קבוצת חברי כנסת, שאיננה יכולה להשלים עם שוויון ערכו של חבר כנסת רק משום מוצאו.

ניתוח טקסטים של אותם חברים מצביע באופן מפורש על כוונות של רודפים, שמבקשים לראות בחברי כנסת ערבים חברי פרלמנט מדרגה שנייה, ואני עשיתי ניתוח טקסט קצר של כמה חברי כנסת.

זה התחיל בעת הצגת הממשלה הזאת. אחרי דבריו של ראש הממשלה לשעבר, מר שמיר, עולה חבר הכנסת שרון על הבמה והוא אומר לנו ומסביר לנו, אני מצטט: "רק מיעוט של הציבור הלא-יהודי מגלה נאמנות מוכחת ובלתי מפוקפקת" – סוף ציטוט. כלומר, הכללה גמורה, שעל-פיה מדובר בציבור שככלל, כקולקטיב, הוא בלתי נאמן, ולכן כנראה מותר לנהוג בהם על-פי אמות מידה שונות מאשר בכלל.

אבל לא רק הם לא לגיטימיים, הוא מסביר בנאומו בעת הצגת הממשלה, גם מי שנשען עליהם חדל להיות לגיטימי. כלומר, הלגיטימיות של ממשלת ישראל איננה מלאה, היא פגומה, כי, אני מצטט: "רבין רואה עצמו מחויב לרצות ולטפח את מי שהעלה אותו לשלטון תוך חיזוק מעמדם והשפעתם של אותם זרמים – – – שרוצים למעשה בהתחסלותה של המדינה" – סוף ציטוט.

אם כן, לפי התפיסה המבהילה הזאת, ערבים אינם יכולים להיות שותף קואליציוני. וממשלת רבין, על-פי חברת הכנסת לבנת, החלטותיה לא לגיטימיות משום שהיא נשענת על, כך היא אומרת, אני מצטט: דראושה, אלסאנע, מחאמיד וזיאד. איפה גוז'נסקי? למה לא גוז'נסקי?

עוזי לבדאו (הליכוד):

גם גוז'נסקי.

דוד צוקר (מרצ):

כי גוז'נסקי לא ערבייה. גוז'נסקי נעדרת מן העניין הזה.

כאשר חבר כנסת אחר מבקש להעליב ולפגוע בשר שחל פה במליאה הזאת, הוא מדמה אותו לדראושה. ההדמיה לדראושה, חבר כנסת שנבחר כמו כל אחד מאתנו, היא קללה. ההדמיה הזאת אמורה להעליב חבר כנסת אחר.

מעניין, שכאשר נשבע אמונים פה סאלח טריף, קצין בצה"ל, אחד מחברי הכנסת של אותה קבוצה מדגיש ומזכיר לו, שהוא נשבע אמונים למדינה. מדוע היה צריך לעשות את זה? מדוע הוא היה צריך לעשות את זה, אלא אם כן מוצאו הלאומי של סאלח טריף, הקצין הזה בצבא, הוא לצנינים בעיניו של אותו חבר הכנסת?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צוקר, אני מפנה את תשומת לבך, כי פשוט אין לי ברירה. אני רואה שיש לך נאום ארוך, אבל אודה לך אם תסיים במשפט אחד.

דוד צוקר (מרצ):

ניתן היה להביא דוגמאות רבות אחרות, ואני מדלג על כמה, ולהראות את המגמה הזאת בבית.

אבל אי-אפשר לדלג ולחסוך אחריות גם מן הקואליציה. שכן רבין יכול היה, עם הקמת הממשלה, לעשות מעשה ולהעניק לחבר כנסת ערבי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צוקר, אתה נכנס – לא למשפט סיום, אלא לנושא שלם. אני מבקש ממך, כמו שביקשתי מכולם, לסיים במשפט אחד.

דוד צוקר (מרצ):

הקואליציה הקיימת לא עשתה, היא סירבה לעשות את מה שהיא יכולה לעשות, ולצרף חברי כנסת, יהיה מוצאם הלאומי אשר יהיה, כחברים לקואליציה. זה לא מאוחר. עדיין יש לקואליציה סיפק להפוך כאן את בן המיעוט הערבי לאזרח שווה זכויות ולחבר כנסת מן המניין. גם אנחנו לא עשינו את זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת וליד חאג' יחיא, אחריו – חברי הכנסת מאיר שטרית, אברהם פורז, רחבעם זאבי, נעמי חזן, עבד-אלוהב דראושה.

חבר הכנסת אלסאנע, נודע לי אתמול שאתה עורך-דין. אתה תראה עכשיו את הכושר שלך לעמוד בדיוק בזמן.

טלב אלסאנע (מד"ע):

לא עכשיו, פעם אחרת.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, הפעם. לתמר גוז'נסקי נתתי הארכה, אבל רק לתמר גוז'נסקי. אם אני אתן לך הארכה, יגידו: למה ליהודי אתה לא נותן, ולערבי כן. ופה צריכים להיות כולם שווים. לאור הדברים של חבר הכנסת צוקר, אני אומר: שוויון.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החסינות הדיונית, המוקנית לחבר כנסת, לפי סעיפים 2, 3 ו-9 לחוק חסינות חברי הכנסת, היא זכות יסוד פוליטית שחשיבותה רבה, הן לכנסת כמוסד, הן לחבר הכנסת כנבחר, והן לבוחר המיוצג על-ידי נבחריו.

השופט שמגר בבג"ץ 620/85 קבע, כי "כאשר המעשה, נשוא הדיון, הוא אקט בודד שבמסגרת מילוי תפקידו, ואין שום תשתית ראייתית חיצונית שתצביע על סכנה עתידית, הרי שאין מקום ליטול את החסינות".

אולם הקיצונים הימנים, המלבים את אווירת "עליהם" נגד חבר הכנסת מחאמיד, מוכנים לרמוס, ורומסים, את עקרונות היסוד של משטר דמוקרטי. מה שעומדת כאן בפנינו איננה הסרת חסינותו של חבר כנסת, אלא רדיפתו של חבר כנסת ערבי בהיותו ערבי, ותו לא. זה תהליך רדיפה, הפחדה, טרור פוליטי נגד חבר כנסת ערבי בהיותו ערבי, וניצול לרעה של סמכות.

אישור צעד זה, רבותי, משמעו מתן לגיטימציה לתהליך הפחדה, סתימת פיות והטלת מורא על חבר כנסת במילוי תפקידו ובהבעת עמדתו העקרונית והאידיאולוגית.

הייתי רוצה לדעת איפה היו אותם אנשים העוטים על עצמם מעטה של לוחמים למען הדמוקרטיה כאשר גירשו 415 פלשתינים, אשר נעקרו מילדיהם, מנשיהם, מהוריהם ומכפריהם ללא משפט, ללא אשמה וללא שמץ ראייה כי ביצעו עבירה כלשהי? איפה הם היו כאשר רק בחודש האחרון נורו ונהרגו 34 פלשתינים על-ידי חיילי צה"ל, כאשר שליש מהם הם ילדים? ודאי שקולם לא נשמע, כי הם צבועים, מאמינים בערכים כפולים ובמוסר כפול; מוסר אחד כשמדובר ביהודי, ומוסר אחר כשמדובר בחבר כנסת ערבי.

רבותי, דבריו של חבר הכנסת מחאמיד, לאחר שהוסברו, אין בהם חדש. הרי ידוע לכול, כי כל עוד יש כיבוש, יש אינתיפאדה; וכל עוד יש כיבוש, יש מאבק של העם הנתון תחת הכיבוש, נגד הכיבוש. הכיבוש הוא תופעה בלתי חוקית על-פי המשפט הבין-לאומי, וזכותו של העם הנתון תחת כיבוש להילחם בכיבוש.

המשך הכיבוש הוא המעודד את המשך האינתיפאדה, וביטחון מדינת ישראל הוא על-ידי שלום צודק שיבטיח את זכותו של העם הפלשתיני למדינה עצמאית ולמימוש זכותו להגדרה עצמית.

מדינה פלשתינית קום תקום, כי זוהי זכותו וזהו רצונו של העם הפלשתיני הנתון תחת הכיבוש.

איזה עם גורש, הוגלה נדד וסבל כמו העם היהודי; האם זה מנע ממנו לשאוף ולהגשים את שאיפתו למדינה עצמאית? למה לא נלמד את הלקח מההיסטוריה וממאבקם של עמים אחרים?

פגיעה במעמדו של חבר הכנסת מחאמיד לא תשנה את המציאות העגומה שנוצרה על-ידי הכיבוש ותסתיים עם סיומו. צעד זה רק יפגע במעמד הכנסת, במעמדם של חברי הכנסת ובמרקם היחסים בין הערבים ובין היהודים במדינה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. ניכר היה גם בתוכן דבריך, כאשר ציטטת פסק-דין של בית-המשפט הגבוה לצדק, שאתה עורך-דין, וגם מתוך שהקפדת על הזמן.

חבר הכנסת וליד חאג' יחיא, בבקשה.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני לא יודע אם אנחנו צריכים היום לשכנע זה את זה. אני חושב שכל אחד תקוע בעמדה שלו, אני חושב שכל אחד חרץ דין לעצמו ויודע מה הוא יצביע בפתק.

אנחנו לא רוצים למסור כאן עדות אופי על האשם מחאמיד. אני חושב שהאשם מחאמיד הוא סמל לדו-קיום, נאבק מאבקים קשים מאוד למען הכרה הדדית בין שני העמים, ורק זאת אני רוצה להגיד על האשם מחאמיד.

אני רוצה לומר כאן עכשיו שני משפטים. המשפט הראשון הוא, שאני לא מאחל לאיש מכם להתנסות בניסיון שבו מתנסים ערביי מדינת ישראל, בין עמנו לבין מולדתנו.

אני רוצה להביא רק סיפור קטן, שקרה לי. בשנת 1981 הייתי בארץ מסוימת באירופה, ושם נפגשתי, יחד עם חברי, עם אנשים מאש"ף, ביניהם הסגן של ערפאת. כאשר נכנסתי לישיבה הזאת ראיתי שבעה ישראלים יהודים עומדים בצד הזה של השולחן, ושבעה פלשתינים מהצד האחר של השולחן. אני קראתי בקול רם: איפה אני צריך לשבת, האם לשבת עם בני עמי, או לשבת עם בני מולדתי? בסוף הציעו לי את ההצעה הנכונה: שאני אשב באמצע, להיות יושב-ראש הישיבה ההיא.

תאמינו לי, אנשים כמוני וכמו האשם וכולנו כאן, ערביי מדינת ישראל, תפקידנו הוא להיות מתווכים בין עמנו לבין מדינתנו.

בשנת 1988 פתר לנו אש"ף את הבעיה הזאת, פתר לנו את הלויאליות הכפולה. אבל אתם לא פתרתם לנו את הבעיה הזאת. אתם עדיין רואים בנו גוף זר, גוף לא לגיטימי, גוף שאינו צריך להיות חלק אינטגרלי בחברה הישראלית.

חברים, כשאנחנו מדברים על האינתיפאדה, אנחנו מדברים על בני העם הפלשתיני, אנחנו מדברים על קרובים ישירים שלנו. יש לי דודים, יש לי דודות, יש אנשים שם שהם קרובי בקרבת-דם. אני יושב בטייבה ואני שומע שיש שם הרוגים ופצועים, אני לא יודע אם אלה הם קרובי או ידידי. ומעל לכול אלה הם בני עמי גם-כן.

ואתם צריכים להבין את זה. כי כאשר אתם באים היום לעשות משפט לא הוגן להאשם מחאמיד, אתם מתעלמים מכל הנסיבות האלה. חברי הכנסת רענן כהן ועמנואל זיסמן, כאשר הם אומרים מה אתה עשית ומה אתה עשית, הם שכחו שהאשם מחאמיד לא קל לו להיות בשותפות עם אלה שמדברים בצורה כזאת. לא קל לו להיות עם הממשלה שעושה את הגירוש ולשמוע את הדברים האלה מספלי העבודה. על אחת כמה וכמה כאשר אנחנו שומעים מהימין אחרי כל הצבעה: "בזכות הערבים אתם עברתם את ההצבעה הזאת", "בזכות הערבים אתם עשיתם את הדבר הזה".

אין לי להוסיף על כל אשר אמרתי עליו. אינני מספיד אותו ואינני נותן לו עדות אופי. הוא ידוע מספיק. לכן אני חושב שבהסרת חסינותו של חבר הכנסת האשם מחאמיד אתם הורסים את השכבה הדקיקה שאנחנו בנינו בעמל רב למען יחסים בין יהודים לערבים.

לכן אני פונה למצפון שלכם, אם אתם באמת פטריטיים אמיתיים, אתם צריכים לדעת שטובת הפרט וטובת המדינה הן מעל לכול, ללא שיקולים פוליטיים צרים. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו, מפסיד את רשות הדיבור. חבר הכנסת אברהם פורז – נמצא. אני קורא את הרשימה עד סוף הדף: חבר הכנסת רחבעם זאבי, חברת הכנסת נעמי חזן, חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, חבר הכנסת משה פלד, חבר הכנסת סילבן שלום, חבר הכנסת אברהם שפירא, חבר הכנסת אליעזר זנדברג, חבר הכנסת שלמה בוחבוט, חבר הכנסת אברהם הירשזון וחבר הכנסת מיכאל איתן.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני התרגלתי בכנסת, שבכל דבר מדברים שלא לעניין, וגם הדיון היום גולש לנושאים שלא לעניין, כמו כל הנושא של יחסי יהודים וערבים וכל מיני נושאים שלדעתי אינם רלבנטיים.

אני רוצה לנתח את הבעיה העומדת לפנינו באופן ענייני. השאלה הראשונה היא, לשם מה ניתנה החסינות לחברי הכנסת? בשביל מה אנחנו, הנמצאים בבניין הזה, יש לנו זכות שאין לאזרחים רגילים? מדוע ניתנה לנו הזכות הזאת, מדוע? מדוע אנחנו חסינים בפני מעצר, מדוע אסור לפשפש בכליני, מדוע מותר לנו ללכת לכל מקום, מדוע?

התשובה היא פשוטה. החסינות ניתנה לחבר הכנסת כדי שיוכל למלא את שליחותו. והשליחות של חבר הכנסת לפעמים היא כזאת שחלק גדול מהציבור אינו אוהב מה שהוא אומר. אני יושב בחדר הזה ובאולם הזה ושומע לפעמים דברים שמאוד לא נעים לי לשמוע אותם.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

גם לי.

אברהם פורז (מרצ):

גם לך. ואנחנו נמצאים פה כדי להגן על הזכות של כל אחד מאתנו לומר דברים שאחרים לא אוהבים לשמוע. והזכות לומר את הדברים שאחרים לא אוהבים לשמוע קיימת לא רק כאן אלא קיימת גם בחוץ, כי שליחותנו לא מסתיימת ברגע שאנחנו יוצאים את הדלת. זה קודם כול, דבר ראשון.

מי צריך את החסינות יותר, חבר הכנסת מהקואליציה או חבר הכנסת מהאופוזיציה? אני אומר לכם, חברי הכנסת של האופוזיציה זקוקים לחסינות כי הם אומרים בדרך כלל דברים שהשלטון לא רוצה לשמוע, והם זקוקים להגנה. החסינות היא בראש וראשונה עבורם.

עכשיו אנחנו עוברים לשלב הבא: איפה נגמר גבול החסינות? האם אנחנו יכולים לגנוב עם החסינות, לקחת מקופת צדקה 300,000-400,000 שקל, להכניס לכיסנו, כמו שעשה חבר הכנסת לשעבר יאיר לוי? באותו יום שבו כמעט 40 חברי כנסת הצביעו נגד הסרת חסינותו, זה היה דבר מביש. כי אני רוצה להבחין פה הבחנה ברורה בין שליחות של חבר כנסת במילוי משימה פוליטית שבה הוא יכול לעשות גם דברים מופקרים, לבין עניין של עבירה פלילית ועניין של טוהר מידות, שפה אין שום פשרה. טוהר מידות הוא דבר אחד ושליחות פוליטית היא דבר אחר.

חברי הכנסת של הליכוד, חבר הכנסת צחי הנגבי, אלה שכל כך התלהבו להסיר את חסינותו של חבר הכנסת האשם מחאמיד, מחר אחד מהם ילך להתנחלות בשטחים ויאמר שלממשלת ישראל אין סמכות להורות על נסיגה, והמתנחלים צריכים לנקוט את כל האמצעים כדי לסכל את המשימה הזאת

לסגת. אנחנו נוכל להסיר את החסיונות, לשלול להם את הסמכויות ולומר זהו זה? אז מי שפה יוזם מהלך כזה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חנן פורת.

אברהם פורז (מרצ):

חנן פורת ידבר בתורו.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה.

אברהם פורז (מרצ):

זמנו של חנן פורת עבר.

חיים אורון (מרצ):

האסוציאציה של היושב-ראש, כנראה היה לה על מה להישען.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא. האסוציאציה שלי הלכה מידיד לידיד. מידיד לידיד אני מבקש להפנות את תשומת לבך שהשעון צלצל, ואני נוהג לתת משפט אחד קצר.

רן כהן (מרצ):

לכן הוא צריך ליהנות גם מזמנו של חבר הכנסת חנן פורת.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, כבר היה מי שלקח את זה קודם.

אברהם פורז (מרצ):

ולכן, רבותי חברי הכנסת, בואו לא נעשה היום את השגיאה שבה אנחנו מטשטשים בין המאבק הפוליטי בינינו לבין השלב שאנחנו פוגעים בחבר כנסת, באפשרות למלא את שליחותו בכנסת.

ולגוף העניין, אני מוקיע את הדברים של האשם מחאמיד. אלה היו דברים נתעבים, ואני שמח שהוא חזר בו מהם. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רחבעם זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, את דבריו של חבר הכנסת האשם מחאמיד במצעד של רעולי פנים חמושים בעזה, שירו באוויר, לא צריך לפרש. הדברים מדברים בעד עצמם: להגביר את האינתיפאדה ולהילחם בכיבוש הישראלי בכל האמצעים העומדים לרשותם.

לרשותם עומדות אבנים שפגיעתן קשה, וגם בקבוקי תבערה שפגיעתם קשה, וגם תת-מקלעים וגם רובים יורקי אש, וכל האמצעים האלה פוצעים והורגים.

זה עומד לרשותם, ואילו לרשותנו עומדים חיילים עם פקודות מרסנות ומאופקות, שמשמשים מטרות ניידות ונייחות לאבנים, לבקבוקים ולרובים.

כאשר חבר כנסת ישראלי מעודד את ערביי עזה להילחם בכל האמצעים, הוא כאילו אומר להם לפצוע ולהרוג את חיילינו, את בנינו, את המתיישבים היהודים שהלכו לשם בשליחותן של ממשלות ישראל, ואין הגדרה אחרת לכך מאשר הסתה למרד ולרצח.

אינני יודע מה הביא את חבר הכנסת האשם מחאמיד לדרך הנלוזה הזאת. האם נסיעתו למרכז הטרור בתוניס בניגוד לחוק? האם פגישתו עם רב-המרצחים ערפאת? האם שיחותיו הלבביות עם הטרוריסט נאיף חוואתמה? האם תרגיל האש שעשו רעולי הפנים לכבודו ולכבוד חבריו, חברי הכנסת דראושה וגוז'נסקי, בטרם עלה לנאום? או אולי נוכחותו של ראש עיריית אום-אל-פחם, השיח' ראד סאלח, איש "הג'יהאד האסלאמי" ויריבו של מחאמיד בתחרות על ראשות העיר? או אולי חברותו

בסיעה אחת עם משורר הדם והמלחמה תופיק זיאד? אינני יודע מי מאלה השפיע עליו, ואולי כולם כאחד הביאו אותו לעמוד בעיבורה של עזה ולקרוא להמשך האלימות "בכל האמצעים".

אחר-כך הוא רוצה לצנן אותנו בפרשנות, ואילו אנחנו ביקשנו את מחיקת הדברים וחרטה עליהם בלי פלפולים ובלי התחכמויות. רצינו שיחזור בו מדבריו, כדי שגם הצעירים ביפו, שזורקים בקבוק תבערה על אוטובוס ישראלי, ישמעו את הדברים, וכך גם אחרים ביהודה, בשומרון ובעזה, וגם במגזר הערבי בישראל הקטנה.

מלה אחרונה לחברים בעבודה ובמרצ: אם לא תיתנו יד להסרת החסינות של מסית למרד ולרצח, איך תתרכזו זאת בפני חיילי צה"ל, שעומדים בקו האש והאבנים? מה תגידו לבניכם? לקרוביכם? אנא, שקלו זאת לפני שתרימו את ידיכם. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברת הכנסת נעמי חזן, בבקשה; אחריה – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הכנסת שמה היום את עצמה כמאשימה, פוסקת ומענישה. למיטב ידיעתי, אין לנו הסמכות הזאת.

חבר הכנסת האשם מחאמיד נבחר על-ידי בוחריו לקדם את תהליך השלום, להביא לדו-קיום בין שני העמים, העם הישראלי והעם הפלשתיני, להביא להבנה בין שני העמים.

אנחנו נתבקשנו היום להחליט אם אומנם בביקורו בעזה הוא הסית או לא הסית. החלטה זו איננה בתחומה של כנסת מדינת ישראל. זו החלטה של בתי-המשפט, ואומנם נערכת עתה חקירה בסוגיה הזאת בדיוק.

כנסת ישראל נתבקשה היום להחליט אם אומנם חזר בו חבר הכנסת האשם מחאמיד מדבריו אם לא. אנחנו דורשים ממנו התנצלות. אבל מדוע? משום שהיכולת שלנו להכריע אם אומנם אשם הוא או לא אשם מותנית כביכול בכך שהוא יתנצל או לא יתנצל. הסרת חסינות של חבר כנסת אינה עניין של ענישה, היא באה למטרה אחת ויחידה, למנוע מעשה זה או אחר בעתיד. ולכן, מה הקשר בין הנושא של התנצלות לדיון שלפנינו? אם הוא לא מתנצל כביכול אנחנו רשאים להעניש אותו? לא ולא. דיון בנושא הסרת חסינות הוא לא דיון בענישה.

חברי הכנסת, אני לא אשתתף בבית-דין שדה. הדברים האלה מדי חשובים. אנחנו נמצאים עכשיו בעידן של חילוקי דעות מהותיים בנושא עתידה של מדינת ישראל, וכנסת ישראל חייבת לתת דוגמה לכל אזרחיה ולברר את הנושאים שבמחלוקת בצורה רצינית, שיטתית, עמוקה ותרבותית. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחריו – חבר הכנסת משה פלד.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לא רק חבר הכנסת האשם מחאמיד עומד היום בפני הכרעת הכנסת, אלא כל חברי הכנסת הערבים. הציבור הערבי כולו עומד בפני הכרעה של המליאה, לאחר שנתקבלה החלטה אומללה, מבישה, על-ידי ועדת הכנסת, החלטה פוליטית שלא היתה לה שום הצדקה. אני תקווה שהמליאה תתקן היום את ההחלטה האומללה הזאת כדי לא לשפוך יותר שמן על המדורה, לא להבעיר יותר ויותר את מערכת היחסים בין שני העמים, לא לפגוע במרקם היחסים העדין בין יהודים לערבים במדינת ישראל.

אני אומר את הדברים הללו במלוא הכנות. האמינו לי, החלטה שתשלול היום את החסינות החלקית, אפילו לתקופה קצובה, של חבר הכנסת האשם מחאמיד, רק תפגע במערך היחסים העדין בין שני העמים, וזה מה שמדאיג אותי יותר מאשר העניין של עונש לשלושה חודשים, שמגביל את תנועותיו של חבר הכנסת האשם מחאמיד – והוא יכול לעמוד בזה.

הבעיה היא הרבה יותר עמוקה. המתקפה של חלק מחברי הכנסת מהימין נגד חברי הכנסת הערבים בתקופה האחרונה, שמצאה ביטוי לאחרונה בהרחקתו של חבר הכנסת תופיק זיאד מחמש ישיבות, וכעת הניסיון לשלול את חסינותו החלקית של חבר הכנסת האשם מחאמיד, והמתקפה הבלתי מרוסנת מצד חלק, חלק קטן מחברי הכנסת מהימין, יכולה לפגוע בנו, אבל זה גם יפגע בכם. והאמינו לי, אם המיעוט ייפגע, גם הרוב ייפגע. מדובר ב-18% מאוכלוסיית המדינה, מדובר ב-800,000 נפשות, שמהווים חלק אינטגרלי ממדינת ישראל.

אני רוצה להזכיר, שבאחד הספרים של יגאל אלון, זיכרוננו לברכה, הוא ציין, שמדינת ישראל צריכה לצפות לשלושה דברים מהאוכלוסייה הערבית במדינת ישראל: 1. שאיפה להשגת שלום צודק באזור; 2. שאיפה לדו-קיום אמיתי בין יהודים לערבים; 3. נאמנות לחוקי המדינה. ואנחנו הוכחנו במשך תקופה ארוכה, שאנחנו ממלאים את הדברים הללו בצורה הבוגרת והאחראית ביותר. אז אל תעמידו אותנו במבחן יומיומי, אל תשאלו לגבי הנאמנות והאמינות שלנו יום יום.

אני מקווה שהכנסת לא תיגרר אחרי חבר הכנסת צחי הנגבי וכל השיגעונות שלו, שאנחנו עדים להם בתקופה האחרונה. הניסיון הזה לשלול את החסינות החלקית של חבר הכנסת מחאמיד הוא עוד שיגעון, שהמטרה הברורה שלו היא להתבלט באמצעי התקשורת. אבל זה יפגע במרקם היחסים העדין.

מה אתם מצפים מאתנו, שאנחנו נהיה חלק מהתנועה הציונית? שאנחנו נהיה ציונים? ערבים לא יכולים להיות ציונים. אבל אנחנו גם לא גיס חמישי, ולא יכולים להיות גיס חמישי. אנחנו אזרחי המדינה, השואפים לטובתה, לשגשוגה, ואנחנו רוצים גם בטובת העם שלנו, העם הערבי הפלשתיני, שאנחנו חלק ממנו, ואין התנגשות בין שני הדברים.

לכן, כאשר אנחנו אומרים שאנחנו נגד הכיבוש ורוצים שהכיבוש השחור הזה יסתיים, אנחנו גם מחפשים את טובתה של מדינת ישראל, שהיא המדינה שלנו. כי עם המשך הכיבוש הזה תימשך האינתיפאדה, תימשך שפיכות הדמים של שני העמים, וכולנו נפסיד. אף אחד לא ירוויח. לכן, מי שאכן רוצה לסיים את המצב של הכיבוש ושל שפיכות דמים, עליו לשאת ולתת עם הפלשתינים, לדבר עם אש"ף ולהביא לסיום המצב הנואל, הבלתי הגיוני הזה.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים את דברי ולקרוא לכל הכנסת שלא להתפתות היום ולא להסיר את החסינות החלקית של חבר הכנסת האשם מחאמיד, אלא להפעיל את כל המצפון, ההיגיון, ההיגיון הבריא שמתבקש מכולם, ולדעת שמה שעומד היום בפני הכרעה הוא הציבור הערבי כולו, זאת מערכת היחסים העדינה של שני העמים במדינה ובאזור.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת משה פלד, אחריו – חברי הכנסת סילבן שלום, אברהם שפירא, אליעזר זנדברג, שלמה בוחבוט, אברהם הירשזון ומיכאל איתן, אחרון בעמוד הזה.

משה פלד (צומת):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום ב', שעתיים בלבד לפני שעם ישראל הרכין ראשו מעל הקבר הפתוח והרענן של איש השב"כ, שנרצח באכזריות קשה, חיים נחמני, זיכרונו לברכה, החליטה ועדת הכנסת את ההחלטה החשובה ביותר, לדעתי, מאז תחילת עבודתה בכנסת השלוש-עשרה – הסרת חסינותו של חבר הכנסת האשם מחאמיד.

הייתי הראשון שהגיב בערב ההוא, עוד באותה מהדורת חדשות, למראה הכתבה מעזה, שהרי מעטים הרגעים, או הימים המאחדים את האומה כולה על כל גווניה ורבדיה – כמו למשל יום כיפור, יום השואה, יום הזיכרון. אולם, להבדיל אלף אלפי הבדלות מאותן דוגמאות קשות וכואבות, בערב ההוא היה עם ישראל מאוחד בכעסו, בזעמו ובעלבוננו של בית-הנבחרים שלו, כאשר הבין שנבחר ציבור ערבי ניצל את חסינותו המוענקת לו בזכות הדמוקרטיה ופרץ את כל הסכרים, שבר את כל המוסכמות בכך שלא הבין ולא הבחין בגבול הדק שבין ניצול הדמוקרטיה לטוב או לרע.

צריך להיות חסר תבונה וקה-חושים כדי לומר את שאמר חבר הכנסת האשם מחאמיד בביקורו בעזה, בעיקר בשל הקרבה לרצח של רס"ר טולדנו, זיכרונו לברכה, והקרבה להופעתו של הכרוז המשותף לאש"ף ול"חמאס", שקרא לשרוף כל מה שמתחת לרגלי הכובש. צריך להיות חסר תבונה כדי לומר את הדברים באותו מעמד ובאותו להט ולחשוב שכלום לא יקרה, שהרחוב וציבור המאזינים יישארו אדישים למשמע הדברים.

חבר הכנסת האשם מחאמיד ידע שהאווירה קשה וחמה, ידע וראה את רעולי הפנים ואת החמושים המבוקשים והבין בדיוק את שעתיד לקרות, ולמרות זאת בחר לומר את שאמר.

מי שבאמת מאמין שדו-שיח מביא לדו-קיום, מי שבאמת מאמין שפשרה מביאה לפיוס היסטורי בין העמים – והרי אתה מאמין בפשרה, חבר הכנסת מחאמיד – חייב להבין, שהסתה והמרדה הן אלימות מילולית, שהן בחזקת "החיים והמוות ביד הלשון".

רבותי חברי הכנסת, בשבוע שעבר התבזה הבית והתבזזה מליאת הכנסת בשני האירועים שנגרמו על-ידי חברי הכנסת הערבים, זיאד ומחאמיד. נדמה לי כי החלטת הכנסת על הסרת חסינותו של מחאמיד תחזיר את הכבוד האבוד למליאה, תחזיר את הכבוד האבוד לדמוקרטיה הישראלית ולעם ישראל כולו. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פלד, תסלח לי, האם אני יכול לבקש ממך לסגת ממלה שהשתמשת בה בטעות? אתה יכול לומר שהכנסת התבזזה על-ידי שני חברי כנסת. תוותר על המלה שנאמרה באמצע. אולי תוריד אתה.

משה פלד (צומת):

התבזה הבית והתבזזה מליאת הכנסת בשני האירועים שנגרמו על-ידי חברי הכנסת הערבים זיאד ומחאמיד.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מציע לך, אם תסכים, זו זכותך, לוותר על מלה אחת. אתה יכול לומר, התבזזה על-ידי שני חברי כנסת. אם אתה רוצה. אני ממליץ לך לעשות זאת.

משה פלד (צומת):

מוכן להוריד.

היו"ר ד' שילנסקי:

מקבל?

משה פלד (צומת):

מקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

רפאל איתן (צומת):

מותר לו לא לקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

אבל הוא קיבל.

רפאל איתן (צומת):

הוא לא קיבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא אמר שכן קיבל.

משה פלד (צומת):

קיבלתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני לא רוצה לסכסך בין חברים. תודה רבה.

רפאל איתן (צומת):

קיבלת חצי נקודה מהבוקר.

היו"ר ד' שילנסקי:

קיבלתי חצי נקודה?

מיכאל איתן (הליכוד):

חזרנו לימים של דב יוסף? מחלקים פה נקודות?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רפאל איתן אמר את זה ברוח טובה ובהומור. הכול בסדר.

חברי הכנסת סילבן שלום, אברהם שפירא, אליעזר זנדברג, שלמה בוחבוט, אברהם הירשזון ומיכאל איתן. חבר הכנסת סילבן שלום, בבקשה.

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במסגרת שלוש הדקות העומדות לרשותי לדבר בנושא של חסינות, שאנחנו עוסקים בו היום, אני רוצה לקרוא מספר של פרופסור אמנון רובינשטיין, שר האנרגיה והיום, שנקרא "המשפט הקונסטיטוציוני של מדינת ישראל". השר אמנון רובינשטיין נחשב לפרופסור בעל שיעור קומה בתחום הזה של המשטר הקונסטיטוציוני של מדינת ישראל.

בעמוד 418 של ספרו, בפרק 14 – מעמד חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם – הוא אומר: "כל חסינות פירושה סטייה מן העיקרון של שוויון הכול בפני החוק. אך לעתים צריך עיקרון חשוב זה לפנות מקומו בפני עיקרון לא פחות חשוב ממנו: הצורך בפעולה תקינה של המוסד המחוקק מחייב מידה מסוימת של חסינות לחברי הבית. עם זאת אין לשכוח כי חסינות זו לא נועדה לשמש את חבר הכנסת אלא את הכנסת. לשם כך גם הוענקה חסינות לבנייני הכנסת ולרחבתה וליושב-ראש הכנסת נמסרה הסמכות לשמירה על הסדר בהם. האינטרס הכללי בקיומם התקין של התהליכים הפרלמנטריים – ולא הרצון להגן על החבר הבודד – הוא המכתיב את הצורך בחסינות, שמעניק החוק לחברי הכנסת". וכאן באה שורת המפתח: "משום כך כל חריגה מעבר לצורך זה וכל ניצול לרעה של מכשיר החסינות מחטיאים את המטרה ובסופו של דבר פוגעים במוסד המחוקק עצמו". כך אומר פרופסור רובינשטיין בספרו.

מה אמר חבר הכנסת האשם מחאמיד בהיותו בעזה? אני קורא מדיווח שנמסר בעיתונות: "מחאמיד נראה ביום ה' שעבר בשידור 'מבט' בטלוויזיה, כשהוא קורא לתושבים בעזה: כל עוד יימשך הכיבוש – יימשך המאבק. ובמאבק איננו מתכוונים רק לאבן, אלא מאבק בכל האמצעים שיעמדו לרשות עמנו.

והוסיף: בני העם הפלשתיני חייבים להיאבק בכיבוש בכל האמצעים שברשותם". זה בדיוק אותו מקום שבו יש חריגה שלא לצורך וניצול לרעה.

הנושא הזה כבר היה פעם אחת בבית-המשפט הגבוה לצדק, אגב הדיון בהסרת החסינות לחבר הכנסת מיעארי, שהשתתף בהלווייתו של פאהד קוואסמה ובאזכרה שנערכה אז לזכרו. באותו מקרה, כשהוסרה החסינות, העתירה כן התקבלה, ברוב של שלושה מול שניים.

אני רוצה לקרוא כאן גם את עמדתה של השופטת בן-פורת, שהיתה בדעת מיעוט, וגם את דעתו של השופט ברק, שהיה בדעת הרוב והיה נגד הסרת החסינות. מיעארי, חבר הכנסת לשעבר, היה באזכרה ונשא נאום.

אומרת המשנה לנשיא, השופטת בן-פורת: מעשה שבוצע על-ידי חבר הכנסת במילוי תפקידו למען מילוי תפקידו אינו יכול לשמש עילה לפעולה משפטית כלשהי נגדו. ברם, במקרה הנוכחי לא נעשה, לדעתה, המעשה במסגרת מילוי תפקידו של חבר הכנסת מיעארי, שכן התנהגות המביעה תמיכה בהנהגתו של ארגון עוין, השואף להרוס את מדינת ישראל, ומחזקת את ידיה, איננה מתיישבת עם הנאמנות שחב חבר הכנסת למדינה.

השופט ברק: לדעתו, אין נטילת חסינות בבחינת פעולה משפטית. הוא לא חושב כלל שזו פעולה משפטית. ולמסקנתו שני טעמים. ראשית, מטרתו של חוק החסינות להבטיח את תקינות פעולתו של המוסד המחוקק ולמנוע התנכלות לו מגורמי חוץ, ובעיקר מהרשות המבצעת. על כן, אין, לדעתו, לפרש את הביטוי "פעולה משפטית" כמתייחסת לפעולה של הכנסת בפני עצמה. זה לא יכול להיות – זה לא חבר כנסת, וזו פעולה של הכנסת. לכן היא לא יכולה להסיר את החסינות שלה כלפי עצמה.

בסוף הקטע אומר אמנון רובינשטיין, במלים אחרות: השופט ברק מקבל עקרונית את סמכותה של הכנסת להסיר חסינות בפני מעצר וחיפוש, אך לא קיבל את שיקול דעתה של הכנסת בפעולה במקרה זה. אני רוצה להיות הוגן ולומר, שאז השופט ברק אמר, שמאחר שאותה הסרת חסינות היתה כסנקציה על פעולת עבר, הוא לא חושב שלכנסת יש הסמכות, אבל אם היא חוששת להתנהגות אסורה של חבר כנסת בעתיד, זה כבר סיפור אחר. לא יכולה להיות פעולה עונשית על העבר, רק לקראת העתיד.

אני מסיים במשפט אחד. אומר השר רובינשטיין בסיכום: "לאור כל האמור לעיל, נראה לנו כי החסינות הקיימת, העניינית והפרוצדורלית, רחבה למדי, חסרת-תקדים בהיקפה ואינה משרתת את המטרה שלשמה נועדה". מסקנה זו מבטא גם מחקר שהוזמן על-ידי הכנסת אצל פרופסור קלוד קליין, שאומר: חסינותם של חברי הכנסת בישראל היא כיום רחבה ביותר ורחבה יותר מאשר במדינות אחרות שהמצב בהן נזכר כאן. אופי רחב זה מתבטא הן בחסינות המקצועית והן הפרוצדורלית. מציעים לצמצם את החסינות.

אני חושב שהחסינות של חברי הכנסת היא רחבה מדי. בעניין הזה הסרת החסינות הפרוצדורלית היא פועל יוצא של הדברים שנאמרו והיא צופה כלפי העתיד. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם שפירא, שוודאי יעלה לדוכן בלי הספר של אמנון רובינשטיין.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא הייתי צריך להתאמץ לכתוב נאום אחרי ששמעתי את כל מליצי היושר פה על הדברים שאמר חבר הכנסת בעזה.

ידוע שאנשי יהדות התורה הם אנשים שקטים, אבל יש לכל דבר גבול. כששמעתי את דברי חלק מהנואמים, חשבתי האם זו בכלל כנסת של יהודים. אולי אנחנו לא ראויים פה למדינה? ההפקרות עוברת כל גבול.

אני חושב ורוצה להגיד משהו. אילו עמד הרב כהנא, זיכרונו לברכה, ואמר אותן מלים, הוא לא היה יוצא חי בכנסת. פה בכנסת היו מחסלים אותו. איזה סקנדלים עשו לו על דברים הרבה פחות – – – ? יושבים פה יהודים שכל הזמן מנסים לסנגר. איפה הגבול? איפה הגבול? אתם לא מתביישים?

בנימין טמקין (מרצ):

כשמישהו אומר "הערבים הם כלבים"; למשל, לו היה מישהו אומר "יהודים הם כלבים", היית שומע כאן צעקה חזקה מאוד. אתה לא יכול – – –

אברהם שפירא (יהדות התורה):

אם אתה שומע בן-אדם שקורא להשתמש בנשק חם – – –

בנימין טמקין (מרצ):

— — —

אברהם שפירא (יהדות התורה):

אני חושב – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

למה אתה לא מבקש ממנו להתנצל?

בנימין טמקין (מרצ):

אתם כבר התנצלתם על כל הביטויים הגזעניים שלכם?

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, במה זכה דווקא הרב חבר הכנסת שפירא שבאמצע נאומו תקראו קריאות ביניים? אני מוסיף לך זמן, כבוד הרב.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

אילו שמעתי יהודי שהיה אומר מה לעשות עם בני המיעוטים, כפי שאמר אותו חבר כנסת, הייתי אני צועק: איפה הדמוקרטיה שלנו? ופה לא מתביישים, פה אין דמוקרטיה, פה יש טמטום אחד. האנשים פשוט הפסידו את המחשבה, את המוח. הדיון הוא לא בשאלת החסינות, פה צריך להיות דיון בשאלה האם יש פה עוד מחשבה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. אפילו לא הייתי צריך להוסיף לך זמן. תמצתת, ותודה רבה לך על כך.

רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר זנדברג. אחריו – חבר הכנסת שלמה בוחבוט, אחריו – חברי הכנסת אברהם הירשזון ומיכאל איתן.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, החסינות נתונה לחברי הכנסת כהגנה מפני שרירות של רוב. החסינות נועדה למנוע בעצם מהרוב לפגוע ביכולת של המיעוט ביחסים של קואליציה ואופוזיציה לתפקד כחברי כנסת. לכאורה, כחבר כנסת שנמנה עם שורות האופוזיציה, הייתי צריך לשאוף שמספר המקרים שבהם תוסר החסינות יהיה מצומצם ביותר, אבל אני סבור שאת החסינות של חבר הכנסת האשם מחאמיד במקרה הספציפי הזה צריך וראוי להסיר.

אני חבר בוועדת הכנסת, ויחד עם חברי בוועדה צפיתי בקלטת. שמעתי את הדברים שאמר חבר הכנסת מחאמיד. אלה הם דברים של הסתה והמרדה, אלה הם דברים שלו אמר אותם אדם אחר, שאיננו נהנה מחסינות, בוודאי הוא היה נעצר ואף נאסר.

במהלך הדיון בוועדת הכנסת, וגם אחריו, שאלתי את חבר הכנסת מחאמיד: האם אתה חוזר בך? האם אתה מתנצל? האם אתה מגנה את הדברים? חבר הכנסת מחאמיד התפתל פעם אחרי פעם, והדבר הכי מתון שהצלחתי להוציא מפיו היה, שהוא מגנה שימוש בנשק חם. ואז שאלתי אותו: מה עם סכינים? מה עם בלוקים? ומה עם אבנים? מה עם קלשונים? מה עם הרג ביד? ומה עם דריסה של חיילים? כל זה לגיטימי? חבר הכנסת מחאמיד סירב לגנות את כל הדברים האלה. בדברים שאמר חבר הכנסת מחאמיד הוא מלבה את השימוש באותם אמצעים כנגד החיילים שלנו, כנגד הציבור בכלל. הוא מסית לשימוש באמצעים כאלה נגדנו.

האשם מחאמיד אישית הסית והמריד, האשם מחאמיד לא התנצל ולא התחרט, האשם מחאמיד גם לא התחייב לחזור בו או להימנע בעתיד מלחזור על הדברים שהוא אמר. אם אנחנו, חברי הכנסת, לא נסיר את חסינותו, נתיר לו להמשיך ולעשות שימוש ציני באותה חסינות. אם אנחנו, חברי הכנסת, לא נסיר את חסינותו, נתיר לו להמשיך להסית ולהמריד באין מפריע.

יש מי שלוחמים בנו באבן, ויש מי שלוחמים בנו בסכין. יש מי שלוחמים בנו בבקבוקי תבערה, יש מי שנלחמים בנשק חם או בכל דרך אחרת. האשם מחאמיד משתמש בדמוקרטיה עצמה ככלי נשק נגדנו. הוא הסית והמריד, ואם אנחנו לא נאפשר למנוע זאת בעתיד, נהיה אנחנו שותפים להמרדה ולהסתה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת שלמה בוחבוט, אחריו – חברי הכנסת אברהם הירשזון, מיכאל איתן, נסים זוילי, אפרים גור, יוסף בא-גד, רן כהן, יוסי כץ ויעל דיין.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני נגד התבטאות של חבר כנסת כפי שהתבטא חבר הכנסת מחאמיד. הדברים שנאמרו הם חמורים ביותר, מקוממים, מרגיזים, ולא היו במקומם. טוב היה אילו לא נאמרו כלל.

אבל אני גם מברך אותו על כך שהיתה לו העזה לבוא ולומר: טעיתי. הוא אמר זאת מפורשות והציג –

–

אפרים גור (הליכוד):

היכן הוא אמר זאת?

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

שלמה בוחבוט (העבודה):

אני הבנתי את הדברים מדבריו.

אני מברך אותו שהוא גם גינה את הגזענות, גינה את האלימות — — —

אפרים גור (הליכוד):

הוא לא אמר זאת.

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

שלמה בוחבוט (העבודה):

אני מבקש לא להפריע לי.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אולי אתה מציע לתת מדליה לחבר הכנסת האשם מחאמיד? אולי להקים לו אנדרטה? זה מגוחך, חבר הכנסת בוחבוט. אולי תיטע על שמו עצים?

שלמה בוחבוט (העבודה):

אני מברך אותו על כך שהוא הצהיר בצורה חד-משמעית שהוא נגד האלימות.

חברי הכנסת, כראש עיר יצא לי להכיר היטב את חבר הכנסת האשם מחאמיד. הוא בחור טוב, יש לו עבר נקי. נכון, הביטוי לא היה במקומו. אני מציע לו, כחבר, לעלות ולומר: אני חוזר ב'.

לימור לבנת (הליכוד):

הוא לא אמר. כולנו הצענו והוא סירב.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אני מציע שהוא יאמר את הדברים האלה.

עלינו לזכור, דווקא כשמדובר בנושא הערבי, כשמדובר בנציג ערבי – כל מדינות העולם ברגע זה מסתכלות עלינו ומביטות מה עם ישראל, מה העם הנאור מחליט ומקבל.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

גם היהודים מסתכלים עלינו.

שלמה בוחבוט (העבודה):

גם היהודים מסתכלים עלינו, ברור, חבר הכנסת שפירא.

רבותי חברי הכנסת, כראש המועצה המקומית של יישוב יהודי-ערבי אני יודע היטב, שערביי ארץ-ישראל גילו נאמנות למדינה, ומי שמנסה להטיל בהם דופי פשוט חוטא לאמת. אני רואה זאת בגליל. אני רואה זאת יום ויום ושעה שעה. אני מצטער שלוקחים נושא – נכון, זה נושא כאוב – והופכים אותו להתנקשות פוליטית ולניסיון להתנגח ולומר שבמדינה הזאת ערבים ויהודים לא יכולים לחיות ביחד.

לימור לבנת (הליכוד):

אתה צודק.

שלמה בוחבוט (העבודה):

דווקא כשאנחנו מדברים בעידן השלום, כשאנחנו מדברים על משא-ומתן, אנחנו צריכים להיות יותר פשרנים ולא לנהוג כבית-שמאי, אלא צריך לנהוג דווקא כבית-הלל.

לימור לבנת (הליכוד):

חבר הכנסת בוחבוט, אנחנו לא מבקשים להסיר את החסינות של ערביי הגליל, רק את החסינות של חבר הכנסת האשם מחאמיד.

אברהם בורג (העבודה):

תתחילו עם אחד ואחר-כך תמשיכו.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אני ישבתי בצד ושמעתי את כל חברי הכנסת מהימין עולים ומדברים. אני פשוט מתפלא על אנשים. מצד אחד, אתם באים ואומרים: רק מי שאשם, כאשר הדברים שנאמרים הם פשוט – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בוחבוט, היו לך הפרעות ואני מוסיף לך חצי דקה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

לכן אני בא ואומר, שאסור לשפוט אדם בכעסו. אני בטוח שהוא השתלהב, נכנס לאקסטזה, אמר דברים. אני קורא לו לחזור מהדברים האלה, ובזאת אנחנו נגמור היום. לא ייתכן שבמשך שבוע אחד נצטרך לסלק מפה שני חברי כנסת.

לסיום דברי, חברי הכנסת, אני קורא לעצמנו, לעם ישראל, לכל חברי הכנסת, בואו נחשוב שהמקרה הזה הוא מקרה חד-פעמי. אסור לנו, בשום פנים ואופן, לקבל היום החלטות פזיזות, על מנת שלא לפגוע בהליך שאנחנו התחלנו בו והוא הליך השלום.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם הירשזון, ואחריו – לחבר הכנסת מיכאל איתן. אני חוזר על הרשימה שקראתי: חברי הכנסת נסים זוילי, אפרים גור, יוסף בא-גד, רן כהן, יוסי כץ, יעל דיין, ונוסיף גם את חבר הכנסת עוזי לנדאו.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, העם רואים ושומעים את הקולות – קולו של חבר הכנסת האשם מחאמיד רעם וזעם בכל בית בישראל, כאשר קרא להמשיך את האינתיפאדה בכל האמצעים.

מדינת ישראל היא מדינה דמוקרטית, והדמוקרטיה שלנו היא יציבה ואיתנה. אך עם זאת, התבטאותו הנוראה של חבר הכנסת מחאמיד העמידה את הדמוקרטיה הישראלית במבחן. והמבחן הוא, האם בחסות הדמוקרטיה יכול כל אזרח ואיש ציבור, וחבר כנסת על אחת כמה וכמה, להטיף לאלימות, להרג ולקורבנות?

שמעתי את הסבריו של חבר הכנסת האשם מחאמיד. הוא לא התבייש להאשים את הישראלים כולם באי-הבנת דבריו. "לא קראתי לאלימות", אמר בצדקנות. האם עד כדי כך מזלזל חבר הכנסת מחאמיד באינטליגנציה שלנו? מרגע שהדברים צולמו, שודרו ונקלטו בכל בית בישראל הם הפכו לרשות הכלל ואי-אפשר לטעון כי הוצאו מהקשרם.

טוב עשתה הטלוויזיה הישראלית שהביאה את דברי ההסתה של חבר הכנסת מחאמיד כמעט בשידור חי. היא עשתה בכך שירות חשוב לפוליטיקה הישראלית: הודות לשידור התברר לכול מי הוא באמת חבר הכנסת מחאמיד, את מי הוא מייצג וכיצד הוא חושף את מחשבותיו האמיתיות כאשר הוא בא לעודד רוצחים בעזה.

זאת ועוד, הדברים מקבלים ביטוי חריף וכאוב יותר נוכח העובדה שבמקביל להתנהגותו של חבר הכנסת הישראלי מתכנסות ממשלות ערב כדי לדון בדרכים כיצד למגר את הטרור האסלאמי בארצותיהן.

בדמוקרטיה הישראלית יש שכר ויש עונש. השכר הוא שאפשר לחבר הכנסת האשם מחאמיד לומר את דבריו. את העונש מתבקשת הכנסת לאשר היום.

אני מקווה כי כל הבית יתאחד ויאשר את העונש. מי שלא יעשה כן, אפשר לראות בו, לדעתי, שותף להשקפת עולמם המסוכנת של מחאמיד ושולחיו.

האינתיפאדה איננה עוד שרשרת של אירועים ביטחוניים שונים ומקריים. בראשית שנתה השישית האינתיפאדה היא מלחמה של ממש בין צה"ל, כוחות הביטחון ואזרחי המדינה לבין ארגוני חבלה ומחבלים.

בעיצומה של מלחמה זאת, שהגיעה בשבועות האחרונים לשיאים שלא ידענו קודם לכן, – הרשה לעצמו חבר כנסת ישראלי לתמוך בלוחמים נגדנו, לשבחם, לעודדם ואף לקרוא להם להמשיך ולהסלים את המצב. זאת בגידה בשעת מלחמה. זאת תקיעת סכין בגבה של הדמוקרטיה הישראלית. את הסכין הזאת חייבים כל חברי הכנסת להדוף, ולהרחיק מעלינו את חבר הכנסת האשם מחאמיד לא רק לזמן קצוב אלא לתמיד.

האשם – אשם, בכך אין כל ספק. אם הכנסת לא תמצה עמו את הדין, יהיה בכך ביטוי של חולשה גדולה. עלינו לזכור תמיד כי כל תושבי ישראל, ובכללם ילדים ובני נוער, צופים בנו ורואים אותנו בעבודתנו. אם נהיה חלשים כלפי התבטאויותיו של חבר הכנסת מחאמיד, נהיה ראויים לגינוי הבוחרים והעם כולו.

אי-אפשר להתעלם גם ממעמדה הפוליטי המוזר והתמוה של מפלגת חד"ש, מפלגתו של חבר הכנסת האשם מחאמיד. על ברכיה של מפלגה זו נשענת ממשלתו של ראש הממשלה יצחק רבין. ראינו והתביישנו השבוע לראות את תחנוני מפלגת העבודה ומרצ, שקראו לחבר הכנסת מחאמיד להתנצל ובלבד שלא להגיע למעמד זה.

אדוני היושב-ראש, אני מרגיש בוש ונכלם בממשלתי, שחבר הכנסת האשם מחאמיד הוא המשענת שלה בפרלמנט הישראלי.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה. אני רוצה לקרוא כמה שמות של הנואמים הבאים. אחרי חבר הכנסת מיכאל איתן רשום לרשות הדיבור חבר הכנסת נסים זוילי. הוא טלפן איכשהו מהדרך והודיע שהוא תקוע בפקק.

לימור לבנת (הליכוד):

הנה הוא הגיע. ברגע זה נכנס.

היו"ר ד' שילנסקי:

בכל אופן, עמדתי לקבל את בקשתו לדחות את תורו. כי אם חבר כנסת מתייחס ברצינות לעניין, אני מקבל את הבקשה. אם הוא אינו מתייחס ברצינות, אני מוחק את שמו מהרשימה.

מיכאל איתן (הליכוד):

במזנון יש פקק גדול. יכול להיות שהוא תקוע שם.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא, הוא טלפן כבר לפני עשר דקות והודיע. מקרים כאלה אני מקבל. אם כך, אם רק עכשיו הגיע, אולי לא שמע מתי תורו. אני מבקש להודיע לו. אם הוא לא יהיה, אתן לו דחייה של נואם אחד. אחריו ברשימה – חברי הכנסת אפרים גור, יוסף בא-גד, רן כהן, יוסי כץ, יעל דיין, עוזי לנדאו, אלי גולדשמידט ורון נחמן. בבקשה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדיוני ועדת הכנסת לא היתה התלהמות, לא היתה סערת יצרים ולא דיברו ברגשנות. להיפך, ניסינו כולנו, אופוזיציה וקואליציה, לנקוט את כל האמצעים כדי שלא נצטרך להגיע לרגע הזה של נטילת חסינות.

והצענו לחבר הכנסת האשם מחאמיד דבר פשוט: יצהיר שבעתיד לא ישתמש בחסינותו כחבר הכנסת כדי להסית לאלימות נגד כוחות הביטחון של מדינת ישראל, כנגד אזרחים יהודים וערבים; שבעתיד לא ישתמש בחסינות שלו, מעבר למה שעשה. חבר הכנסת האשם מחאמיד סירב בכל התוקף. כלומר הוא נתן לנו מסר שהוא עומד על כך שתהיה לו זכות להמשיך הלאה, ללכת לכל מקום ולומר שם לערבים לפגוע בכוחות הביטחון באבן או בכל אמצעי אחר.

אנשי מפלגת העבודה התחננו לפניו. אמרו לו: תסכים, לא יכול להיות שחבר כנסת במדינת ישראל, שנשבע אמונים למדינת ישראל, יוכל להמשיך ולעשות דברים כאלה. סירב. הוא סמך על הקואליציה. מאין נבע הסירוב שלו? הוא קיווה, והסתבר שהוא צדק, שתמורת השירותים הקואליציוניים הוא יקבל מהם הגנה.

מנקודת הסירוב הזאת של חבר הכנסת האשם מחאמיד, הוויכוח הציבורי איננו מתמקד עוד בהאשם מחאמיד. הוא מתמקד כעת בקואליציה שנותנת לו גיבוי לעשות דברים שהם בתוך תוכם גינו ומגנים. ושמענו פה את הדברים.

אני שואל את נציגי הקואליציה: בסדר, אני יכול להבין את דאגתכם, לא רציתם שהוא יתנצל. אבל איך אתם יכולים להסכים לכך שהוא יצא מפה היום עם חסינות, כאשר הוא מסרב לסייג את החסינות הזאת, והוא ממשיך ואומר: אני אלך הלאה להסית נגד כוחות הביטחון של מדינת ישראל? איזה מסר נותנת הקואליציה הזאת, לא לערביי ארץ-ישראל שאתם כל כך דואגים להם; איזה מסר היא נותנת ליהודים, לחיילי צה"ל, לכוחות הביטחון? הקואליציה שלכם משגרת מכאן את האשם מחאמיד מצויד בחסינות להסית נגד כוחות הביטחון.

מה יאמרו האמהות והאבות של החיילים שיוצאים לשוטט בקסבה, ברצועת-עזה, כאשר הם ישמעו שאתם נותנים ברכת דרך להאשם מחאמיד ללכת למקומות האלה ולהסית את האוכלוסייה שם לזרוק על ילדיהם-יקיריהם בלוקים? ואתם אומרים כאן היום: אנחנו לא נגביל את החסינות הזאת, וזה כאשר האשם מחאמיד עומד גא ואומר: אני לא מוכן לומר שלא אעשה את הדברים האלה. אז מה המסר שיוצא מהכנסת הזאת?

רבותי, אני מבין שאתם נתונים לאילוצים קואליציוניים. אתם מוותרים פעם אחר פעם על שלמות הקואליציה שלכם. אני מבין שהקואליציה שלכם – – –

חגי מירום (העבודה):

מדוע, אם כן, תמכנו בהרחקתו של חבר הכנסת זיאד?

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת מירום, אתה לא מבין שהכול בשביל הקואליציה?

חגי מירום (העבודה):

הרי אתה בכל זאת צריך להיות עם היגיון כלשהו.

חיים אורון (מרצ):

כבר חצי שנה אתם מדברים על הקואליציה במדינה הזאת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

נכון. קואליציה שמסתמכת על מפלגות שחבריהן עושים דברים כאלה היא קואליציה פסולה.

חיים אורון (מרצ):

— — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת איתן לסיים את הדברים.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת אורון, אל תטשטש, אל תסיט דברים. בוא לא נדבר על מה שהיה בעזה, נדבר על מה שהיה בוועדת הכנסת. עומד חבר הכנסת האשם מחאמיד ואומר במפורש: אני לא מוכן להתחייב שלא אסית לאלימות נגד חיילי צה"ל, והוא משתמש בכך בחסינותו. זה מה שהוא אמר, ואתם נותנים לזה – – –

חיים אורון (מרצ):

לא נכון. אתה לא מדייק.

חגי מירום (העבודה):

לא נכון. אני מחזיק בידי את הפרוטוקול. זה לא נכון.

מיכאל איתן (הליכוד):

ואתם נותנים לזה גיבוי מלא, אך ורק מפני שיש לכם אילוצים קואליציוניים. ואני אומר לכם, שהקואליציה שלכם עברה קווים אדומים בכל מה שקשור לכניעות שלכם לחברי הכנסת מסיעות חד"ש ומד"ע. הקואליציה שלכם חשובה לכם. ביטחון מדינת ישראל חשוב לכולנו. אל תעברו קווים אדומים. אל תעשו היום מעשה שיעביר מסר שכנסת ישראל נותנת חסינות להסתה לאלימות, באבן או בכל אמצעי אחר, כנגד חיילי צה"ל, כוחות הביטחון, כנגד אזרחים, יהודים וערבים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. ברגע שהודעתי שחבר הכנסת זוילי טלפן שהוא נתקע בדרך וכי אני מסכים לדחות לו את מועד הדיבור, אתה הופעת. אני חושב שגם אתה תסכים אתי שחבל שלא הזכרתי את המשיח באותו רגע. עם כל חשיבותך, אבל המשיח יותר חשוב.

נסים זוילי (העבודה):

היו"ר ד' שילנסקי:

אבל בקשר לזה שחבל שלא הזכרתי את המשיח אתה מסכים אתי. אל תיפגע, אתה חשוב, אבל המשיח יותר חשוב.

נסים זוילי (העבודה):

מסכים אתך.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רוצה לקרוא את רשימת הנואמים הבאים: חברי הכנסת אפרים גור, יוסף בא-גד, רן כהן, יוסי כץ. חברת הכנסת יעל דיין, האם לתת את רשות הדיבור לחבר הכנסת זוילי לפניך או אחריך?

יעל דיין (העבודה):

לפני.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה. ובכן, חבר הכנסת זוילי ידבר לפני חברת הכנסת יעל דיין. חבר הכנסת אפרים גור, בבקשה.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, טעה היום חבר הכנסת מחאמיד כאשר אמר שאין בכוונתו לשכנע את חברי הכנסת. הוא טעה כאשר כינה אותנו אטומים ובעלי קונסטרוקציות חסומות וכמי שלא ניתנים לשכנוע. רציתי להודיע לו בזאת, אילו נכח כאן – ואינני חשוד בעיניו כמי שאינו מסביר פניו, בלבביות, כל אימת שאני פוגש אותו – שאילו עמד כאן ואמר שהוא מסתייג ממעשיו ומדבריו בעזה, שהוא מצטער עליהם – ואגב, קורות טעויות ושגיאות לכל אדם ולאנשי ציבור – כי אז הייתי מצביע היום נגד הסרת חסינותו.

חבר הכנסת מחאמיד, מה בעצם עשית בעזה? מה היה לך, כאזרח ישראלי, כחבר כנסת ישראלי, לעשות עם המרצחים השפלים, חסרי צלם אנוש, שטובחים בדם קר, לא רק ביהודים, אלא בבני עמם,

בנשים ובילדים חפים מפשע, חסרי ישע? כיצד אתה רוצה שנפרש את הימצאותך בחברת רעולי פנים וחמושים במקלעים, בחברת אלה שידיהם מגואלות בדם וכל מטרתם לחסל את היהודים ואת מדינתם, שטובחים באכזריות, שמשספים גרונות בסכיני קצבים ומפצחים ראשים בגרזנים, שתולים את בני עמם על עמודי חשמל ורוצחים נשים פלשתיניות חסרות מגן וישע בנוכחות ילדיהן? כיצד אתה מבקש שנפרש זאת אם לא כהזדהותך עמם, עם מעשיהם ועם דרכי פעולתם?

חבר הכנסת מחאמיד, אני עצמי עליתי ממדינה אחרת. חיינו יהודים וגורגים נוצרים במשך יותר מ-2,600 שנה בידידות וברעות, גם בעתות מצוקה וגם בתקופות הזוהר. האמן לי, שלעיתים קרובות מאוד אני תוהה: האם במדינה כלשהי, דמוקרטית ככל שתהיה, קל וחומר במדינות של בני עמך, יכול היה מיישבו להעז, במיוחד חבר כנסת המייצג מיעוט לאומי, לעשות את אשר אתה עשית בלי להיענש, בלי להיאסר, בלי שיוצא אל מחוץ לחוק? האם לדמוקרטיה, שהיא נר לרגלנו, אין גבולות? האם היא מתירה לפגוע בביטחון המדינה? האם היא מתירה להתיר את דם ילדינו?

במעשיך, חבר הכנסת האשם מחאמיד, עם כל הבנתי את המצב הרגיש והעדין שחברי הכנסת הערבים נמצאים בו, ואכן הם נמצאים בו, פגעת בציפור נפשנו, פגעת ביקר לנו מכול. ניתנה לך היום ההזדמנות לחזור בך, להביע צער על הדברים. חברים רבים, מכל סיעות הבית, שלא קל להם להצביע בעד הסרת החסינות, קראו לך לעשות כן, ולא נענית להם. במצב עניינים זה, שאתה בעצם במו ידיך גרמת לו, מי שלא יצביע בעד הסרת החסינות, לא רק שימעל בשליחותו הציבורית, אלא ייתן, בעקיפין ובמישרין, תמיכה וגושפנקה למעשה חמור זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אפרים גור, אני רוצה להפנות את תשומת לבך: בשיחה חופשית עם חזבולטוב, יושב-ראש הפרלמנט של רוסיה – ואתה לימדת אותי להגיד גורגים ולא גרוזינים – הוא תיקן אותי ואמר: גרוזינים.

אפרים גור (הליכוד):

כי בלשון הרוסית זה "גרוזיה", וזאת השפה היחידה.

היו"ר ד' שילנסקי:

החכמנו בשאלה איך להגיד – "גורגים" או "גרוזינים". תודה רבה לך.

אני מזמין את חבר הכנסת יוסף בא-גד, אחריו – חברי הכנסת רן כהן, יוסי כץ, נסים זוילי, יעל דיין, עוזי לנדאו, אלי גולדשמידט, רון נחמן, סאלח טריף.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הגמרא מספרת במסכת יומא, דף כ"ב, עמוד ב', מדוע דוד, שחטא חטא חמור יותר מאשר שאול, לא נענש, ושאול נענש בקריעת מלכותו? אומרת הגמרא: "שאול באחת ועלתה לו, דוד בשתיים ולא עלתה לו". ומסביר פה רש"י: שאול נכשל באחת ועלתה לו לרעה, בחטא אי-הכחדת העמלק, לקונסו מיתה, לבטל מלכותו; דוד נכשל בשתיים ולא עלתה לו לרעה. אומרים חז"ל: מה הסיבה? כי ברגע שבא הנביא אל דוד המלך, אמר מייד דוד: חטאתי. מודה ועוזב ירוחם. נכון, הייתי לא בסדר, חטאתי. באו אל שאול, הוא התחיל לנמק, להסביר, להצטדק למה הוא לא הרג את העמלקי: חמלתי על הטף.

אני רוצה לומר לענייננו: אישית עם האשם מחאמיד אני מסתדר בסדר, אבל הוא עוד מסרב להתנצל על דבר שלדעת כולם הוא חמור מאוד. ואני אומר: אם כתוצאה מזה, ואפילו אם לא התכוונת, נניח יקרה, חס וחלילה, שמישהו ייפגע, איזה יהודי או ערבי ייפגעו, הרי לא תוכל לקחת עליך את האשמה.

אני רוצה לספר לך, חבר הכנסת האשם מחאמיד: בידי חוברת מאת חגי הוברמן, עיתונאי "הצפה", על יהודים בעזה, מהמרכז למורשת יהודי עזה. בחוברת הזאת מספר חגי הוברמן, שבפרעות 1929, מי שהגן על היהודים בעזה היה חאג' סעיד אל-שאווה, אביו של ראשד אל-שאווה, שהיה ראש עיריית עזה בשנות ה-70. היו ערבים שהבינו שצריכים למנוע שפיכות דמים והגנו על היהודים בשעתם הקשה. ואם חבר כנסת ישראל עושה את ההיפך, מתסיס את הרוחות, עם כל ההסברים, ולאחר מכן לא מקבל אפילו את העניין שמציעים לו להתנצל, ובייחוד שמציעים לו על דבר כה פשוט – בסך הכול הקפאה מסוימת – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת הרב בא-גד, גם בישיבה, כשיש צלצול, עושים הפסקה.

יוסף בא-גד (מולדת):

לכן אני אומר: עדיין לא מאוחר. תעלה ותביע התנצלות, ואז אני בטוח שהרבה מחברי הבית, גם מי שחולקים על כל העניין, יחשבו פעם נוספת. אם לא, נצביע כמובן נגד, בכל אופן, במה שנוגע אלי.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת רן כהן. אומנם ראיתי אותו יושב פה, אבל עכשיו הוא איננו והוא מפסיד את רשות הדיבור.

יוסי כץ יושב כולו מוכן ומזומן, אבל אני רוצה להזהיר אותך: היו כאן כאלה שציטטו ספרי משפט וזה ארוך מאוד, לכן נאלצתי להזהיר אותם, להפסיק אותם ולהפעיל את השעון. אם אתה מצטט, תצטט קטע קצר ולא ארוך. זאת הצרה עם המשפטינים.

יוסי כץ (העבודה):

זה רק כדי להחזיק את הדפים, אדוני היושב-ראש.

תרשו לי להביע – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אני פה בדילמה.

חיים אורון (מרצ):

מגיע לו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תמיד צריך ללכת לקו הזכות והחסד. חבר הכנסת רן כהן, הזכרתי את שמך ואמרתי, שראיתי אותך ואני מתפלל. אבל מכיוון שנכנסת לגבול, אלך על קו הזכות.

רן כהן (מרצ):

טוב.

היו"ר ד' שילנסקי:

ניתן לך, חבר הכנסת רן כהן, לדבר אחרי חבר הכנסת יוסי כץ. צריך היית להיות לפניו.

יוסי כץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שניתן היה לנצל סעיף בתקנון כדי להצביע הצבעה גלויה בנושא העומד לפנינו. אני נמנה עם אלה החושבים שהסוגיה הזאת היא אכן סוגיה קשה, לא נעימה, לא קלה להכרעה, במיוחד כשמדובר בחבר שנמצא בתוכנו, והדברים נוגעים, למעשה, לבית-המחוקקים ולכל חברי הכנסת.

איננו נמצאים במצב של הסרת חסינות, אלא עומדת בפנינו שאלה של נטילת זכות, להבדיל מהסרת חסינות. סעיף 62 לתקנון קובע, שרק הצבעה על הסרת חסינותו של חבר כנסת צריכה להיות הצבעה חשאית. לא נקבע כך במפורש לגבי נטילת הזכות. אף שהסוגיה קשה מאוד, ואולי נוח לחלק מאתנו לשים את הפתק בקלפי ולהימנע מהכרעה גלויה, אני בהחלט חושב שניתן היה לעבור את תהליך ההצבעה בדרך גלויה.

מה עומד לפנינו? מטרת ההצעה אינה למנוע מחבר הכנסת מחאמיד פעילות בלתי הולמת בעתיד. המטרה האמיתית העומדת לנגד עיני חברי הכנסת, או לאור הדיון בוועדה, היא להעניש אותו; להעניש אותו, ולא יותר, על המעשה שהוא עשה. הענשה כזו פסולה. לנו אין סמכות להעניש חבר כנסת. פרשת מיעארי, שהזכירו אותה, היתה חמורה הרבה יותר. המדינה אמרה בבית-המשפט, שהסרת חסינות לא באה כסנקציה על מעשה העבר, אלא כדי למנוע מחבר הכנסת שיבצע בעתיד מעשה פסול. זה לא נעשה כאן.

מי מכם, חברי הכנסת, כשעמד מעל במה והרוחות השתלהבו בנושאים אחרים אולי, לא השתלהב ופלט פליטת-פה כזאת או אחרת? בכלל, כל הסופרלטיבים שבהם השתמשו נואמים לפני, דיברו על הסתה למרד, על רציחת בנינו ובנותינו וכדומה. אלה כולן עבירות פליליות חמורות. על עבירות כאלה אתם מסתפקים בנטילת זכות חופש תנועה לשלושה חודשים? תנו ליועץ המשפטי לממשלה לבדוק את העניין, ותנו לו להכריע. אני, באופן אישי, מסתפק בדברים שאמר חבר הכנסת מחאמיד מעל במה זו ומעל כל במה אפשרית אחרת; הוא אמר: אני בעד דו-קיום, והוא אמר: אני נגד אלימות – במפורש. מה עוד צריך לעשות? שהוא יזחל על ארבע? שהוא ישתחוה?

אני מציע לחברי הכנסת להסתפק בדברים שהוא אמר. זה יהיה בסך הכול ניצחון לדמוקרטיה, ואני בטוח שהדבר לא יחזור על עצמו. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת נסים זוילי, ואחריו, כפי שכבר הודעתי – חברת הכנסת יעל דיין; סליחה, חבר הכנסת רן כהן. טעות שלי. אחריו – חבר הכנסת נסים זוילי, אחריו – חברת הכנסת יעל דיין, אחריה – חבר הכנסת עוזי לנדאו, ואחריו – חברי הכנסת אלי גולדשמידט, רון נחמן, סאלח טריף. אני רוצה להודיע, שבניגוד לחבר הכנסת נסים זוילי, שהודיע שהוא תקוע בדרך, הוא יתאחר, ונתתי לו את רשות הדיבור, גם חבר הכנסת מאיר שטרית הודיע שהוא תקוע, אבל אחרי שכבר קראתי את שמו. מאחר שמחליפים אותי עכשיו, אני חייב להשאיר את ההחלטה בידי מי שיחליף אותי, עם המלצה לתת לך, בהתחשב בכך שהודעת שאתה מאחר.

היושב-ראש בכבודו ובעצמו בא להחליף אותי, והוא ודאי שמע את ההמלצה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו מתחלפים בתורנות היום. אני רוצה להודיע לחבר הכנסת מאיר שטרית, שאני מאמץ את ההמלצה של חבר הכנסת דב שילנסקי. יש לי הסכם עם שר התחבורה, שכל זמן שלא נתגבר על בעיות התעבורה ויהיו פקקים, נתחשב בחברי הכנסת. בבקשה, אדוני.

רן כהן (מרצ):

דרך אגב, אפשר לפנות לשר הבינוי והשיכון לשנות את קצב העבודה.

היו"ר ש' וייס:

אתה צודק. בבקשה.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, אני רוצה לומר משפטים מספר בנושא הזה, כיוון שלעניות דעתי יש לו משמעויות גם עקרוניות לגבי הכנסת. בראש ובראשונה, אני חושב שבשום מקרה לא ניתנה ההוראה של נטילת חופש התנועה של חבר הכנסת כענישה. מה שנעשה במקרה הזה הוא פספוס גדול של הכוונה, משום שאילו באו ואמרו, בדין, שחבר הכנסת האשם מחאמיד פגע בביטחון, עשה מעשה פשע, ודרשו להעמיד אותו לדין, לצורך העניין הזה ניתן היה להתווכח על העניין, אבל לאחר שחבר הכנסת מחאמיד אמר מה שאמר בעזה – ועוד מעט אני אומר משפט אחד על העניין הזה – באים לכאן כדי למנוע ממנו חופש תנועה? האם בהסרת חופש התנועה הכנסת עושה איזה מעשה? הלא זה נואל; זה אנטי-חינוכי. מי שרוצה שהכנסת תכבד את עצמה, לאחר השבועות האחרונים שבהם היא ביצתה את עצמה, מוסיף ביזוי על הביזויים הקודמים, משום שהיא עוסקת כמו גן-ילדים בהענשה של חבר הכנסת, שהוא נבחר ציבור. זאת נקודה אחת.

נקודה שנייה. רבותי חברי הכנסת, אני אגלה לכם את האמת. אני חושב שחבר הכנסת האשם מחאמיד אמר דברים לא נכונים במקום הלא-נכון, ובכך אני בעצם מצטרף לחלק מההסברים שלו עצמו על הנסיבות שבהן הוא אמר את הדברים. לכן אינני בא להזדהות אתם.

אני רוצה, רבותי חברי הכנסת, שנהיה ישרים עם עצמנו. אנחנו יודעים שחברי הכנסת הישראלים ממוצא ערבי, או ערבים, חברי הכנסת בכנסת ישראל, נמצאים בדילמה קשה ביותר, ומי מאתנו, היהודים, שלא רוצה להבין את העניין הזה, הוא זה שמגלה אטימות, משום שמדינת ישראל, שהיא מדינתם, ובפרלמנט שלהם הם יושבים כחברי הכנסת, נמצאת במלחמה עם העם שלהם. אם לא נבין שמהמצוקה הזאת לעתים יוצאות טעויות, אנחנו נהיה בלתי אנושיים. אני מציע שנהיה אנושיים ונבין את העניין הזה. מאין אני יודע זאת? מאותו אירוע שקרה בדיוק לפני שמונה שנים, כאשר באתי לכפרו דאז של חבר הכנסת האשם מחאמיד, וחבר כנסת יהודי בא לשם כדי לפרוע בערבים. כנסת ישראל לא הסירה אז ולא מנעה את חופש התנועה של מי שהיה אז חבר כנסת יהודי – מטעם ממשלת ישראל. האשם מחאמיד, ראש היישוב דאז, עמד בראש הציבור שמנע את הפורענות הזאת

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (מרצ):

אני מייד מסיים, אדוני היושב-ראש.

— — — מאז יש לי מחלוקת, אולי אידיאולוגית, עם חבר הכנסת האשם מחאמיד. אין לי מחלוקת לגבי כוונותיו, והוא חזר ואישר אותן לא באמירה חד-פעמית בעזה, אלא מאה פעמים לאחר אותה אמירה בעזה, מה הן כוונותיו האמיתיות.

אני חושב, רבותי חברי הכנסת, שהצעד הזה שייעשה היום הוא צעד מוטעה טכנית, הוא צעד מוטעה רוחנית, ולכן אני אצביע נגדו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין עכשיו לדוכן את חבר הכנסת ניסים זילי, ואחריו – חברת הכנסת יעל דיין.

נסים זילי (העבודה):

אדוני יושב-ראש הכנסת, חברותי וחברי, ראשית אני שמח שסיעת העבודה החליטה לראות בהצבעה הזאת הצבעה מצפונית ולא הצבעה קואליציונית. אינני יודע מה תהיינה תוצאות ההצבעה, אני מקווה שבצו מצפונם של רוב חברי סיעת העבודה וסיעות אחרות, לרבות חברים מהליכוד ומהסיעות הדתיות והימין, חסינותו של חבר הכנסת האשם מחאמיד לא תוסר.

אני עומד כאן ומדבר גם כמי שמתנגד חריפות לדברים שנאמרו, או יוחסו לחבר הכנסת מחאמיד, גם כמי שמכיר אותו, את תפיסת עולמו ואת התנהגותו בעבר, ואם היתה התבטאות כזו, אני רואה בה התבטאות אומללה, שנעשתה בתנאים שאינני מסוגל להגדיר אותם ואינני מנסה להבין אותם.

אני גם עומד כאן ומדבר כמי שמצדיק בהחלט את המאבק הקשה שאנחנו מנהלים, שבנינו מנהלים נגד הטרור ונגד מבצעיו, וכמי שאחד הבנים שלו משרת היום בשטחים ונלחם בטרור הזה. ולמרות כל זאת אני רוצה אולי להאיר קצת יותר את ההיבט שחבר הכנסת רן כהן התחיל לדבר עליו.

נדמה לי שלשני העמים החיים כאן, במדינת ישראל, בעיקר מאז 1967, כשהמאבק בינינו לבין הפלשתינים על זכות הקיום באזור הזה הולך ומחריף, הולך ומחמיר, אולי בעיקר מאז תחילת האינתיפאדה, מגיע פרס על הסובלנות, על ההבנה ועל היכולת שלהם לגשר על חילוקי הדעות ולנהל

את ההתמודדות ואת המאבק הזה בדרך שבה הם מתנהלים. אני לא מכיר הרבה מצבים פוליטיים בעולם כולו שבהם רוב ומיעוט, שיש ביניהם חילוקי דעות כל כך עמוקים, שיש להם השפעות רגשיות, השפעות של קשר בין בני משפחות, מצליחים למצוא את דרך הביניים ולהמשיך בדו-הקיום הזה ולהילחם למענו כפי שנעשה היום במדינת ישראל.

זה נכון שיש חריגות, זה נכון שלפעמים יש התפרצויות וזה נכון שגם בקרב הציבור משני הצדדים יש קיצונים שהיו רוצים להביא לפיצוץ של הדו-קיום הזה, לפיצוץ של מערכת היחסים הנבנית לפחות על המון ניסיון להבין, על המון ניסיון לחיות ביחד ולהבין שבסופו של דבר שני העמים, העם היהודי והעם הערבי, ימשיכו לחיות לעולמי עולמים באזור הזה, והם חייבים להגיע להבנה הזאת. ואם יש לפעמים התפרצויות, אסור לנו ככנסת להיות אלה שיגרמו להעמקת הטרז, אסור לנו להיות אלה שייתנו למיעוט תחושה שאנחנו מפלים אותו לרעה, משום שהיו, לצערי הרב, הרבה התבטאויות של אנשים פוליטיים, בעיקר מן הימין, לא רק מן הימין, שאפשר היה לתרגם אותן ולהסיק מהן על הסתה לפעולות חריפות גם נגד הפלשתינים וגם נגד הערבים. אני חושב שהכנסת הבליגה, בצדק או שלא בצדק, אני לא רוצה להתייחס לזה.

אני רק רוצה לומר, שבהזדמנות הזאת, במצב שנוצר, צריכים לקרות שני דברים. יכול להיות שחבר הכנסת האשם מחאמיד צריך להחליט מרצונו להתנזר מהתבטאויות ואולי אפילו מהליכה לשטחים בשלושת החודשים הקרובים, אולי כצעד שמכפר על התבטאות שנעשתה, כפי שאמרתי, בלהט הדברים שאינני רוצה להתייחס אליהם כלל; והכנסת אסור לה שתקבל החלטה שהמשמעות שלה פגיעה בחופש התנועה של חבר הכנסת האשם מחאמיד. תודה רבה, אדוני.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת זוילי. רשות הדיבור לחברת הכנסת יעל דיין, ואחריה – לחבר הכנסת עוזי לנדאו.

יעל דיין (העבודה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא אהבתי את הניסוח של דבריו של חבר הכנסת האשם מחאמיד. הוא לא דיבר אלי, ולא הייתי שם בעזה, וכוונתו לא היתה לעורר בי אהבה לדבריו, כשם שאין בכוונתו שבבחירות הבאות אני אקח את הפתק שמייצג את מפלגתו ואצביע בעדו.

לא אהבתי את דבריו, לא בגלל המיקום והעיתוי. גם אני נפגשתי עם פלשתינים בשטחים וגם אני דיברתי אתם נגד הגירוש, כי זו היתה העמדה שלי. לא אהבתי את דבריו בגלל הפרשנות האפשרית במקום שאסור להשאירו לפרשנות. תגובה קשה יותר, הסלמה, מאבק, לצערי אלה מלים שבמציאות שלנו אין בהן פואטיקה עוד. כשאתה אומר "מאבק", שואלים אותך: למה אתה מתכוון? אתה מתכוון לאבן, אתה מתכוון לסכין, אתה מתכוון לנשק חם? ואת השאלות האלה אולי אסור גם לך וגם לי להשאיר לפרשנות. אולי אנחנו צריכים לעבור לשפה פשוטה יותר, ויזואלית יותר.

אבל כמה צבירות נשמעת בדבריהם של מחייבי הסרת החסינות, כמה אדנות והתנשאות ופוזת של מחנכים במוסד לילדים מפגרים: תתנצל, חבר הכנסת מחאמיד, או לפחות תחזור בך, חבר הכנסת

מחאמיד, או לחלופין תאמר: טעיתי. רק תגיד "טעיתי" ואנחנו כולנו נצביע נגד הסרת החסינות – וחבל שאין לנו הזמן או האפשרות לבחון את זה. אני לא מאמינה לכם. אילו אמר חבר הכנסת האשם מחאמיד כאן ברגעים האלה: אתם יודעים מה? הארתם את עיני, אני מתנצל על הניסוח של דברי בעזה, והיינו ניגשים אז להצבעה, אני לא מאמינה שהיה שינוי בדפוס ההצבעה של הליכוד ושל הימין, כי לא על זה מדובר.

יצחק לוי (מפד"ל):

לא מאוחר.

יעל דיין (העבודה):

אם אפשר, בוא נגיע להסכמה בחוץ ותביא לי קולות, או לחלופין נעבור להצבעה גלויה.

אם אפשר, חבר הכנסת מחאמיד, לא רק תחזור כך, תתנצל ותודה בטעותך, אולי גם תואיל לגנות את עצמך וגם תתנדב להסיר את החסינות; אולי תגזור על עצמך איזה עונש עצמי, הלקאה, אולי חרטה פומבית, אולי איזו ויה-דולרוזה, אולי באמת על ארבע, אולי תזחל, אולי תלך על ארבע ואחר כך תזחל, אולי תאמר משהו בזכות הכיבוש. אולי זה יאפשר הצבעה נגד החסינות. אולי תודה שבכל זאת יש הבדל בין דם לדם.

ואם אתה מגנה את הטרור, ופירשו אותך לא נכון, ואתה לא קורא ולא מסית לרצח, מה עם האבן? וזה נשמע כאן: מה עם האבן, חבר הכנסת מחאמיד? ומה עם החצץ? ומה עם הכרוזים? ומה עם ההסתה המילולית? ואיפה הגבול? היו שאמרו לו: ולמה לא אמרת לא להרים אבנים? איך הוא יכול להגיד לא להרים אבנים? להגיד לא להרים אבנים זה לומר בפירוש: אני בעד הכיבוש ואני נגד האינתיפאדה. והוא לא נגד האינתיפאדה, וזכותו לא להיות נגד האינתיפאדה.

עוזי לבדאו (הליכוד):

זכותו לא להיות בעד האינתיפאדה.

יעל דיין (העבודה):

אני כבר מסיימת, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש מאוד.

יעל דיין (העבודה):

אני מסיימת.

אני פונה אל המסיתים בבית הזה, שהופכים את כל מי שמתנגד לכיבוש, או לגירוש, או לאלימות הלא-מבוקרת של מתנחלים, לבוגדים ולעוכרי ישראל. מתי אתם אמרתם "טעיתי"? מתי אתם גיניתם כדור בגב של ילדה בת שמונה, או עין שפוכה של תינוק? זה לא ראוי לדמעה, לגינוי ולזעקה?

היו"ר ש' וייס:

את צריכה לסיים.

יעל דיין (העבודה):

אין לכם חשבון עם חבר הכנסת מחאמיד. יש לכם חשבון אתנו. מהיום הראשון של הכנסת הזו אתם אומרים: הרוב שיש לכם הוא לא רוב לגיטימי, כי אתם השגתם אותו בזכות ידיים של ערבים.

משה נסים (הליכוד):

זה לא נכון, את לא מדייקת.

יעל דיין (העבודה):

לא, אני אביא לך מובאות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

זה בהחלט לא מה שאנחנו אומרים.

יעל דיין (העבודה):

יש לכם חשבון עם ממשלת רבין, שנשענת כך או אחרת על רוב ערבי, ויד של חבר כנסת ערבי אינה שווה בעיניכם כמו יד של חבר כנסת יהודי.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מי שהם אש"ף ומי שהם לא נאמנים למדינה.

משה נסים (הליכוד):

זה לא נכון, זה סילוף זדוני.

יעל דיין (העבודה):

אני נגד הסרת החסינות של חבר הכנסת האשם מחאמיד.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

בנימין טמקין (מרצ):

ואם אנחנו נביא לכם את הציטטה, אתם תתנצלו?

היו"ר ש' וייס:

חצי דקה לחילופי דברים. גמרנו.

משה נסים (הליכוד):

תומכי אש"ף.

היו"ר ש' וייס:

רשות הדיבור לחבר הכנסת עוזי לנדאו, ואחריו – לחבר הכנסת אלי גולדשמידט.

יעל דיין (העבודה):

כן?

משה נסים (הליכוד):

יעל דיין (העבודה):

אלה הם אותם אנשים שאתה מדבר אתם.

היו"ר ש' וייס:

רגע, חברת הכנסת יעל דיין, את אמרת דברים חזקים מאוד מעל הבמה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הישיבה הזאת קשה, אבל יש בה גם סכנה נוכח ניסיון נואל של חוגים מסוימים בכנסת הזאת, בכללם חברת הכנסת דיין, לתת אינטרפרטציה, כאילו ישיבה זו של הכנסת וניסיון להסיר את החסינות של חבר הכנסת זיאד הם יציאה נגד הציבור הערבי ככזה – – –

קריאות:

עוזי לנדאו (הליכוד):

מה אמרתי? אמרתי, חבר הכנסת זיאד. אני אינני מתנצל על הטעות הזו. לחבר הכנסת זיאד מגיע עונש כבד. לצערי, הוא קיבל פרס בישיבה שעברה. אני מדבר על חבר הכנסת האשם מחאמיד.

בנימין טמקין (מרצ):

לא בלבלת אותו עם יהודי.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רק מבקש שלא לקחת את הזמן הזה ממני. אני מבקש את הגנתו של כבוד היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מאוד מאוד מרוצה שחבר הכנסת לנדאו מבקש את הגנתי, ואני גם מקווה שהוא יקבל את הגנתי כאשר הוא לא יבקש אותה. אני מבקש שלא להפריע.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הניסיון להציג את הישיבה כאילו זו קריאת תיגר על הציבור הערבי הוא ניסיון זדוני ושקרי.

משה נסים (הליכוד):

נכון.

עוזי לנדאו (הליכוד):

הליכוד, ואני בתוכו, תומכים בשוויון זכויות וחובות של כל אזרחי המדינה, בכללם הערבים. אנחנו שותפים לאמונה וסבורים שיש להילחם בתופעה של אפליית ערבים אזרחי ישראל, ואנחנו מאמינים בדו-קיום בין יהודים וערבים תוך כבוד הדדי, ומשום כך אצביע בעד הסרת החסינות.

אדוני היושב-ראש, בימים אלה צריך שמדינת ישראל תקרין מסר צלול כבדולח, האומר דבר פשוט: שוויון זכויות, כבוד, פרנסה תיתן המדינה לכל מי שמקבל על עצמו נאמנות לה כמדינת העם היהודי, כמדינה ציונית. עם זה, מדינת ישראל תיאבק באופן חריף ותקיף בכל מי שמזדהה עם אויבינו, קורא למרד ומסית לאלימות נגד המדינה.

אם הכנסת לא תדבר בלשון ברורה כזאת, היא תיתן לגיטימציה לתופעה של חברי כנסת המזדהים עם אויבינו, שקוראים להסתה ולמרד, והיא תדחוף לזרועות אויבינו את כל מי שמסתכלים ומתבוננים במעשיה, שמא המסר שלה יהיה הססני.

אדוני היושב-ראש, במערכת יחסינו עם הערבים אזרחי ישראל, רובם המכריע נאמן למדינה, אבל לצערי רוחות רעות מביאות לכך שקיצונים בתוכם, מספרם גדל. את התהליך הזה צריך לעצור בדרך אחת: נצא ברורים נגד מי שקם על המדינה. כל מי שאתנו הוא בעד דו-קיום, אהלן וסהלן, אנחנו יחד. מי שנגדנו, ניאבק בו עד חורמה.

חבר הכנסת האשם מחאמיד, חבר כנסת נעים סבר, מתון בדיבורו, ואני חייב לומר שבמשך כל השנים האחרונות הוא יצר בי את הרושם כי הוא נמנה עם ציבור חברי הכנסת הערבים כאן, כוליד צאדק וכנואף מסאלחה, המבקשים ליצור, חרף הקשיים שבהם אנחנו חיים, דרכים לדו-קיום ולכבוד בין יהודים לערבים. אבל הוא לא התנצל היום, ולנוכח דבריו בכנסת אינני בטוח אם זו אכן דרכו.

חברת הכנסת דיין, לו התנצל וחזר בו, לא הייתי מצביע בעד הסרת חסינותו. אבל היום אין ברירה. מי שכבוד המדינה חשוב לו, מי שיחסי יהודים-ערבים יקרים לו, ומי שרוצה לעצור את התחזקות הגורם הקיצוני ברחוב הערבי, אין לו ברירה אלא להצביע בעד הסרת החסינות. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת לנדאו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט; אחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אחד הדברים המוזרים בעיני בבית הזה הוא, שלפני שבוע ימים, בזמן שהתמודדנו על נושא התקציב, ישב כאן מזכיר הכנסת, ובמשך עשר שעות קרא בשמות חברי הכנסת על מנת לברר את דעתם בסוגיה מזערית של איזו הסתייגות, או תת-הסתייגות, שהוגשה לחוק ההסדרים. במשך עשר שעות נדרש כל חבר בכנסת הזאת להביע בפומבי את דעתו בסוגיות "הרות הגורל" שחבר הכנסת מיכאל איתן הכניס בחוק ההסדרים על מנת ליצור פיליבסטר בבית-המחוקקים.

וכאשר אנחנו באים לדון בנושא שהוא שורש, נושא שחודר ויורד לעצם הבעייתיות של הקיום המשותף שלנו כאן, במדינת ישראל, מסתתר כל אחד מאתנו מאחורי הפרגוד ומצביע הצבעה חשאית ואומר מה דעתו, האם להסיר או לא להסיר את החסינות.

רבותי, חברי הכנסת, אני מציע לכולנו לעמוד מאחורי הצבעותינו, לומר בדיוק מה אנחנו חושבים. לא לומר דבר אחד במליאה ודבר שני מאחורי הפרגוד, ולהפסיק את ההצבעה החשאית בנושא הסרת החסינות.

משה נסים (הליכוד):

נכון מאוד.

צחי הנגבי (הליכוד):

תצביע בעד הצעת החוק שלי.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אם זו הצעת החוק שלך, אני אצביע בעדה.

שמעתי את דבריו של חבר הכנסת האשם מחאמיד, ראיתי בהם דברים מאוד מאוד חמורים. יכול להיות שלו היו הדברים מנותקים, אני הייתי מצביע בעד הסרת החסינות שלו. אני חבר כנסת חדש, שנמצא בבית הזה כחמישה חודשים, אבל, רבותי חברי הכנסת, לא קורה שחבר כנסת ערבי עולה לדוכן הנואמים כאן, ומהצד הזה של האולם לא ממררים את חייו ושופכים את דמו. לא כולם, אבל יש קבועים שעושים את המוות לחברי הכנסת הערבים.

ואני רוצה לומר, שלא במקרה הזכיר חברי, חבר הכנסת עוזי לנדאו, את שמו של תופיק זיאד כאן. הוא התבלבל בין תופיק זיאד לבין האשם מחאמיד, כי בעיניכם כולם אותו דבר.

מה קרה כאשר עמד תופיק זיאד כאן על הדוכן – ומה שהוא עשה היה שערורייתי ממדרגה ראשונה, ואין לי מלה אחת של צידוק למה שהוא עשה – איך פתח חבר הכנסת לנדאו את קבלת הפנים היפהפייה לחבר הכנסת תופיק זיאד? הוא אמר לו: אדוני, לא באת הנה במדים מנומרים, ולא באת הנה רעול פנים, הכיצד?

רבותי, חברי הכנסת, עם כל ההתלהמות אנחנו חייבים לשמור על יסודות הדמוקרטיה. אני יודע שזה לא פשוט כלפי הציבור הרחב בארץ. אבל דווקא בעת הזו, שעה שהציבור הערבי במדינת ישראל, על נציגיו בכנסת, מוכה חדשות לבקרים כאן בבית הזה, אני מוצא את הצורך לצאת להגנה בדרך של הצבעה נגד הסרת החסינות. ואם תשנו את דרכיכם ואת ההתנהגות שלכם כלפי חברי הכנסת הערבים, יכול להיות שאני ושכמותי נשנה את דעתנו. תודה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני לא אוכל היום לערוך הצבעה גלויה, כמובן. נעשה הצבעה חשאית. אבל אם כל חבר כנסת יצביע כפי שהוא מדבר כאן, אז אין בעיה בהצעה.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, זה תקדים מסוכן.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, חבר הכנסת מאיר שטרית. אחריו – חבר הכנסת נחמן רון.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מוכרח לומר, שלעתים הנימוקים המושמעים מעל דוכן זה הם כל כך תמוהים, שבאמת יש מקום לשאול, האם אנחנו מדברים בהיגיון. חבר הכנסת גולדשמידט, שעמד כאן לפני רגע, אמר שהסיבה לכך שהוא יצביע נגד הסרת החסינות של חבר הכנסת מחאמיד נעוצה בספסלי הליכוד. זה נשמע לי טיעון מן ההפטרה.

אני רוצה לפנות אל הכנסת ואליך, אדוני היושב-ראש, ולומר, שהרי ידוע שחבר הכנסת מחאמיד הוא אזרח ישראלי, ראש עיר בישראל, ואני בעד הגנה על זכויותיו כאזרח. כמדינה דמוקרטית מחובתנו להגן עליו ועל המיעוט שבתוכנו ועל הזכויות של המיעוט הזה. אבל לעתים נדמה לי שיש אנשים שמפרשים את הזכויות הניתנות במשטר דמוקרטי בצורה מוטעית לחלוטין, ולמעשה משתמשים בזכויות שנותן המשטר הדמוקרטי לכל האזרחים כדי לערער את היסודות של אותה מדינה דמוקרטית.

איך אפשר להעלות על הדעת, ובאמת, איך אפשר להעלות על הדעת שאזרח ישראלי יכול לומר את הדברים שאמרם חבר הכנסת מחאמיד בעזה? כאשר בעצם הוא קרא בצורה גלויה לטרוריסטים לפעול נגד מדינת ישראל, מתוך שותפות אתם – – –

חיים אורון (מרצ):

— — —

מאיר שטרית (הליכוד):

תביא את זה להסרת חסינות. מה אתה רוצה ממני?

חיים אורון (מרצ):

מאיר שטרית (הליכוד):

עזוב את "שלנו". אני מדבר אליך כחבר הכנסת שטרית. יהודי במדינה דמוקרטית שהיה אומר עליה את הדברים שאמר חבר הכנסת מחאמיד, האם אתה יכול להעלות על דעתך מה היו עושים לו? וחס וחלילה בל יאמר דבר כזה במדינה ערבית. וכי היה יהודי מעז אפילו לציין במדינה ערבית? אני לא משווה את עצמנו למדינת ערב, זו איננה קטגוריה להשוואה עם משטר דמוקרטי. אבל אני אשווה אותנו למשטרים דמוקרטיים אחרים. מה היה קורה לו תמך חבר פרלמנט בריטי בגלוי במחתרת האירית, למשל, ועודד אותה לנהל מלחמה נגד אנגליה?

זה לא עניין של יהודי או של ערבי. לו אמר חבר כנסת יהודי אותם דברים שאמר חבר הכנסת מחאמיד, הייתי תומך בהסרת חסינותו באותה מדינה. אסור להשאיר מצב שבו כל אחד יחשוב שמשטר דמוקרטי הוא הפקר. הוא איננו הפקר. צריך ליצור מצב שבו ידע האזרח, שכאשר הוא אזרח במדינה דמוקרטית יש לו זכויות, יש לו חובות, ואולי הראשונה שבהן היא נאמנות לאותה מדינה המקנה לו זכויות אלה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת רון נחמן. אחריו – חבר הכנסת סאלח טריף. אחריו – חבר הכנסת אליהו בן-אלישר, ואחריו – חבר הכנסת אברהם רביץ.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני פונה אליך, חבר הכנסת האשם מחאמיד, גם כראש עיר, גם כחבר כנסת. הנושא שעל סדר-היום שלפנינו התגלגל, לצערי, לנושא של הסרת החסינות. אבל אני, שגר ביהודה ובשומרון, רוצה לשאול אותך. מה אתה אומר היום לאותה ילדה בת 12 שאתמול חטפה אבן בראש ונכנסה להלם כתוצאה מהאינתיפאדה החמודה? מה אתה תגיד לאותם ילדים שנזרקים עליהם בקבוקי תבערה בדרך לבתי-הספר?

איך יש בבית הזה חוצפה וצביעות, חבר הכנסת חגי מירום, לעמוד כאן על הדוכן ולפתוח את הדיון ולהתחיל להסביר לנו את האשמה של הליכוד? אתה נסעת פעם באוטובוס שחטף אבנים ובקבוק תבערה? אתה וילדיך?

חגי מירום (העבודה):

אני כן, ילדי לא.

רון נחמן (הליכוד):

תשאל את הצופים שרואים אותנו כאן. תשאל אותם, תשאל מה קורה כאן בשטח. תשאל מה התגובה על הדברים שלך. בליכוד האשמה? שיהיה לך אומץ לב ציבורי לבוא ולומר: מי שמסית ומדיח במדינת ישראל, צריך לנקוט נגדו סנקציה. ואם הסנקציה היום היא עונש מסוג זה שהוועדה שבראשותך היתה צריכה לדון בו, העונש הזה צריך להתמלא.

מה שנעשה כאן בעניין הזה על-ידי חברי כנסת – – –

חגי מירום (העבודה):

תוציא אותו להורג.

רון נחמן (הליכוד):

יכול להיות. על-ידי כך שאתה מכשיר את המעשים האלה, אתה מכשיר את כל אותם דברים שנעשים לאורך כל הכבישים כלפי ילדים, כלפי נשים, כלפי חיילים ומבוגרים.

נואף מסאלחה (העבודה):

אתה מסית עכשיו.

רון נחמן (הליכוד):

ואתה יושב באולם ומטיף כאן לליכוד? אני עומד כאן ומשתומם.

אלי דיין (העבודה):

אתה משבש את הדיון.

רון נחמן (הליכוד):

אני לא משבש את הדיון. אני אומר לך, שהדיון הוא לא תיאורטי, חבר הכנסת דיין. הדיון כאן הוא דיון בהשלכות של הדברים של חבר הכנסת האשם מחאמיד, לא בעניין החסינות שלו. את החסינות

הזאת רוצים להסיר בגלל מה שהוא אמר ומה שיבוא בדרך. התוצאות של מה שאמר חבר הכנסת מחאמיד יבואו לידי ביטוי בשטח.

אני רוצה לראות את סיעת מפלגת העבודה אחרי שיקרו עוד אסונות. מה אתם תאמרו אז? מה אתם תצביעו? אתם פונים עכשיו לסייעות הערביות כדי לקבל עוד תמיכה לרגל הצולעת של הממשלה? רגל אחת של מרצ ורגל אחת של הסייעות הערביות? מתחנפים אליהם. מה הצביעות הזאת?

הדברים האלה חמורים ביותר, מדובר בחיי אדם. אני אגיד את הדברים הללו כאן מעל הדוכן כמי שנמצא יום יום תחת מטר אבנים. אני אומר את הדברים האלה בכאב.

יעל דיין (העבודה):

אתה עושה דה-לגיטימציה למפלגת העבודה משום שהיא נשענת על קולות הערבים? תמר גוז'נסקי היא הרגל הצולעת שלנו?

רון נחמן (הליכוד):

כן, הרגל הצולעת.

חברת הכנסת דיין, אם את היית אומרת מה שאמר חבר הכנסת האשם מחאמיד הייתי אומר לך אותם דברים שאני אומר לו.

יעל דיין (העבודה):

אתה ביקשת הסרת חסינות שלי.

רון נחמן (הליכוד):

אני רוצה לסכם את הדברים שלי. נכון שעל סדר-היום יש כאן הצעה להסיר את חסינותו של חבר הכנסת. זו שאלה נפרדת, שצריך לטפל בה על-פי הפרוצדורה. אמר את זה חבר הכנסת גולדשמידט, אמרו את זה חברי כנסת אחרים.

ידידי, חבר הכנסת האשם מחאמיד, התוצאות של מה שאתה אמרת, כפי שזה נראה על מסך הטלוויזיה, יבואו לידי ביטוי בשטח. והדבר הזה יחייב אותך לעמוד כאן מעל הדוכן ולבקש סליחה לא רק מעם ישראל אלא גם מהעם הערבי שאתה מתיימר לייצגו. תודה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

זו השמעה. הכיבוש אחראי לכל הדברים האלה.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת גוז'נסקי, נדמה שאמרת את זה גם בנאומך.

חבר הכנסת סאלח טריף, אחריו – חבר הכנסת אליהו בן-אלישר. חבר הכנסת סאלח טריף איננו. יהיה לי מאוד לא נעים למחוק את שמו מן הרשימה, מפני שעוד מעט הוא יצטרך לנהל את הישיבה. חבר הכנסת אליהו בן-אלישר, ואחריו – חבר הכנסת אברהם רביץ.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בניגוד לכמה חברי כנסת, לרבות כמה מחברי הטובים מספסלי הליכוד, אני חייב לומר, שאני מאמין לחבר הכנסת האשם מחאמיד. אני לא ביקשתי ממנו להתנצל, לא ביקשתי ממנו לבקש סליחה. אני לא חושב שהוא היה צריך להתנצל ולבקש סליחה. הוא אמר את האמת, הוא אמר את האמת שלו. הוא לא אמר את זה בהתלהמות, הוא אמר את זה כמובן מתוך רצון פוליטי לומר את מה שעל לבו, וזה מה שעל לבו. אני מצטער על שכולנו פחות או יותר מתכסים, מצטעעים. הרי הוא אמר את האמת שלו בדיוק כפי שחבר הכנסת תופיק זיאד, ואני אינני טועה, אמר את האמת שלו כאן באולם. אלא שזה לא רלבנטי כרגע, ולכן לא אדבר על תופיק זיאד.

זאת האמת. חבר הכנסת האשם מחאמיד אכן קורא לערבים הפלשתינים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, ופוזל גם לבוחרים ישראלים שלו, שיתקוממו נגד הכיבוש, שלא יסתפקו באבנים. ומי אני כי אלן עליו? ומי אנחנו כי נלין עליו, כאשר בין חברי הכנסת ובין אלה אשר קדמו לי כאן לדוכן יש כאלה אשר הגנו על האינתיפאדה, על האינתיפאדה כפי שהיא; בהם חברי כנסת יהודים. יכול להיות שהערבים לא רצו לומר את כל זה, היהודים אמרו את זה.

אין הבדל בין יהודי לערבי כאן בבית הזה, לא צריך להיות גם בארץ הזאת. אני מצטער על ששמעתי איזה גוון, שאין לי זמן לעמוד עליו, אבל שמתי לב שחבר הכנסת האשם מחאמיד כינה את עצמו כבן טבעי במדינה הזאת. אינני יודע מה זה בן טבעי. אינני יודע מה זה בן טבעי בהשוואה לבן אחר. רק את זאת אני אומר, עכשיו אני מאמין למה שאמר חבר הכנסת מחאמיד ואני לא מוכן לומר שהוא רואה את עצמו בן יותר טבעי בארץ הזאת מאשר בני אחרים.

כדאי שכל אלה אשר הודיעו כאן שלא יצביעו על הסרת החסינות החלקית הזאת, או ההסרה החלקית של החסינות, ידעו שבכך הם תומכים באינתיפאדה, בהמשכה, זאת אומרת בתקיפה של מי שרואים את עצמם כבושים, והם אכן כבושים, נגד כוחות צה"ל, שהם לא רק החיילים שלנו, הם הבנים שלנו. זה חופף, כמובן אין פלא בדבר, את אלה שמצהירים על רצונם ועל נכונותם לשאת ולתת עם אש"ף. מי שמוכן לזה מוכן לזה. זה המצב, זאת האמת. אני מצטער עליה.

אני מקווה שלפחות העונש הקטן הזה, היחסי הזה, המועט הזה – הוא היה צריך להיענש בעונש הרבה יותר כבד – לפחות זה יתקבל. גם אם נאשר את העונש הזה היום, אנחנו עדיין לא התחלנו להגן על הדמוקרטיה הישראלית. אנחנו מדרדרים אותה, אני מצטער, אדוני היושב-ראש. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת אברהם רביץ. אחריו – חבר הכנסת בנימין נתניהו. חברי הכנסת תקפידו על שלוש דקות או פחות.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת האשם מחאמיד, אתה הצלחת היום לבייש אותי ולפגוע בי. אני אגיד לך כיצד עשית זאת. אני לא חבר בוועדת הכנסת ולא שמעתי את אשר התרחש שם. אני גם לא הייתי בעזה וגם לא ראיתי את הווידאו. אני באתי לכאן לאולם הזה, כמו שאומרים, "טבולה רזה", דף חלק. ישבתי כאילו לא שמעתי דבר ורציתי לשמוע מה אתה, האשם מחאמיד, כפי שאני מכיר אותך, אומר.

אתה התחלת את נאומך בכך: אני יודע שאני לא יכול לשכנע אף אחד. אני יודע, במלים אחרות, שאני מדבר אל הקירות. כל אחד בא עם עמדה נחרצת והוא יודע בדיוק עבור מה הוא עומד להצביע. משום כך לא נתת לי הזדמנות לשמוע את אשר רציתי לשמוע, ובעצם נאמת אל העם, כפי שאמרת, אולי אל העם שלך, כפי שדיברת, ולא נתת לי ולשאר חברי הבית הזדמנות לשמוע מה באמת יש לך לומר על העניין עצמו.

נשמעו כאן קריאות מספסלי הליכוד. חבר הכנסת עובדיה עלי פנה אליך, ואפילו חבר הכנסת חנן פורת פנה אליך מעל הדוכן הזה. ישבתי כאן זמן רב ולא הצלחתי לשמוע את הדבר הפשוט ביותר – אומרים עלי שאני מבין באותיות הקטנות – לא השכלתי להבין את החילוק, את ההבדל בין זה שאתה אומר שחזרת בכך, כך ציטטו אחרים, אני לא שמעתי בעצמי, ובנענוע ראשך אתה אומר שאכן לא חזרת בכך, לבין התנצלות. התנצלות היא דבר פוגע, אינני יודע מדוע. היושב-ראש אמר אומנם שזה לא מן העניין להתנצל היום.

ברשותך, אני רוצה לומר לך משהו. אתה יודע מה זה דיבור? דיבור זה לא העוויות עם הפה, דיבור זה כשאני משמיע קולות, והחשוב הוא כיצד קולט השומע את הקולות האלה. זה לא משנה כלל מה שבן-אדם מדבר, החשוב הוא כיצד נשמעים דבריו. ודברייך, חבר הכנסת האשם מחאמיד, נשמעו כנראה לא בצורה שאתה רצית להשמיע אותם, ואינני יודע אם הליקוי היה בשפה הערבית או בתרגום הדברים לשפה העברית. אני רציתי לשמוע ממך באופן חד-משמעי ופשוט, ואני עדיין רוצה לשמוע זאת.

אני רוצה לומר לך, כמה מחברייך, חברי הכנסת הערבים בכנסת, אמרו ותלו את כל העניין בערביותך. אני רוצה לספר לך שני סיפורים, שהם חשובים מאוד לך ולשאר חברי הכנסת הערבים.

היו"ר ש' וייס:

יש לנו בעיה עם הזמן.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

חברי הכנסת מן השמאל – ואינני רוצה להזכיר את שמותיהם, חלקם יושבים כאן באולם – אמרו: אם אתה לא היית חבר כנסת ערבי, הם היו מצביעים בעד הסרת חסינותך. ובכן, רק משום שאתה חבר כנסת ערבי ומפני כל מה שמתרחש כאן, לפי דעתם של כמה חברי כנסת, הם רוצים לחזק אותך. וחברי כנסת מן הימין אמרו לי, שאם היית חבר כנסת יהודי, הם לא היו מסתפקים בסעיף 9(א) בלבד, אלא היו מבקשים הסרת חסינות של ממש.

עם כל הידידות, אני פונה אליך באופן הפשוט ביותר, ויש לך כאן חבר כנסת אחד, ויותר מאחד, שמעתי את חבר הכנסת עובדיה עלי ושמעתי אחרים, שרוצים לשמוע ממך באופן הפשוט ביותר, שלא תעמיד אותנו בניסיון, אנחנו גם שייכים למיעוט בבית הזה ואנחנו נגד הסרת חסינות, כמיעוט. לצערי אנחנו מיעוט, אתה תמיד תהיה מיעוט, אני אולי אהיה פעם רוב, אבל אנחנו כיום בוודאי נגד הסרת חסינות באופן עקרוני, כי מי יודע מה יקרה מחר.

לכן, טוב תעשה למען האנשים המעריכים אותך באופן אישי, אף שמתנגדים לדרכך, אבל מעריכים אותך באופן אישי, אם תעלה לדוכן הזה ולא תעמיד בניסיון את האנשים המעריכים אותך, ותאמר פשוט מאוד: כנראה הדיבורים שלי לא היו מתאימים לאוזן השומעת, ואני חוזר בי. ואז לא העמדת אותנו בניסיון וכולנו נוכל לצאת בכבוד מן העניין הזה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת בנימין נתניהו, אחריו – חברי הכנסת יעקב שפי, יורם לס, אסעד אסעד, שאול עמור, עמנואל זיסמן, חיים אורון, עמיר פרץ וכן הלאה.

בנימין נתניהו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש ברכה גדולה בשלוש דקות, כי זה מחייב תמציתיות. ואני רוצה לגשת לעיקר. העיקר, בעיני, מתחלק לשני מישורים. המישור האחד הוא המישור התיאורטי. בוא נניח שאנחנו דנים בעתידה של דמוקרטיה שלא נמצאת בעולם הזה, היא נמצאת במאדים. אותה דמוקרטיה תיאורטית, את היסודות שלה לפחות הניח, לטעמי, איש מחשבה דגול ששמו ברוך שפינוזה, שכתב אולי את הגישה הבסיסית לערכי הדמוקרטיה, ערכי חופש הדיבור, חופש הפרט, חירות האדם, הרבה לפני הפילוסופים האנגלים שנתנו לזה ביטוי קונקרטי.

שפינוזה, חבר הכנסת מחאמיד, אמר דבר אחד: חופש הדיבור מוחלט בדמוקרטיה. חופש הדיבור מוחלט בדמוקרטיה, עד הנקודה שחופש הדיבור מסכן את הדמוקרטיה. הסייג הקטן הזה של גדול

הפילוסופים של המחשבה הליברלית, שהביא את המהפכה של ההשכלה לעולמנו, שבגינה כולנו יושבים כאן, הסייג הקטן הזה, הוא לא שם אותו כבדרך אגב, הוא שם אותו כיסוד מוסד של אותה שיטה חדשה, לגבי חירות האדם.

חופש הדמוקרטיה מוגבל בנקודה שהחופש מסכן את הדמוקרטיה. מה שאתה עשית בעזה – סיכנת דמוקרטיה, וזה אסור. איימת להחריב את כל המבנה, הוצאת את הלבנה הקטנה וכל הקיר מתמוטט. זה לא.

עכשיו אנחנו מדברים לא במישור התיאורטי, כי הדמוקרטיה איננה במאדים, היא במקרה פה. יש פה מדינה, מדינת היהודים, אבל יש בה מיעוט ערבי נכבד וחשוב. סיכנת גם את המיעוט הזה. סיכנת את הדו-קיום. סיכנת את המרקם העדין והיקר שניסינו לבנות כאן במשך עשרות שנים במחצית המאה האחרונה.

חבר הכנסת מחאמיד, בעצם האמירה הזאת, בהבל פיך הוצאת עוד לבנה, לבנה מקיר מסוים, מדמוקרטיה מסוימת, מדו-קיום מסוים. ואתה אומר בעצם, אינני יודע מדוע אמרת זאת, אולי משום שבפעם הראשונה בממשלות ישראל, ממשלת ישראל נתמכת על-ידי חברי כנסת ערבים, זה כשלעצמו אינו משנה דבר, אבל הוא משנה בעובדה שאותם חברי כנסת, ויהיו ערבים או יהודים, מזדהים עם גוף שמצהיר על כוונתו להשמיד את המדינה, וההזדהות הזאת אולי נותנת תעוזה, אולי נותנת, הייתי אומר אפילו חוצפה לומר דבר שמסכן את הדמוקרטיה הישראלית מבחינה תיאורטית וגם מבחינה מעשית, ומסכן את הציבור היהודי והערבי כאחד, אותו ציבור שגם שלח אותך.

לכן הצעתי היא, אדוני היושב-ראש, שחברי הבית הזה, כולם, בלי יוצא מן הכלל, לרבות חברי הכנסת הערבים, יזדעקו להגן על הדמוקרטיה. כדי להגן על הדמוקרטיה וכדי לתת לה חסינות, אותה חסינות ששפינוזה דיבר עליה, נגד ההרס הפנימי, עלינו לשלול את חסינותו של חבר הכנסת מחאמיד.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת נתניהו. חבר הכנסת יעקב שפי, אחריו – חבר הכנסת יורם לס. בואו נחזור לשלוש דקות. שני הנואמים האחרונים קצת עברו על הזמן.

יעקב שפי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שליחותו של חבר הכנסת היא בעלת חשיבות מרובה. לשם ביצוע שליחות זו בלי מורא ובלי משוא-פנים, זקוק חבר הכנסת למטריית החסינות, שתגן עליו בפעילותו. זאת על מנת שלא יחשוש להביע את דעתו בנאמנות, בכנות ובחירות מלאה. אך חופש זה, מן הדין שיתייחס לפעילות חוקית וכאשר טובת המדינה לנגד עיניו. לא יעלה על הדעת להשתמש במטריית החסינות כדי לבצע מעשים או לומר דברים אשר יש בהם כדי לפגוע במדינה או בחוק. כל פרשנות אחרת עושה פלסטר את מטרת החסינות.

חברי כנסת רבים מכל סיעות הבית שדיברו לפני ביקשו מחבר הכנסת מחאמיד לחזור בו מדבריו ולהתנצל, ואפילו אם לא הבנו נכון את דבריך ועל מנת לסיים את הפרשה האומללה, אני קורא לך לחזור בך ולהתנצל על דבריך שנאמרו בעזה.

אני מודה, אדוני היושב-ראש, שאיני מכיר אישית את חבר הכנסת מחאמיד. אך נאמנים עלי דבריהם של חברי כנסת המכירים אותך אישית, ודעתם היא שמבין חברי הכנסת נחשב אתה לחבר כנסת מתון. דווקא בגלל תכונה זו היית צריך להראות את גדולתך ולהיענות לפניות חברי כנסת רבים ולהתנצל.

אני מקווה, אדוני היושב-ראש, שתינתן לחבר הכנסת מחאמיד הזדמנות, בטרם תתבצע ההצבעה, לחזור ולדבר בפני המליאה ולחזור בו מדבריו. שאלמלא כן, אצביע בעד הסרת החסינות, אומנם לא בלב קל אך באמונה שזו הדרך. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת יורם לס. אחריו – חבר הכנסת אסעד אסעד, אחריו – חברי הכנסת שאול עמור, עמנואל זיסמן, חיים אורון, עמיר פרץ, אביגדור קהלני, דוד מנע, נואף מסאלחה. חבר הכנסת לס, בבקשה.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, דבריו של חבר הכנסת האשם מחאמיד בעזה ראויים לגינוי, לגינוי חריף מאין כמוהו. חבל שנאמרו, וחבל עוד שנאמרו בטלוויזיה.

כדי לקבל איזו פרופורציה, חקרתי ובדקתי – הרי אני גם איש מדע, מחפש נתונים – מתי בפעם האחרונה הסירה הכנסת חסינות של חבר כנסת לפי סעיף 9(א), נושא של חופש התנועה, ומצאתי שבפעם האחרונה, בשנת התשמ"ה, לפני כשבע שנים, הוסרה חסינותו של חבר הכנסת מאיר כהנא.

אני שואל את חברי בסיעת הליכוד, האם חבר הכנסת האשם מחאמיד הוא מאיר כהנא של הערבים? אני אומר לא.

קריאה:

כן.

יורם לס (העבודה):

אני אומר: לא. מפני שמאיר כהנא היה אומר – זו לא היתה פליטת-פה, שנאמרה בסחף רגשות, אלא באופן מחושב, יום אחרי יום הוא היה קורא: להרוג את הערבים. הוא היה אומר שהם כלבים; כהנא. חסינותו הוסרה בדין ובצדק. האם חבר הכנסת האשם מחאמיד הוא כהנא?

צחי הנגבי (הליכוד):

כן.

יורם לס (העבודה):

לחבר הכנסת האשם מחאמיד היתה מעידה. הוא נפל. הוא נסחף. הוא ראוי לגינוי חריף ביותר על הדבר הזה. אבל אי-אפשר לשים אותו באותה קטגוריה שכנסת ישראל שמה את כהנא. חבר הכנסת האשם מחאמיד מעולם לא אמר להרוג את היהודים. הוא מעולם לא אמר שהיהודים הם כלבים. הוא טעה, ובגלל זה הוא קיבל את כל הנזיפות הציבוריות האפשריות. אין סיבה להסיר את חסינותו בגלל אירוע בודד, שאירע מתוך סחף וסערת רגשות. מי שסיר את חסינותו עכשיו עושה בו מעשה כהנא, ולא מגיע לו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אסעד אסעד – איננו. חבר הכנסת שאול עמור – איננו. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו. חבר הכנסת חיים אורון – בבקשה.

אילו ישבה אתנו ועדת הכנסת, היא יכולה היתה להפיק לקח מעניין מאוד מהדיון הזה. אפשר את כל ההצעות לסדר להעביר על-ידי שלוש דקות לנואם. למחשבה חברים, לטובת הדיונים בכנסת.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אם האשם מחאמיד הוא כהנא – רוב ערביי ישראל כהנא.

עובדיה עלי (הליכוד):

חיים אורון (מרצ):

אני לא מצפה זאת, חבר הכנסת עובדיה עלי, מחבר הכנסת צחי הנגבי. הוא באמת חושב כך. אני בטוח שאתה לא חושב כך, ואני מקווה שרוב הליכוד לא חושב שרוב ערביי ישראל כהנא.

מדברים על המגבלות של חופש הדיבור, ולחופש הדיבור יש מגבלות.

עובדיה עלי (הליכוד):

שמעת אותי. אמרתי.

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת עובדיה עלי, עשיתי את ההבחנה, ולא במקרה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורון, בזמן שאתה אמרת את זה עומדים חברי הכנסת הנגבי והאשם מחאמיד ומקיימים שיחה ידידותית.

חיים אורון (מרצ):

אני מודה שמי שהיה קורא לי כהנא – לא הייתי מקיים אתו שיחה ידידותית. אולי כשהוא אמר כהנא, הוא לא התכוון. אם הוא התכוון, כנראה שהאבא של מחאמיד הוא הצדיק שבצדיקים.

צחי הנגבי (הליכוד):

הוא ראה את זה כמחמאה.

חיים אורון (מרצ):

אני חי כנראה בעולם אחר מזה שלך, חבר הכנסת הנגבי. אני לא רוצה אפילו להגיב על מה שאמרת עכשיו.

מדברים על הצורך להגן על חופש הדיבור, ומגבילים את חופש התנועה. מה מוצע פה היום? מוצע להגביל את חופש התנועה, לא את חופש הדיבור. האשמה היא חופש הדיבור. אי-אפשר לומר מה

שאמר האשם מחאמיד? הוא אמר כמה דברים שראוי היה שהוא יאמר אותם בזהירות רבה יותר. אי-אפשר לומר אותם באום-אל פחם? אי-אפשר לומר אותם פה? לטלוויזיה? לכל עם ישראל? למה מגבילים את חופש התנועה?

צחי הנגבי (הליכוד):

תאמין לי שהוא כבר לא יאמר.

חיים אורון (מרצ):

מגבילים את חופש התנועה משום שיודעים שמדובר בשימוש בחסינות כמכשיר ענישה. וכשמתחילים להשתמש בחסינות כמכשיר ענישה, עוברים קו שראוי לה לכנסת, מעבר לעמדות השונות, מאוד מאוד מאוד להיזהר שלא לעבור אותו, כי החסינות איננה נתונה לחבר הכנסת כהטבה, שאפשר למנוע אותה ממנו. החסינות היא הכלי שבאמצעותו הוא ממלא את חובתו. מי שחושב שחבר הכנסת האשם מחאמיד איננו ראוי למלא את חובתו כחבר כנסת – שימנע ממנו חסינות. הפחדנות והרצון להגיע לרוב גרמו לעיוות המטרה כולה מתחילתה, כי בהתחלה הציעו הסרת החסינות וגמרו בהסרת חופש התנועה לשלושה חודשים.

האמת היא, שגם לא מתכוונים להסיר את חופש התנועה מהאשם מחאמיד, מתכוונים להסיר את כושר התנועה של הממשלה, משום שמה שמניע בעניין הזה חלק – אני נזהר הפעם בלשוני – מהחברים שיושבים בצד הזה של הבניין הוא לערער את הלגיטימיות של הממשלה משום שחברי כנסת ערבים תומכים בה.

משה נסים (הליכוד):

לא נכון. תומכי אש"ף; לא ערבים. גם חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, שאיננה ערבייה, היא תומכת אש"ף. סיעת חד"ש. לא נכון מה שאתה אומר.

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת נסים, אני חבר בסיעה שתומכת במשא-ומתן בין מדינת ישראל לבין אש"ף.

צחי הנגבי (הליכוד):

זה משהו אחר.

חיים אורון (מרצ):

אני יודע שזה משהו אחר. האמן לי, זו פסיעה קטנה שאני בטוח שאתה לא תעבור אותה. יש חברים בבית הזה שכבר עברו אותה, חברים שאינם מבחינים בין תמיכה של האשם מחאמיד באש"ף לבין נכונות שלי להידבר עם אש"ף.

לכן, אל נשתמש בכלי החסינות כמכשיר לענישה. נקיים את המחלוקת, ככל שהיא קשה, נתווכח בחריפות ככל שניתן. את החסינות נסיר כאשר נשתכנע, ברוב ובמיעוט או כולנו יחד, שחבר כנסת איננו ראוי למלא את תפקידו כחבר כנסת מנימוקים פליליים או מנימוקים אחרים.

השימוש בכלי הזה ככלי ענישה, חבר הכנסת רביץ, הוא מעבר של מדרגה, שצריך מאוד מאוד מאוד להיזהר בה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. העירו את תשומת ליבי, שכאשר קראתי בשמו של חבר הכנסת עמנואל זיסמן, הוא עמד על הסף. הוא ייחנה מן הספק. חבר הכנסת זיסמן, בבקשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

לא. כשקראתי את שמך לא היית. העירו לי שהיית ממש בדרך. אתה תעשה את זה בשתי דקות, נכון? שתי דקות וחצי. אחריו – חבר הכנסת עמיר פרץ, אחריו – חברי הכנסת אביגדור קהלני, דוד מנע, נואף מסאלחה, יוסף עזרן, ונמשיך.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני הצבעתי בוועדת הכנסת בעד הסרת החסינות החלקית, ואני אצביע כך גם היום בהצבעה החשאית. למעשה אני הצעתי את המינימום הזה, וכל היתר התיישרו לפי הצעתי.

לא רגשי נקם הנחו אותי בהחלטה להסיר את החסינות. ההחלטה גם לא נבעה מהרצון למנוע ממנו, מחבר הכנסת האשם מחאמיד, לבטא את תפיסת עולמו. לא מדובר בסתימת פיות. הפעם חבר הכנסת האשם מחאמיד חצה את כל הקווים.

בשבועיים האחרונים, מאז ההתבטאויות חסרות התקדים, ניתנו לו הזדמנויות אין-ספור בכל אמצעי התקשורת האפשריים, וגם היום מעל בימה זו, לחזור בו מן ההסתה הפרועה, שאינה משתמעת לשתי פנים: "שימוש בכל האמצעים במאבק נגד הכיבוש", כדבריו. במקום זאת בחר חבר הכנסת מחאמיד להאשים אותנו בנקמנות פוליטית, להאשים אותנו, אותי, בגישה גזענית.

זוהי דמגוגיה. נכון, חבר הכנסת סגן השר נואף מסאלחה, שזו דמגוגיה להגיד דבר כזה? לוחם כמוני, ואנחנו רבים, נגד גילויי גזענות, נגד הסתה גזענית, שומרי זכויות האדם.

חבר הכנסת האשם מחאמיד נתן בדבריו בעזה הכשר להשתמש באמצעים בלתי-חוקיים ופסולים.

מוזר, גם אלה שמצביעים נגד הסרת החסינות – שמעתי את כולם, גם את חברי הכנסת ממרצ – כולם מסכימים שלו חזר בו חבר הכנסת מחאמיד מן הנושא הזה ומן הנקודה הזאת; אפילו שמעתי את השר החדש יוסי שריד אומר, שאם היה צריך להצביע לגופו של דבר הוא היה מצביע בעד הסרת החסינות. אבל יש שיקולים קואליציוניים.

אלי דיין (העבודה):

הוא אמר: צריך להתחשב בעברו.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מישהו אמר שזאת מעידה ולא הבעת עמדה. למה, אם כן, כפי שחבר הכנסת צוקר אמר, זו מעידה ולא עמדה? למה, אם כן, הוא לא מסוגל לומר קבל עם ועדה שהוא נגד השימוש באמצעים שיכולים להוביל לשפיכות דמים?

בנימין טמקין (מרצ):

הוא אמר את זה עשר פעמים. היום הוא אמר את זה פה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

הוא איננו קורבן של החלטת ועדת הכנסת. אין בזה נקמנות פוליטית ואין בזה סתימת פיות. ההחלטה, שנובעת, על כל פנים מצדי, משיקולים ענייניים ולא משיקולים צדדיים וזרים, באה להרתיע ולעורר בחברי הכנסת מכל סיעות הבית מחשבה שנייה, בטרם הם משתלחים ונושאים דברים.

כמי שתומך במאמצים הכנים והעקביים של ממשלה זו לקדם את תהליך השלום, לקדם הסדרי ביניים שיוליכו אותנו לשלום, לא אוכל להתעלם ולהבליג על הדברים החמורים שנאמרו, כי אין לי ספק שלכל טרור יש השפעה מזיקה והרסנית על ניסיונותינו להשיג שלום.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת זיסמן.

ברכת יושב-ראש הכנסת את המשלחת הפרלמנטרית של יידי ישראל

ממפלגת השמרנים בבריטניה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מבקש לברך את המשלחת הפרלמנטרית של יידי ישראל ממפלגת השמרנים בבריטניה, בראשותו של סר ג'ון ולור, שנמצאת אתנו ביצע כאורחת אגודת הידידות הפרלמנטרית ישראל-בריטניה בכנסת, בראשותו של חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

ברוכים תהיו בבואכם.

אני מאחל לכם דיונים פורים ושהות נעימה בישראל.

הצעת ועדת הכנסת לנטיילת הזכות לפי סעיף 9(א) לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951, מחבר הכנסת ה' מחאמיד

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים. רשות הדיבור לחבר הכנסת עמיר פרץ – איננו באולם. חבר הכנסת אביגדור קהלני, בבקשה.

אביגדור קהלני (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני לא רואה את חבר הכנסת האשם מחאמיד באולם, חבל שאני צריך לדבר לאוויר. הייתי שמח אילו הוא היה מקשיב לי.

משה נסים (הליכוד):

למה, אנחנו אוויר?

אביגדור קהלני (העבודה):

לא, לא, הדברים שלי צריכים להגיע אליו. אתה משוכנע.

הסתכלתי עכשיו וראיתי שמעבר לזכויות נכנסה פלוגת חיילים. דמיינו לעצמכם שחבר כנסת יהודי עומד מול אותה פלוגה ששלושה מחייליה נהרגו שלושה שבועות קודם לכן ואומר להם: מרגע זה תלכו כסאח על הערבים. היו ניגשים לאותו חבר כנסת ושואלים אותו: איך אתה מתבטא? ומבקשים להסיר את החסיונות.

אילו אני הייתי עושה את זה, הייתי מסיר את החסיונות שלי. מה, אנחנו מורמים מעם? יכולנו להסיר אותה פלוגת חיילים ללכת כאסח נגד הערבים באותו מקום ובאותו שטח שבו שלושה אנשים שלהם נהרגו, והיו מאשימים אותי שאני מסית? מי היה מאשים אותי? מה, אני מורם מעם, שאני יכול לומר לעצמי: אני רשאי לעשות כל דבר, לא ייקחו ממני את החסיונות?

איך אני אשלח את הבן שלי לשרת בעזה היום, כשאני יודע שהמקום מוסת? ראיתי את אבי מסתכל בקטע הזה בטלוויזיה, תאמינו לי שהוא כמעט פוצץ אותה. לאן הגענו במדינה שלנו? מלה אחת של התנצלות אי-אפשר לשמוע מעל הבמה הזו, גם בעידנא דריתחא? שמעתי שהוא לא ידע שהמצלמה היתה שם, אני מבין אותו. מלה אחת, כולנו מתחננים לבן-אדם: תבוא ותגיד: לא הבנתם אותי נכון, אני מתנצל על זה שלא הבנתם אותי נכון. גם כך, שיעטוף את המלים.

פגע במרקם העדין של יחסים בין יהודים ובין ערבים. אני בעד חופש זכויות וחובות ליהודים ולערבים. אני בעד דו-קיום, אני בעד המשך היחסים העדינים וחיזוקם. אבל מה נעשה פה? אתה כבר לא יכול להסתובב במדינה, במצב החדש שנוצר. מה היא חסיונות של חבר כנסת? אנחנו שליחים של עם. ברגע שנתנו לנו להיכנס לבניין הזה, אנחנו רשאים לעשות כל דבר?

אני חושב שמה שעשה האשם מחאמיד, בראש ובראשונה הוא פגע בערבים, והוא פגע בנו, היהודים. כשהסתכלתי – אני נעלבתי, וצריך להפסיק לחלק את הבית הזה לימין ולשמאל, כי מי שיושב באגף הזה חושב אחרת, ומי שחושב, בשכל, מבין מה קורה כאן. לי זה כואב, כיהודי שמחפש חופש בכל המדינה הזאת. מעולם לא פגעתי בערבי ובזכויות שלו, ואנשים יודעים את זה. אני עומד ומסתכל, ואני על תקן של מואשם. בעוד שבועיים אני אשלח את בני לרצועת-עזה לשירות מילואים, ומה, שיחזירו לי אותו בארון? לא הסתתי אותו מעולם, לא הסתנו את חיילי צה"ל מעולם. אבל טיפה כבוד.

הפעמון צלצל, אני יורד.

היו"ר ש' וייס:

אתה יכול לסיים את המשפט. אנחנו לא מפסיקים. אם סיימת, זה בסדר.

אני מזמין את חבר הכנסת דוד מנע, אחריו – את חבר הכנסת נואף מסאלחה, ואחריו – את חבר הכנסת יוסף עזרן.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש נושאים שהם מעבר למחלוקת פוליטית. אומנם זכותה של כל מפלגה להתקיים, בתנאי שאין היא פוגעת בביטחון המדינה. בארצנו יש שוויון זכויות ליהודים ולערבים, ולמרות הכול חיים הערבים במדינת ישראל בחופש, והלוואי שהיהודים החיים בארצות ערב ייהנו מאותן זכויות. אך יש דברים, כפי שציינתי לעיל, שהם מעבר לעניינים פוליטיים והם חורגים מעבר לכך.

התבטאותו של חבר הכנסת האשם מחאמיד היתה מעל ומעבר, ועד היום הוא לא חזר בו מהתבטאותו בעזה.

הרבה התפתלויות לשון היו, הרבה מאבקים על דעת הקהל היו. גם כאן, היום ועכשיו חושב חבר הכנסת מחאמיד שיוכל לקבל את קולותיהם ותמיכתם של ערביי ישראל, אך דברים אלה מרחיקים את הדו-קיום, מחזירים אותנו שנים אחורה, גורמים לניכור ביחס בין ערבים ובין יהודים. אולי תרוויח קולות שם, חבר הכנסת האשם מחאמיד, אך בטווח הארוך, בעתיד, שכרך יצא בהפסדך, כי ההתבטאות הקיצונית שלך תוציא אותך ממעגל הלגיטימציה.

טוב תעשה אם תחזור בך, תתנצל ולא תחרוג ממעגל הלגיטימיות. שום ישראלי ושום יהודי לא יוכל לקבל הצהרה מהסוג שאמרת, ואם לא תחזור בך, זה יישאר לדיראון עולם.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת נואף מסאלחה, אחריו – לחבר הכנסת יוסף עזרן, ואחריו – לחבר הכנסת עמיר פרץ.

נואף מסאלחה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הכנסת הופכת אפילו לפי תקנונה לבית-משפט. לו היתה הסרת החסינות על-פי סעיף 9(א), וחבר הכנסת האשם מחאמיד היה עומד בפני שופט או שופטים והיו מחליטים על ההתבטאות שלו, אפילו אם זה מאסר בפועל, כי כל בית-משפט במדינת ישראל הוא טוב

יותר ממני בשיקול הדעת, בוודאי מחברי הכנסת צחי הנגבי ולימור לבנת, או גם מידידי חברי הכנסת יעקב שפי ועמנואל זיסמן.

אני אמרתי חד וחלק, אמרתי זאת למחרת ביומן "גלי צה"ל", ב"יומן השבוע", אמרתי זאת לחבר הכנסת האשם מחאמיד בתוכנית "בחצי היום", שנינו דיברנו לאותו מיקרופון, אמרתי זאת בטלוויזיה העברית והערבית – אני במקום חבר הכנסת האשם מחאמיד, כך יעצתי לו גם בפני ועדת הכנסת, כערבי, אמרתי לו שיגיד: אני חוזר בי מהמשפט. התנצלות, לא התנצלות, זה לא שייך, הוא יכול להתנצל והוא יכול שלא להתנצל. אבל הוא חבר כנסת שנבחר מטעם סיעה אחרת, הוא ממפלגה אחרת, לא משום שהוא אדם טוב או אדם רע, זו דעתו.

אבל בין זה לבין "עליהם" על-ידי חלקים מהבית, ואני לא רוצה להגיד ימין או שמאל, תעזבו אותי מזה, יש מגמה של יותר מחבר כנסת אחד, אפילו יותר משני חברי כנסת, לעשות דה-לגיטימציה לנו, לחברי הכנסת הערבים שהממשלה הזאת נשענת עליהם. אל תיתממו, גם לפני שנתיים וחצי, כשמר שמיר נאבק עם מר פרס על הרכבת הממשלה – היו מודעות בירושלים, גם את שמי, נואף מסאלחה, כתבו שם. יש לי המודעה בעברית; אתם מקימים את הממשלה – אז – הצרה על הערבים, וזה נמשך, אולי זה טוב, אני לא אומר, לטווח ארוך, מי שאומר חבר כנסת ערבי יודע.

אני אומר שאני לא מסכים עם האמרה של חבר הכנסת האשם מחאמיד, אבל זכותו של חבר הכנסת האשם מחאמיד כחבר כנסת לא צריכה להיות מוגבלת.

יותר מזה, ואני לא מצטדק – מתי חברי הכנסת הערבים הסיתו? האינתיפאדה נמשכת חמש שנים – בגללנו? מי שרצח את איש השב"כ, משתף פעולה ערבי – בגללנו? מי שרצח את החיילים – בגללנו? ואני אומר שוב שאני לא מצטדק. בגלל חברי הכנסת האשם מחאמיד, תמר גוז'נסקי, תופיק זייד ונואף מסאלחה? ארנס, יום לאחר שעזב את משרד הביטחון, אמר לעזוב את עזה – בגללנו? חבר הכנסת קהלני שיושב כאן אמר שהוא בעד הסדר מדיני ולא רוצה לעזוב את עזה. חבר הכנסת אביגדור קהלני, הפתרון הוא מדיני – ולא יפתר בהענשתו של חבר הכנסת האשם מחאמיד.

הרגשתי היא, שהחסינות החלקית שלו תוסר היום, כי יש גם חברים ממפלגת העבודה שתמכו בכך. הנושא חוצה מפלגות. הם לא משוכנעים. מה אני יכול להתפלסם עם חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אתה לא צריך הכשר ממני, אני יודע שאתה עושה רבות למען דו-קיום יהודי-ערבי, אבל דעתי היא שבנושא זה שיקול הדעת שלך, וזה לגיטימי, מוטעה.

חבר הכנסת האשם מחאמיד קם ואמר – ושמעתם אותו כאן, תעזבו את כל האידיאולוגיה והתיאוריות שהוא משמיע, זו זכותו – אני לא התכוונתי, אני נגד אלימות, אני נגד שימוש בנשק. זה ה"אני מאמין" שלו. אני אמרתי זאת גם בתוכנית ברדיו. חבר הכנסת האשם מחאמיד לא מסכן, הוא גם לא עומד למשפט. אני גדלתי אתו. מעולם הוא לא הסית נגד יהודים. אני הייתי אתו בעזה עשרות פעמים בארבע-חמש השנים האחרונות. ביקרנו גם אצל עצורים ערבים בקציעות, במגידו, בכל מקום, עם חבר הכנסת דראושה ואחרים.

אני אומר – ואני לא משמיע זאת דווקא לציבור היהודי – כשאנחנו יושבים בארבע עיניים, בשש עיניים, בשמונה עיניים עם המנהיגות הפלשתינית, לרבות פייצל אל-חוסייני, אנחנו מאיצים למשא-ומתן לשלום ולפשרה. אנחנו אומרים דברים שהם לא שומעים בשום מקום. אני יודע שלא הם

מחליטים, שאש"ף מחליט בתוניס ובמקומות אחרים. אנחנו כישראלים מכירים את הבעיה, ואנחנו לא רוצים שהפלשתינים, יותר מכל עם אחר, ימשיכו לשלם את המחיר בגלל עמדות קיצוניות, אבל זה גם לא שולל מהם את הזכויות שלהם. זו האמת לאמיתה, לא שאני עד אופי כאן. קל לנו להסית, אין טלוויזיה, אנחנו נפגשים בארבע עיניים, בשש עיניים, בשמונה עיניים. אנחנו אומרים להם: תלכו למשא-ומתן, לא תהיה לכם אפשרות אחרת, לא תנצחו את ישראל. אנחנו לא אומרים זאת כדי להצטדק ולא כדי להראות שאנחנו ישראלים.

על אף הלוך הרוח השורר כאן, אני מקווה שהחסינות לפי הסעיף הזה לא תוסר, כי לדעתי – ואני לא קובע כאן עמדה – בג"ץ לא מורכב מאנשים פוליטיים. חבר הכנסת האשם מחאמיד יצטרך לפנות לבג"ץ, כי זה בית-המשפט העליון במדינת ישראל והוא לא מורכב מפוליטיקאים כמונו. לדעתי, לפי התקדים של חבר הכנסת לשעבר מיעארי, אני לא רואה שבג"ץ סותם פיו של חבר כנסת. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסף עזרן, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת עמיר פרץ, ואחריו – חברת הכנסת ענת מאור. נא להקפיד על שלוש דקות או פחות.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני יושב-ראש הכנסת, חברי הבית, הקשבתי קשב רב להסברים של חבר הכנסת האשם מחאמיד, גם בשיחה פרטית ואישית שהיתה לי אתו, גם דבריו שנאמרו בתקשורת, אשר במו אזני שמעתי, וגם מה שאמר בוועדת הכנסת. לכן אני מודה שאני נבוכ מאוד בעניינו של חבר הכנסת האשם מחאמיד. אני מתכוון – האיש, לא ההצהרה שלו ולא חברותו בבית הזה.

הכרתי אותו לפני היותו חבר כנסת וראיתי את קידומו בעין יפה, כיוון שהוא משקף, בעיני, לאור הקשר שלי אתו, נציג טבעי, משכיל ומוביל בחברה הערבית הישראלית. באישיותו ראיתי והאמנתי שהוא יכול לגשר ולקשר בין שתי העדות האלה, שהן העם היושב בציון.

דווקא בגלל כל התדמית החיובית והאישיות הפוטנציאלית שלו לגישור ולקישור, אני מאוד נבוכ, כי עם כל ההסברים שלו עדיין לא יצאנו מהספק. גם אילו רציתי להשתכנע מה באמת הוא אמר ולמה באמת התכוון, אבל לצערי – וזאת עובדה – הציבור, עמך, הבין בדבריו החמורים, כפי שנאמרו ובמסגרת שנאמרו ובקונטקסט שנאמרו, פשוט הסתה, חס ושלום, לשפיקות דמם של יהודים, לא פחות ולא יותר; זה מה שהציבור הבין.

עובדיה עלי (הליכוד):

יוסף עזרן (ש"ס):

ל"עמך" אולי לא היתה האפשרות לשמוע ולהקשיב כמוני וכמוך, אדוני חבר הכנסת, להסברים ולדברים באופן פרטי, בשיחה פרטית.

עובדיה עלי (הליכוד):

גם אחרי ששמעתי את ההסברים לא השתכנעתי.

יוסף עזרן (ש"ס):

רבותי, על זה נאמר במשנה, במסכת אבות: עשה לך רב והסתלק מן הספק. קיימות שתי אלטרנטיבות בפני חבר הכנסת האשם מחאמיד. האפשרות הראשונה היא לתקן, להבהיר בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים. אינני מתכוון לחרטה ולהבעת צער, אלא לקריאה בהירה הפוסלת את כל מה שהוא אמר באותו כנס בעזה. ואם הוא לא עשה זאת – וחבל מאוד שלא עשה זאת, כי אז היה מבהיר הרבה דברים חשובים – אני בפירוש לא רואה בהגבלה מסוימת ענישה. כי למה הדבר דומה? לאדם שהיה בחזקת בריא, בעל רשיון נהיגה, ולצערנו הרב פתע פתאום קיבל התקף לב ודרס מישהו במעבר חצייה. כאשר שוללים את רשיונו, האם הכוונה היא שמענישים אותו? פירוש הדבר שמגינים עליו ועל החברה. כדי שהוא לא ייגרר ולא ייסחף באותו מקום, אני חושב שמן הראוי שיקבל את זה בהבנה, לטובת הקשר והגשר שהוא אמור לשמש. ואם חלילה לא יהיה כך, אז האשם יהיה תלוי בהאשם, ומי שירצה להחמיר – זו אשמת מחאמיד.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת עמיר פרץ, בבקשה.

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היום הוא יום מבחן קשה ומורכב לכולנו. אין פה ויכוח על כך שהאשם מחאמיד אמר דברים שלא ייאמרו, דברים קשים מאוד, דברים שמי שמגדיר אותם כהסתה פרועה – קולע לאמת.

כמו כולם, הייתי רוצה לראות את האשם מחאמיד עומד כאן באומץ ואומר: אני חוזר בי מדברי. מכיוון שהאשם מחאמיד פגע באופן קשה ביכולת של מחנה השלום להידבר עם האזרחים בישראל וליצור הסכמה לאומית רחבה יותר.

אבל אני רוצה לשאול את חברי הכנסת: מה מהות הענישה? מה היא תעשה? האם הענישה שאנחנו נחליט עליה תגביר את האפשרות של הישנות מקרים כאלה או תקטין אותה?

אני רוצה לפנות לחברי הכנסת ולומר להם: אל ניצור אווירה שתהפוך חבר כנסת לקדוש מעונה. שלא יהיה מצב שהכנסת הזאת תהפוך את המקרה הזה, את חבר הכנסת, לגיבור האמיתי. והשאלה אחר כך היא: האם אותם שלושה חודשים שעליהם הכרזנו כשלושה חודשי ענישה, לא יהפכו בעתיד לשלושה חודשים משתלמים מבחינה פוליטית; וחלילה אנחנו עלולים ליצור מצב, תהליך פוליטי, שישיג בדיוק את ההיפך.

אני רוצה לומר עוד משפט אחד. לצערי, לא האשם מחאמיד, לא תמר גוז'נסקי ולא חברים אחרים שנמצאים כאן בכנסת הגיעו למצב שיש להם היכולת לקרוא לאוכלוסייה הפלשתינית ולומר לה מה היא צריכה לעשות. לצערנו, הם עדיין מקבלים את ההוראות בדיוק מהמקום שאנחנו נמנעים כל הזמן מלדבר עליו. הם מקבלים את ההוראות דווקא מתוניס. אם לאותם חברי הכנסת שיושבים כאן היה הכוח לקרוא לאוכלוסייה הפלשתינית, הייתי מצפה שהם יקראו לה לבוא ולתת יד לתהליך השלום. לכן, אני חושב שהתהליך יוכרע בין ממשלת ישראל לבין האוכלוסייה הפלשתינית באופן ישיר.

אני קורא לחברי הכנסת לשקול את כל השיקולים ולנסות לבחון מה זה יעשה לעתידה של הכנסת ולמערכת היחסים עם ערביי ישראל.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חברת הכנסת ענת מאור, בבקשה; אחריה – חבר הכנסת אברהם בורג, אחריו – חבר הכנסת אריאל שרון, ואחרון המשתתפים בדיון האישי – חבר הכנסת אלי דיין, ואחר כך זכות התשובה לנציג הוועדה, חבר הכנסת יצחק לוי. אני מבקש מאוד לשמור על המסגרת של שלוש דקות ולא יותר, ללא הבדל בין חברי הכנסת.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הבית, חכמים היזהרו בדבריהם. נראה שזו העת שראוי לכולנו להיות קשובים לאמרה נבונה זו.

את הפנייה הראשונה אני רוצה להפנות אל התרבות הדמוקרטית של כולנו ולוועדת האתיקה של הכנסת. אני חברת כנסת חדשה, אבל אני בשדה החינוך 20 שנה, ואזרחית המדינה עשרות שנים. הבית הזה מאפשר קריאות שהן מחוץ לתחום של התפיסה הדמוקרטית. כל חבר כנסת שקם ואומר לאחר קבלת החלטה, שהיא הועברה בקולות ערבים, עושה דבר אנטי-דמוקרטי. וכשהוא עונה ליושב-ראש הכנסת שזה הפירוש המילולי של ההצבעה – אז אנחנו יודעים שיש פירוש לשוני ויש פירוש סמנטי, והפירוש הסמנטי הוא התופס. אילו נאמרו דברים כאלה בבית הפרלמנט הצרפתי, שהחלטה הועברה בקולות של חברי פרלמנט יהודים, כולנו היינו נזעקים. זה דבר ראשון שחייב להיפסק.

דבר שני. אני פונה לחברי הכנסת הערבים: איפוק הוא צו השעה. דווקא מפני שיש ממשלה חדשה, דווקא מפני שתהליך השלום כל כך קשה, והוא יהיה קשה גם הלאה, ואיש מאתנו לא יכול להבטיח שלא יהיה עוד טרור ולא יהיו אסונות – האיפוק, הריסון העצמי והאחריות חייבים להיות. אנחנו עדים ליותר מדי מעידות, ואסור להן לקרות.

הפנייה השלישית היא אל חברי ממפלגת העבודה שמתלבטים, ואל חבר הכנסת עזרן, שדיבר בכנות ובהתלבטות. זו הצבעה פוליטית. הסוציולוג הדגול מקס ובר אמר, שיש מוסר הכוונה ויש מוסר התוצאה. לא די במה אנחנו מתכוונים שיצא, חשוב מה מוסר הכוונה של המציעים; של חברת הכנסת שמבקרת המדינה רק אמרה עליה משהו, ולא חשוב אם יש עילה לתביעה פלילית או לא; וחבר כנסת שחוזר ופונה להסיר חסינות של חברי כנסת ערבים, וחדשות לבקרים מחדש את ההצעות על עונש מוות למחבלים. אנחנו צריכים לשים מחסום לכך. לכן, כל חברי הקואליציה, מעבר לדעה האישית, וגם חברים מהליכוד, אני חושבת שלכבוד הבית ולמען הדמוקרטיה צריך להבין את כוונת המציעים. ואין לתת היום חותמת של הכנסת להסרת חסינות, למרות חומרת הדברים. אני שמעתי התנצלות של חבר הכנסת מחאמיד, שמעתי הבהרות. זה צריך לספק את כולנו. הצבעה פוליטית יש לה משמעות מעבר לכוונה של כל חבר כנסת, מעבר לפרשנות האישית שלו.

לכן, חכמים היזהרו בדבריכם ובמעשיכם. ריסון, גדלות רוח, שילוב ידיים של חברי כנסת יהודים וערבים, שכן כולנו נציגים של המדינה הזאת, זה הדבר שמתבקש עתה. ואני מצפה שאכן נשנה את החלטתה של ועדת הכנסת ונצביע ככנסת ריבונית נגד הסרת החסינות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אברהם בורג – איננו; ולא לבוא אחר כך בבקשות שאני אאפשר. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת אריאל שרון.

אריאל שרון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, התנהגות חברי הכנסת האשם מחאמיד ותופיק זיאד היא המציאות, היא האמת. הם המבשרים מה צפוי לנו אם הציבור היהודי בישראל לא ישוב וינהג כעם שפוי שאינו מוכן להתאבד ובעת הצורך יודע לנהוג ביד קשה במבקשי נפשו וחורבנו.

חברי הכנסת מחאמיד וזיאד לא נולדו אתמול, לא הם ולא עוינותם השורשית למדינה היהודית. מה שנולד אתמול, ביתר דיוק לפני כשישה חודשים בלבד, בבחירות האחרונות, הוא תחושת הכוח שלהם ותחושת הסיכוי שבגלל רפיסות היהודים קרובה השעה להתגשמות החלום בן מאה השנים של ערביי ארץ-ישראל, חלום חיסול הנוכחות היהודית, הזרה ו"המנשלת" לטעמם.

הערבים רואים את החולשה היהודית. לא שהם נעשו גיבורים יותר. תמיד היו להם אנשים אמיצים, והיו אף רבים ביניהם שנלחמו עד מוות. אבל בעבר היהודים לא הראו את הפחדנות של היום, את ההססנות של היום. החולשה היהודית, המדיניות המבולבלת שמקרינה ספקות בעצם זכותם המוחלטת והבלעדית של היהודים על מולדתם, הן שמזמינות טרור. הטרור מריח את החולשה, את התבוסתנות היהודית.

חברי הכנסת מחאמיד וזיאד רואים מורך לב מדיני והם חושבים שגם מורך לב פיסי ונפשי תקפו את כולנו, דווקא כשיש לנו עוצמה וכוח. אני מאמין שלרובנו עדיין יש, יש לנו עוצמה וכוח מוסריים ופיסיים, שהממשלה הזאת מעקרת אותם.

אחת הסיבות העיקריות לכך זו התלות המוחלטת של הממשלה בתומכי ארגוני הרצח, אש"ף ו"חמאס", שתי המפלגות הערביות הלאומניות. הגיע הזמן שהממשלה תשנה את מדיניות הפיוס, ההתחנפות, ההתרפסות והחולשה. ממשלה שאינה מגינה על חיי אזרחיה אין לה זכות קיום.

הכנסת היום, בקבלה החלטה על הסרת החסינות, תיתן דוגמה גם לממשלה. אין פשרה כשמדובר בחיי אזרחי ישראל. האזנתי כמעט לרוב הנואמים דרך מערכת הרמקולים הקיימת. לא הבנתי את הבקשות ואת התחנונים שמשיהו יתנצל כאן. הפסיקו לבקש ולהתחנן שיתנצל. הגיע סוף סוף הזמן – ואני לא אומר את זה בצורה קלה – גם להעניש.

אני מאמין שיהודים וערבים יכולים לחיות בשלום זה לצד זה, אבל לכך דרוש שיהיה ברור לכל אחד שישראל היא מדינה יהודית וכל הזכויות עליה הן זכויות יהודיות. אך בישראל, באותה עת, כל הזכויות יינתנו והחובות יוטלו על כל אזרחיה הלא-יהודים. הסתה לרצח של יהודים איננה בין הזכויות האלה.

כולנו רוצים שלום, ואני מאמין שאם נעמוד על זכותנו לחיות כאן בביטחון, גם שלום יהיה כאן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שאול עמור, ואחריו – לחבר הכנסת אלי דיין. כאמור, אחריו – חבר הכנסת יצחק לוי.

שאול עמור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כמי שחי מילדותו הן במרוקו והן בשכנות עם ערביי ישראל, מאז ומתמיד, וכמי שמקובל – אני אומר באחריות – גם על הרחוב הערבי במדינת ישראל – ואנחנו חיים בשכנות טובה, מגדל-העמק-נצרת – אני מודה ומתוודה שזו אחת הפעמים הנדירות שלא ישנתי בלילה, למראה המחזה הנורא שבו ראיתי את חבר הכנסת האשם מחאמיד משתלח בצורה נוראה נגד אושיות החוק, נגד קיומה, הייתי אומר, של מדינת ישראל.

אני אומר שההחלטה של ועדת הכנסת היא החלטה אומללה. זו היתה צריכה להיות החלטה שלא תגביל את הסרת החסינות בזמן, מפני שגם היום שמענו את חבר הכנסת מחאמיד מצהיר וחוזר על אותם דברים, עם כל מיני התפתלויות, לא מתכוון לחזור בו. אם הוא לא מתכוון לחזור בו, אסור להגביל את הזמן של הסרת החסינות. ומי שייתן את ידו היום לזה שלא תוסר החסינות נותן את ידו להענקת לגיטימציה לקיצוניות ברחוב הערבי. רוב הציבור – באחריות – ברחוב הערבי נגד התבטאויות מהסוג הזה. מי שייתן את ידו לאי-הסרת החסינות נותן את ידו להתנהגות שהיא אנטי מדינת ישראל, אנטי-ציונית, ולכן קשה לי להאמין שחברים בעבודה ובשמאל, לא כולם, מתכוונים להצביע נגד הסרת החסינות. אני בטוח שבן-גוריון, זיכרונו לברכה, היה מתהפך בקברו אילו שמע את הקולות המוזרים ששמענו היום, וכל זה תמורת נזיד עדשים קואליציוני.

המבחן, רבותי, המבחן הגדול יהיה העמדתו לדין של חבר הכנסת האשם מחאמיד, ואני מקווה שהיועץ המשפטי ימליץ בפני הכנסת להעמיד אותו לדין. זה יהיה מבחנה של הכנסת, מפני שאם לא תוסר חסינותו, אם תהיה המלצה להעמידו לדין, זו תהיה פשיטת רגל של החוק במדינת ישראל וגם של הדמוקרטיה במדינת ישראל.

ובכן, עלינו, חברי הכנסת, לפעול, לבלום ולהסיר את כל הביטויים הקיצוניים האלה, בגלל תחרות של חברי כנסת קיצונים משתי מפלגות קיצוניות. בכך מביאים אותם גורמים לקיצוניות ברחוב הערבי, והרחוב הערבי לא מעוניין בכך. לכן, אני מקווה שאומנם הכנסת תסיר את חסינותו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי דיין; איננו. חבר הכנסת יצחק לוי – סיכום בשם הרוב בוועדה.

יצחק לוי (בשם ועדת הכנסת):

בשם הוועדה.

היו"ר ש' וייס:

בשם הוועדה, זה נכון.

יצחק לוי (בשם ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני ביקשתי לסכם את הדיון כדי להדגיש כמה נקודות, שלמיטב הבנתי ולמיטב שומעי את הדוברים, לא היו ברורות דיין.

אבל לפני כן, אדוני היושב-ראש, וחבל שחבר הכנסת מחאמיד לא נמצא באולם: אני חושב שהכנסת חייבת למחות על משפט חמור שנאמר מעל במה זו היום על-ידי חבר הכנסת מחאמיד, ואני מצטט. אמר חבר הכנסת מחאמיד כלפי היועץ המשפטי לממשלה: "יש ליועץ המשפטי לממשלה מוסר כפול – יש מוסר אחד כלפי יהודים, ומוסר אחד כלפי ערבים". אני חושב שמכל חלקי הבית אנחנו צריכים לבוא ולמחות על הדברים האלה. המשפט הזה הוא אי-אמון בכל מערכת המשפט בישראל. אם ליועץ המשפטי יש מוסר כפול, מי אמר שגם לבתי-המשפט אין מוסר כפול? ולכן אני אומר מעל במה זו, שאנחנו מוחים על הדברים האלה ואנחנו דוחים אותם. יש מוסר אחד והוא משפט צדק, ומשפט הצדק נעשה גם כלפי יהודים וגם כלפי ערבים באותה מידה, ללא שום הבדל. אנחנו מאמינים במערכת המשפט, שהיא עושה את הצדק באמת.

דבר שני, וזאת הערה לכמה חברי כנסת שניסו להפוך את ההצבעה הזו להצבעה פוליטית. הרי במפלגת – – –

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אפשר להתיישב בלי לדבר. אני מבקש מהסדרנים לסגור את כל הדלתות, חוץ מהדלתות האחרונות. תודה רבה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יצחק לוי (בשם ועדת הכנסת):

אני תיכף אסביר, חבר הכנסת דראושה.

היו"ר ש' וייס:

נא לסגור את הדלתות. חברי הכנסת, נא לשבת. אני מבקש גם מהעוזרים ומהיועצים שלנו ומכל הסגל לא לדבר. אני מבקש לסגור את הדלתות. אני מבקש מהסדרנים לסגור את הדלתות. לא סוגרים. סגרו דלת אחת. בבקשה, חבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (בשם ועדת הכנסת):

נאמר פה, על-ידי כמה חברי כנסת, שההצבעה היא הצבעה פוליטית. דבר ראשון, אני רוצה לקבוע שהיא איננה הצבעה פוליטית, כי אין משמעת סיעתית.

אלי דיין (העבודה):

יצחק לוי (בשם ועדת הכנסת):

תסלח לי רגע, חבר הכנסת דיין.

אלי דיין (העבודה):

אצלנו יש חופש הצבעה.

יצחק לוי (בשם ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, אם תוכל – – –

קריאות:

— — —

יצחק לוי (בשם ועדת הכנסת):

אני אסביר. דבר ראשון, הראיה – בסיעות אין משמעת סיעתית. מפלגת העבודה לא הטילה משמעת סיעתית; לא שמעתי על סיעות אחרות שהטילו משמעת סיעתית.

אבל אני רוצה להדגיש דבר שני בצורה ברורה, ואני אומר זאת באחריות, על דעת כל חברי הוועדה: לו היה חבר הכנסת האשם מחאמיד מצטער או מתנצל, לא היינו מגיעים לדין הזה, ואני אומר את זה בצורה אחראית לגמרי.

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יצחק לוי, רגע. חברי הכנסת, נא לשבת. חברי הכנסת. חבר הכנסת דראושה, זה אחד הדיונים המכובדים יותר והקשים יותר של הכנסת. אין וולו סיבה אחת לשבש אותו. מספיק. אני פונה בבקשה.

יצחק לוי (בשם ועדת הכנסת):

אני חוזר ואומר: לו היתה ההצבעה פוליטית, הרי בוועדה לא היו אומרים רוב חברי הוועדה, שאילו היה חבר הכנסת האשם מחאמיד מתנצל לא היינו מגיעים לדיון הזה, ולכן ההצבעה איננה הצבעה פוליטית אלא הצבעה עניינית.

ועכשיו לשתי ההערות האחרונות, ואני מסיים, אדוני היושב-ראש. כאן לא מדובר בענישה, ואני אומר את זה גם לחבר הכנסת שרון. לא מדובר בענישה; מדובר בשמירה על ביטחון המדינה לעתיד. ידעו נא חברי הכנסת, שאסור להם לסכן את האזרחים – – –

קריאות:

— — —

יצחק לוי (בשם ועדת הכנסת):

ידעו נא חברי הכנסת – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יצחק לוי, תסיים.

יצחק לוי (בשם ועדת הכנסת):

אני רוצה לסיים.

היו"ר ש' וייס:

אז תסיים; אתה רואה, היה כל כך טוב.

יצחק לוי (בשם ועדת הכנסת):

לא נותנים לי.

אדוני, אני מייצג היום את המלצת ועדת הכנסת.

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

לא להפריע.

יצחק לוי (בשם ועדת הכנסת):

אני מייצג עכשיו את המלצת ועדת הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

לא להפריע.

יצחק לוי (בשם ועדת הכנסת):

אני לא אתייחס לקריאות הביניים. אני אומר שוב, שהעניין הוא לא ענישה אלא שמירה על ביטחון האזרחים. איש ציבור שבא ואומר: לא רק באבן, סימן שבאבן מותר; לפחות באבן מותר. אבן זאת אלימות, ואבן היא דבר שהורג. לכן אני פונה לחברי הכנסת ומבקש שלא לראות את ההצבעה הזאת כהצבעה פוליטית, לראות את המעשה הזה כמעשה שנועד להוסיף ביטחון למדינת ישראל.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

יצחק לוי (בשם ועדת הכנסת):

כל השיקולים הפוליטיים האחרים הם משניים לגבי ביטחונם של האזרחים. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת יצחק לוי. חברי הכנסת, נא להקשיב. אני אסביר, בקיצור, כיצד נצביע. אדוני השר רובינשטיין, אנא. חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצבעה. ההצבעה היא חשאית. חברי הכנסת, שולחן הממשלה, אנא.

פנו אלי כמה כמה כנסת וביקשו שנארגן פרגוד, בשל כל מיני חששות. אני מודיע שאני אנהג כקודמי בתפקיד. לא נציב פרגוד אלא קלפי. אני משוכנע שכל חבר כנסת יצביע כרצונו, כהבנתו, ואין פה חשש ללחצים.

על שולחן הכנסת מונחים פתקי הצבעה. חברי הכנסת מתבקשים לסמן X במשבצת המתאימה, ולהכניס את פתק ההצבעה למעטפה. כאשר סגנית מזכיר הכנסת תקרא את השמות – כל חבר ייגש וישים את המעטפה בקלפי. בבקשה, חברי הכנסת. בעוד שניות אחדות נתחיל לקרוא את השמות. עוד רגע. נא לאפשר לחברי הכנסת להצביע. את יכולה להתחיל.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)

שמואל אביטל – מצביע.

היו"ר ש' וייס:

שמואל אביטל, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)

רפאל אדרי – אינו נוכח; אהוד אולמרט – אינו נוכח; אורי אור – מצביע; חיים אורון – מצביע; דליה איציק – אינה נוכחת; מיכאל איתן – מצביע; רפאל איתן – מצביע.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)

רפאל אלול – אינו נוכח.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אין שומעים את קולה של סגנית מזכיר הכנסת. אל תפריעו. חבר הכנסת יוסי כץ, תרגיע שם את סביבתך.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)

שולמית אלוני – מצביעה; טלב אלסאנע – מצביע; אסעד אסעד – מצביע; יוסף בא-גד – מצביע; זאב בנימין בגין – מצביע; פנחס בדש – מצביע; שלמה בוחבוט – מצביע; אברהם בורג – מצביע.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בא-גד, משא-ומתן – אחר כך.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)

יגאל ביבי – מצביע; יוסף ביילין – מצביע; נעמי בלומנטל – מצביעה; בנימין בן-אליעזר – מצביע; אליהו בן-אלישר – מצביע.

היו"ר ש' וייס:

לא להפריע עכשיו לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)

אליהו בן-מנחם – מצביע; שלמה בניזרי – מצביע; עוזי ברעם – אינו נוכח; תמר גוז'נסקי – מצביעה; שאול גוטמן – מצביע.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בורג.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)

מיכה גולדמן – מצביע; אלכס גולדפרב – מצביע; אלי גולדשמידט – מצביע; אפרים גור – מצביע;
מרדכי גור – מצביע; גדליה גל – אינו נוכח.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בורג, את ההתייעצות – מחוץ לאולם.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)

אריה גמליאל – מצביע.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת גוז'נסקי, חבר הכנסת צוקר, בשביל התייעצויות יש כורסאות מאחורי הקלעים.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)

אלי דיין – מצביע; חיים דיין – מצביע; יעל דיין – מצביעה; עבד-אלוהב דראושה – מצביע; אריה דרעי – מצביע; אברהם הירשזון – מצביע; שמואל הלפרט – אינו נוכח; זבולון המר – אינו נוכח; צחי הנגבי – מצביע; שבח וייס – מצביע; יוסף ונונו – מצביע; רחבעם זאבי – מצביע; נסים זוילי – מצביע; תופיק זיאד – אינו נוכח; עמנואל זיסמן – מצביע; אליעזר זנדברג – מצביע; וליד חאג' יחיא – מצביע; נעמי חזן – מצביעה; מיכאל חריש – אינו נוכח; בנימין טמקין – מצביע; סאלח טריף – מצביע; שאול יהלום – מצביע; אברהם יחזקאל – מצביע; רן כהן – מצביע; רענן כהן – מצביע; יוסי כץ – מצביע; לימור לבנת – מצביעה; מאשה לובלסקי – מצביעה; דוד לוי – מצביע; יצחק לוי – מצביע; דוד ליבאי – מצביע; עוזי לנדאו – אינו נוכח; יורם לס – מצביע; ענת מאור – מצביעה; משה מאיה – מצביע; דוד מגן – מצביע; האשם מחאמיד – מצביע; רוני מילוא – מצביע; חגי מירום – מצביע; דוד מנע – מצביע

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, מי שקראו בשמו ייגש. מי שהגיע לאולם וחושב שקראו בשמו לא ייגש לקלפי אלא יחכה לסיבוב של קריאת שמות.

היו"ר ש' וייס:

לא לגשת עכשיו לסגנית המזכיר. בשעת ספירה אי-אפשר לדחות מסירת פתקים?

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)

נואף מסאלחה – מצביע; יהושע מצא – מצביע; דן מרידור – מצביע; רון נחמן – מצביע; אורה נמיר – מצביעה; משה נסים – מצביע; בנימין נתניהו – מצביע; אסתר סלמוביץ – מצביעה; אפרים סנה – מצביע; יוסף עזרן –

יוסף עזרן (ש"ס):

היו"ר ש' וייס:

מה עם חבר הכנסת עזרן? מקוזז.

יוסף עזרן (ש"ס):

מקוצץ.

היו"ר ש' וייס:

מקוזז, מקוצץ, עם חבר הכנסת גדליה גל.

אברהם יחזקאל (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת אבי יחזקאל, אני לא מתערב בזה, זה לא ענייני. הוא הודיע, ואני רציתי לשמוע.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)

עובדיה עלי – מצביע.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת עזרן, הודעתך גורמת כאן לאי-שקט.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)

שאול עמור – מצביע.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, יושב-ראש הישיבה לא מתעניין בנימוקים מדוע חבר כנסת מצביע או לא מצביע, בוודאי לא כשהוא יושב כאן. פשוט לא שמעתי מה שהוא אמר, ואז הוא אמר זאת בקול רם, זה הכול.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)

אברהם פורז – מצביע; חנן פורת – מצביע; משה פלד – מצביע; רפאל פנחסי – מצביע; מנחם פרוש – אינו נוכח; שמעון פרס – אינו נוכח; עמיר פרץ – מצביע; גדעון פת – אינו נוכח; יאיר צבן – מצביע; דוד צוקר – מצביע; אביגדור קהלני – מצביע; חיים קופמן – מצביע; ישראל קיסר – אינו נוכח; משה קצב – מצביע; יצחק רבין – אינו נוכח; אברהם רביץ – מצביע; אמנון רובינשטיין – מצביע; חיים רמון – מצביע; אבנר חי שאקי – מצביע; גונן שגב – מצביע; גדעון שגיא – מצביע; אברהם שוחט – אינו נוכח; משה שחל – מצביע; מאיר שטרית – אינו נוכח; שמעון שטרית – מצביע; דב שילנסקי – מצביע; סילבן שלום – מצביע; יעקב שמאי – מצביע; יצחק שמיר – מצביע; יעקב שפי – מצביע; אברהם שפירא – מצביע; אריאל שרון – מצביע; יוסי שריד – מצביע; דן תיכון – מצביע.

היו"ר ש' וייס:

מייד נתחיל לקרוא בשמות חברי הכנסת שלא נכחו כאן בקריאה ראשונה.

חברי הכנסת, העוזרים, המזכירים וכל האורחים הרצויים באולם המליאה, נא לא לדבר.

סיבוב שני.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)

רפאל אדרי – אינו נוכח; אהוד אולמרט – אינו נוכח; דליה איציק – אינה נוכחת; רפאל אלול – אינו נוכח; עוזי ברעם – אינו נוכח; גדליה גל – מקוזז; שמואל הלפרט – אינו נוכח; זבולון המר – אינו נוכח; תופיק זייד – אינו נוכח; מיכאל חריש – אינו נוכח; עוזי לנדאו – מצביע; יוסף עזרן – מקוזז; מנחם פרוש – אינו נוכח; שמעון פרס – אינו נוכח; גדעון פת – אינו נוכח; ישראל קיסר – אינו נוכח; יצחק רבין – אינו נוכח; אברהם שוחט – אינו נוכח; מאיר שטרית – אינו נוכח.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, האם יש מישהו הנמצא אתנו באולם שלא קראו בשמו? אין.

חבר הכנסת דדי צוקר שאל, מה דין ההצבעה האפשרית, לכאן או לכאן, של חבר הכנסת תופיק זייד. אני נועצת ביועצני המשפטי, גם קודם ידעתי על כך. ובכן, על-פי תקנון הכנסת, הרכקה על-ידי ועדת הכנסת משיבות הכנסת חלה גם על הצבעות. ואין במקרה זה לחבר הכנסת זייד זכות להצביע.

נא לסגור את הקלפי. ההצבעה תמה.

אני מבקש למנות ועדת קלפי לספירת הקולות, ואלה חבריה: חבר הכנסת יוסי כץ, חברת הכנסת נעמי בלומנטל וחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. יושבת-ראש ועדת הספירה היא חברת הכנסת נעמי בלומנטל. תואילו לספור. אנחנו נעבור בשלב זה להמשך סדר-היום.

אחרי שאקבל את מניין הקולות ואודיע על התוצאות, אנחנו נודיע על הפסקה קלה ואחר כך נשוב ונחדש את הישיבה. לפני ההפסקה אפשר לחבר הכנסת משה פלד למסור הודעה אישית.

שאלות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, מאחר שיש לנו סדר-יום עמוס, אנחנו ממשיכים בישיבה. אני מזמין עכשיו את שרת העבודה והרווחה להשיב על שאלתא בעל-פה מס' 80, של חבר הכנסת אביגדור קהלני. נא לגשת למיקרופון.

מקרי קפיאה למוות של חסרי דיור

אביגדור קהלני (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גברתי שרת העבודה והרווחה, תרשי לי בתחילת דברי לברך אותך על שהגעת לתפקיד הזה. איני יודע אם יש היום במדינה אדם שמתאים יותר ממך לתפקיד הזה, אחרי תקופה כל-כך ארוכה שבה עסקת בנושא הזה, ואת אפילו סוגרת מעגל בהמשך לעבודת בעלך המנוח, שמילא את התפקיד הזה. אני מאחל לך הצלחה.

והרי השאלתא: בשבוע שעבר היינו עדים למקרה של אדם, עולה חדש שקפא למוות – – –

היו"ר ש' וייס:

סליחה, שאלתא בעל-פה יש לקרוא ממש כפי שהיא כתובה.

אביגדור קהלני (העבודה):

אני יודע, אבל יש פה תיקון אחד שתיקנתי. פה כתוב על שני מקרים, וזו טעות, כי הכוונה לאדם אחד.

היו"ר ש' וייס:

ובכל זאת, נא להיות צמוד לכתוב, מינוס טעויות.

אביגדור קהלני (העבודה):

– – – שהיו חסרי קורת-גג. השניים נפטרו בעת שישנו תחת כיפת השמים, חשופים לקור העז.

ברצוני לשאול:

1. אילו דרכים ינקוט המשרד כדי למנוע הישנות המקרה?

2. האם עשו עובדי המשרד ככל יכולתם כדי למנוע את מקרי המוות?

3. האם יופעלו עובדי רווחה, שידאגו לדיור זמני למשוטטים בלילות?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברתי, שרת העבודה והרווחה. אם אינני טועה, זאת ההופעה הראשונה שלך בתפקיד. ברכות.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

מענה לשאלתא של חבר הכנסת אביגדור קהלני:

האירוע הטרגי של קפיאת אזרחים למוות נבדק על-ידי משרדנו, ונמצא כי האוכלוסייה הנמצאת בסיכון הרב ביותר בין מחוסרי הדיור והמשוטטים היא של האלכוהוליסטים, שבהם הרוב הוא עולים מחוסרי אמצעים מרוסיה.

1. נושא מחוסרי הדיור נמצא באחריות משרד הבינוי והשיכון. לגבי הדרכים ששירותי הרווחה נוקטים, אשיב בסעיפים הבאים.

2. במקרה המיוחד של ולדימיר קמפר, זיכרוננו לברכה, עולה מרוסיה, הושקעו מאמצים רבים כדי לסייע לו. מאז יוני 1992 קיבל האיש חדר בבית-מלון, עזרה של סומכת, ליווי בהסדרת תעודות ממשרד הפנים, מציאת עבודה וניסיונות שכשלו לטיפול בגמילה. האיש סירב לקבל טיפול בגמילה, והמשיך לשתות בכמויות גדולות.

3. בתל-אביב קיים פרויקט מיוחד לדיירי רחובות, בשותפות של המוסד לביטוח לאומי, משרד השיכון, משרדנו ועיריית תל-אביב-יפו. בעיריית תל-אביב-יפו קיימים עובדים סוציאליים, ואפרט את התקנים: עובדת אחת במשרה מלאה; שני עובדים, בחצי משרה ובשלושה-רבעי משרה, הממומנים על-ידי חברת "עזרה וביצרון", ותפקידם לאתר משוטטים, להעבירם לפרויקט הזמני המצוין לעיל, לאבחן את מצוקותיהם ולהפנותם לתוכנית המשך, הנבנית על-פי בעיותיו המיוחדות של כל אחד בנפרד. בסוף פברואר תועבר לפרויקט תמיכה מהמוסד לביטוח לאומי.

נתונים על היקף הבעיה: על-פי נתוני המחלקה לשירותים חברתיים ואישיים, 50 מחוסרי דיור הם עולים חדשים המשוטטים בתל-אביב, רובם עם בעיות נפשיות ו/או מכורים לאלכוהול. בין 10 ל-15 אינם עולים חדשים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אביגדור קהלני, אחריו – לחבר הכנסת אפרים גור.

אביגדור קהלני (העבודה):

גברתי השרה, תודה רבה על תשובתך. הגבר שנפטר היה שיכור, אנחנו יודעים את זה. כנראה, הוא ברח מהמציאות המרה שהוא נמצא בה. אני שמח לשמוע שבתל-אביב מטפלים בבעיה. אני חושב שצריכים לקחת את הנושא של האלכוהוליזם כמשימה של המשרד. הייתי רוצה לשאול אותך, האם אתם מסוגלים לטפל בנושא הזה? האם אתם מודעים לגודל הבעיה במדינת ישראל, במיוחד בקרב העולים? תודה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גור. אומנם חבר הכנסת דב שילנסקי הצביע שני, אבל לפי מנהג שהנהיג דב שילנסקי כאשר היה יושב-ראש הכנסת, הוא נהג שלא לתת לשניים מאותה סיעה. עכשיו הוא צריך להחליט האם ללכת לפי המנהג שהסכים לקיים. בינתיים, חבר הכנסת אפרים גור.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מצטער, אני הייתי הראשון.

היו"ר ש' וייס:

תקבלו שלושתכם.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, איחולי למינויך כשרת העבודה והרווחה, ואיחולי להצלחתך. ידוע לי, ואני מניח שגם לך, על עשרות רבות של מקרים של חולי נפש וחולי רוח ערירים, שגם אם יש להם קורת-גג הם חיים בתנאים מחפירים ותת-אנושיים. חלקם מכורים לאלכוהול, משוטטים ברחובות, עושים מעשים מגונים; חלקם אוספים גרוטאות וזבל מפחי אשפה ומביאים לבתיהם. מבתיהם עולה צחנה בלתי נסבלת. הם מהווים מטרד, גם אם לא סכנה פיסית, לשכניהם ולילדים שגדלים בשכונה, ולשכנות הרווחה ברשויות המקומיות חסרות אונים לנוכח העדר מקומות לסידורם במעונות ובמוסדות לחולי רוח ונפש קשים. תופעה זו מחייבת התייחסות וטיפול מיידי.

אודה מאוד לכבוד השרה, אם תודיע לי עכשיו או מאוחר יותר מהו מספר המקרים האלה בישראל שמחייבים אשפוז, ומה תעשה השרה לפתרון בעיה זו.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, היה פה קטע של עמעום בין הרישום של סגנית המזכיר לבין הראייה שלי, כאשר היא עוד היתה עסוקה בעניין הקודם. זה לא תקדימי, זה תיקון טעות. חבר הכנסת דב שילנסקי, דקה, ואחר-כך חבר הכנסת פנחס בדש, דקה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, חברי הכנסת, ברחובות הערים, בגנים, במנהרות התחנה המרכזית בתל-אביב, בחיפה ובמקומות נוספים יש לא רק עולים חדשים שהם אלוהוליסטים, אלא הרבה מאוד אנשים שלנים שם. בעבר הם היו ככל האנשים. ביניהם יש פרופסורים לשעבר, שאני מכיר אותם אישית, אנשי תרבות. הם הגיעו למה שהגיעו לא מעושר ולא מאושר.

אין בעיר כמו תל-אביב מקום ממוסד שבו אדם מסכן כזה יכול לאכול מרק חם עם פרוסת לחם. יש מקומות מספר, ואני חייב לציין של אנשים חרדים, שהם מקיימים בקשיים גדולים מאוד שולחן לאנשים האלה.

גם כשעוברים ביום גשם ורואים ברחוב כלב מצורע רועד מקור מתעוררים רחמים. לצערי, אני לא יודע למה, על אנשים כאלה עוברים לסדר-היום. רואים קבצן, חושבים שהוא מצורע, משוגע. לא נענים.

תעשי דבר גדול, גברתי, אם תיתני הוראה לחפש את האנשים האלה, כי נכון אמרת: יש להם בעיה נפשית. הם אולי לא מבינים את מצבם, אבל הם חשים קור ורעב. האם כבוד השרה תהיה מוכנה לתת הוראה חד-משמעית לחפש את האנשים האלה בכל הארץ ולעשות כל מאמץ לשקם אותם? תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת בדש, אתה תלך בדרכי צומת וזה יהיה חצי דקה.

פנחס בדש (צומת):

גברתי השרה, הסיפור הוא לא רק של עולים חדשים, אבל הוא ברובו של עולים חדשים. לאחרונה שלחתי לשר הקליטה מברק דחוף לגבי עולה אתיופי בבאר-שבע, שישן ברחובות ואין לו מה לאכול.

שאלתי היא, האם בדעת משרדך להקים צוות משותף עם משרד הקליטה כדי לפתור בצורה המקסימלית את הבעיה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. עכשיו, שרת העבודה והרווחה צריכה להשתדל להשיב על כל כך הרבה שאלות בתוך שתי דקות.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, בנושא האלכוהוליסטים, לשאלתו של חבר הכנסת קהלני, אני אמסור לו את הפירוט בכתב של היחידה שהוקמה, והיא קלטה לשם כך רופאים ועובדים מקרב עולי ברית-המועצות שהוכשרו והותאמו לשיטות הטיפול המקובלות בארץ בנושא של האוכלוסייה האלכוהוליסטית.

לשאלתו של חבר הכנסת אפרים גור: התשובה האחת – קודמי כממלא-מקום שר העבודה והרווחה, שר הבינוי והשיכון בן-אליעזר, הצליח להשיג ממשרד האוצר תוספת של מעט תקנים לעובדים סוציאליים ללשכות הרווחה ברשויות המקומיות. יתירה מכך, אני אבדוק מהו המספר של אותם אנשים. ידוע לנו במיוחד על תל-אביב, ואם אתה תוכל – – –

היו"ר ש' וייס:

נא לשבת. נא לסגור את הדלתות. יש לי עוד בקשה מחברי הכנסת. כאשר אני מבקש מהסדרנים לסגור את הדלתות, אני מבקש מחברי הכנסת שעומדים לידן לא לפתוח אותן מבפנים. זו פגיעה בסדרי הבית.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

הבעיה השנייה היא הבעיה של מוסדות. יש מחסור גדול מאוד במוסדות. העלות של האחזקה בהם גבוהה מאוד. אנחנו נבחון ונבדוק בייחוד את הנושא של טיפול יום.

לחבר הכנסת שילנסקי, בהחלט, אני אפנה מייד לאגף לעבודה סוציאלית בעיריית תל-אביב. אני מאמינה בהתחלה בנקודה אחת ולא בארץ כולה. בתל-אביב אני מכירה את זה מהתחנה המרכזית החדשה, בעיה חריפה מאוד. אבקש שני דברים: מטבח חם לאותם אנשים מטעם העירייה ומשרד העבודה והרווחה, והנושא השני בשיתוף עם משרד השיכון, כי הנושא של משרד השיכון שייך אליהם – דאגה למחוסרי הדיור.

לשאלה האחרונה, של חבר הכנסת בדש, לגבי משרד הקליטה, בהחלט זו הצעה טובה, רשמתי אותה לפני. אני אפנה לשר הקליטה ונקים צוות מצומצם כדי שהוא יוכל לעבוד, כדי שהוא יטפל בקבוצה המיוחדת הזו של העולים החדשים מחוסרי הדיור והחולים למיניהם גם מקרב העולים מברית-המועצות לשעבר וגם מקרב עולי אתיופיה.

**הצעת ועדת הכנסת לנטיילת הזכות לפי סעיף 9(א) ל02חוק חסינות חברי הכנסת,
זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951, מחבר הכנסת ה' מחאמיד**

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני רוצה לקרוא בפניכם את תוצאות ההצבעה. אחרי שאקרא את תוצאות ההצבעה יוכל חבר הכנסת משה פלד למסור הודעה.

חברי הכנסת, יש לי בקשה. בפעם קודמת, במקרה דומה, אחרי פרסום התוצאות היתה באולם תגובה שאיננה הולמת את המליאה. אני מבקש לקבל כל תוצאה באיפוק ובריסון הנדרשים מן המליאה.

אם כן, התוצאות הן אלה: היו 102 מעטפות; בעד – 54, נגד – 48. החסינות הוסרה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זה יום שחור לכנסת.

הודעה אישית של חבר הכנסת משה פלד

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, הודעה אישית של חבר הכנסת משה פלד.

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני יודע שהתוצאה הזאת בשביל חלק מהחברים קשה מאוד. אני מבקש איפוק וריסון.

הודעה אישית – רק מן הכתב, מכיוון שהזכירו כאן את שמו של חבר הכנסת פלד בציטוט מהוועדה. אני לא אפשרתי הודעה אישית, אבל אחרי שהציטוט פורסם בעיתונות, אפשרתי אותה.

משה פלד (צומת):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדבריו היום מעל דוכן הכנסת הפך עצמו חבר הכנסת האשם מחאמיד מנאשם למאשים. חבר הכנסת מחאמיד מציין, כי בדברי שנאמרו בוועדת הכנסת יש משום הזמנה לרצח, קריאת "עליהם" לחיסול פיסי, אישי וקולקטיבי.

ובכן, רבותי חברי הכנסת, בדברי בוועדת הכנסת אמרתי, בין היתר, ואני מצטט מהפרוטוקול: "קיבלתי טלפונים נרגשים מאזרחים טובים ורבים, חיילים בסדיר, אנשי מילואים וקצינים בכירים, שכבודם עדיין בלבם ובמותניהם, שקראו לי ואמרו, שאם הכנסת לא תגן על הדמוקרטיה בישראל, הם יצאו להגנתה, ואז יש שתי אפשרויות: חיילים סדירים יאמרו שאינם מוכנים לשרת ביהודה, שומרון ועזה ולהגן על הדמוקרטיה ועל מדינת ישראל; ואנשי המילואים יאמרו: נצא לרחובות ונגן אנו על הדמוקרטיה במדינה". האם אלו דברי הסתה וקריאה ל"עליהם"? האם זוהי קריאה לחיסול פיסי אישי?

האשם מחאמיד (חד"ש):

כן.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זו קריאה למרד.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת מחאמיד ודראושה, אני מבקש מכם, תנו לו למסור את ההודעה האישית בכבוד.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת דראושה, אני מבקש ממך לשמור על איפוק. בבקשה.

משה פלד (צומת):

חבר הכנסת מחאמיד מתנהג בהתאם למשפט: תמות נפשי עם פלישתים.

קריאות:

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, תנו לו להשלים את דבריו. חבר הכנסת שמאי, אל תפריע, בלי קריאות ביניים עכשיו. תנו כבוד לכנסת, די למשחקים האלה.

יעקב שמאי (הליכוד):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת שמאי, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

משה פלד (צומת):

לא תצליח, חבר הכנסת האשם מחאמיד, להטות את הדין ולהמשיך לשחק לעיני חברי הכנסת ולעיני הציבור כולו. לא תצליח, למרות חולשתו של השמאל והעידוד שאתה מקבל ממנו. התנהגותך מבזה לא רק את הבית הזה, היא מבזה גם את חברי הערבים, שאתה מצליח להפיל אותם בפח. עם ישראל ידע תמיד לשמור על כבודו, על לאומיותו ועל אופיו הדמוקרטי.

קריאות:

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת משה פלד, על-פי התקנון אתה נדרש לקרוא את מה שמסרת כאן.

משה פלד (צומת):

תעקוב אחרי מה שמסרתי. זה בדיוק מלה במלה מה שמסרתי ליושב-ראש הכנסת.

היו"ר ס' טריף:

אל תסטה מזה אפילו במלה אחת.

משה פלד (צומת):

אפילו במלה אחת. הנה הכול מודפס.

עם ישראל ידע תמיד וידע גם בעתיד לשמור על כבודו, על לאומיותו ועל אופיו הדמוקרטי. תודה רבה.

יעקב שמאי (הליכוד):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת שמאי, אני קראתי אותך לסדר. אני מבקש שתירגע ואל תפריע.

שר הבריאות ח' רמון:

אני רוצה להעיר הערה.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

על-פי התקנון, הודעה אישית נמסרת בסוף סדר-היום. אנחנו באמצע סדר-היום. אני מבקש שגם הנשיאות תקפיד על התקנון.

היו"ר ס' טריף:

אני מקבל את הערתך, אבל אני קיבלתי מהיושב-ראש הקודם את ההחלטה.

משה פלד (צומת):

בסוף הדיון, לא בסוף סדר-היום.

שאלות בעל-פה

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום: שאלות בעל-פה. שר הבריאות ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 75, מאת חברת הכנסת ענת מאור, בנושא: מימוש הקפאת תוכנית ההבראה של מגן-דוד-אדום. חברת הכנסת ענת מאור, בבקשה.

מימוש הקפאת תוכנית ההבראה של מגן-דוד-אדום

ענת מאור (מרצ):

אני מצטערת על שנפל בגורלי להגיש את השאלתא באחת משעותיה הלא-מרנינות של הכנסת, אבל עלי לגשת לשאלתא עצמה.

ועדת העבודה והרווחה של הכנסת החליטה בישיבתה ב-22 בדצמבר 1992 על הקפאת תוכנית ההבראה של מגן-דוד-אדום, בשל הסתירות שבין ההמלצות לבין המדיניות שהציג השר בישיבת הוועדה מיום 5 באוגוסט 1992.

ברצוני לשאול:

1. האם ניתנה הוראה להקפיא את הביצוע של פיתורי העובדים מ-1 בינואר 1993 עד לעדכון ודיון מחודש בתוכנית ההבראה של מגן-דוד-אדום?

2. מה ייעשה על-מנת שלא ייסגרו מוקדי מגן-דוד-אדום דווקא בערים המרוחקות שבהן אחוזי אבטלה גבוהה?

3. מה ייעשה כדי שתוכנית ההבראה של מגן-דוד-אדום לא תופעל כל זמן שלא תהיה תשובה של משרד הבריאות לשירותי החירום והלילה ביישובים מרוחקים מבתי-חולים?

4. מה ייעשה כדי לשמור על תחנות מגן-דוד-אדום גם כמוקדים חברתיים והתנדבותיים ביישובים? תודה.

היו"ר ס' טריף:

אדוני שר הבריאות, בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

ראשית, לא ניתנה שום הוראה להקפיא את התוכנית או את ההוראה לפיטורי עובדים, מכיוון שהתוכנית להבראת מגן-דוד-אדום הוצגה גם בוועדת הכספים, גם בוועדת העבודה והרווחה, ומה שמתבצע מתבצע בדיוק על-פי מה שהוצג.

לגבי המוקדים, אני רוצה, פעם אחת ולתמיד, להבהיר מה זה מוקד. כששומעים את המלה מוקד חושבים שעומד איזה אדם לפני איזו מערכת טלפונים ומחשב והוא צריך להפעיל מוקד. מוקד זה שם לטלפוניסט שעומד ליד טלפון, אדם שמרים טלפון כשיש קריאה. זה מוקד.

ב-1992 הגיעו – מה לעשות – לכך שאפשר לצלצל לבאר-שבע ומבאר-שבע לתת הוראה לאמבולנס בנתיבות, בלי שהטלפון יצלצל בנתיבות. זה יותר מהיר, וכל ניו-יורק הקטנה מופעלת ממקום אחד. אני מבקש לדבר ולתאר את המצב: זה טלפוניסט.

כשאני באתי ושאלתי: זה טלפוניסט? אמרו לי: זה לא רק טלפוניסט. זה אדם שנותן שירותים של עזרה ראשונה. אמרתי, שירותי העזרה הראשונה שאותו אדם נותן לא ייפגעו.

עם כל הכבוד, אני חושב שהגיע הזמן לומר את האמת. במקום כמו נתיבות הזדקקו במשך חודש ימים לשירותי עזרה ראשונה, שהם שירותי עזרה ראשונה במקרים קלים, הזדקקו לאותו מוקדן, שהוא גם עוזר או חובש, שישה אנשים בלבד. במקרים קשים יש אמבולנס או רופא. באותו מקום, מלבד האיש הזה, המוקדן, יש שירות לילה ויש אמבולנס קבוע.

רבותי חברי הכנסת, אני רוצה שתדעו, שבאותה נתיבות היו שלוש משרות, שלוש משרות מלאות, שהעלות שלהן היא קרוב ל-150,000 שקל; ישבו על תקן מוקדן ונתנו טיפול לשישה מקרים קלים.

הגיע הזמן לשים קץ לכל הדמגוגיה שמסתובבת סביב העניין הזה. מפטרים עובדים, נכון, זה לא נעים. אבל איש אל יעז לדבר על ירידה ברמת השירותים באותם מקומות.

באחד המקומות אמרו לי, שהמוקדן מסדר את התור לרופא. הלכתי ובדקתי כמה מקרים היו בתור לרופא. אני יכול לציין שורה ארוכה של מקומות כאלה.

אני אומר לכם באחריות, בשום מקום בארץ – – –

יוסף ונונו (העבודה):

— — —

שר הבריאות ח' רמון:

תן לי, תן לי. אני רוצה לדבר קצת אמת בינינו.

יוסף ונונו (העבודה):

— — —

שר הבריאות ח' רמון:

סליחה, אל תפריע לי, חבר הכנסת ונונו.

בכל אותם מקומות שיש בהם תחנות מגן-דוד-אדום, הן נשארות פתוחות. ויש שם רופא לילה, שלא קשור למגן-דוד-אדום, הוא נמצא במקום כעובד עצמאי. בכל מקום יש אמבולנס.

אמרתי עוד דבר, שאם אותו מוקדן היה באמת חובש – אנחנו נמצא חובש שיעבוד כעובד עצמאי ונממן אותו. כלומר, אם מגיעים אפילו שניים-שלושה מקרים ללילה באותו מקום – בחלק מהמקומות הגיעו מקרים אחת לחמישה ימים – משרד הבריאות ינהיג אותו סידור, אותו סבסוד שהוא נותן לרופאים באותם מקומות שמספר הביקורים בהם קטן. אנחנו נממן את זה. אני לא מבין על מה הצעקה, על מה הזעקה.

יש פיטורים, נכון. אבל אני רוצה לדעת מי יכול להגיד בכנות, שמתקציב מגן-דוד-אדום יוצאו 150,000 שקל לעניין הזה. יש יעדים ששירותי חירום למגן-דוד-אדום להם יותר חשובים. ב-150,000 ש"ח אנחנו יכולים להתחיל לעשות את מה שהכי חיוני למגן-דוד-אדום – חובש מלווה. אין דבר חיוני יותר מחובש מלווה. לא המוקדנים. המוקדנים, אין בינם לבין שירותי חירום דבר וחצי דבר.

קריאה:

לא להתרגז.

שר הבריאות ח' רמון:

אני בהחלט מתרגז, מכיוון שידועים את זה. אנשים יודעים את זה. התנהל מסע שבינו לבין שירותי החירום אין דבר וחצי דבר. ואני לא רוצה להרחיב ולומר למה מתנהל המסע הזה כפי שהוא מתנהל. לכל ראש עיר שבא ישבתי והסברתי איך יקרה, ומה יקרה.

אומרים, שמגן-דוד-אדום ימשיך להיות מוקד מתנדבים. יש מקומות שבהם הוא מוקד מתנדבים. בעיירה מסוימת יש מתנדב מגן-דוד-אדום אחד, ומאותו מקום פנו ואמרו, שהוא משמש מוקד מתנדבים. וזה המצב ברוב העיירות האלה, לצערי.

גם פה פנינו לרשות המקומית והצענו הצעות. לא התנערנו לחלוטין מאחריות שהיא לא של משרד הבריאות ולא של מגן-דוד-אדום, לשמש מוקדים חברתיים, עם כל הכבוד. הלוואי שמגן-דוד-אדום היה נותן את שירותי החירום שהציבור צריך לקבל. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. שאלה נוספת לחברת הכנסת ענת מאור. בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

אני מוכרחה לציין, שהפער בין הנתונים, האינפורמציה שמגיעה מהשטח – והשטח זה עוד רשות עירונית ועוד רשות עירונית – לבין המשרד הוא בלתי מובן. לקרוא לנתונים ולפערים דמגוגיה ולהתרגז, זה לא מוסיף שום מידע.

חובת המשרד לתת הסבר איפה נעוצות האי-הבנות הללו. במאמר מוסגר אני רוצה לומר, שאותו דבר קרה בוועדת העבודה והרווחה ביחס ל"המשקם". יושבים בישיבה, דנים ומסכמים, ולמחרת מתבצעים דברים הפוכים, ואחר-כך יש שאלתא דחופה. השרה, שעדיין לא הספיקה להיכנס לתפקיד, צריכה להתערב. שר הבינוי והשיכון, כשהיה ממלא-מקום, נתן הוראות – והן לא מבוצעות.

לכן שאלתי הנוספת לשר היא, מה בדעת השר לעשות, לאור הדיון האחרון שהיה בוועדת העבודה והרווחה בקשר לפערים שנמצאו בין הדברים שנאמרו על-ידך בישיבה שהתקיימה בחודש אוגוסט לבין מה שהוגש בהיעדרך בישיבה האחרונה; ושנית, מה בדעת השר לעשות בקשר לפערים שנוצרים בין הדיווחים שלכם לבין המידע שמגיע מהיישובים עצמם. תודה.

היו"ר ס' טריף:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שאול עמור.

שאול עמור (הליכוד):

כבוד השר, ידידי שר הבריאות, פשוט נדהמתי לשמוע את הדברים חוצבי הלהבות נגד הפריפריה במדינת ישראל. אני לא חושב שחברת הכנסת ענת מאור, אני או אחרים עוסקים בדמגוגיה. יש לנו בעיה אמיתית בערי הפיתוח, ביישובים המרוחקים, ואני לא מדבר כאן על נושא האבטלה ודברים אחרים.

אני שואל, איך אתה מסביר את זה, שלפי המלצות ועדת-רווח משאירים מוקדים או תחנות – תקרא לזה כרצונך – במקומות שבהם יש בתי-חולים ואפשר להגיע אליהם מייד, יש זמינות, ואילו במקומות שאין בהם בתי-חולים, במקומות שיש בהם בעיה של תחבורה ציבורית – נתיבות, מגדל-העמק, או שדרות – שם מדברים על סגירת המוקדים או התחנות? אני מבקש שתשיב לי על כך. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת יורם לס, בבקשה.

יורם לס (העבודה):

אדוני שר הבריאות, בצבא-הגנה לישראל, בחיל רפואה יש הוראת קבע חד-משמעית: לעולם לא יוצא אמבולנס לשטח בלי שיש בו נהג וחובש מלווה; אחרת הוא לא יוצא. לעומת זאת, באזרחות יוצאים אמבולנסים עם נהגים בלבד ואינם ממלאים את תפקידם.

שאלתי, מדוע יש פער בין המערכת הצבאית למערכת האזרחית, ומדוע לא להחליף את הטלפוניסטים בחובשים מיומנים בתקציב מגן-דוד-אדום? זה נותן פתרון לבעיית התעסוקה. זה נותן פתרון לבעיית המוקד, וזה משחרר את התפקוד של האמבולנס שתמיד, ומהיום, צריך לצאת לשטח עם נהג וחובש מלווה.

היו"ר ס' טריף:

שאלתך.

יורם לס (העבודה):

זו שאלתי, מדוע יש פער בין המערכת הצבאית למערכת האזרחית?

היו"ר ס' טריף:

כבוד השר, בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברת הכנסת מאור, אינני יודע על איזה פער בנתונים את מדברת. יש רק נתונים שמגיעים מהנהלת מגן-דוד-אדום. הנתונים האלה הם גם סבירים.

בנתיבות, שהתחלתי לדון בה, עיירה של 7,000-8,000 נפש, היו שישה מקרים שהגיעו למוקדן; 55 מקרים שטופלו על-ידי הרופא בתחנה; 17 מקרים שטופלו מחוץ לתחנה ו-92 נסיעות של אמבולנס. זה מה שקרה בנתיבות במשך חודש ומה שקורה במקומות אחרים דומים. אלה מספרים מאוד סבירים.

הטענה כאילו המוקדן הוא גורם מפתח במקומות האלה מוכחת, לפי הנתונים האלה, מה לעשות, כלא רצינית ולא נכונה.

וגם הטענה כאילו מזייפים עבור הרופא איננה רלבנטית. כי אלה מקרים שהגיעו אך ורק למוקדן, שאיננו מקבל כסף. לכן אין פער בנתונים. אלה הם הנתונים ואין נתונים אחרים. אלה נתונים שנאספו במשך חצי שנה ואלה ממוצעים של חצי שנה.

לכן אין פה שום אי-הבנות. מי שרוצה לא להבין אינו מבין, לא רוצה להבין ומתעלם ממה שנאמר.

אין מקום, לצערי הרב, למוקדן בעלות של 4,000 שקל בכל הקשור לשירותי החירום.

ואני חוזר ואומר, אם צריך חובש לשלושה-ארבעה מקרים בלילה – יהיה חובש. אני התחייבתי שיהיה בכל מקום – וימומן ויסובסד כמו שממומן שירות הלילה.

ענת מאור (מרצ):

שר הבריאות ח' רמון:

חברת הכנסת מאור, הוא לא יהיה עובד מגן-דוד-אדום, כמו שהרופא איננו עובד מגן-דוד-אדום. שום רופא איננו עובד מגן-דוד-אדום. כל הרופאים הם עצמאים.

בנתיבות ייקחו חייל משוחרר שהוא חובש, והוא ירוויח 100 שקל ללילה, או 70 שקל ללילה, או 75 שקלים ללילה, וזה ייתן פתרון לבעיה.

בעניין הזה התחייבתי שש פעמים ואמרתי זאת שש פעמים לכל ראש רשות מקומית שדיבר אתי; לכל אחד, גם לעובדי משרד העבודה והרווחה.

חלק מהחברים, לא זה מה שמעניין אותם. אני מתפלא עליך, ידידי חבר הכנסת שאול עמור. אני אומר לך שלא נסגרת שום תחנה. אני מראה לך מקומות קטנים – אומרים: כלכלי, שהם הכי לא כלכליים בעולם – כמו ירוחם, שדרות, אופקים וכל המקומות האלה, שבהם יש בלילה אמבולנס ורופא. שניהם מסובסדים על-ידי הציבור, ובצדק, כי מגיע שירות. האם משהו בא ומדבר על המוקדן? אני מתפלא על ההערה הזאת.

הפריפריה מקבלת. בחדרי מיון של בתי-חולים במרכז תל-אביב, אם מגיעים למעלה משלושה מקרים של התקף לב, הרביעי יושב במסדרון. אני לא מבין את כל הרעש והמהומה הזאת, כאשר העובדים, ואני מבין אותם, טוענים, לא שמפטרים אותם, אלא שסוגרים תחנות מגן-דוד-אדום.

אני מסכים בהחלט עם חבר הכנסת לס. צריך להגיע לידי כך שבאמבולנס יהיה חובש מלווה. אין חובש מלווה במגן-דוד-אדום כבר הרבה שנים, נדמה לי עוד מתקופתך כמנכ"ל משרד הבריאות. זה לא קשור לפיטורים, כי, עם כל הכבוד, אנשים שהם מוקדנים לא בדיוק יכולים להיות חובשים מלווים, לעזור בזה, ודרושה לזה מיומנות מסוימת. אני הבטחתי שכל מי שיהיה מתאים, מבין המפוטרים, יהיו חובשים מלווים, יהיו הראשונים שיחזרו לעבודה.

אני נכנסתי למשרד בתקופה שמגן-דוד-אדום עמד על סף התפרקות. משכורות לא הגיעו בזמן. העברנו תוכנית הבראה קשה, היא התקווה של מגן-דוד-אדום. אחרי שנעשה שלב א', הבטחתי לעובדים ולמגן-דוד-אדום, ואני מבטיח לציבור, שאנחנו נשב עם האוצר על התוכניות של חובש מלווה. תודה.

היו"ר ס' טריף:

אנחנו עוברים לשאילתא בעל-פה מס' 76, שהוגשה לראש הממשלה מאת חבר הכנסת אברהם רביץ, בנושא: פעילות לשכת העיתונות הממשלתית בשבת. ישיב עליה השר חיים רמון בשם ראש הממשלה. בבקשה.

פעילות לשכת העיתונות הממשלתית בשבת

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, בעיתון "יתד נאמן" מיום ד' בטבת התשנ"ג, 28 בדצמבר 1992, פורסם כי ביום שישי, א' בטבת התשנ"ג, 25 בדצמבר 1992, פעלה לשכת העיתונות הממשלתית אחרי כניסת השבת, כדי לפרסם הודעות לעיתונאים בעקבות החלטת הממשלה. לצורך זה נשארו במקום עובדי לשכת העיתונות.

ברצוני לשאול, אדוני השר:

1. האם עבודת העובדים הנ"ל נעשתה בהיתר, לפי חוק שעות עבודה ומנוחה?

2. אם כן – האם היה פיקוח נפש בעבודה זו?

3. אם לא – כיצד בדעתך לפעול?

4. מה ייעשה לגבי מקרים דומים בעתיד?

שר הבריאות ח' רמון:

1. עבודת העובדים הנ"ל לא נעשתה בהיתר לפי חוק שעות העבודה ומנוחה, מאחר שהדבר לא היה צפוי ולא היה זמן לעשות כן.

2. מאחר שכל נושא המורחקים מתרחש בעיקר בתחום התקשורת ודעת הקהל העולמית, יש חשיבות רבה ואף דרישה מצד הכתבים הזרים לקבל בזמן אמיתי את הודעות הממשלה.

3-4. לגבי העתיד יועברו הנחיות ללשכת העיתונות הממשלתית להימנע ממקרים דומים.

היו"ר ס' טריף:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת רביץ, בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני השר, בדיעבד הרי כולנו יודעים שאת פיקוח הנפש יצרה דווקא התקשורת. לולא העיתונות, פיקוח נפש, או ספק פיקוח נפש היה קטן יותר. אני מקווה מאוד, והייתי רוצה לשמוע זאת מפיו, כי אין בממשלה הזאת מגמה חדשה כאילו לעקוף את חוקי העבודה והמנוחה בשבת. תודה.

היו"ר ס' טריף:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שאול יהלום, שהצטרף זה עתה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, בהמשך לשאלתו של חבר הכנסת רביץ בקשר למגמה, מתברר שבמשרד העבודה והרווחה, שהיתה בו יחידה לבדיקת הנושא של עסקים שעוברים על חוק שעות העבודה והמנוחה, צמצמו את היחידה הזאת מארבעה עובדים דרוזים לשניים. האם זה לא מוכיח על המשך המגמה?

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לשאלתו של חבר הכנסת רביץ, הממשלה הזאת פועלת על-פי החוק, ללא שום קשר להשקפת שר זה או אחר לגבי חוק זה או אחר, וכל עוד חוקים קיימים, הממשלה תכבד את כל החוקים, לרבות החוק למתן היתרים לעבודה בשבת, וכך היא תנהג בעתיד.

לשאלתו של חבר הכנסת שאול יהלום. ברוך השם, חברת הכנסת אורה נמיר התמנתה עכשיו לשרת העבודה והרווחה. אני מציע שאת השאלה הזאת תפנה אליה בשאילתא מיוחדת נוספת. תודה.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך. בנושא הזה אנחנו גם מסכימים שלא יהיו הרבה דרוזים במשרד העבודה והרווחה.

רציתי, דרך אגב, להשיב לחבר הכנסת יהלום. יש חוסר תעסוקה מרבי. רק ירשה לי הרב רביץ שאנחנו לא נהיה המועסקים – גויים של שבת.

שאול יהלום (מפד"ל):

גוי של יום ראשון עד יום שישי.

היו"ר ס' טריף:

אנחנו עוברים לשאילתא בעל-פה הבאה, מס' 66, מאת חבר הכנסת שאול עמור, בנושא: הצפות בכבישי הארץ עקב הגשמים. ישיב עליה שר הבינוי והשיכון.

הצפות בכבישי הארץ עקב הגשמים

שאול עמור (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, אדוני השר, בחורף שעבר הוצפו רבים מהכבישים המרכזיים בארץ בעת ימי גשם סוערים. השנה חוזרת על עצמה אותה תופעה. בדיוק אותם כבישים שהיו בעייתיים אשתקד נסגרים גם השנה.

ברצוני לשאול:

1. מה נעשה מאשתקד על מנת לפתור את בעיית ההצפה בכבישים?

2. כיצד בדעת משרד הבינוי והשיכון לפתור את הבעיה?

היו"ר ס' טריף:

תודה. שר הבינוי והשיכון, בבקשה.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לשאלותיו של חבר הכנסת שאול עמור:

בחורף אשתקד הוצפו ארבעים כבישים בין-עירוניים בכל רחבי הארץ.

בסערה האחרונה נרשמו הצפות רק ברבע מן הכבישים. כלומר, רק כעשרה כבישים, וזאת אף שכמויות הגשם שירדו היו דומות לאלו שירדו בחורף שעבר.

הכבישים שהוצפו נסגרו, ברוב המקרים, לפרקי זמן קצרים בלבד.

עיקר ההצפות היה באזור המרכז, וסיבתן העיקרית – קריסת מערכות ניקוז אזוריות ועלייה על גדותיהם של נחלים רבים כגון: נחל הירקון, נחל שילה, נחל איילון ועוד. נוסף על כך, כבר בגל הראשון של הגשמים נחסמו ונסתמו מעברי מים ותעלות ניקוז בצדי הכביש עקב סחף של פסולת וגרוטאות שהגיעו מתעלות הניקוז האזוריות.

לאחר החורף האחרון אושרה למע"צ תוספת תקציב מיוחדת בסך 50 מיליוני שקלים לתיקון ולטיפול בנזקי השיטפונות. ואכן, במשך כל הקיץ ועד לתקופה האחרונה ביצעה מע"צ פעילות קדחתנית כדי להיערך לקראת החורף הזה. הפעילות כללה: תיקון וניקוז תעלות ומעברי מים, העמקת ערוצי ניקוז, פינוי סחף שהצטבר, תיקון שוליים, ריבוד באספלט חדש, בניית גשרים וגשרונים חדשים, ייצוב מדרונות וטיפול בנקודות תורפה שונות.

הנתונים שהבאתי מוכיחים כי פעולות אלה הוכיחו את עצמן כפתרון זמני לטווח המידי, במסגרת התקציבית המצומצמת שעמדה אז לרשות מע"צ. בחלק מן הכבישים פתרון הבעיה מחייב טיפול שורש שמשמעותו: סלילת הכביש מחדש ובניית גשרים גדולים בהשקעות של מאות מיליוני שקלים. טיפול יסודי זה מותנה בעריכת תכנון מפורט, בתיאומים ובקבלת אישורים מרשויות שונות. בחלק מן המקרים נדרש גם אישור סטטוטורי של מוסדות התכנון. זהו הליך מורכב ומייגע, שמע"צ החלה בו עוד בשנה שעברה.

ביצוע חלק מן התוכניות מתוכנן לעתים, מסיבות הנדסיות ותחבורתיות, בפרויקט רב-שנתי. לפיכך, פתרון יסודי לבעיות ההצפה יינתן בהדרגה, בתוך השנתיים-שלוש השנים הבאות. עם זאת, כבר במהלך 1993 יטופלו כבישים מספר מהבעייתיים ביותר וביניהם: א. כביש בית-עובד-נס-ציונה; הוחל בסלילתו מחדש כביש דו-מסלולי, במקום הכביש הישן החד-מסלולי המוצף מדי שנה. עלות הסלילה כ-15 מיליוני שקלים; ב. כביש פתח-תקווה-ראש-העין; ייסלל מחדש כביש דו-מסלולי, עם גשר גדול מעל מסילת הרכבת, בעלות כוללת של 30 מיליוני שקל; ג. כביש רמלה-גדרה; מסלול חדש ושלושה גשרים גדולים, שנבנו ב-1992, מנעו הצפת הקטע בין צומת-ביל"ו לגדרה. כל הכביש נסלל עתה כדו-מסלולי ובשנת 1993 יוחל בביצוע קטע צומת-ביל"ו-רמלה. העלות הכוללת היא כ-100 מיליוני שקל, אני מקווה שסיום הפרויקט יהיה בשנת 1994; ד. כביש גהה ליד תחנת הדלק "סיירים" בכניסה לחולון – הושלמו בימים אלה עבודות ניקוז, שמנעו הצפת הקטע. הצפות ליד מחלף ראשון-לציון, נבעו מעבודות פיתוח שביצעה עיריית ראשון-לציון ובשנת 1993 תבצע מע"צ שיפורים בניקוז סביבת המחלף. וכך הלאה, חבר הכנסת שאול עמור, אני מקווה שאתה מאזין לכל מה שאני קורא לפניך.

נוסף על כך יוחל השנה בבניית שישה גשרים חדשים בכביש הערבה ובכביש ים-המלח – דרגות, קדרון, חבר, צין, נקרות ופארן, שימנעו סגירת צירי תנועה ראשיים אלה בעת שיטפונות בנחלי הנגב ומדבר יהודה. העלות הכוללת – 60 מיליון שקל.

לסיום, חשוב לציין כי פתרון מלא לבעיות ההצפות הן במערכת הדרכים הבין-עירוניות והן במערכת העירונית, גם ב"נתיבי איילון", מחייב טיפול רחב היקף במערכות הניקוז הארציות והאזוריות ובהסדרת נחלים. קיים פיגור עמוק בטיפול בתשתית הניקוז הארצית, והממשלה הנוכחית תעשה מאמץ לתקן את ליקויי העבר בשנים הקרובות.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת שאול עמור, אני מבין שהתשובה המפורטת של השר אינה מספקת אותך. בבקשה, שאלה נוספת.

שאול עמור (הליכוד):

האזנתי לכל דברך, אני לא יכול לזכור, כבוד השר, זו באמת מגילה רצינית. אני שמח שהעבודה נעשית. אבל ראינו השנה שוב את המחזות המסוכנים ב"נתיבי איילון", כשראינו נהגים בסכנה. דיברתי עם אנשים שלך במע"צ ועם מומחים בהנדסת כבישים. הם אמרו לי שבהחלט, בהשקעה גדולה ניתן באמצעות הגבהת כבישים או הרחבת תעלות וחפירת תעלות לצמצם למינימום את הסכנה ב"נתיבי איילון". מה דעתך על כך?

היו"ר ס' טריף:

תודה. שואלים נוספים: חבר הכנסת רון נחמן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יורם לס.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני שר הבינוי והשיכון, שמעתי את התוכנית של חלק מהכבישים, אבל אף כביש אחד לא נמצא באזור יהודה והשומרון. כידוע לך, בתוך מסגרת עשרת הכבישים שאמרת, רבע מהכבישים לעומת השנה שעברה עם אותה כמות של גשם וממטרים, אותה כמות פגעה רק בעשרה כבישים או ברבע מהכבישים. במקום 40 – עשרה כבישים. כביש בית-אריה, למשל, פדואל-עלי-זהב היה חסום ימים מספר כי בנחל שלה נסחף כל קטע הכביש והוא מנקז כמויות אדירות של מים. בקטע שבין עמנואל לבין כביש חוצה-שומרון בנחל קנה – אותן בעיות. יש מוקדים מספר שמועדים לפורענות בכל שנה. אני מבקש מהשר שיקלול את הכבישים האלה ואותן נקודות קריטיות בתוכנית הכבישים. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת יורם לס, בבקשה. אנא, בקצרה.

יורם לס (העבודה):

אדוני שר השיכון, הבעיה של ההצפות, כפי שנאמר בסוף דברייך, אינה רק כבישים. גם בחורף הזה וגם בחורף שעבר הוצפו שכונות בתל-אביב: שכונת הדר-יוסף, שכונת הארגזים, שכונת עזרא, ויש תחושה שנחל איילון נופל בין הרשויות, נופל בין הכיסאות, כי בחלקו התחתון מטפלת בו חברת "נתיבי איילון" שבאחריות משרד התחבורה, בחלקו העליון, שמשם מגיעים המים, מן הסתם האחריות היא על משרד השיכון, ואיכשהו את העניין הזה צריך לפתור אחת ולתמיד אולי בהצעות בלתי שגרטיות, אולי להטות את התוואי של נחל איילון מסביב לחולון אל הים. אולי לאגום את המים במעלה ההר כדי שהשטחים החקלאיים יוצפו ולא העיר תל-אביב? צריך לפתור את העניין הזה אחת ולתמיד.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

בעניין הצעותיו של חבר הכנסת שאול עמור – הגבהה, גדרות, אין ספק שככל שנשקיע יותר, זו רק פונקציה של כסף. כשאתה נמצא במצב של כמות כסף מוגבלת, אף שבשנה הבאה יש לנו מיליארד שקל, מיליארד השקל האלה – אני רוצה להביא לתשומת לבך – קרוב ל-480 מיליון מהם בא לשיקום כבישים.

מה הולכים להשקיע? אני לא בטוח שנוכל לעשות זאת בכל מקום ומקום. כביש איילון, למשל, אף שאנו קבלני עבודה, נמצא באחריות משרד התחבורה ועלינו לעשות זאת. נדמה לי שהשנה לא היתה

בעיה בכביש איילון כפי שהיתה בשנה הקודמת; אם אינני טועה, הכביש לא נסגר. אבל אתה צודק, אם יהיה כסף נוכל להגביה כבישים, אלא אם כן מדובר כאן בסכום עתק של כסף.

בעניין יהודה ושומרון אני רוצה שיהיה ברור דבר אחד. אני אחראי לכבישים, ולא משנה היכן הם נמצאים. אם כביש נחסם בגלל בעיות של שיטפונות, זו אחריותי הבלעדית לטפל בזאת. בנושא זה אני לא מבדיל בין יהודה ושומרון לבין מקומות אחרים. במקומות מסוימים ביהודה ושומרון – ואתה יודע זאת, אתה יודע שהיום אנחנו עושים איזו עבודת בדיקה בעניין כביש חוצה-שומרון – אנחנו ניצבים מול שתי אלטרנטיבות: או שיקום או בנייה מחדש; אנחנו בודקים זאת. אני פשוט רוצה שיהיה ברור שבנושאים האלה בוודאי לא אני אהיה האיש שינהג איפה ואיפה. יש בעיות ונטפל בנושא הזה.

מה שאמר חבר הכנסת יורם לס לא רק שהוא נכון – הוא נכון מאוד. במקרה הייתי בשכונות האלה, ואני יכול לומר לך שבמסגרת שיקום שכונות אעשה את המקסימום באזורים אלה על-ידי בינוי והעתקה של משפחות, הרחבת דירות או העלאת חדרים. להגיד לך שהתמחינו בהטיה של נחל איילון או הירקון – זו בוודאי בעיה שמחייבת מאמץ ממשלתי והגדרה ברורה של סמכויות. אתה צודק, במקרה דנן הרשות היא עיריית תל-אביב, ולפי דעתי חובתה ליזום פגישה עם המשרדים הנוגעים בדבר כדי שלא לחזור על אותם מחזות, כי המחזות יחזרו בשנה הבאה, לא יעזור דבר. אני מודה לך, אדוני.

היו"ר ס' טריף:

תודה לשר הבינוי והשיכון. השאלתא הבאה – סגן שר הביטחון ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 72, מאת חבר הכנסת בנימין נתניהו, בנושא: רוצחו של אמציה בן-חיים, זיכרוננו לברכה. בבקשה, חבר הכנסת בנימין נתניהו.

רוצחו של אמציה בן-חיים, זיכרוננו לברכה

בנימין נתניהו (הליכוד):

אדוני סגן שר הביטחון, מידיעות שהתפרסמו בעיתונים עולה, כי שר הביטחון נענה לדרישתו של חבר הכנסת – היום שר – יוסי שריד להקפיא את צו ההריסה על ביתו של רוצחו של אמציה בן-חיים, זיכרוננו לברכה.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה הנ"ל?

2. אם כן – מה היא הסיבה לכך?

היו"ר ס' טריף:

תודה. אדוני סגן שר הביטחון מרדכי גור, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, על שאלות 1-2: מה לעשות, הידיעה איננה נכונה. ולכן גם הנושא טרם הובא לאישור. זה פשוט לא נכון.

בנימין נתניהו (הליכוד):

מה זאת אומרת "לא נכון"?

דן תיכון (הליכוד):

מה לא נכון? ששריד פנה?

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת דן תיכון, אתה לא השואל. האם לחבר הכנסת נתניהו יש שאלה נוספת?

סגן שר הביטחון מ' גור:

בשאלתא כתוב: מידיעות שהתפרסמו עולה, כי שר הביטחון נענה לדרישתו של חבר הכנסת וכו'. זה לא נכון. הדבר לא הובא לאישור כלל.

היו"ר ס' טריף:

שאלה נוספת לחבר הכנסת נתניהו, בבקשה.

בנימין נתניהו (הליכוד):

האם שר הביטחון או מישהו במערכת הביטחון נתן הוראה שלא להרוס את ביתו של רוצחו של אמציה בן-חיים, זיכרונו לברכה?

היו"ר ס' טריף:

שאלה נוספת לחבר הכנסת יצחק לוי, ואחריו – חבר הכנסת בני טמקין.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, האם חל לאחרונה שינוי במדיניות של משרד הביטחון וצה"ל לגבי הריסת בתים של מחבלים או של רוצחים שנתפסים?

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת בני טמקין, בבקשה.

בנימין טמקין (מרצ):

האם בבית האמור חיים עוד כמה אנשים, שלא ביצעו את הפשע הנורא של רצח של אמציה בן-חיים? עד כמה שידוע לי, יש שם אשה ושמונה ילדים שלא ביצעו את הרצח. האם נכון שיש אנשים כאלה שחיים בבית הזה?

היו"ר ס' טריף:

תודה. אדוני סגן שר הביטחון, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

א. לא חל שום שינוי במדיניות.

ב. אני מוכן לבדוק מה נעשה בפועל. אני עניתי בדיוק על השאלה בקשר לפנייה של חבר הכנסת שריד, היום השר שריד, אל ראש הממשלה ושר הביטחון. לא היתה פנייה כזאת, ולכן לא ניתן שום אישור.

לגבי כל השאלות האחרות, אשר לעובדות – אני מוכן לבדוק אותן ואביא אותן לתשומת לבכם. אותו דבר בנוגע לשאלה האם גרים שם אנשים נוספים שכן אשמים או לא אשמים. את כל העובדות הללו אביא לכם בנפרד.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

בנימין נתניהו (הליכוד):

אני מבקש שאלת הבהרה.

היו"ר ס' טריף:

הנושא תם ונשלם. שאלת, אדוני, והוא השיב. בעיקרון, אין אפשרות לתת לך עוד שאלה נוספת. לכן אתה תסלח לי, ואנחנו נמשיך.

בנימין נתניהו (הליכוד):

הפררוגטיבה של היושב-ראש היא רחבה, אבל אתה יכול לנצל אותה כפי שאתה רוצה.

היו"ר ס' טריף:

אני מאוד מודה לך, אבל ככל הידוע לי יש אפשרות לשאלה נוספת אחת.

דן תיכון (הליכוד):

גם בעניין הזה יש אפשרות לחריגים.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לכם. אינני רוצה לעסוק בחריגים. ייקח לי זמן, חבר הכנסת תיכון, עד שיהיה לי הניסיון שלך ועד שאוכל לאפשר חריגים מהתקנון. לכן, תן לי להמשיך לנהל את הישיבה. אני מודה לשניכם.

אני קורא לחבר הכנסת שאול יהלום לשאול בנושא: נשיא בית-הדין הצבאי בדרום – שאילתא בעל-פה מס' 73. ישיב עליה סגן שר הביטחון.

נשיא בית-הדין הצבאי בדרום

שאול יהלום (מפד"ל):

בגליון "סופשבוע" של העיתון "מעריב", שיצא לאור ביום שישי, א' בטבת התשנ"ג, התפרסמה כתבה על תפקודו של נשיא בית-הדין הצבאי של פיקוד דרום. מהדברים עולה, כי השופט האמור מתעלם מדעות שופטי הצד ונוקט עמדות בטרם עת, דבר שאילץ אותו לפסול עצמו מדיונים לא מעטים, עוצר נאשמים עד תום ההליכים שלא בפניהם ומפעיל חיילים לעבודות פרטיות.

רצוני לשאול:

1. האם נבדקו ממצאי הכתבה?

2. האם נבדקו טענותיה של סרן שניר, לרבות הטענה על מחיקת שמות השופטים?

3. אם כן – כיצד יפעל משרדך?

היו"ר ס' טריף:

תודה. סגן שר הביטחון, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

יש לי פה הקדמה די ארוכה, אשר מכחישה כמובן את עצם ההאשמה. ברשותך, אסתפק בשלב זה בתשובות על השאלות המפורטות שלך.

1. כן.

2. כן.

3. לאור האמור לעיל, אינני מוצא מקום לפעולה בנדון.

היו"ר ס' טריף:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת יהלום.

שאלו יהלום (מפד"ל):

עם כל הכבוד לאדוני סגן שר הביטחון, אודה לך אם תקרא את ההקדמה, לפני השאלה הנוספת שלי. אינני יכול להתייחס ברצינות לדברים האלה על סמך תשובות מאוד קצרות, ואודה לך מאוד אם תקרא את ההקדמה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מוכן לקרוא את ההקדמה.

היו"ר ס' טריף:

סליחה, יש עוד שאלות נוספות לחברים אחרים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני חושב שגם השאלות האחרות יהיו תלויות בזה.

דן תיכון (הליכוד):

אין דבר כזה, אדוני סגן השר. אתה צריך להמתין עד שכולם ישאלו.

סגן שר הביטחון מ' גור:

בבקשה.

היו"ר ס' טריף:

אדוני סגן השר, לחבר הכנסת דן תיכון יש שאלה נוספת. בבקשה.

שאל יהלום (מפד"ל):

אדוני, אני עוד לא שאלתי את השאלה הנוספת שלי. רק ביקשתי בקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

ברוב השאלות עונים על השאלות בקצרה.

שאל יהלום (מפד"ל):

סגן השר אמר שיש לו הקדמה ארוכה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת שאל יהלום, אם יש לך שאלה נוספת, בבקשה.

שאל יהלום (מפד"ל):

קודם כול, לאחר שאני מודה לסגן השר על כך שהוא מוכן לקרוא את ההקדמה, השאלה הנוספת שלי היא: מדוע האלוף בן-ציון פרחי, נשיא בית-המשפט לערעורים, לא מינה קצין בודק? בדרך כלל, על כל מחדל בצבא, על כל בעיה, על כל טעות, על כל נושא שהוא פחות פי כמה בחומרתו ממה שפורסם, מתמנית ועדה או מתמנה קצין בודק. מדוע לא מונה קצין בודק לבדיקה ולהסקת מסקנות?

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת תיכון, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, הכתבה הזאת היתה אחת הכתבות הקשות ביותר שפורסמו לאחרונה. לנוכח הכתבה – ואני מבין שיש לך השגות באשר לכתבה – האם תיאות שכל הפרשה הזאת תיבדק על-ידי מבקרת המדינה?

היו"ר ס' טריף:

תודה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אמרתי שאני מוכן לקרוא את ההקדמה, אם כי אני אומר לחבר הכנסת יהלום, שגם בתשובות שאנו משיבים מעל הדוכן, ברוב המקרים עונים את התשובות המפורטות על השאלות המפורטות. אבל, בבקשה.

עוד טרם פרסום הכתבה נדרש אלוף-משנה גרוס להגיב על מכתבה של סרן נורית שניר, והתייחסותו הועברה למשרדנו.

אלוף-משנה עמנואל גרוס נתון לביקורת שיפוטית של בית-הדין הצבאי לערעורים באשר להחלטותיו השיפוטיות, ובכלל זה הסמכות הנתונה לשופט לעניין מעצר נאשמים.

הרואה עצמו נפגע, פתוחה בפניו הדרך לערער, תביעה וסניגוריה כאחת, כנהוג במערכת משפטית פלילית.

אלוף-משנה גרוס מכהן כשופט צבאי משפטאי זה 12 שנים. הוא שימש כאב בית-דין במספר רב של משפטים, כאשר לצדו ישבו קצינים למאותיהם כשופטים צבאיים. אין הוא יכול להתעלם מדעותיהם של שופטים אלה, משום שנימוקי פסק-הדין נחתמים אישית על-ידי כל אחד מן השופטים, וזכותו וחובתו של השופט להביע את דעתו ועמדתו בהתייעצות השופטים, שהיא סודית על-פי חוק.

שום שופט לא נמחק מרשימת השופטים הצבאיים, והם משובצים מעת לעת על-פי הצרכים ובהתאמה לנושא המשפט, על-ידי חתימה על כתב הרכבת מותב של נשיא בית-הדין.

אלוף-משנה גרוס, הנושא בתואר דוקטור למשפטים, מרצה על-פי הזמנת האקדמיה בתחום המשפט הפלילי, שהוא מתחומי התמחותו ועבודתו כשופט צבאי משפטאי.

אלוף-משנה גרוס הכחיש הפעלת חיילים לעבודות פרטיות, ובכלל זה לעבודות הנוגעות להרצאותיו באוניברסיטה. המקרים שהוזכרו בכתבה אינם בבחינת עבודה פרטית, והם קשורים לעבודתו כשופט.

אשר לטופס הבחינה שצורף כתוספת לשאלתא, נמצא בבדיקה ואומת כי הבחינה לא נדפסה בבית-הדין שעליו מופקד אלוף-משנה גרוס או במערכת הצבאית. הבחינה הודפסה על-ידי מתרגל אזרח שעזר לידו של אלוף-משנה גרוס באוניברסיטה, ורק נוסחה אושר על-ידי אלוף-משנה גרוס.

ובכן, זה הקטע של ההקדמה שנותן את הרקע, ואני מקווה שזה עוזר לך לראות את כל התמונה.

לאור כל הממצאים האלה, לא היתה תחושה שצריך למנות קצין בודק.

אנחנו גם לא חיים בהרגשה שצריכים להעביר את זה למבקרת המדינה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לסגן שר הביטחון.

דן תיכון (הליכוד):

היו עשרות טלפונים של עורכי-דין.

שאלות ותשובות

היו"ר ס' טריף:

רבותי, חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים, ונדלג כדי לאפשר לשר הבינוי והשיכון להשיב על שאלתא אחת בנושא משרדו.

יצחק לוי (מפד"ל):

יש עוד שאלתא שלי לשר הביטחון, ואני מבקש לסיים אותה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

יש עוד שאלתא.

היו"ר ס' טריף:

הנושא מוצה.

יצחק לוי (מפד"ל):

היו"ר ס' טריף:

אני יודע, מייד נתקדם.

אני מבין שלחבר הכנסת טלב אלסאנע יש שאילתא לשר הבינוי והשיכון. בבקשה, אדוני השר, שאילתא רגילה. אחר כך ימשיך סגן שר הביטחון בתשובה על שאילתא של חבר הכנסת יצחק לוי.

פיתוח יישובים בדואיים בנגב

חבר הכנסת ט' אלסאנע שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ז בכסליו התשנ"ג (22 בדצמבר 1992):

במסגרת המדיניות ליישוב הבדואים בנגב הוכרז, בין היתר, על הקמת שני היישובים חורה ולגיה, המצויים בתחום שיפוט המועצה האזורית שוקת.

הפיתוח ביישובים אלה מתנהל בעצלתיים, תושבים אשר רכשו אופציה למגרשים טרם הוקצו להם המגרשים, ותושבים אשר החלו בבניית בתיהם סובלים מחוסר כביש גישה ומהעדר חיבור לרשת החשמל.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא מתבצעות פעולות התכנון והפיתוח בקצב סביר, על מנת לאפשר מגוריהם של אלה אשר רכשו מגרשים?

2. מדוע לא סוללים רשת כבישים ולא דואגים לתכנון מערכת ביוב ביישובים אלה?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אדוני היושב-ראש, על השאילתא של חבר הכנסת טלב אלסאנע, בעניין עבודות פיתוח ביישובים חורה ולגיה, אני מתכבד להשיב:

2-1. במסגרת תקציב 1992 ביצע משרדנו ביישובים חורה ולגיה עבודות תשתית הכוללות עבודות עפר, רשת מים ומצעים, בהתאם לדרישות האכלוס ובהתאם לתקציב שיועמד לרשות המשרד.

במסגרת הצעת התקציב לשנת 1993 אנחנו מתכוונים לבצע עבודות אספלט – כבישים שכונתיים – ברוב השכונות שבוצעו בהן עבודות התשתית. קיימת מגמה במשרדנו, נוסף על כך, להשתתף בשליש מעלות רשת הביוב היישובית, כאשר הביצוע יהיה על-ידי הרשויות המקומיות.

היו"ר ס' טריף:

שאלה נוספת לחבר הכנסת טלב אלסאנע.

טלב אלסאנע (מד"ע):

ברצוני לשאול את שר הבינוי בן-אליעזר: מאחר שכפי שידוע לו, היישוב של האוכלוסייה הבדואית בנגב נמצא בתחילתו, ומאחר שהפיתוח מתחיל כמעט מאל"ף-בי"ת ביישובים האלה, והעניין מסור, כפי שאני יודע, למינהלת קידום ענייני הבדואים, האם קיימת במשרד השיכון תוכנית פיתוח ליישובים חורה ולגיה בשנת 1993 מבחינת מכלול הפעולות – בתחום התכנון, הפיתוח, הכבישים, רשת החשמל והמים?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אדוני היושב-ראש, עד סוף החודש הזה, חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני מתכוון לצאת עם איזו תוכנית, אחרי שאבקר בשטח ונסכם. עשינו בתוך המשרד את כל הבחינה המוקדמת של רוב ההצעות, ואני מעריך שאנחנו הולכים לסיים – הסיור הזה ודאי יחתום את הנושא הזה – איזו תוכנית להעתקה של קרוב ל-10,000 משפחות בדואיות בארבע השנים הקרובות.

במשך הסיור הזה, כפי שכבר דיברנו בינינו, אני מתכוון גם לשתף אותך, ולא רק אותך אלא את כל החברים הנוגעים לנושא הזה, כדי שיהיו שותפים מהשלבים הראשונים של התכנון. אני מעריך שגם חורה וגם לגיה יהיו חלק מהמקומות שאליהם נזרים גם תושבים וגם תקציבים.

היו"ר ס' טריף:

תודה לשר.

שאלות בעל-פה

היו"ר ס' טריף:

אנחנו ממשיכים. שאלתא בעל-פה מס' 77, מאת חבר הכנסת יצחק לוי, בנושא: השארת פצוע בדרך. בבקשה, חבר הכנסת לוי.

השארת פצוע בדרך

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר הביטחון, הבוקר – הכוונה ליום שני בבוקר – התפרסמה בעמודו הראשון של "מעריב" ידיעה, שלפיה הושאר צנחן פצוע בשטח במזג אוויר סוער במשך 30 שעות. באותו תרגיל נפצעו 16 צנחנים.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. האם נבדק האירוע, ומה הם ממצאי הבדיקה?

3. אם כן – כיצד קורה הדבר שמפקדים אינם מבחינים במשך 30 שעות בהיעדרו של אחד מפקודיהם?

4. האם נכון הדבר שלשלטונות צה"ל היה מידע מוקדם על תנאים קשים של מזג האוויר, במיוחד לצניחה, ולמרות זאת נערכה הצניחה?

5. אם כן – מדוע נערכה הצניחה בתנאים אלה? תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

1. ביום ב', 28 בדצמבר 1992, בוצע תרגיל גדודי מוצנח לגדוד 202 באזור צומת ציחור. עם תחילת תרגיל האש הושאר בנקודת ההיערכות הגדודית חייל שנפצע ברגלו בצניחה, אך התחיל בתנועה הרגלית עם הגדוד. החייל חזר לכביש הראשי, יום למחרת תחילת התרגיל, בזחילה, פונה על-ידי רכב אזרחי לכוח מהגדוד שהיה בצומת ציחור. החייל טופל בצומת ציחור על-ידי רופא ופונה במסוק לבית-החולים "סורוקה" בבאר-שבע. החייל שוחרר מבית-החולים באותו לילה למתקן האשפוז בחר"פ – חיל רפואה – 543 בבאר-שבע. פציעתו הוגדרה כקלה והוא אמור להשתחרר למנוחה בביתו למשך ימים מספר. עד כאן העובדות, ואין שום ספק שבעובדות האלה טמון מקרה לא סימפתי, באנדרסטייטמנט.

2-3. מונה קצין בודק לבדיקת נסיבות האירוע וננקטו צעדים כלפי האחראים: המג"ד ננזף על-ידי אלוף הפיקוד בגין אחריותו הפיקודית. כן ננקטו צעדים משמעתיים כנגד מפקד הפלוגה, הרופא הגדודי, מפקד המחלקה, סמל המחלקה ומפקד הכיתה.

4-5. לא היו תנאי מזג אוויר קשים. הצניחה בוצעה בלי שתהיה חריגה בכל הקשור לתנאי מזג האוויר, ומכאן שלא היתה מניעה לקיים את הצניחה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני סגן השר, קודם כול אני רוצה להעיר, שלא השבת אם נכון או לא נכון הנתון שלפיו נפצעו 16 צנחנים באותה צניחה.

אבל השאלה שאני רוצה לשאול היא: לא מזמן, בחודשים האחרונים, עסקנו הרבה מאוד בנושא התאונות בצה"ל. נאמר שיצאו הוראות מפורשות, שייערכו ימי עיון לכל המפקדים ולכל החיילים, וינסו לעשות מאמץ גדול מאוד. הרושם הוא, שאילו נגמר המקרה הזה אחרת, חס ושלום, ולחייל לא היה כוח לזחול עד הכביש הראשי, הרי היתה קמה שערורייה אדירה בארץ. ברוך השם, החייל יכול היה לזחול ויצא רק פצוע קל. האם אין כאן הוכחה שאותה מערכת הסברה שנערכה, או שלא נערכה מספיק או שהיא לא אפקטיבית?

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. שואלים נוספים: חבר הכנסת אברהם הירשזון, אחריו – חבר הכנסת יורם לס. בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, האם היה חובש בתרגיל? אם כן – מה הוא עשה, וכיצד הפקיר חייל פצוע במשך 30 שעות? היכן היו חבריו של הצנחן הפצוע? כיצד שכחו את חברם ולא התריעו על השארתו במזג אוויר סוער בשטח?

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת לס, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

לא בדקו במשך 30 שעות היכן הוא.

יורם לס (העבודה):

אדוני סגן שר הביטחון, כמי ששירת בעצמו כרופא ביחידת צנחנים אני יודע, שהרופא מוצא את עצמו קרוע בתרגיל גדודי בין המפקד שאומר לו: תמשיך לפי המסלול, ובין פצועי אמת, לעתים קלים – למשל, המקרה הזה – שהוא לא מוצא את עצמו במצב שהוא מטפל בהם, כי הוא צריך להמשיך עם הכוח.

שאלתי: האם יש הנחיה ברורה בצה"ל – שהעולם יתפוצץ והתרגיל ייעצר, הרופא קודם כול מטפל בפצועים, גם בפצועים הקלים?

היו"ר ס' טריף:

תודה. אדוני, סגן השר, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

ובכן, נתחיל בשאלה האחרונה: יש הנחיה כזאת בצה"ל, והיתה גם בתקופתך. זה לא אומר שאין התלבטות כזאת או אחרת. השאלה באילו מקרים, אבל ההנחיה הזאת קיימת, שראשית כול מטפלים בנפגעים.

אין ויכוח לגבי הפציעה של 16 החיילים, לכן לא נכנסתי לפירוט של זה אלא לפירוט של המקרה החמור של החייל.

על מנת להוריד את המונחים של: הפקרה על-ידי החובש או הרופא, אני רוצה לחזור ולקרוא לכם, כדי שהתמונה תהיה מדויקת: עם תחילת תרגיל האש; זאת אומרת, החייל לא יכול היה להשתתף בתרגיל האש והוא הושאר במקום. מאותו רגע מתחילה פרשת השכחה או ההזנחה שכתוצאה ממנה, אם שמתם לב, כל המערכת הפיקודית, החל מהמג"ד – מפקד גדוד – דרך מפקד הפלוגה, מפקד המחלקה, הסמל והמ"כ – מפקד כיתה, כולם באו על עונשם. השאלה הטבעית הצצה אצל כל אחד מאתנו היא, איך זה שרשת פיקוד שלמה לא ערה מספיק לעניין הזה ולא חזרה ובדקה את הממצא, האם הוא נאסף, האם הוא נשלח, לאחר שתרגיל האש בוצע?

דן תיכון (הליכוד):

מה קרה אתו?

סגן שר הביטחון מ' גור:

לכן אלוף הפיקוד טיפל במערכת הזאת כולה, ואין פה שאלה של חובש כזה או אחר אשר הפקיר, אלא היה טיפול ראשוני, החל תרגיל אש, הוא לא יכול היה להשתלב בתרגיל האש, ופה מתחיל הסיפור הלא-סימפתי, שאין טעם לחזור עליו עכשיו פעם נוספת.

אשר לטיפול הכולל בפציעות, אני רוצה לומר לכם, וחלק מהשואלים פה מכירים את הצבא, הייתי אומר כמעט לא פחות ממני, אתם יודעים שהמגוון של האימונים, מגוון העיסוקים, הוא עצום. גם כאשר המערכת כולה נרתמת כנגד הזנחה אשר יכולה לגרום לפציעות, מסתבר שבמערכת שנועה, שמתחלפים בה לוחמים, מתחלפים מפקדים, מתחלפים חיילים, פה ושם קורים המקרים למרות כל אמצעי הזהירות שננקטים, וכמובן הדבר המתחייב הוא שאמצעי הזהירות שיינקטו בעתיד יהיו הרבה יותר חריפים, ואין שום ספק שכל הלקחים הקשורים לאירוע העצוב הזה יילמדו, וייעשה כמובן כל מאמץ שלא רק טעות כזאת אלא כל טעות דומה לא תחזור ולא תקרה.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

שאלות ותשובות

היו"ר ס' טריף:

אנחנו ממשיכים בשאלות רגילות. אני מזמין את שר הביטחון להשיב על שאלתא מס' 111, של חבר הכנסת רחבעם זאבי – – –

אפרים גור (הליכוד):

יש עוד שאלתא של – – –

היו"ר ס' טריף:

אינני מוצא שום שאלתא בעל-פה שנותרה לפני. איפה השאלות? מייד נברר.

אנחנו ממשיכים מייד אחרי זה. אדוני סגן שר הביטחון, שאלתא מס' 111, של חבר הכנסת רחבעם זאבי.

אוניברסיטת אל-נג'אח

חבר הכנסת ר' זאבי שאל את שר הביטחון ביום ח' בחשוון התשנ"ג (4 בנובמבר 1992):

נודע לי, כי בהסכם בין אלוף דני רוטשילד לבין עורך-הדין ג'סאן שקעה, שנעשה ביום 17 ביולי 1992, בעניין הסתגרות הסטודנטים באוניברסיטת אל-נג'אח, נקבע, בין השאר: "המבוקשים ישאירו את נשקם בידי אנשי הצלב-האדום, והנשק יימסר לצה"ל".

ברצוני לשאול:

1. האם היה סעיף כזה או דומה לזה בהסכם?

2. אם כן – האם הוא מומש והנשק נמסר לידי צה"ל?

3. אילו כלי נשק היו אלה?

4. האם היו, להערכת גורמי הביטחון, כלי נשק נוספים באוניברסיטה?

5. מה היו השיקולים לוותר על חיפוש אחרי כלי נשק וחומרי הסתה בתוך האוניברסיטה?

6. אם לא היה סעיף כזה או דומה לו בהסכם, מדוע לא היה?

7. מדוע לא נעשה זיהוי אישי של כל הסטודנטים בצאתם מהקמפוס?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

6-1. לא נחתם כל הסכם בין מתאם הפעולות בשטחים לבין אוניברסיטת אל-נג'אח. עם זאת, נאמר להנהלת האוניברסיטה שאם יימצאו על המבוקשים כלי נשק, אנו רואים בה כמי שאחראית להעבירם לידינו.

יצוין כי לא היה כל אימות פוזיטיבי מצד תצפיות צה"ל לגבי הימצאות כלי נשק בתחומי הקמפוס. לפיכך, לא היה טעם לחפש כלי נשק בתוך מוסד גדול ומסובך כמו אוניברסיטת אל-נג'אח, בזמן שנמצאים בו אלפי סטודנטים.

7. לא נמצא כל צורך לערוך זיהוי אישי לכל הסטודנטים בצאתם מהקמפוס. לעומת זאת, נעשה זיהוי אישי לכל המבוקשים בזמן שיצאו מהאוניברסיטה.

שימוש בסמים ובאלכוהול בצה"ל

חבר הכנסת פ' בדש שאל את שר הביטחון ביום כ"א בחשוון התשנ"ג (17 בנובמבר 1992):

בכתבה ב"מעריב" ב-30 באוקטובר 1992 מובאים נתונים מדאיגים על תופעה של שימוש בסמים ובאלכוהול בצה"ל בכלל, וביחידות המובחרות בפרט. מהתחקיר עולה, כי צה"ל מקשיח עמדתו בכל הנוגע לענישה בנושא הסמים, ואילו אל השימוש באלכוהול, שהשפעתו מזיקה לא פחות, מתייחס צה"ל כאל עבירה קלה, והשימוש בו אף נעשה בגיבוי המפקדים.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים שהובאו בכתבה נכונים?

2. האם ידועים למשרד הביטחון ממדי התופעה של שימוש בסמים ובאלכוהול בצה"ל?

3. מדוע אין צה"ל נוקט צעדי ענישה חמורים בטיפול בתופעת האלכוהוליזם בדומה לטיפול בתופעת הסמים?

סגן שר הביטחון מ' גור:

1. התשובה שלילית.

2. לפי סקר מפקדת קצין רפואה ראשי, שיעור המשתמשים בסמים בצבא ב-1991 היה 1.5%. על-פי בדיקות מדגמיות רפואיות, השיעור הוא פחות מ-1%. לפיכך, השימוש בסמים מהווה בעיה, אך לא בממדים כפי שמנסים לשוות לה. יש לציין שמרבית המעשנים עישנו סמים קלים.

בצה"ל מתקיימת ועדה שעוסקת בנושא בכמה מישורים, בראשות סגן ראש אכ"א – אגף כוח אדם: א. אכיפה והרתעה – בראשות קמצ"ר – קצין משטרה צבאית ראשי; ב. חינוך והסברה – בראשות קח"ר – קצין חינוך ראשי; ג. בדיקות ודגימות – בראשות קרפ"ר – קצין רפואה ראשי.

צה"ל נוקט "יד קשה" כלפי משתמשים בסמים ובאלכוהול, וכל מי שמורשע בבית-דין עומד בפני ועדת סמים שבודקת האם ניתן ואפשרי להשאיר את החייל בצה"ל או לפטרו מן השירות.

צה"ל מקיים שתי בדיקות עיקריות: א. סקר משתחררים בבקו"ם – בסיס קליטה ומיון; ב. דגימות שתן הנלקחות מחיילים שיש חשש, או על-ידי הלשנה או על-ידי דרך אחרת סמויה או גלויה, שהם משתמשים בסמים. בדיקה נוספת נעשית בכל מקרה של תאונת דרכים.

יש לזכור כי טרם הגיוס עובר המלש"ב – מועמד לשירות ביטחון – בדיקות רפואיות בלשכות הגיוס, ואם הוא מאותר כאלכוהוליסט או כמשתמש בסמים קשים – או שאינו מגויס או שהוא מגויס אך אינו יכול להגיע ליחידות שנדרש בהן סיווג ביטחוני גבוה.

3. אין פרטים על היקף תופעת האלכוהוליזם. בצה"ל אין תופעה של אלכוהוליזם שמשמעה שיכרות כרונית – אלכוהוליסטים מפוטרים משירות לאלתר, ובשונה מסמים – קל לזהות שיכורים מועדים. צה"ל אוסר מכירת משקאות אלכוהוליים או שתייתם, אלא באירועים מסוימים ובאישור בעל סמכות. צה"ל רואה בשתיית אלכוהול מופרזת עבירה משמעתית ונוקט צעדי ענישה בהתאם. יודגש, אין שתיית אלכוהול מהווה עבירה מכל סוג שהוא במדינה, מכאן שקשה לראות בטיפול של צה"ל סלחנות.

צה"ל עוסק בהסברה, באכיפת חוקי התנועה הקשורים בשתיית אלכוהול ובהעמדה לדין משמעת במידת הצורך. יש לזכור, מרבית החיילים ששותים משקאות חריפים עושים זאת בסופי שבוע ובחופשות. משטרה צבאית בודקת נהגים שהיו מעורבים בתאונות דרכים באשר להיותם נתונים להשפעה אלכוהולית.

היו"ר ס' טריף:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת בדש.

פנחס בדש (צומת):

אדוני סגן השר, לפני שבועיים-שלושה שבועות, בפשיטה בעת מסיבת סמים, נכחו 13 חיילים שם. האם יש מעקב מחוץ לצבא, בזמן החופשה של חיילים החשודים כמשתמשים בסמים, שאולי אפשר להוכיח, מחוץ למסגרת הצבא, שאכן הם משתמשים?

האם לדעת המשרד – אתה הזכרת כבדרך אגב שיש גם יחידת הסברה, האם הצבא מתכוון להקים יחידת הסברה רצינית, שתיכנס לנושא הזה בצורה רצינית, כיוון שאני חושב שנגע הסמים והאלכוהול, אם ימשיך להתפשט, כי 1.5% היום זה מה שידועים, אני מניח שזה הרבה יותר – כדאי להקים יחידת הסברה שתנסה למנוע את הגידול של שיעור המשתמשים בצבא?

היו"ר ס' טריף:

תודה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לפי הממדים שתיארתי, יש לנו הרגשה שהחוקים, האמצעים, השיטות והמסגרות שמופעלים כרגע עונים על הבעיה. לשאלה הראשונה שלך, אני צריך לבדוק האם המערכת הביטחונית וצה"ל עוקבים אחרי חיילים, נקרא להם חשודים, גם בחופשות שלהם וכדומה. אין לי כרגע תשובה מוכנה, ואני אתן לך תשובה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. שאילתא מס' 136 של חבר הכנסת נסים זוילי – איננו באולם; לפרוטוקול.

דן תיכון (הליכוד):

בשל חשיבות העניין, האם אפשר לקבל תשובה? זה עניין ציבורי ממדרגה ראשונה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת תיכון – – –

דן תיכון (הליכוד):

האם השר חושב שיש לו משהו חדש?

היו"ר ס' טריף:

אתה מוכן – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

לא. אני מוכן לענות, אבל לפי הערכתי אין פה שום דבר מיוחד.

היו"ר ס' טריף:

נמשיך.

זיכוי בגין ימי מילואים

חבר הכנסת נ' זוילי שאל את שר הביטחון ביום כ"א בחשוון התשנ"ג (17 בנובמבר 1992):

לאחרונה הגיעו אלי פניות של חיילי מילואים, הקובלים על כך שבעת תרגילי גיוס הם מזומנים החל מהשעה 15:00 ועד למחרת ב-08:00 ומזוכים ביום מילואים אחד בלבד.

ברצוני לשאול:

האם ניתן לזכות, במצב זה, את חיילי המילואים בשני ימי עבודה?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

על-פי קובץ הוראות זימון לשירות מילואים פעיל, שירות חד-יומי ייחשב כשירות של עד 16 שעות, בכלל זה זמן נסיעות, או שירות עד השעה 24:00, לרבות זמן נסיעות.

לצורך תרגילי גיוס, המאושרים על-ידי אגף מבצעים, יחושב משך השירות היומי כשירות של עד 24 שעות, גם אם השירות חוצה את השעה 24:00.

תרגילי גיוס מתקיימים פעם עד פעמיים, לכל היותר, במהלך שנת עבודה אחת. בתרגיל נקראים חיילי המילואים להתייצבות או במקום המפגש של יחידתם או ביחידה עצמה, משעה 16:00 ואילך, ועל-פי רוב הם משוחררים לבתיהם מייד לאחר ההתייצבות, כך שמשך שהייתם במסגרת הצבאית קצר ביותר, עד שעות מספר לכל היותר.

יש אוכלוסיית פעילי גיוס בכירים, המגיעים כבר עם מתן פקודת ההתראה, ושוהים בתרגיל כמעט עד סופו, והם מתוגמלים בימי מילואים.

ההנחה בהוראה זו היא, שמי שמבצע שירות מילואים מסוג זה, תרגיל גיוס בשעות הלילה, נפגע בדרך כלל ביום עבודה אחד, ולפיכך יש מקום לפצותו רק על יום מילואים אחד, וברורה לכול המשמעות של שינוי הפקודה מבחינת ההיבט התקציבי.

תלונת חייל שנפצע בתאונה

חברת הכנסת א' סלמוביץ שאלה את שר הביטחון ביום כ"ח בחשוון התשנ"ג (24 בנובמבר 1992):

מקבילתו של החייל י"ר (שמו הפרטיו מופיעים במקור), מיום 20 בספטמבר 1992, לנציב קבילות החיילים, אשר תצלומה מצ"ב, עולה כי: א. לטענת החייל המשרת כנהג הוא נשלח לעבודתו בעודו חולה; ב. ביום 13 בספטמבר 1992 נפגע החייל בתאונה בעת שנהג ברכב הצבאי; ג. החייל פונה לבית-החולים "פורייה", וחרף העובדה שהרופא הורה להשאירו להשגחה בבית-החולים עד הבוקר, הוא נלקח לחקירה מבית-חולים בשעה 24:00, על-ידי נציגי החטיבה שבה הוא משרת, ללא מדים, ללא נעליים, כשהוא לבוש בפיג'מה של בית-החולים; ד. החייל נשלח לביתו, לאחר שנחקר, כשהוא עדיין לבוש בפיג'מה של בית-החולים; ה. למרות היותו פצוע, לא הוסע החייל לביתו ולא נלווה אליו איש. כשהוא חש ברע נאלץ החייל להגיע לביתו בשעות הלילה בכוחות עצמו בטרמפים; ו. מכיוון

שחש ברע, אושפז החייל בבית-חולים 10 בחיפה, ובמשך כל תקופת אשפוזו לא הגיע לביקור בבית-החולים ו/או לביתו כל נציג רשמי מחטיבתו.

ברצוני לשאול:

1. האם הובאו טענות החייל, כמפורט לעיל, לידיעת הגורמים המוסמכים?
2. אם לא – האם יבדקו הגורמים המוסמכים את טענות החייל?
3. אם ימצא כי טענותיו של החייל מוצדקות, מה יעשה למנוע הישנות תופעות כאלה?
4. בשל הגשת הקבילה חושש החייל מהתנכלויות מצד מפקדיו. מה יעשה כדי להבטיח כי החייל לא ייפגע?

סגן שר הביטחון מ' גור:

3-1. החייל רביבו הגיש קבילתו את הנציב קבילות החיילים; הקבילה היא אפוא בסמכותו של הנציב – הפועל על-פי סמכות המעוגנת בחוק – הרשאי לברר את הקבילה בכל דרך שיראה, ואין עליו מרות בעניין זה אלא מרותו של הדין.

על-פי החוק, עם סיום הבירור מודיע הנציב לקובל ולמפקדו את מסקנותיו. אם ימצא הנציב כי הקבילה היתה מוצדקת, רשאי הוא, בדרך שנקבעה בחוק, להצביע על הצורך בתיקון הליקוי ועל הדרך לתיקונו; ואז, על קצין המוסמך לכך, על-ידי הרמטכ"ל, להודיע על הצעדים שנקטו שעדיין לא הסתיימו.

פועל יוצא של עניין החייל רביבו הוא, כי בשלב זה – שלב שבו הנציב עדיין לא סיים את בירור הקבילה – יש להמתין לתוצאות הבירור, ובינתיים אין לעשות דבר.

4. אשר לחשש שהבעת, הוראות חוק השיפוט הצבאי והוראות הצבא בכלל באות למנוע מצב כזה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. אנו ממשיכים בשאילתא מס' 165, של חבר הכנסת יגאל ביבי. אדוני סגן השר, בבקשה.

שימוש בסמים ובאלכוהול בצה"ל

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר הביטחון ביום כ"ח בחשוון התשנ"ג (24 בנובמבר 1992):

מכתבת תחקיר רחבה בגיליון "סופשבוע" של "מעריב", אשר כותרתה: "גם הטובים מעשנים", עולה כי אחוז גבוה מקרב חיילי יחידות מובחרות, בכלל זה טייסים, מעשנים סמים.

אומנם עולה מהכתבה שסמים קשים כמו הירואין כמעט שלא צורכים בצה"ל, אך לפי החוק הצבאי, גם חשיש הוא סם מסוכן.

תופעה חמורה נוספת היא שתיית אלכוהול. האלכוהול הוא חומר ששייך למשפחת הסמים המדכאים, ותחת השפעתו האדם נהפך לפטפטן ומגלה סימנים של חוסר אחריות.

אומנם מהכתבה מסתבר שצה"ל משתדל לטפל בתופעות הסמים, אך לאלכוהול הוא מתייחס די בסלחנות, וכפי שכותב עורך התחקיר – הוא אפילו מעלים עין.

ברצוני לשאול:

1. מה הם ממדי התופעה של שימוש בסמים בתוך צה"ל לפי ממצאי צה"ל?

2. מה עושה צה"ל כדי להילחם בתופעת השימוש בסמים?

3. מה הוא היקפה של תופעת האלכוהוליזם, בהתייחס לעובדה שאין במדינת ישראל איסור על שימוש באלכוהול?

4. האם נכונה הקביעה שלפיה צה"ל מתייחס בסלחנות לתופעת האלכוהוליזם?

5. אם הקביעה בשאלה מס' 4 אינה נכונה, מה עושה צה"ל כדי לשים קץ לתופעה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

1. לפי סקר מפקדת קצין רפואה ראשי, שיעור המשתמשים בסמים בצבא ב-1991 היה 1.5%. בבדיקות מדגמיות רפואיות השיעור הוא פחות מ-1%. חבר הכנסת ביבי, אנחנו כבר טיפלנו בסוגיה הזאת – – –

היו"ר ס' טריף:

האם היתה תשובה על השאלתא הזאת, חבר הכנסת ביבי?

סגן שר הביטחון מ' גור:

עניתי את התשובה הזאת בדיוק לפני כמה דקות. השאלה היא, האם אתה רוצה שאקרא עוד הפעם אותו דבר.

יגאל ביבי (מפד"ל):

התשובה היא אותו דבר?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אותו דבר בדיוק.

היו"ר ס' טריף:

אולי יש לך שאלה נוספת בעקבות כך, חבר הכנסת ביבי?

יגאל ביבי (מפד"ל):

כן.

היו"ר ס' טריף:

בעקבות כך נאפשר לחבר הכנסת ביבי שאלה נוספת. בבקשה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

שמעתי את התשובה הקודמת. הנושא הוא רגיש. גם אם 1.5% מקרב חיילי צה"ל משתמשים בסמים – וזה מה שידועים – הנושא הוא בצה"ל, במקום שיש בו רגישויות מיוחדות. ברצוני לשאול, האם יש

פקודות ברורות כיצד צריך להתנהג? האם יש הנחיות למפקדים כיצד הם צריכים להתנהג במקרה שנודע להם שמישהו מעשן? האם הם חייבים לדווח? האם יש מעקב אחר החיילים לא רק בתקופת הגיוס אלא לאורך כל השירות? האם לגבי נושאים רגישים שיש בצה"ל, נושאים ביטחוניים שהם בסיווג גבוה, יש הנחיות שם לעקוב, להקפיד ולבדוק יותר מאשר בנושאים אחרים?

סגן שר הביטחון מ' גור:

ציינתי בתשובתי הקודמת, שלשם לא לוקחים אותם כלל. שנית, כיוון שזו שאלה נוספת ואתה ניאות לקבל את התשובה הקודמת, אשיב לך. כאשר החלה תופעת השימוש בסמים – הייתי אומר כמעט החלה – בשרתי עדיין בצבא, היה לנו דיון ארוך וממושך בשאלה, מהי הדרך הנכונה לטפל בסוגיה הזאת, האם להפוך אותה לנושא מרכזי או לשמור אותה ביחסיות שלה. לשמחתי הרבה, החלטנו אז לשמור אותה ביחסיות שלה. הראיה, עד היום בסוגיה הזאת, שיעור המשתמשים – 1.5%, כפי שנאמר, וגם ביניהם רובם מעשנים סמים קלים, ואחריהם נעשה מעקב קבוע, על-פי מיטב המידע שעומד לרשותנו. לכן, לפי הערכתי, ואני חוזר גם לתשובה הקודמת שנתתי לגבי ההסברה, הניסיון של למעלה מ-15 שנים מוכיח שביסודו של דבר הטיפול שנעשה עונה על הבעיה.

אני מתאר לי שעל-ידי שיפורים נוספים אפשר להגיע לצמצומה ואולי לביטולה המוחלט של התופעה, ולכן אנחנו נחתור.

העסקת חברה לייעוץ תקשורתי על-ידי הנהלת תע"ש

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שר הביטחון ביום כ"ח בחשוון התשנ"ג (24 בנובמבר 1992):

פורסם כי הנהלת תע"ש פנתה לאחרונה ל"גיתם מערכות תדמית" לקבלת שירותי ייעוץ, בעלות של עשרות אלפי שקלים בחודש.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע הדבר למשרד הביטחון?
2. מה היא עמדת המשרד בנושא זה?
3. האם אין טעם לפגם בכך שבתקופת פיטורים וסגירת מפעלים מעסיקה הנהלת תע"ש חברה לייעוץ תקשורתי בעלות של עשרות אלפי שקלים בחודש?
4. מה הם מקורות התקציב שמהם משלמת הנהלת תע"ש את הוצאות הייעוץ?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

4-1. התעשייה הצבאית היא חברה ממשלתית והחלטות הנהלתה טעונות אישור דירקטוריון החברה.

מנכ"ל החברה כותב לי: "התע"ש הינה היום במצב קשה מבחינה עסקית ולכן גיבשה תע"ש תוכנית הבראה שהוצגה לאוצר. מטרת העבודה עם 'גיתם' הינה לשכנע את ציבור הלקוחות והספקים, שניתן לסמוך על התע"ש גם בעתיד ולשכנע שביכולתה להיחלץ מהמשבר הנוכחי, ובכך לשמור על השווקים והלקוחות בהם פועלת היום התע"ש למרות מצב המשבר.

"את עלות העסקת חברת 'גיתם' יש לבחון ביחס לחשיבות המטרות אותן יש להשיג ולא על-פי הסכום הנומינלי."

הריסת בתים תוך שימוש בטילים

חבר הכנסת ה' מחאמיד שאל את שר הביטחון ביום כ"ח בחשוון התשנ"ג (24 בנובמבר 1992):

בתאריך 16 בנובמבר 1992 פורסמה בעיתון "חדשות" ידיעה, כי צה"ל הרס תשעה בתים בח'אן-יונס תוך שימוש בטילים נגד טנקים.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים פרטי האירוע הנ"ל?

2. אם כן – מי נתן את ההוראה לשימוש בטילים בקרב אוכלוסייה אזרחית?

3. האם קיימת הגבלה כלשהי לגבי סוגי הנשק שמותר להשתמש בהם בקרב אוכלוסייה אזרחית?

4. אם המעשה נעשה ללא היתר, האם יובאו האחראים למעשה לדין?

5. מה הם הצעדים שיינקטו למנוע הישנות מקרים דומים?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

במהלך אירוע לתפיסת מבוקשים נפגעו בתים מספר בח'אן-יונס כתוצאה מירי של כוחות צה"ל. יודגש כי אין יסוד לטענה, שהבתים נהרסו עד היסוד. בית אחד נפגע קשה ושאר הבתים נפגעו באופן קל.

בנסיבות המקרה, היה יסוד לחשוב כי במתחם שבו נמצאו הבתים האמורים נמצאים מבוקשים חמושים.

לאור החשד האמור ולקחי העבר, נקראו קריאות לתושבי הבתים לצאת מהם. נערכה בדיקה חוזרת המוודאת כי תושבי הבתים נטשו אותם לפני שהחלה הפעולה.

במהלך הפעולה לא היה שימוש בטיילי נ"ט – נגד טנקים.

בעקבות פעולה זו נגרם נזק לרכוש אולם לא נתקפחו חיים, לא של תושבי האזור ולא של חיילי צה"ל.

צה"ל ימשיך ויפעל כנגד אותם מבוקשים חמושים, תוך שאיפה שלא לפגוע בחפים מפשע ולא לסכן את חיילי צה"ל.

אי לזאת, תשובתי על שאלותיך הן:

1, 2, 4. לא היה שימוש בטיילים נגד טנקים.

3. התשובה חיובית.

5. לאור האמור לעיל, אין מקום לנקיטת צעדים כלשהם.

דחויי גיוס

חבר הכנסת א' בורג שאל את שר הביטחון ביום כ"ח בחשוון התשנ"ג (24 בנובמבר 1992):

ברצוני לשאול:

1. מה הוא מספר דחויי הגיוס (המשוחררים) בכל אחת מהשנים 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991 ו-1992?

2. איזה אחוז מהוויי דחויי גיוס מהשנתונים של אותן שנים?

3. מה הוא סך כל דחויי הגיוס בכל אחת מהשנים הנ"ל (לרבות החדשים)?

4. מה הוא סך כל דחויי הגיוס בכל אחת מהשנים הנ"ל (1986-1992) לפי ההתפצלות דלהלן: א. התגייסו לשלוש שנות שירות חובה; ב. התגייסו לשירות חובה מקוצר (18 או 12 חודשים); ג. עברו אימון בן ארבעה חודשים ושובצו במילואים; ד. שובצו בהג"א?

5. מה הוא מספר הנופלים ומספר הפצועים במערכות ישראל מראשית מלחמת השחרור ועד עתה?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אשר לשנים 1986-1990, קיבלת בשעתך תשובה על שאילתתך מס' 3668.

מספר תלמידי ישיבה, בגיל 18, שגיוסם נדחה: בשנת 1991 – 2,174, ובשנת 1992 – עד דצמבר – 2,315.

2. בשנת 1991 – 6%, ובשנת 1992 – 6.1% (עד דצמבר).

3. בשנת 1991 סך כל דחויי הגיוס, תלמידי ישיבה, היה 21,975, ובשנת 1992 – עד דצמבר 1992 – 22,357.

4. גיוסו לשלוש שנים שירות: בשנת 1991 – 702; בשנת 1992 – עד דצמבר – 427; גיוסו לשירות חובה מקוצר – 12-18 חודשים: בשנת 1991 – 10, ובשנת 1992 – 8; גיוסו לתקופה של 120 ימים: בשנת 1991 – 207, ובשנת 1992 – 28; גיוסו להג"א: בשנת 1991 – אף לא אחד, ובשנת 1992 – 6.

5. מספר הנופלים במערכות ישראל, נכון לתאריך 30 בנובמבר 1992, הוא 17,620. לצערנו, אין נתונים מדויקים לגבי מספר הפצועים.

מקלטים ציבוריים וחדרי ביטחון ביישובי קו העימות

חברת הכנסת א' סלמוביץ שאלה את שר הביטחון ביום כ"ח בחשוון התשנ"ג (24 בנובמבר 1992):

עקב התחדשות ההפגזות על יישובי קו העימות בגבול הצפון, בלילות שבין 9 בנובמבר 1992 ל-11 בנובמבר 1992, ניתנה הוראה לתושבי נהרייה והסביבה לרדת למקלטים.

בזמן ההפגזות נמצאה הגישה אל חלק גדול מהמקלטים הציבוריים חסומה, לחלק מהמקלטים הנעולים לא נמצאו המפתחות, וחלקם – מצב התחזוקה הירוד מנע כל שימוש בהם. לנוכח המצב המתואר לעיל נאלצו אמהות רבות, אשר רצו מאות מטרים כשהן נושאות את ילדיהן על ידיהן, לחזור לבתיהן כלעומת שבאו, בזמן אמת, תוך סכנת חיים.

בשלומי, המרוחקת כ-2 קילומטרים בלבד מהגבול, עדיין יש תושבים שאין בבתיהם חדרי ביטחון – מצ"ב צילום קטע מעיתון "כל הצפון" מיום שישי, 13 בנובמבר 1992.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות המפורטות לעיל נכונות?
2. באיזה אופן נעשה הפיקוח על מקלטים ציבוריים ביישובי קו העימות, ומי האחראי לביצועו?
3. כיצד ייתכן שבבתיהם של תושבים המתגוררים על קו העימות, במרחק של כ-2 קילומטרים בלבד מהגבול, עדיין אין חדרי ביטחון, ומה יעשה משרדך לפתור בעיה זו?
4. אילו פעולות ננקטו מאז התגלה המצב המתואר לעיל, שבכוחן למנוע הישנות תופעות אלה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

1. הידיעות בחלקן נכונות.
2. אחזקת המקלטים הציבוריים היא באחריות הרשות המקומית, שאף מקבלת תקציב ממשרד הפנים לצורך כך. נציגי העירייה הבכירים עודכנו בכל הפעילויות הנדרשות למניעת הישנות מקרים של נעילת מקלטים, והומלץ על-ידי פיקוד העורף לנציגי העירייה לבחון פתרונות של חלוקת מפתחות המקלטים לרכזי ביטחון בשכונות, שבהתרעה מתאימה יהיו אחראים לפתיחת המקלט, על-פי הנחיות מתאימות.

הנושא נמצא בשלב עבודת מטה בעירייה.

3. נערך סקר מפורט על-ידי מהנדסי עורף צפון לאיתור כל הפערים בחדרי ביטחון ביישובי קווי העימות. הנתונים המפורטים של פערי חדרי הביטחון ביישובים יועברו לידיעת משרד הבינוי והשיכון, מתוך כוונה לממש ביצועם בתוכנית תלת-שנתית. הנושא הוא באחריות משרד הבינוי והשיכון.

4. בימים אלה מתבצע פרויקט רחב היקף של שיקום מקלטים ציבוריים ביישובי קווי העימות והחזרתם לכשירות. הביצוע מתבצע בפיקוח מהנדסי פיקוד העורף ועורף צפון באחריות מימוש של הרשויות המקומיות.

עם קבלת האישורים התקציביים למימוש הפערים בחדרי ביטחון ליישובי קווי העימות, ניתן יהיה לגשת לסיום הפרויקט.

אני רק יכול להוסיף ולומר לך, שבאופן מעשי חלק לא קטן מהעבודה כבר מתנהל בפועל.

היו"ר ס' טריף:

שאלה נוספת לחברת הכנסת סלמוביץ. בבקשה.

אסתר סלמוביץ (צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר הביטחון, האם נכונה הטענה שבעיריית נהרייה קיים תקן ל-5.5 משרות למחלקת ביטחון, כאשר למעשה עובדים בפועל במחלקה זו שני עובדים בלבד, אשר תפקידם, בין השאר, לחלק אוכל בבית-התמחוי לאביונים קשישים? אם נכונה טענה זו, ראשית, מדוע אין העירייה מעסיקה עובדים במחלקת הביטחון ביתר 3.5 התקנים, אף שהיא מקבלת עבורם תקציבים מתאימים ממשרד הפנים, ולאן מפנה עיריית נהרייה תקציבים אלה? שנית, מדוע אין אותם עובדים המועסקים במחלקת הביטחון עוסקים בעבודה זו בלבד? תודה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

עם כל הכבוד שאני מייחס למודיעין שלנו, אני מודה שאין לי המידע הזה. אני מבטיח להעביר אותו אלייך ברגע שהוא יהיה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לאדוני סגן השר.

טיפול רפואי לעציר בכלא קציעות

חבר הכנסת ת' זיאד שאל את שר הביטחון ביום כ"ח בחשוון התשנ"ג (24 בנובמבר 1992):

העצור סא"ד (שמו המלא מופיע במקור), המוחזק בכלא קציעות, סובל מרסיסים ברגלו. כתוצאה מכך, הוא אינו יכול לעמוד על רגלו זה שבועות מספר, דבר המסב לו כאב וסבל רב, במיוחד בימי הקור. הנ"ל פנה להנהלת הכלא וביקש שיעבירו אותו לבית-חולים לקבלת טיפול, אולם בקשתו זו לא נענתה.

ברצוני לשאול:

1. האם יבדוק משרדך את התלונה הנ"ל?

2. האם יועבר האסיר הנ"ל לבית-חולים?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. העציר נבדק ביום 16 בנובמבר 1992 על-ידי רופא אורתופד מומחה בבית-חולים "ברזילי" שבאשקלון. תוצאות הבדיקה מראות כי לאיש אין בעיה אורתופדית חריפה. רופא מתקן הכליאה מגיש לו את העזרה הדרושה.

2. לאור האמור לעיל, התשובה שלילית.

פעילות צבאית בח'אן-יונס

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הביטחון ביום ו' בכסליו התשנ"ג (1 בדצמבר 1992):

נודע לי כי ב-13 בנובמבר 1992, במהלך פעילות של חיפוש אחר מבוקשים, פעל כוח צה"ל חמוש בנשק כבד והרס שמונה בתים בח'אן-יונס. כל זמן הפעולה, שנמשכה כשש שעות, לא נקראו שמות המבוקשים ולא ניתנה להם הזדמנות להסגיר את עצמם. בתום ההתקפה נמנו מספר בתים הרוסים. תושבי הבתים, כ-200 במספר, רוכזו בבתי השכנים, תוך הפרדה בין הנשים לגברים, כששקים על ראשי הגברים וידיהם כבולות מאחור. במהלך האירוע נפגעו כמה נשים וילדים על-ידי כוחות צה"ל.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים האלה נכונים?
2. מה היתה הסיבה האמיתית לפעולה, והאם הושגו המטרות?
3. אם הסיבה אכן היתה תפיסת מבוקשים, מדוע הם לא נקראו בשמותיהם לפני ההתקפה או במהלכה?
4. האם לא היה באפשרות כוחות צה"ל להגיע לתפיסת המבוקשים בלי להשתמש בכוח כה רב (כמו הליקופטרים), ובלי לגרום נזק כה כבד למבנים ולרכוש? מדוע לא אופשר לתושבי הבתים להוציא את רכושם, על מנת למנוע את הריסתו?
5. מדוע הופרדו הגברים מהנשים, ומדוע הובלו הגברים כשראשיהם מכוסים בשקים וידיהם כבולות?
6. מה הן הסיבות לפגיעה הפיסית בכמה נשים וילדים על-ידי כוחות צה"ל?
7. האם יפוצו בעלי הרכוש על הנזק שנגרם להם?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

במהלך אירוע לתפיסת מבוקשים נפגעו בתים מספר בח'אן-יונס, כתוצאה מירי של כוחות צה"ל. יודגש כי אין יסוד לטענה, שהבתים נהרסו עד היסוד. בית אחד נפגע קשה ושאר הבתים נפגעו באופן קל.

בנסיבות המקרה, היה יסוד לחשוב כי במתחם שבו נמצאו הבתים האמורים נמצאים מבוקשים חמושים.

לנוכח החשד האמור ולקחי העבר, נקראו קריאות לתושבי הבתים לצאת מהם. נערכה בדיקה חוזרת המוודאת כי תושבי הבתים נטשו אותם לפני שהחלה הפעולה.

במהלך הפעולה לא היה שימוש בטילי נ"ט – נגד טנקים.

בעקבות פעולה זו נגרם נזק לרכוש אולם לא נתקפחו חיים, לא של תושבי האזור ולא של חיילי צה"ל.

צה"ל ימשיך ויפעל כנגד אותם מבוקשים חמושים תוך שאיפה שלא לפגוע בחפים מפשע ולא לסכן את חיילי צה"ל.

אי לזאת, תשובותי על שאלותיך הן:

1. הדברים אינם מדויקים.

2. ראה לעיל.

3. בעת האירוע נקראו קריאות לתושבי הבתים לצאת מהם. נערכה בדיקה חוזרת המוודאת שתושבי הבתים נטשו אותם לפני שהחלה הפעולה. צה"ל חיפש בבתי מבוקשים חמושים ולא חשודים ספציפיים.

4. באירוע לא השתתפו מסוקים, ומכיוון שהבתים לא נהרסו לא הוצא הרכוש.

5. הגברים הופרדו מכיוון שנחשדו כמבוקשים.

6. לא ידוע על פגיעה פיסית בנשים ובילדים.

7. לאור נסיבות המקרה, התשובה שלילית.

נוהלי הכניסה למוצבי צה"ל

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר הביטחון ביום ו' בכסליו התשנ"ג (1 בדצמבר 1992):

בכתבה שפורסמה בשבוע שעבר בעיתון "מעריב" מצוין, כי אזרח שהתחזה לקצין בדרגת סרן חדר למוצב צה"ל בערבה ואף הוחתם וקיבל לידיו נשק.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע המקרה למשרד הביטחון?

2. האם מתנהלת חקירה על נושא הרשלנות בשמירה ועל נוהלי הכניסה לבסיסים בצה"ל?

3. אילו אמצעי ענישה ננקטו כנגד הבסיסים שבהם אירע המחדל בשמירה על הנהלים?

4. מה נעשה כדי למנוע הישנות מקרים כגון זה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

1. ב-16 בנובמבר 1991 נכנס אזרח לבוש מדי קצין צה"ל למפקדת פלוגה ביוטבתה, ללא אישורים מתאימים. התנהגותו עוררה חשד, ובבדיקה התברר שהוא מתחזה. הוא הועבר לטיפול משטרת ישראל אילת. הטיפול במתחזה התבצע על-ידי משטרת ישראל, הוא נעצר, הועבר להסתכלות, נשפט ונידון לשישה חודשי מאסר על תנאי לשלוש שנים ול-5,000 ש"ח התחייבות כספית, שלא יבצע מעשים דומים משך שלוש שנים.

2-3. מצ"ח פתחה בחקירה לבדיקת ההיבטים הצבאיים, איך הוא נכנס למפקדת הפלוגה וכו', ובסיומה יועברו ממצאיה להחלטת הפרקליטות הצבאית באשר לנקיטת הליכים משמעתיים כלשהם.

4. בעקבות האירוע מבוצעים רענון וחידוד הנחיות למפקדים ולמפקדי מחנות, בכל הקשור לנוהלי כניסה למחנות ולהגברת עירנות.

היו"ר י' עזרן:

שאלה נוספת לחבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

מייד לאחר הטיפול באותו חייל, ששוחרר, כי הוא קיבל עונש על תנאי, שבוע לאחר מכן תפסו אותו שוב חודר למחנה צבאי, עם אותו סיפור.

היו"ר י' עזרן:

מה השאלה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

טוב, שמעתי את הסיפור. וזהו.

היו"ר י' עזרן:

ודאי זכותו שלא להשיב.

רפאל איתן (צומת):

האם המקרה ידוע?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני אבדוק.

היו"ר י' עזרן:

סגן השר יבדוק. תודה.

שירות מקוצר של "נערי רפול"

חברת הכנסת ד' איציק שאלה את שר הביטחון ביום י"ג בכסליו התשנ"ג (8 בדצמבר 1992):

לאחרונה מתגברת הנטייה לחסוך בתקציב הביטחון על-ידי שחרור ואי-גיוס אוכלוסיות חלשות. הועלתה גם האפשרות לקצר את שירות "נערי רפול" בצה"ל לשנה עד שנה וחצי.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון המידע בדבר קיצור תקופת השירות של "נערי רפול" בצה"ל?

2. אם כן – מתי ייכנס הקיצור לתוקף?

3. איזה חלק מתקציב הביטחון אמור הקיצוץ לחסוך?

4. מה ייעשה להבטיח את המשך שיקומם וטיפולם של הנערים לאחר שחרורם המוקדם?

סגן שר הביטחון מ' גור:

1, 4. צה"ל בוחן אפשרות להרחיב את הגיוס למרכז קידום אוכלוסיות מיוחדות על-ידי קביעת משך שירות קצר מהרגיל. כך ניתן יהיה להגדיל את היקף המתגייסים למקא"מ – מרכז קידום אוכלוסיות מיוחדות, להעניק טיפול בהיקף רחב יותר לנוער זה, ולאפשר הזדמנות להיקפים רחבים יותר של מתגייסים לרכוש השכלה וידע על צה"ל ועל המדינה.

2. הנושא יסוכם בחודשים הקרובים.

3. אין כוונה ואין החלטה לחסוך חלק מתקציב הביטחון על-ידי צמצום היקף הגיוס של נערי מקא"מ.

היו"ר י' עזרן:

שאלה נוספת לחברת הכנסת איציק.

דליה איציק (העבודה):

אדוני סגן השר, זה אחד הפרויקטים היפים, לדעתי, של מדינת ישראל ושל צה"ל בכלל. נדמה לי שהיה כדאי לערוך סקר, או אולי יש סקר כזה ובידיך התוצאות שלו, כדי לראות איך הילדים האלה משתלבים. והאם יש סקר השוואתי בין ילדים אלה שעברו את הפרויקט של רפול מול ילדים מהסוג הזה שלא עברו את הפרויקט, ומה ההבדל ביניהם? תודה רבה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מבטיח לך שאעביר את ההמלצה לערוך את הסקר הזה, ואומנם כך נעשה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לסגן שר הביטחון.

דחיית מועד הגיוס לצה"ל

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר הביטחון ביום י"ג בכסליו התשנ"ג (8 בדצמבר 1992):

לאחרונה צה"ל דוחה את מועד גיוסם של צעירים רבים העומדים להתגייס, וזאת משיקולים של כוח אדם.

צעירים רבים המסיימים לימודיהם נאלצים להמתין באפס מעשה, ללא מסגרת תעסוקה, כשנה עד לתחילת מועד השירות, עם כל המשמעויות הנובעות מכך.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא יגויסו צעירים אלה סמוך ככל האפשר למועד סיום הלימודים?

2. אם אכן קיים מספר רב של מתגייסים מעבר לדרוש לאחרונה, האם אין מקום לשקול קיצור תקופת השירות הצבאי ולהעמידה על 30 חודש?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. זה שנים רבות מגייס צה"ל כשליש ממתגייסיו בחודשים פברואר-מרס, כאשר מרביתם בוגרי תיכון.

הגיוס לצה"ל חייב להתפרס על פני החודשים יולי-אפריל, במגמה לאפשר החזקה תקינה של סדר הכוחות – הסד"כ – שמירת כשירות מבצעית ומיצוי כוח אדם מתאים.

משך ההכשרה למקצוע של כל מתגייס הוא בין שלושה לחמישה חודשים. מכיוון שכל המתגייסים אמורים להשתחרר במועד קבוע מיום גיוסם, שלוש שנים, הרי שגיוסם במרווח קטן יותר ייצור פערים חמורים, אשר יפגעו בסד"כ צה"ל.

המתגייסים בעונת פברואר-מרס הם בדרך כלל הצעירים יחסית מתוך שנתון הגיוס.

2. מספר המתגייסים אינו מעבר לנדרש, למרות הפרסומים. צה"ל משבץ את תוספת המתגייסים לתפקידים אשר מחליפים אנשי מילואים בשירות מילואים. בכך מתאפשר חיסכון תקציבי ניכר והפניית המשאבים הנחסכים להתעצמות אשר לה זקוק צה"ל. כמו-כן מאפשר שיבוץ זה שיפור התפוקה במשק על-ידי צמצום היקף השירות של אנשי המילואים.

עם זאת יצוין, כי צה"ל הקים ועדת בחינה חיצונית בראשות האלוף במילואים הרצל שפיר, הבודקת כיווני פעולה לעשור הקרוב בתחום כוח אדם בצה"ל, לאור הגידול הצפוי במתגייסים. הוועדה בוחנת, בין השאר, אפשרות לקיצור שירות לחיילי חובה בצה"ל, וכן דרכים אחרות להקלת העומס הנובע משירות חובה על המשק, על החברה ועל הפרט.

היו"ר י' עזרן:

תודה לסגן שר הביטחון.

הצעה לסדר-היום

עתידם של העובדים המוגבלים בחברת "המשקם"

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 765, של חבר הכנסת דוד מנע, בנושא: עתידם של העובדים המוגבלים בחברת "המשקם". תשיב כבוד שרת העבודה והרווחה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, האם יש סיבה לשינוי בסדר ההצעות לסדר-היום?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

כן, יש.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

תודה. קיבלתי הסבר. אם הסיבה קשורה בשרת העבודה והרווחה, אני מקבל זאת.

היו"ר י' עזרני:

ולו זו היתה סיבה שלי, האם היית מתנגד?

בבקשה, חבר הכנסת מנע.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני רוצה לברך את שרת העבודה החדשה, הגברת אורה נמיר, על כניסתה לתפקיד.

אני שמח לשמוע, שבנושא פיטורי העובדים במפעל "המשקם", שהעליתי אתמול על סדר-היום, החליטה שרת העבודה והרווחה החלטה טובה, לבטל את הפיטורים של העובדים ולקיים בשבוע הבא דיון בנושא, על מנת למצוא פתרון לבעיות של המפעל.

מה היא ומי היא חברת "המשקם"? אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברת "המשקם" אינה גוף כלכלי, היא אינה גוף עסקי, אך היא עושה מעשים ופעילות סוציאלית חברתית, שאינם ניתנים למדידה בכסף. לא כל דבר במדינת ישראל צריך למדוד בתקציב, בכסף, או בממד העסקי. לא את הכול יש לבחון על-פי רווח או הפסד, אלא על-פי העלות והתועלת שהם מביאים לחברה. כל שקל שמושקע היום בחברת "המשקם", בטיפול בנכה ובמוגבל, כל שקל כזה יכול לחסוך לחברה בעתיד עשרות רבות של שקלים, שיתקצבו מתקציבי טיפול או שיקום.

מעבר לדברים הללו, מעבר לנושא הזה, המצב בחברת "המשקם" חייב להשתנות. החברה היא כיום חצי ממשלתית וחצי סוכנותית, והמצב הזה חייב להיפסק. לחברה צריך להיות אבא אחד, וצריך להחליט אנה פניה מועדות. עם זאת, יש להתחיל בתהליך מואץ של הפרטת החברה, מכירתה והפיכתה לגוף שיעסיק את עצמו יותר. הווי אומר, אפילו מעבר לעבודה במשמרת שנייה, העסקת המבנה והמכונות במשמרת שנייה, ביטול ענפים לא עסקיים ולא כלכליים, שאין בהם תועלת, ויצירת ענפים שבהם אפשר להרוויח יותר כסף, כי בסופו של דבר, החברה הזאת גם מכניסה כספים ממכירת המוצרים שהנכים שם מייצרים.

אני מביע משאלה, שחברת "המשקם" תאפשר לעובדים המבוגרים שבה לצבור את המקסימום לצורכי הפנסיה. כלומר, אם יש אדם העובד שם שמונה או תשע שנים והגיע לגיל 65, יאפשרו לו לעבוד שנה נוספת, על מנת שיצבור 10 שנות עבודה ויקבל פנסיה.

עם זאת, יש לאחד מפעלים ולבטל ענפים שאינם מרוויחים, כפי שציינתי, וליצור ענפים חדשים, על מנת לצאת למרחבים שונים לגמרי; ובעיקר, כפי שכבר אמרתי, לעבור לעבודה במשמרת שנייה, ושוב: איחוד של מפעלים.

החברה הזו היא חברה טובה. היא עושה מעשים סוציאליים. כל נכה שמשקמים בחברה הזאת, בסופו של דבר זה רוח נטו לחברה הישראלית.

אני מברך אותך, שרת העבודה והרווחה, על ההחלטה האמיצה שלך לבטל, או להקפיא את הפיטורים של העובדים האלה, ואני מאחל לכולנו, שלא נצטרך עוד להעסיק אנשים כאלה במפעלים כאלו, כי נוכל לשקם את כולם. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת מנע גם על הקיצור. גברתי שרת העבודה והרווחה, נא להשיב.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת – – –

דן תיכון (הליכוד):

מאחר שזו התשובה הראשונה שלך כשרת העבודה והרווחה, אני מאחל לך הצלחה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

תודה.

במענה על הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת מנע – קיבלתי בהפתעה רבה את ההודעה על הפיטורים. כאשר שמעתי זאת אמש ב"קול ישראל", הוריתי מייד למנכ"ל "המשקם", מר גבי לוי, להקפיא מייד את פיטוריהם של 186 עובדים, מהם 150 מוגבלים.

אני מכירה היטב את תוכניות ההבראה של "המשקם". אינני חושבת שהאוכלוסייה הזאת של עובדי "המשקם", אוכלוסייה שהיא מבין החלשות ביותר בחברה הישראלית, צריכה לשלם את מחיר הייעול, מה גם שאנחנו כמדינה נהיה מחויבים להם על-ידי תשלום השלמת הכנסה.

אנשים אלה, גם אם עברו את גיל הפנסיה, חייבים למצוא להם מסגרת עבודה שאליה יוכלו לצאת לכמה שעות מהבית, להתפרנס ולהשתכר. ואני רוצה שנשים לב לשכרם של עובדי "המשקם": 200, 300 ו-400 שקל בחודש.

לא ניטול מעובדי "המשקם" את פינת האור היחידה בחייהם, והיא יציאה לכמה שעות עבודה ביום.

אין לי ספק, אף שאני רק ביום השלישי של כהונתי בתפקיד שרת העבודה והרווחה, שבמסגרת התקציב של משרד העבודה והרווחה, שהוא 1.4 מיליארד שקל, אפשר יהיה להשאיר את 150 המוגבלים במקום עבודתם.

אני מציעה, אדוני היושב-ראש, משום חשיבות הנושא ורגישותו, להעביר אותו לדיון לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת דן תיכון, אתה יכול להציע רק להסיר את ההצעה; בבקשה, במסגרת דקה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, כאמור, בהצלחה.

אינני מצוי בענייני חברת "המשקם", אבל אולי תסביר לי, מדוע הנושא הזה, שהוא חשוב לכולנו, אינו יורד מסדר-היום? מדוע משבר אחד בא בעקבות פתרון של משבר קודם? האם אי-אפשר לטפל פעם אחת בנושא הזה ברצינות ולפתור את הבעיה אחת ולתמיד?

כאמור, אני מבקש להסיר את ההצעה רק מטעמי פרוצדורה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת מנע, האם אתה מסכים להצעתה של שרת העבודה והרווחה?

דוד מנע (הליכוד):

כן.

היו"ר י' עזרן:

אם כן, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד ההעברת הנושא לוועדת העבודה והרווחה, כהצעת השרה – נא להצביע.

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 12

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

12 בעד, אחד נגד ואין נמנעים. אני קובע, שההצעה תעבור לוועדת העבודה והרווחה.

סילבן שלום (הליכוד):

סליחה, אדוני היושב-ראש, אני הצבעתי ממקום מושבו של חבר הכנסת אולמרט, שאיננו בבניין. איך זה שאפשר להצביע ממקום מושבו של חבר כנסת שאיננו?

היו"ר י' עזרן:

זה לא משנה את תוצאות ההצבעה. אנחנו מקבלים את ההצבעה שלך.

דן תיכון (הליכוד):

השאלה היא, איך ייתכן להצביע ממקום מושבו של חבר הכנסת אולמרט, כשהוא איננו בבניין?

היו"ר י' עזרן:

ההערה נרשמה בפרוטוקול. זה הדבר שאנחנו יכולים לעשות. זה בהחלט לא פוסל את ההצבעה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר י' עזרן:

הודעה לסגן מזכיר הכנסת.

סגן מזכיר הכנסת ד' לב:

ברשות היושב-ראש, אני מתכבד להודיע, שהונחו היום על שולחן הכנסת –

מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: תחנת הממסר "קול אמריקה" בערבה; החלטת ועדת הכספים, המאשרת הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ממס קנייה על טובין (תיקון מס' 61), התשנ"ג–1992. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לסגן מזכיר הכנסת.

שאלות ותשובות

היו"ר י' עזרן:

שר הבריאות, בבקשה להשיב על שאלות.

דן תיכון (הליכוד):

אפשר לארגן את סדר-היום כך שכל אחד ידע במה עומדים לדון על-פי תור? קופצים מהסוף להתחלה ומההתחלה לסוף.

שר הבריאות ח' רמון:

אני הסכמתי שהשרה אורה נמיר תהיה לפני.

דן תיכון (הליכוד):

גם אנחנו רוצים לדעת.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דן תיכון, מצאתי פה החלטה של קודמי וביצעתי אותה. נראה שאנחנו לא נחרוג מהסדר.

דן תיכון (הליכוד):

אפשר שנדע מה הסדר?

היו"ר י' עזרן:

זכותו ואפשר.

גבייה נוספת על מכירת תרופות

חבר הכנסת י' לס שאל את שר הבריאות ביום ח' בחשוון התשנ"ג (4 בנובמבר 1992):

כיום קיים היתר לרוקחים לגבות תוספת מחיר כאשר הם פותחים אריזה מקורית ומוכרים רק חלק ממנה. הפרש המחירים הוא גבוה, ועולה לעתים על 25%. תוספת זו נגבית גם כאשר הרוקחים מוכרים מאריזה פתוחה, כלומר קיימת גבייה חוזרת בכל מכירה, כאשר הכדורים עצמם מאוחסנים באריזות הרמטיות, אשר מונעות את קלקולם לפני המכירה.

ברצוני לשאול:

1. לאור העובדה כי המחירים נקבעים על-ידי משרד הבריאות בתוקף חוק המחירים האחידים לתרופות, האם נשקלת אפשרות של עדכון החוק, על מנת לתקן את המצב הקיים בנושא זה?

2. האם נשקלת קביעת תקנות חדשות, אשר ימנעו גבייה גבוהה שכזו?

שר הבריאות ח' רמון:

1. המשרד פועל לעדכון החוק, על מנת לתקן את המצב הקיים – לשנות את התקנה ולהעמיד את מתח הרווחים של הרוקחים על פתיחת אריזות בהתאם למתח הרווחים הדיפרנציאלי הקיים היום: +10%.

2. כן.

היו"ר י' עזרן:

יש לך עוד שאילתא, חבר הכנסת לס. אתה מסכים שהשר ישיב גם עליה? בבקשה, אדוני השר ישיב גם על שאילתא 124.

פלואוריד במי השתייה

חבר הכנסת י' לס שאל את שר הבריאות ביום י"ד בחשוון התשנ"ג (10 בנובמבר 1992):

ברצוני לשאול:

1. איזה אחוז מהאוכלוסייה חשוף לפלואוריד במי השתייה?

2. האם נערך דוח בדיקות נוכחות פלואוריד במים על-פי אזורי הארץ השונים, ואם כן – מה היו תוצאותיו?

3. האם נעשה סקר אפידמיולוגי ומסד נתונים של תחלואה לפני ואחרי הפלרה, ואם כן – מה היו תוצאותיו?

4. האם קיים פיקוח רציף של משרד הבריאות על רמת הפלואור באזורי הארץ השונים?

5. מה היא תוכנית המשרד להשלמת כיסוי כל אזורי הארץ במי שתייה מופלרים?

שר הבריאות ח' רמון:

1. 38% מהציבור נהנים ממים מופלרים.

2. קיימת בקרה על רמת הפלואריד במים. התוצאות מראות על רמת פלואריד נאותה באזורים המופלרים.

3. לפי הסקרים, חלה ירידה משמעותית בתחלואה בעששת באזורים שהופלרו, לעומת המצב הקודם. שיעור הילדים בני 12 ללא עששת באזורים המופלרים מגיע ל-23.2%, לעומת 12.4% בלבד באזורים לא מופלרים.

4. קיים פיקוח רצוף.

5. לפי התכנון נגיע לכיסוי מרבי של הפלרה בתוך ארבע עד חמש שנים. אני מנסה לעשות מאמצים לקצר את התקופה לשנתיים עד שלוש שנים, אם שר האוצר יסייע לי בכך.

היו"ר י' עזרן:

תודה לשר הבריאות. שאלה נוספת לחבר הכנסת יורם לס.

יורם לס (העבודה):

אדוני שר הבריאות, שאלה נוספת לשאילתא מס' 103 בנושא הרוקחים. האם נשקלת במשרד אפשרות של קביעת מתח רווחים דיפרנציאלי, כך שבתרופות יקרות הרווח באחוזים של הרוקח יהיה נמוך, ובתרופות זולות הרווח באחוזים יהיה גבוה? זאת כדי להקטין את המחיר של התרופות בבית-המרקחת.

שאלה נוספת לשאילתא מס' 124 בנושא רפואת השיניים. האם יהיה המשרד מוכן להצטרף ליוזמה של הצעת חוק, שלפיה האזרח המצטרף לתוכנית ביטוח ברפואת שיניים יקבל זיכוי במס הכנסה, וזאת כדי לעודד אזרחים להצטרף לתוכניות ביטוח ברפואת שיניים ולפתור בעיה ציבורית קשה וכבדה?

שר הבריאות ח' רמון:

לגבי השאלה הראשונה, אני מקווה שבמושב הזה יתקבל תיקון לפקודת הרוקחים, שלפיו במקום מחירים אחידים יהיו מחירים מקסימליים. הדיון בחוק הזה יתחיל בשבוע הבא בוועדת העבודה

והרווחה, ועדה שאתה חבר בה. ברגע שהחוק הזה יתקבל, ישתנה כל נושא תמחור התרופות במדינת ישראל, לרבות הנושאים שציינת ובהחלט יש בהם היגיון.

לגבי הנושא השני, של רפואת שיניים – בלי לקבוע עמדה, כל הנושא של זיכויים ממס בנושא בריאות הם מאוד בעייתיים גם מבחינת השוויון. כי מה זה זיכוי ממס? זיכוי ממס אומר, שמי שיש לו הרבה כסף המדינה תשתתף בחלק גדול יותר לריפוי שיניים, ולמי שאין – היא לא תשתתף כלל. בעבר היה פטור. העניין בוטל. אינני שולל אותו על הסף, אבל צריך להתגבר על הבעיה העקרונית שתיארת. תודה.

תוצאות בדיקות מי שפיר

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר הבריאות ביום ח' בחשוון התשנ"ג (4 בנובמבר 1992):

מפרסומים שהועברו על-ידי משרדך לאמצעי התקשורת, בדבר סקר שנערך על-ידיכם על תוצאות בדיקת מי שפיר, עולה כי בעקבות 5,570 בדיקות שנעשו לנשים מעל גיל 37 הופסקו 131 היריונות, ומתוכם 54 מקרים של תסמונת דאון, שבע פגיעות במערכת העצבים, חמישה מקרי טיי-זקס, 75 מקרי המופיליה ועוד.

ברצוני לשאול:

1. לאיזו תקופה מתייחס הסקר הנ"ל (מתאריך עד תאריך)?
2. באילו מקומות (בתי-חולים, מעבדות וכדומה) נערך הסקר?
3. באילו קבוצות גיל מתוך הנבדקות נתגלו המקרים של תסמונת דאון?

תשובת שר הבריאות ח' רמון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הממצאים מתייחסים לתקופה שמיום 1 בינואר 1990 ועד 31 בדצמבר 1990.
2. הממצאים נאספו מהמעבדות של המכונים הגנטיים בבתי-החולים המפורטים להלן: "איכילוב", "אסף הרופא", "בילינסון", "בני ציון", "הדסה" עין-כרם, "העמק", "וולפסון", "מאיר", "סורוקה", "קפלן" והמרכז הרפואי "שיבא" – רמת-גן.

3. 41 הפסקות היריון היו בקבוצת הגיל של נשים מגיל 37 ומעלה, הזכאיות לבדיקת מי שפיר. 13 הפסקות היריון היו אצל נשים צעירות יותר, בגילים 21-36, שביצעו את הבדיקה בתשלום, או בעקבות ממצאים מחשידים לקיום התסמונת אצל העובר.

ייבוא זרע להפריות מלאכותיות

חבר הכנסת א' גולדשמידט שאל את שר הבריאות ביום כ"א בחשוון התשנ"ג (17 בנובמבר 1992):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 25 באוקטובר 1992 פורסם, כי זוגות חרדים מייבאים מארצות-הברית "זרע של גוי" בהזמנה מיוחדת ומשתמשים בו להפריות מלאכותיות.

נמסר בידיעה, כי זוגות חרדים מסרבים להשתמש בתרומת זרע של יהודי, מחשש ל"גילוי עריות" בעתיד, במקרה שזרע מאותו תורם יופרה בנשים שונות וילדיהן ייפגשו בעתיד.

ברצוני לשאול:

1. האם משרד הבריאות מאשר את ייבוא הזרע?
2. האם הזרע המיובא עומד בקריטריונים של בדיקות בריאות (איידס וכדומה)?
3. מה הוא שיעור הסיכון של גילוי עריות בתרומת זרע מיהודי בארץ?
4. אם הסיכון קיים, מה עושה משרד הבריאות כדי למונעו או להקטין, לנוכח הסכנות הכרוכות בלידה מהורים בני אותה משפחה?
5. האם קיימת אפליה בעניין זה בין חרדים לחילונים?
6. האם משרד הבריאות משתתף במימון ייבוא זרע מחוץ-לארץ?
7. האם אין סכנה, שזרע הנתרם מאותו אדם ומופרה בנשים שונות יביא לגילוי עריות, גם אם מדובר בזרע של גוי?

תשובת שר הבריאות ח' רמון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1, 2 ו-6. משרד הבריאות לא אישר ולא מאשר ייבוא זרע מחוץ-לארץ, ולפיכך לא היה צורך לקבוע קריטריונים או לממן תשלומים. עקרונית – ייבוא של כל חומר ביולוגי מסוג כלשהו דורש אישור מוקדם ועמידה בקריטריונים מחמירים, הנקבעים על-ידי הגורמים המקצועיים במשרד. עד כה לא הוגשה בקשה לאישור ייבוא כזה.

3. לא ניתן לקבל נתון זה, מאחר שקיימת חובת שמירת הסודיות של התורמים והנתרמים. עם זאת, ניתן להבטיח כי שיעור סיכון זה הוא אפסי.

4 ו-7. בנוהלי הפעלת בנק זרע יש הנחיות ברורות בדבר הגבלת השימוש בזרע של תורם מסוים מספר רב של פעמים, וכדי להקטין על-ידי כך למינימום את הסיכון של גילוי עריות.

5. אין כל אפליה בין חרדים לחילונים. הדרישה היא לפעמים מצד החרדים, המתנים אפשרות של טיפול מסוג זה בקיומו של זרע מגוי. אין כל הבדלים בטיפול מזרע הנתרם או באבחונם ובטיפולם של הנזקקים.

סכנה של התפרצות מגפת הפוליו

חבר הכנסת א' רביץ שאל את שר הבריאות ביום כ"א בחשוון התשנ"ג (17 בנובמבר 1992):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום י' בחשוון התשנ"ג, 6 בנובמבר 1992, פורסם כי סכנת מגפת הפוליו בישראל טרם חלפה; הבנייה המזורזת הוסיפה למערכת הביוב קטעים בסטנדרדים נמוכים, והסכנה של זיהום מי תהום במי ביוב רק גדלה.

לנוכח התפרצות המגפה בשנת התשמ"ח, אודה לך אם תשיב לי:

1. האם הובאו לידיעתך הפרטים שהועלו בכתבה הנ"ל?

2. מה עשה משרד הבריאות כדי למנוע התפרצות חוזרת של מגפת הפוליו במדינה?

תשובת שר הבריאות ח' רמון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אין כל עדות לכך שההתפרצות של 1988 נגרמה על-ידי חשיפת האוכלוסייה לביוב, ואף בספרות העולמית המקצועית אין מקרים של מגפות פוליו שנגרמו על-ידי חשיפה לביוב.

בסוף שנת 1988 קיבלו כל התושבים, עד לגיל 39 שנים, מנת דחף נגד פוליו. מנה זו תגברה את חסינות האוכלוסייה נגד המחלה.

ב-1989 שיפר המשרד את תוכנית החיסון נגד פוליו, על-ידי שילוב התרכיב המומת עם התרכיב החי-המוחלש. סקרים סרו-אפידמיולוגיים בקרב ילדים שנהנו מהתוכנית המשולבת הנ"ל הראו רמות נוגדנים גבוהות ביותר נגד המחלה.

היתה התפרצות גדולה של פוליו בירדן בסוף 1991 ובתחילת 1992, ביישובים קרובים מאוד לגבול ישראל. לא היה אף לא מקרה אחד של פוליו בישראל, דבר המעיד על הרמה הגבוהה של חסינות אוכלוסייתנו נגד המחלה.

הפסקת ביטוח אשפוז עקב מחלה

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שר הבריאות ביום כ"ח בחשוון התשנ"ג (24 בנובמבר 1992):

לאחרונה נודע על מבוטח קופת-חולים הכללית, שחלה במהלך שנת הביטוח הראשונה שלו בקופת-חולים הכללית, ומשנזקק לאשפוז הופסק הביטוח שלו ולא ניתן לו טופס התחייבות מקופת-חולים.

בקופת-חולים הכללית טוענים, כי מי שחלה בשנת ביטוחו הראשונה מופסק הביטוח שלו, אולם מבוטח הנרשם לקופת-חולים הכללית אינו מיודע על כך בעת ההרשמה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועה למשרדך התקנה של קופת-חולים הכללית?

2. האם המבוטחים אינם מיודעים על התקנה עם הירשםם לקופה? מדוע?

3. מה היא עמדת המשרד בנושא?

תשובת שר הבריאות ח' רמון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן – אך לא אירעו מקרים שבהם אדם חולה נשאר ללא טיפול במחלתו, עקב הוצאה מקופת-חולים. משרדנו דואג לאנשים אלה ומממן את הטיפולים הספציפיים הדרושים להם וקולט אותם בביטוח במסגרת הטבות סוציאליות.

2. לא נכון – הם מודעים לאפשרות הוצאתם מחברות. בשאלון בקשה להצטרפות להסתדרות, המבקש להתקבל חותם על הצהרה, המסבירה כי הסתרת האמת עלולה לשלול חברות.

חולים כרוניים הנרשמים בקופת-חולים ואינם מצהירים על מחלתם הכרונית, שלהם או של אחד מבני משפחתם הסמוכים על שולחנם, ועקב כך עלולים להיפלט ממסגרת חברות רגילה בקופה, מועברים לביטוח בהטבות סוציאליות עקב נכות, ומשרדנו עשה את כל הסידורים הדרושים לכיסוי הטיפול המיוחד שהם זקוקים לו.

3. אדם חולה לא נשאר ללא טיפול רפואי בגלל חברות או אי-חברות בקופה.

חובת חברי "אגד" לשלם דמי חבר לקופת-חולים

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר הבריאות ביום ו' בכסליו התשנ"ג (1 בדצמבר 1992):

חובתם של חברי "אגד", כדוגמה לעובדים במסגרות רבות, להיות חברים בקופת-חולים של ההסתדרות הכללית.

חברים בקואופרטיב "אגד" מחויבים לשלם את דמי החבר לקופת-החולים של ההסתדרות הכללית, אף שקיימים מקרים שבהם חברים אינם מנצלים כלל את שירותי קופת-החולים. מינואר 1989 הופסק הסדר להחזרת התשלומים לחברים אלה, והם משלמים מדי חודש את דמי החבר לקופת-החולים, אף שאינם חברים בקופה ז.

ברצוני לשאול:

1. האם חובת התשלום החלה על חברי "אגד" ידועה לך?

2. מה יש לעשות כדי למנוע פגיעה בחברי הקואופרטיב, על-ידי יצירת כורח בתשלום המס האחיד?

3. מדוע הופסק הסדר החזרת התשלומים לחברי "אגד" שאינם משתמשים בשירותיה של קופת-חולים הכללית של ההסתדרות?

שר הבריאות ח' רמון:

כידוע, אין חברות בקופת-חולים עצמה, אלא חברי "אגד" הם חברי ההסתדרות הכללית, ועקב כך, ובהתאם להסכמים עם ההסתדרות, הם מבוטחים בקופת-חולים הכללית.

גביית תשלום עבור פינוי נפגעי תאונות

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר הבריאות ביום ו' בכסליו התשנ"ג (1 בדצמבר 1992):

בעיתון "הארץ", 30 באוקטובר 1992, דווח כי מנכ"ל מגן-דוד-אדום, יעקב אדלר, הורה לסניפי הארגון ברחבי הארץ להתחיל לגבות תשלום עבור פינוי נפגעי תאונות.

התעריף לפינוי הוא 80 שקל עבור טווח פינוי שלא יעלה על 20 ק"מ. בטווחים ארוכים יותר ייגבו 4 שקלים נוספים עבור כל קילומטר.

ממפונה המתגורר בתחומן של רשויות מקומיות, אשר אינן מעבירות את חלקן במימון שירותי ניידות הטיפול הנמרץ, ייגבה המחיר הריאלי המלא של הפינוי – 400 שקל, במקום 180 שקל, שנקבע כמחיר המסובסד של פינוי בנט"ן על-ידי הרשויות המקומיות ומשרד הבריאות.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות על-אודות גביית תשלום מפצועי תאונות עבור פינויים לבתי-חולים נכונות?

2. מה היא עמדת משרד הבריאות בנושא זה?

3. כיצד מתקדמת תוכנית ההבראה של מגן-דוד-אדום, ומה הוא חלקו של משרד הבריאות בקידומה?

תשובת שר הבריאות ח' רמון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. חברת "אבנר", איגוד חברות הביטוח בישראל, הביטוח הלאומי (עבור תאונות דרכים ועבודה) וחברת "קרנית" אמורים לתגמל את מגן-דוד-אדום עבור פינוים של נפגעי תאונות דרכים.

כיון שחברות הביטוח, לרבות חברת "אבנר", לא שילמו למגן-דוד-אדום תשלום ריאלי, אלא חלק קטן בלבד, לא ראינו דרך אחרת אלא בחיוב חברת הביטוח בתשלום נפרד עבור כל פינוי בנפרד.

התהודה בתקשורת, ובייחוד תמיכת משרד הבריאות בדרישת מגן-דוד-אדום, הביאה את חברת "אבנר" וחברות הביטוח לכך שהתשלום השנה הוגדל פי שלושה, וסוכם עם מגן-דוד-אדום שהתשלומים לשנים הבאות יהיו ריאליים.

לגבי הביטוח הלאומי וחברת "קרנית", אשר אמורים לכסות ביחד 35% מהעלות הכספית – עדיין לא הושג סיכום.

אי לזאת, לא היה צורך להפעיל את הגבייה, והיא אומנם לא הופעלה.

תלונות על פעילותו של פסיכולוג

חבר הכנסת י' כץ שאל את שר הבריאות ביום י"ג בכסליו התשנ"ג (8 בדצמבר 1992):

ביום 13 בנובמבר 1992 פורסמה במוסף "ידיעות אחרונות" כתבה על-אודות פסיכולוג המבצע במטופלות שלו מעשים מגונים, מנצל את חולשת המטופלות ומקיים עמם מגע מיני חלקי.

ברצוני לשאול:

1. מה הם התנאים שעל-פיהם מורשה פסיכולוג לפתוח קליניקה?

2. האם מקיים משרד הבריאות פיקוח על פסיכולוגים, ומה הוא היקף הפיקוח?

3. האם הגיעו למשרד הבריאות תלונות נוספות על פעילותו של הפסיכולוג?

4. מה יעשה כדי להדק את הפיקוח הציבורי על פסיכולוגים?

5. אילו אמצעים יינקטו אם יתברר שהתלונות מוצדקות?

שר הבריאות ח' רמון:

1. פסיכולוג הרשום בפנקס הפסיכולוגים כבעל תואר מומחה, דהיינו מי שסיים את דרישות ההתמחות על-פי חוק הפסיכולוגים ותקנותיו ועמד בבחינות סיום ההתמחות, יכול לעסוק במקצועו כפסיכולוג עצמאי ולעבוד גם במסגרת פרטית. יש לשער, כי אם מדובר בקליניקה, הכוונה היא למסגרת שאינה ציבורית, ואשר בה ניתן טיפול פסיכותרפויטי. טיפול מסוג זה יכול שיינתן על-פי החוק רק על-ידי הפסיכולוג בעל תואר מומחה קליני, או מומחה-מדריך בתחום הקליני, שהוא תואר מקצועי גבוה יותר.

2. הפיקוח על פסיכולוגים הוא צמוד ביותר בתקופת ההתמחות, הכוללת עבודה בליווי הדרכה במסגרת מוסד מוכר להתמחות. הפיקוח, שנעשה על-ידי בעלי תואר מדריך במוסדות שהוכרו, כאמור, להתמחות, מתבצע באמצעות הוועדות המקצועיות של מועצת הפסיכולוגים, שהיא הגוף הממונה על-ידי שר הבריאות על-פי חוק הפסיכולוגים, התשל"ז-1977.

נוסף על כך, על-פי חוק הפסיכולוגים ו"תקנות כללי פסיכולוגים (אתיקה מקצועית)", שפורסמו בקובץ התקנות מס' 5389, ב-8 באוקטובר 1991, יש כללים המתייחסים לעבודת הפסיכולוג.

על-פי החוק, פועלות שתי ועדות המטפלות בתלונות על ההתנהגות שאינה הולמת פסיכולוג: ועדת תלונות, הבודקת אם התלונה מוצדקת, וועדת משמעת, הפועלת כוועדה שיפוטית, לאחר שהועברה אליה תלונה שנמצאה על-ידי ועדת התלונות.

לאחר שוועדת המשמעת סיימה את דיוניה, המתבצעים בדלתיים סגורות, יכולה היא – על-פי החוק – לנקוט אמצעים של התראה, נזיפה, הטלת קנס, איסור לעסוק בפסיכולוגיה בתקופה שלא תעלה על חמש שנים ומחיקת שם הפסיכולוג מן הפנקס.

3. על הפסיכולוג המוזכר בכתבה הגיעה תלונה אחת לוועדת התלונות, ביום 2 במאי 1989. הוועדה בדקה בקפדנות יתירה את התלונה ומצאה אותה מוצדקת. ביום 15 באפריל 1990 העבירה הוועדה את התלונה לוועדת המשמעת, וזו הכינה קובלנה נגד הפסיכולוג ביום 30 באוקטובר 1991. בהמשך להגשת הקובלנה נפגשה ועדת המשמעת עם המתלוננת ואספה חומר רלבנטי משלים. נקבע דיון בפני ועדת המשמעת, ביום 15 בדצמבר 1992.

יש לציין, כי הנפגעות שצוטטו בכתבה בעיתון לא הגישו למשרדנו כל תלונה.

4. הדרך הנאותה לפיקוח ציבורי על עבודת הפסיכולוג היא באמצעות החוק והוועדות שנקבעו בו.

אומנם, חוק הפסיכולוגים קיים משנת 1977, אך למעשה החלו להגיע תלונות נגד הפסיכולוגים אל ועדת התלונות רק בשנים האחרונות; כתוצאה מכך לא הופעלה גם ועדת המשמעת במשך השנים שלאחר חקיקת החוק. לאחרונה, במשך השנים האחרונות, משהחלו להתברר תלונות בפני ועדת התלונות ונמצאו מוצדקות, הופעלה ועדת המשמעת בהגשת הקובלנות והטיפול בהן.

בשנה האחרונה, ואני מרשה לעצמי להודות שמייד לאחר פרסום הפרשה הזאת, החלה הוועדה, בעקבות הוראה של שר הבריאות, להיכנס לקצב עבודה מהיר יותר, ועתה היא מטפלת בכחמש קובלנות, שלצערי התעכבו זמן מעל ומעבר לסביר. עברתי על כל הקובלנות האלה, בדקתי מתי כל אחת מהן הוגשה וביקשתי מאוד לזרז את הדיון.

5. האמצעים שניתן יהיה לנקוט נגד הפסיכולוג, שיימצא אשם על-ידי ועדת המשמעת, הוגדרו כאמור בחוק. אם הפסיכולוג, אשר בינתיים נעצר על-ידי המשטרה, יורשע בפלילים, תוכל ועדת המשמעת לשקול האם להתלות את רשיונו בעקבות ההרשעה, או לחלופין להסתפק בעונש שהוטל עליו.

אני מצטער על התשובה הארוכה, אבל זה היה נושא ארוך.

היו"ר י' עזרן:

תודה.

הגבלת הודעות לתקשורת מטעם מגן-דוד-אדום

חבר הכנסת ד' מנע שאל את שר הבריאות ביום י"ג בכסליו התשנ"ג (8 בדצמבר 1992):

בעיתונות פורסם כי נתת הוראה לאנשי מגן-דוד-אדום שלא לפרסם הודעות לעיתונות ולא להתראיין.

ברצוני לשאול:

האם ניתנה הוראה מסוג זה, ומדוע?

תשובת שר הבריאות ח' רמון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ההוראה שניתנה על-ידי להנהלת מגן-דוד-אדום התייחסה אך ורק להתבטאות בנושא מדיניות והחלטות עקרוניות, ולא בכל מה שקשור לתפעול השוטף של מגן-דוד-אדום.

הנחיה זו ניתנה על-ידי, כיוון שעד 31 במרס 1993 האחריות למגן-דוד-אדום מוטלת על שר הבריאות באמצעות ועדה קרואה שמונתה על-ידי; זאת כדי למנוע כל מידע בלתי מדויק בקרב ציבור הנזקקים לשירותי מגן-דוד-אדום או בקרב ציבור עובדי מגן-דוד-אדום.

הנהלת מגן-דוד-אדום קיבלה הנחיה זו בהבנה וללא כל ערעור.

תשלום עבור טיפול בילדים במקרה של פגיעה מינית או פיסית

חברת הכנסת ע' מאור שאלה את שר הבריאות ביום י"ג בכסליו התשנ"ג (8 בדצמבר 1992):

מפנייה של "המועצה הלאומית לשלום הילד" מתאריך 16 בנובמבר 1992, שהופנתה גם למשרדך, עולה כי ילדים שעברו פגיעה מינית או פיסית חייבים בתשלום עבור טיפול רפואי גופני או נפשי, בין שהם מבוטחים רפואית ובין שלא.

ברצוני לשאול:

1. האם ייתכן שילדים שעברו חוויה כה קשה יימנע מהם מלוא הטיפול רק מפני שהדבר כרוך בתשלומים, שלעתים קרובות משפחותיהם אינן מסוגלות לעמוד בהם?
2. האם באפשרות משרדך ליזום חקיקה, שתאפשר קבלת טיפול רפואי (גופני ונפשי) חינם, לפחות במקרים של פגיעה כתוצאה של מעשה פלילי נגד קטינים?
3. לנוכח הנתונים המדאיגים המתפרסמים חדשים לבקרים על בני נוער וילדים חסרי ביטוח רפואי, כיצד יבטיח משרד הבריאות ביטוח רפואי בסיסי לכל ילדי ישראל?

תשובת שר הבריאות ח' רמון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משפחות מבוטחות מכוסות על-ידי קופות-החולים ומשפחות שאינן מבוטחות מכסה המשרד.
2. משרדנו הוציא הוראה מפורשת לבתי-החולים כי אין לגבות כספים מהורים שילדיהם טופלו בעקבות מעשה פלילי, ואם נושא התשלום איננו מוסדר על-ידי קופות-החולים, עליהם להפנות החשבונות לסמנכ"ל לתפקידים מיוחדים במשרדנו, עם שמירת הסודיות המתבקשת.
3. ידוע לי כי חבר הכנסת חגי מירום העלה הצעת חוק בנושא, ואנו נתמוך בה, כמובן.

חוק ביטוח בריאות ממלכתי, כאשר יתקבל, יבטיח טיפול רפואי לכל תושב במדינת ישראל, ובכך תיפתר הבעיה.

ביטוח תינוק בקופת-חולים מאוחדת

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הבריאות ביום כ"ז בכסליו התשנ"ג (22 בדצמבר 1992):

נודע לי שבקופת-חולים מאוחדת חייבים ההורים, על מנת לבטח תינוק, לשלם תשלום רטרואקטיבי בעבור שישה חודשים, כשהתינוק עוד היה במצב של עובר.

ברצוני לשאול:

1. האם קופת-חולים מאוחדת נוהגת בסמכות כאשר היא גובה כספים רטרואקטיביים בעבור התקופה שהתינוק עוד היה בה עובר?

2. האם נוהג זה מקובל גם בקופות-חולים אחרות?

תשובת שר הבריאות ח' רמון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. למשרדנו אין סמכות חוקית להורות לקופת-חולים כלשהי כיצד לנהוג בעניין מס החבר ומועדי גבייתו. חוק ביטוח בריאות ממלכתי יסדיר נושא זה עם חקיקתו על-ידי הכנסת.

2. לא ידוע. מעולם לא קיבלנו פנייה מעין זו ממבוטח כלשהו.

הפסקות היריון

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר הבריאות ביום כ"ז בכסליו התשנ"ג (22 בדצמבר 1992):

ברצוני לשאול:

כמה הפסקות היריון היו במדינה מאז תוקן לאחרונה חוק העונשין (הפסקת היריון)?

תשובת שר הבריאות ח' רמון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

סך כל הפסקות היריון במדינה שבוצעו במוסדות המוכרים לכך מאז תוקן חוק העונשין ב-1980 הוא כ-200,000.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני השר. אנחנו ממשיכים בשאליות. סגן שרת החינוך והתרבות ישיב עליהן. בבקשה.

זיכוי המורה אריק בן-חורין

חבר הכנסת א' יחזקאל שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ח בחשוון התשנ"ג (24 בנובמבר 1992):

כתוצאה מפסיקת בית-הדין בנושא המורה אריק בן-חורין וזיכוי מכל ההאשמות, ברצוני לשאול:

1. מדוע לא יוחזר מר בן-חורין לאלתר לשמש כמורה בבית-הספר המקיף ביהוד?

2. האם הוסקו מסקנות אופרטיביות כדי שמקרה כזה לא יישנה?

3. בעקבות פסיקת השופט, מדוע ממשיכה הגברת מ' (שמה המלא מופיע במקור) לשמש בתפקידה הבכיר?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בית-הספר לא השתכנע שלתובע זכות קנויה לשוב למקום עבודתו בבית-הספר, וזאת לנוכח משקעים קיימים. המשקעים שנושאים עמם כל הנוגעים בדבר מקשים את שילובו של התובע בבית-הספר. לכן קבע בית-הספר כי "ועדה פריטטית תקבע את שיבוצו של התובע בעתיד".

2. בית-המשפט לא זיכה את המורה, מכיוון ששאלת זיכוי לא עמדה לדיון. בית-המשפט אמר, כי "כדי להפיס את דעתו של התובע בנקודה זו אציין שעל-פי חומר הראיות שבתיק זה לא אומתו החשדות שיוחסו לתובע".

עם זאת קובע בית-המשפט, כי המסקנה שאליה הגיעה מנהלת המחוז תואמת לחלוטין את מסקנתו של כבוד השופט רבינוביץ, ולפיה אין התובע יכול לשוב לבית-הספר ביהוד. על החלטת בית-המשפט לערוך שיבוץ מחדש למורה לא הוגש ערר, ובימים אלה תתכנס הוועדה הפריטטית לדון בנושא.

3. אין בדברי השופט משום הטלת דופי בכושרה המקצועי והחינוכי של מנהלת מחוז המרכז, הנחשבת לאחד מאנשי המקצוע הטובים ביותר במשרד. את טענתו מפנה בית-המשפט אל מנכ"ל המשרד דאז, אשר חרג מסמכותו. אשר על כן אין צורך לפגוע במעמדה של מנהלת המחוז.

מעמדה של רשת רק"ע

חבר הכנסת ג' שגיא שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ז בכסליו התשנ"ג (22 בדצמבר 1992):

בשנתיים האחרונות סיפקה רשת רק"ע – רשת לקליטת עלייה – של "קול ישראל" שרותי מידע חיוניים ביותר לעולים שהגיעו ארצה, בהדריכה אותם בראשית צעדיהם בארץ.

הרשת היא המקור העיקרי עבור העולים לרכישת ידע בסיסי על הנעשה במדינת ישראל וכן מקור חשוב ללימוד ערכים יהודיים בסיסיים. עד כה פועלת הרשת בתנאים של חוסר ודאות, ומעמדם של העובדים, וכן הסטטוס של הרשת – אינם מובטחים.

ברצוני לשאול:

1. האם אין המצב הנוכחי פוגע בפעילות ההסברה ושירותי המידע לעולים?

2. מתי יתקן משרד החינוך והתרבות את המצב הקיים ויביא לשוויון במעמד ובתנאים של עובדי הרשת בהשוואה ליתר העובדים ב"קול ישראל"?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מאחר שחבר הכנסת גדעון שגיא הגיש גם הצעה לסדר-היום, ואיני רוצה לענות גם על שאילתא וגם על הצעה לסדר-היום – למעשה, הנושאים זהים – אני מציע שבמסגרת ההצעה לסדר-היום אני אתייחס גם לשאילתא.

היו"ר י' עזרן:

מקובל עלי. שאלה נוספת, או יותר נכון שאלה מתקנת לחבר הכנסת שגיא.

גדעון שגיא (העבודה):

לדאבוני, אדוני היושב-ראש, שני הנושאים הם נושאים שונים בתכלית. נושא השאילתא הוא תנאי העבודה של העובדים ברשת לקליטת העלייה, ונושא ההצעה לסדר-היום מתייחס לפיצול ולצמצום של שעות השידור ברשת לקליטת העלייה.

היו"ר י' עזרן:

בסדר, השר ישיב. הוא יכול לחזור על דבריו.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני אתייחס לשאלה ולהבהרה. לגבי השאלה הזאת, וכאן יש מעורבות גם של משרד האוצר, אתה תקבל תשובה בכתב, כדי שאוכל לענות ולהשיב גם ביחס לתגובה של משרד האוצר.

היו"ר י' עזרן:

אדוני סגן השרה, אני לא מבין. זכותו להשיב באותו נושא גם על השאילתא וגם על ההצעה לסדר-היום.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אין לי בעיה.

היו"ר י' עזרן:

אז תשיב. גמרנו את הוויכוח והדיאלוג פה. בבקשה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

2-1. רק"ע – רשת לקליטת עלייה – המשדרת בשפות רוסית ואמהארית הוקמה על-ידי רשות השידור בכוחותיה היא ועל חשבונה עם גאות העלייה מברית-המועצות ומייד לאחר "מבצע שלמה".

קבינט העלייה של הממשלה הקודמת נקב בסכום כספי שיועמד לרשות השידור לצורך הקמת הרשת והפעלתה. ההחלטה לא בוצעה מעולם. יתר על כן, הסוכנות היהודית ולשכת הקשר, אשר מימנו בעבר חלק משידורי רשות השידור לחוץ-לארץ ולקליטת עלייה, חדלו מכך לפני חמש שנים.

ומעל כל אלה מרחף ציווי משרד האוצר לצמצם מצבת כוח אדם ברשות השידור ולהעמידה על 1,400.

בתנאים אלה לא יכולה רשות השידור להפעיל את הרשת אלא על חשבון תקציב פעולות. עובדי הרשת מועסקים על בסיס חוזה מיוחד בהסדר גלובלי ונהנים מכל התנאים שנהנים מהם עובדי רשות השידור.

לדעת רשות השידור, אין מצב דברים זה פוגע בפעילות הרשת, ברמתה וברמת שירותיה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת שגיא.

גדעון שגיא (העבודה):

אדוני סגן השר, ראשית, אינני מבין כיצד יכולה הנהלת רשות השידור לחשוב, שקבוצת העולים שעובדת ב"קול ישראל" יכולה לעבוד בתנאים נחותים ולקבוע שאין הדבר פוגע באיכות השידורים.

יש כ-40 עובדים, עולים חדשים, שהם קבוצה מקרב האינטליגנציה של העלייה הרוסית. אם אנחנו חושבים ש-40 האנשים האלה, שהם מעצבי דעת הקהל בקרב 40,000 עולים, יכולים לעבוד במדינת ישראל בתנאים נחותים והדבר איננו פוגע בשידורים, בעובדים עצמם ובמורל שלהם, אז אינני מבין פגיעה מהי.

לפי הערכתי, המשרד חייב לתת את דעתו על הנושא הזה, לקבוע מדיניות ולנקוט אמצעים משמעותיים כלפי הנהלת הרשות.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

חבר הכנסת שגיא, שמעתי את ההערה שלך, ואני אעביר לך תשובה בכתב. אני אבדוק את הדברים עם רשות השידור, משום שבוודאי לא נאפשר מצב שבו יהיו עובדים שיקבלו שכר שונה ממה

שמקבלים עובדי רשות השידור האחרים, בוודאי כאלה שהם בעלי תעודות מתאימות וזהות לאלה של עובדי רשות השידור.

היו"ר י' עזרן:

תודה.

סקר בדבר שנאת זרים

חבר הכנסת א' דיין שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ז בכסליו התשנ"ג (22 בדצמבר 1992):

פורסם סקר המצביע על כך ש-40% מהיהודים בארץ מזדהים עם תגובות אלימות כלפי ערבים ועל תופעות גזעניות של שנאת זרים.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים בסקר נכונים?

2. אם כן – מה יעשה משרדך בנדון?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הסקר המוזכר נעשה בקרב אוכלוסייה מבוגרת. אין בידינו כלים לבדוק אם הנתונים נכונים מכיוון שסקרים אחרים בדקו שאלות כאלה בקרב נוער בלבד. אשר לנוער – נראה שגם בקרב הנוער כ-40% מן האוכלוסייה, גילאי 15-18, מגלה נטיות של חוסר סובלנות כלפי ערבים ואפילו שנאה (ראובן גל, המכון למחקרים צבאיים, 1988).

2. בניסיון להפחית גילויי שנאה ולהגביר סובלנות וקבלת השונה (בכלל זה חינוך לדו-קיום יהודי-ערבי), נוקט משרדנו את הפעולות הבאות: א. הכנת תוכניות לימודים מיוחדות; ב. קיום השתלמויות למורים בנושאים אלה; ג. פיתוח תוכניות מיוחדות לסובלנות ולתרבות הדיון; ד. קיום פעולות לתלמידים (בכלל זה מפגשים עם תלמידים ערבים); ה. עידוד ארגונים וולונטריים לקיים פעולות בקרב מורים ובני נוער נוסף על פעילות המשרד; ו. הכנת כלים חינוכיים למורים כדי לעודד אותם להתמודד עם שאלות אלה; ז. המשרד מקצה משאבים כספיים, שעות תקן וכוח אדם בהתאם לסדרי העדיפויות; ח. בשנת התקציב 1993 ניתנה תוספת משאבים, ויש כוונה להוסיף כוח אדם ושעות תקן.

לימודי רפואה וטרינרית

חבר הכנסת א' פורז שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ז בכסליו התשנ"ג (22 בדצמבר 1992):

על-מנת לרכוש השכלה וטרינרית בישראל יש ללמוד במשך שנתיים במסגרת לימוד לתואר ראשון במדעי החיים וארבע שנים נוספות בבית-הספר לרפואה וטרינרית השייך לאוניברסיטה העברית.

השנה השישית והאחרונה בלימודים אלה מוקדשת להתמחות מעשית בבית-החולים הווטרינרי בבית-דגן. העבודה נמשכת מדי יום עד שעות הערב, והסטודנטים נדרשים גם למספר רב של תורנויות לילה וסופי-שבוע.

מסגרת לימודים זו מקשה על הסטודנט לעבוד למחייתו, ועקב משכנם הארוך של הלימודים, חלק ניכר מהסטודנטים הם בעלי משפחה, מה שמחמיר את קשיי פרנסתם.

ברצוני לשאול:

האם לאור זאת שוקל משרדך לפטור את תלמידי שנה ד' בבית-הספר לרפואה וטרינרית מתשלום שכר לימוד מלא, כשם שפוטרים עוזרי הוראה וסטאז'רים?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הלימודים של הסטודנטים בשנה הרביעית בבית-הספר לרפואה וטרינרית של האוניברסיטה העברית משולבים בהתמחות מעשית במקומות שונים, כגון במחלקות הקליניות של בית-החולים הווטרינרי בבית-דגן, במכון הווטרינרי, ב"סאפארי", במרפאות וטרינריות פרטיות וכדומה, וזה כחלק אורגני מלימודיהם לתואר.

הם משתתפים בעבודה הקלינית בהדרכתם של המומחים, כפי שנדרש גם מתלמידי בית-הספר לרפואה בשנים ד', ה' וו', וגם הם במשך כל השנים של הכשרתם הקלינית משלמים שכר לימוד מלא.

נוסף על האמור לעיל, כדאי לדעת שכמות המקרים הקליניים שבהם מטפל בית-החולים הווטרינרי אינה מצדיקה את היקפו של הצוות המקצועי הקיים בו, לולא היה זה מוסד הוראתי שחלק גדול מעבודתו מוקדש להדרכתם של התלמידים ולהכשרתם הקלינית.

העברות כספים לבית-המדרש לרבנים

חבר הכנסת ס' שלום שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ז בכסליו התשנ"ג (22 בדצמבר 1992):

מידיעה שפורסמה בעיתון "הארץ" ביום שלישי, 15 בדצמבר 1992, עולה כי אף שבשנים 1992-1990 קיבלה עמותת "בית-מדרש לרבנים", עמותה דתית המזוהה עם מפלגת העבודה, הקצבות ייחודיות ממשד החינוך, שהסתכמו ב-423,225 שקל, אושרה העברה נוספת בספטמבר שנה זו של כ-116,325 שקל, באצטלה של "עודפים של כספים ייחודיים משנים קודמות".

נוסף על כך, מתברר שכ-69,300 שקלים מההקצבות הללו לא נכללו כלל במסגרת הכספים הייחודיים, והועברו מתקציב התרבות והאמנות של משרד החינוך.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרד החינוך והתרבות על העברות כספים אלו לעמותת "בית-המדרש לרבנים"?

2. אם כן – מה היו שיקולי משרד החינוך בהעברת כספים זו?

3. לאור העובדה שמשרד החינוך עומד בפני שינויים כה מהותיים במערכת החינוך בארץ, שדורשים הזרמת מיליוני שקלים, האם ראוייה העברת כספים נוספת?

4. מה ייעשה במקרים דומים בעתיד?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

לכל השאלות: עמותת "בית-המדרש לרבנים" תוקצבה בחוק התקציב וקיבלה כספים ייחודיים לפי הפירוט הבא: בשנת 1990 – סכום של 70,000 שקלים; בשנת 1991 – סכום של 235,000 שקלים; בשנת 1992 – סכום של 232,650 שקלים.

הסכום 232,560 בשנת 1992 חולק לשניים: התשלום הראשון, בסך 116,325 שקלים הועבר בחודש אוגוסט, ובחודש דצמבר הועברה המחצית השנייה של ההקצבה בסך 116,325 שקלים.

ההקצבות מועברות על-פי חוק שנקבע על-ידי הכנסת, בכפוף לאישור ועדת ההקצבות של המשרד ובהתאם לדוחות ביצוע.

לא הועבר כל סכום לטובת העמותה מתקציב תרבות ואמנות, אלא כל הכספים הועברו מתקציב הייחודיים.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת סילבן שלום, בבקשה.

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, סגן השרה, העמותה הזאת קיבלה בספטמבר שנה זו 116,325 שקלים, כאשר הטיעון להעברה היה עודפים של כספים ייחודיים משנים קודמות; אף אחד לא אמר שהיא קיבלה ב-1992, והיתה חלוקה לשניים. אם אתה אומר לי שזה לא על חשבון שנים קודמות, אני רוצה לשמוע הבהרה שאכן זה לא על חשבון שנים קודמות, ויירשם בפרוטוקול שאתה אומר שאלה כספים של 1992. זו הבהרה ראשונה שאני רוצה.

הבהרה שנייה שאני מבקש: העמותה שנקראת "בית-מדרש לרבנים" היא עמותה דתית המזוהה עם מפלגת העבודה. אותה עמותה ארגנה לפני חודש כנס מפלגתי רב רושם עם עוזי ברעם ועם שרים אחרים בעניינים של הרבנות הראשית וכדומה. האם אתה חושב שעמותה כזאת צריכה לייחד את כספי הציבור לדברים מסוג זה?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

חבר הכנסת סילבן שלום, אני מצטט מהדברים לאחר שביקשתי את הבדיקה במשרד החינוך. הסכום של 232,000 – זה לשנת 1992. הוא חולק לשני חלקים, כפי שקראתי בתשובה על השאלתא שהגשתי.

ולהערות לגבי כנסים. אני לא יודע, יכול להיות שהיה דבר כזה ויכול להיות שלא היה. הדברים נבדקים. אני מתאר לעצמי שהם ייבדקו על-ידי הגורמים המתאימים.

אני רק יכול לומר, שמשרד החינוך פועל על-פי ההנחיות של היועץ המשפטי, על-פי החלטה של בג"ץ, שקבע בזמנו לגבי הייחודיים, ועל-פי הנחיות היועץ המשפטי של משרד החינוך והתרבות, שלפיהן אנחנו פועלים במשרד.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת סילבן שלום, ברשותך, קרוב ל-200 רבנים היו בכנס הזה ב"רמדה", שאתה מתייחס אליו. אני לא חושב שכל 200 הרבנים האלה שייכים למפלגת העבודה. אתה נותן להם יותר מדי קרדיט בנושא הזה. אני מבטיח לך שמיעוטא דמיעוטא מזדהים עם מפלגת העבודה.

גדעון שגיא (העבודה):

אני חולק על דעת היושב-ראש. רובם ככולם הם חברי מפלגת העבודה, רוב הרבנים.

היו"ר י' עזרן:

אני מדבר על אלה שהשתתפו. זה היה כנס של מפלגת העבודה. חבר הכנסת שגיא, אני נמצא בעולם הרבנות ואני מכיר את הכנס הזה. אני יודע מי השתתף בו, ואני אומר לך שרובא דרובא לא מזדהה עם מפלגת העבודה; במלוא האחריות. אני חייב להגן על הרב אדרי מגבעתיים, אף שאני לא מליץ-יושר שלו. הכנס היה כנס של רבנים, לא ממפלגת העבודה.

סילבן שלום (הליכוד):

היה כנס של רבנים בהשתתפות השר שטרית והשר ברעם.

גדעון שגיא (העבודה):

השר ברעם החזיק באותם הימים – – –

סילבן שלום (הליכוד):

זו היא עמותה דתית שמזוהה עם מפלגת העבודה. היא ידועה בתור שכזאת. לא תוכל להכחיש את זה.

היו"ר י' עזרן:

אדוני אמר – הכנס. בנושא הראשון לא סתרתי את דבריך, כי הם צודקים.

סילבן שלום (הליכוד):

מאה אחוז. תודה.

כתוביות לחירשים במהדורת החדשות

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ז בכסליו התשנ"ג (22 בדצמבר 1992):

בחוק הקלות לחירש מופיע סעיף הקובע כי תוקם פינת חדשות בשפת הסימנים, שהיא שפתם של החירשים, בטלוויזיה הכללית. הסעיף עדיין לא מומש, והדבר פוגע באוכלוסייה גדולה של חירשים בארץ.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא ממומש הסעיף הנ"ל?

2. כיצד יפעל משרד החינוך והתרבות כדי ששפת הסימנים תופיע, לפחות במהדורת החדשות בטלוויזיה הכללית?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. עוד לפני חקיקת החוק יזמה רשות השידור תוספת כתוביות למהדורת החדשות בשעה 20:00, כשירות לחירשים.

הטלוויזיה פנתה אז לדרך זו, משני טעמים: א. נתגלע ויכוח בין הפעילים בנושא באשר לשיטה העדיפה – סימנים או כתוביות, וגברה דעתם של הגורסים עדיפות לכתוביות; ב. תוספת סימנים למהדורה הקצרה היא פרובלמטית, לדוגמה: מה יעשה כאשר משודר סרטון חדשות בשפה זרה?

שמירה במוסדות חינוך בירושלים

חבר הכנסת ש' בניזרי שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ה' בטבת התשנ"ג (29 בדצמבר 1992):

על-פי מידע שהגיע לידי מהורים לילדים בגנים בירושלים, הופסקה השמירה במסגרות אלו ותחתיה יש כוחות המפטרלים בין גן לגן. לדעת ההורים, אין בכך משום סיוע לביטחון הילדים. זאת ועוד, לדעתם שיעור האגרה הנגבית גבוה עד מאוד.

על רקע ניסיון הפיגוע בתלמוד-תורה "איתרי" בירושלים, שבחסידי שמים נמנע בנס, ברצוני לשאול:

1. האומנם היתה בעבר שמירה מטעם ההורים והיא בוטלה? אם כן – מדוע, ומי קיבל החלטה זו?

2. אילו אמצעי שמירה ננקטים כיום בגני-ילדים ובבתי-ספר?

3. אם יש אכן משמר שמפטרל, מה הוא אופיה של שמירה זו, ואחת לכמה זמן הוא נמצא בכל גן? כמה אנשים נמנים עם צוות זה, ולכמה גנים הוא אחראי?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אומנם היתה בעבר שמירה בגני-ילדים, וזאת עד לבדיקת האבטחה במוסדות חינוך על-ידי ועדה בראשות דויד, שביטלה את השמירה.

לאחר מכן הוקמה ועדה בראשות ניצב בדימוס גבעולי, שקבעה כי בגני-ילדים לא תהיה שמירה על-ידי שומר צמוד, ובמקום שמירה יש לדאוג בגן-הילדים לכמה אמצעי ביטחון כגון: גדר, שער, ולחצן לשער.

2. גדר סביב הגן, שער ננעל, לחצן מצוקה או טלפון. כמו-כן יש גני-ילדים שבהם הגננת חמושה באקדח.

3. ועדה בראשותו של יועץ ראש הממשלה לענייני טרור, שמונתה על-ידי ועדת החינוך של הכנסת, בדקה את נושא אבטחת מוסדות חינוך לקראת שנת הלימודים התשנ"ב וקבעה שאת גני-הילדים יש לאבטח על-ידי האמצעים המצוינים בתשובה על שאלה מס' 2, ויש להוסיף עליהם סיירות ממונעות, כשבכל סיירת כזאת יש מאבטחים שיוכשרו לתפקידם ויהיו חמושים.

במקרה דנן, בירושלים העיר יש 450 גני-ילדים ועליהם מופקדות 14 ניידות. כאמור, כל ניידת מופקדת על 32 גני-ילדים.

תמריצים לעובדי הוראה ביישובים ערביים

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שרת החינוך והתרבות ביום ה' בטבת התשנ"ג (29 בדצמבר 1992):

בחוזר של הממונה על דיור ותמריצים למורים, מיום 16 בנובמבר 1992, פורסמה רשימה של יישובים אשר עובדי ההוראה בהם זכאים לתמריצים. 20 היישובים חולקו לשלוש קבוצות, א', ב' וג', וזאת לפי דירוגם בסדר יורד בסולם העדיפויות. בין היישובים האלה לא הופיע שום יישוב ערבי במדינה, אף שיישובים ערביים רבים עונים על הקריטריונים הדרושים, ובמיוחד בנגב, בגליל ובערים המעורבות.

ברצוני לשאול:

1. האם תתקן הרשימה ותכלול יישובים ערביים?

2. אם כן – מתי וכיצד?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

1. החוזר מיום 16 בנובמבר 1992 של הממונה על דיור ותמריצים הוא פרוטוקול פנימי משיבת ועדה ציבורית לבחינת נושא התמריצים לעובדי הוראה ביישובי פיתוח, בראשות פרופסור אריה שחר מהאוניברסיטה העברית.

2. ועדת-שחר לא התייחסה בהמלצותיה ליישובים הערביים, היות שהטיפול במגזר זה נמצא בוועדת מנכ"לים מיוחדת שהוקמה על-ידי הממשלה, שבמסגרתה יגובשו בוודאי המלצות מתאימות כדי לענות על הצרכים הייחודיים של האוכלוסייה הערבית במדינת ישראל.

אני רוצה להוסיף ולומר, שאנחנו יודעים שבימים אלה מסיימת ועדת המנכ"לים את עבודתה. כפי שידוע לחבר הכנסת דראושה, היישובים הערביים יקבלו את הסיווג הצמוד ליישובים באזורי הפיתוח, אם זה בגליל ואם זה בנגב. כאן מתקנים עוולה שנעשתה במשך שנים. כאיש מפלגת העבודה אני אומר, שזה נעשה עוד בתקופת מפלגת העבודה, וגם בליכוד. אין ברצוני לנצל את הבמה הזאת ולומר שרק הליכוד עשה זאת. זה תיקון של מה שהיה בעבר. אני חושב שזה תיקון נכון, שצריך לעשות אותו. זו יוזמה של הממשלה החדשה שהוקמה אחרי הבחירות, שבאה לתקן את העוולות של העבר.

היו"ר י' עזרן:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כבוד סגן השרה, שמעתי את התשובה שלך. אני רוצה לשאול: העוול הזה שדיברנו עליו, האם אתה רואה שיתוקן בקרוב? אם התיקון לא ייעשה בתקופה הקרובה, בחודשים הבאים, כיצד אתה והשרה מתכוונים לפעול כדי להבטיח שהתמריצים הללו יינתנו גם לאוכלוסייה הערבית?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני חוזר ואומר את הדברים שאמרתי בהשלמה לשאלות שהגשתי בכתב.

שרת החינוך והתרבות וגם ראש הממשלה דנים בכל מה שקשור לשוויון בין יהודים, ערבים וכל מיעוט אחר בישראל. כל מיעוט זכאי לקבל את כל הזכויות המגיעות לאנשים שיושבים באזורים מוגדרים.

בוועדת המנכ"לים שיושבת היום, ואני יודע שגם בישיבת הממשלה ביום ראשון הקרוב, זה עומד לעלות על סדר-היום, אם לא יהיו שינויים כתוצאה מדברים כאלה או אחרים. על-פי הנתונים והחומר שראיתי אני יודע, שאזורי הפיתוח והיישובים הערביים הסמוכים להם יקבלו אותם תמריצים, זהים לאלו הניתנים בערי הפיתוח.

אני רוצה להוסיף משפט שלא קשור לשאלתך שלך. לגבי הדרוזים והצ'רקסים הממשלה היוצאת אישרה, אבל היא לא הוסיפה את מה שקשור לתמריצים. גם בעניין זה התחייבתי כאן, מעל הבמה הזאת, לפני כחודש, לגבי המורים הדרוזים והצ'רקסים, שאם הממשלה תדחה את החלטתה, הדרוזים והצ'רקסים יקבלו מ-1 בינואר 1993 את כל התמריצים שזכאים להם מורים באזורי הפיתוח.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לסגן שרת החינוך והתרבות.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

מה עם שאילתא מס' 309?

היו"ר י' עזרן:

לא רשום אצלי. אני אחפש. מצאתי. נא להשיב על שאילתא מס' 309.

התבטאות של שרת החינוך

חברת הכנסת א' סלמוביץ שאלה את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ז בכסליו התשנ"ג (22 בדצמבר 1992):

במהלך השבוע החולף וכן בתחילת שבוע זה התפרסמה באמצעי התקשורת התבטאות המיוחסת לך, ולפיה אמרת כי: "כאשר במשך 15 שנה הגיבור הלאומי הוא יהושע בן נון, גדלה גם אצלנו יבלית". (רצ"ב תצלום מאמר שהתפרסם ב"מעריב", יום ראשון, 13 בדצמבר 1992).

ברצוני לשאול:

1. האם אכן התבטאת כפי שצוטטת?

2. אם כן – א. למה כוונתך בדברים אלה? ב. האם יוכרז על גיבור לאומי אחר? ג. אם כן – מי הוא אותו גיבור, ומה הוא אמור לסמל?

תשובת סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. יהושע בן נון הוא גיבור לאומי שזכויותיו המלאות אינן ניתנות לערעור. חשוב לזכור, שבשחר התרבות של רוב העמים יש גיבורים כובשים. כוחה של היהדות להשתמר ולהשפיע על העולם, כערך מוסרי עליון, הוא בעשרת הדיברות, וב"צדק צדק תרדף למען תחיה" ובתורת הנביאים. אלה הדברים שאמרתי ואלה הדברים שאליהם התכוונתי.

מי שמחנך רק על הגיבורים הכובשים והלוחמים ועל ההתנשאות הלאומית, מגדל אנשים שרואים בכוח את הערך העליון. אנשים כאלה עשויים גם ליפול לגזענות ולהתנשאות, ועל אלה אמרתי שהם גידולי יבלית, הואיל והם היפוכה של היהדות שחינכה על מוסר ועל אהבת האדם והגר.

היו"ר י' עזרני:

תודה לאדוני סגן שרת החינוך והתרבות.

שאלות בעל-פה

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לשאלות בעל-פה. שאלתא בעל-פה מס' 78, מאת חבר הכנסת בנימין טמקין, שישאל את שר הפנים בנושא: גירושם של יהודים משיחיים ממדינת ישראל. בבקשה.

גירושם של יהודים משיחיים ממדינת ישראל

בנימין טמקין (מרצ):

כבוד השר, אדוני היושב-ראש, הגיע לידיעתי מקרה של משפחות מספר העומדות בפני גירוש ממדינת ישראל בשבועות הקרובים. המשפחות עומדות להיות מגורשות בגלל אמונתן בישו. בין בני המשפחות יש גם הורים לבנים ששירתו בצה"ל, ובני משפחה קרובים אחרים החיים בארץ מכוח חוק השבות.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים נכונים?
2. מדוע מסרב משרד הפנים לאפשר למשפחות אלו להתגורר במדינה, ולו במעמד של תושבי קבע?
3. האם קביעת בג"ץ בדבר אי-יהדותם מחייב את הגירוש, בהתחשב בעובדה שבני משפחותיהם האחרים – הורים, בנים – מתגוררים במדינה והם יהודים לכל דבר?
4. האם לא ניתן למצוא הסדר לבעיה, ולו במסגרת של איחוד משפחות?

היו"ר י' עזרן:

תודה. בבקשה, אדוני השר.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להשיב על שאילתא בעל-פה מס' 78 של חבר הכנסת בנימין טמקין.

1. הנתונים כפי שפורסמו בידיעה בעיתון שממנה הועתקו פרטי השאילתא אינם נכונים. אין מדובר בגירוש. תוקף אשרות השהייה של כמה יהודים משיחיים עומד לפוג ב-20 בינואר. נמסר להם בעוד זמן כי עליהם לעזוב את ישראל.

3. לשתיים מן המשפחות נשוא השאילתא אין כלל הורים בישראל. רק למשפחה אחת – ברנדספורד – אם שקיבלה אזרחות לפני שנים מספר, אך בפועל היא לא יושבת בישראל עד לעת האחרונה. דברים אלה הובהרו לך, אדוני חבר הכנסת בנימין טמקין, על-ידי מינהל האוכלוסין במשרדנו, בשיחה שקיימתם ביום א' שעבר, נוסף על פרטים נוספים שאין המקום לפרטם כאן, מבחינת צנעת הפרט.

2, 4. מדיניות משרד הפנים, כפי שאושרה גם בבג"ץ, היא לאשר איחוד משפחות רק כשמדובר בהורה בודד ומבוגר אשר אין לו ילדים אחרים מחוץ לישראל. המקרה של המשפחות נשוא השאילתא אינו עונה על הקריטריונים הנ"ל. גם נושא זה נבחן בבית-המשפט העליון ואושר. מדיניות זו בהתייחס למשפחות נשוא השאילתא נבחנה בבית-המשפט העליון והוצדקה על-ידו.

ברצוני להוסיף, שהמשפחות ביקשו מאתנו להישאר בארץ ארבעה חודשים נוספים, ואישרנו את בקשתן. תום המועד הוא בימים אלו, ב-20 בינואר.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני השר. שאלה נוספת לחבר הכנסת בני טמקין, ואחריו – לחבר הכנסת אפרים גור.

בנימין טמקין (מרצ):

אני רוצה לשאול את כבוד השר, האם יש לפחות מידת הרחמים כלפי משפחות שיש להן גם בנים בארץ, כאלה שחיים בקיבוץ חניתה למשל, ששירתו בצה"ל? גם העובדה שלאנשים האלה יש ילדים, שמגדלים אותם פה בארץ. יש הרבה אנשים שניתנה להם לגליזציה לקיום שלהם פה, למשל בשטחים, ויש הרבה בני משפחה של עולים חדשים שנמצאים במצב דומה. לגבי כמה משפחות בודדות, שיש להן בעיה קשה והן צריכות להיפרד ממשפחותיהן בארץ, למה אי-אפשר לאפשר להן להישאר פה אפילו במעמד של תושבי קבע? לא ברור לי למה אנחנו צריכים את העניין הזה.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, חבר הכנסת אפרים גור.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חבר הכנסת טמקין טוען, שמשפחות מסוימות עומדות להיות מגורשות, ואתה אמרת שתוקף אשרות השהייה שלהן עומד לפוג, ומסיבה זאת הן נתבקשו לעזוב את הארץ, ולפי טענת חבר הכנסת טמקין – בשל אמונתן בישו.

בארץ הזאת לא רק שגרים עשרות אלפי נוצרים ותיקים שמאמינים בישו ונושאים את שמו ככריסטיאנים, אלא שבשנים האחרונות נוספו לארץ הזאת קרוב ל-100,000 לא-יהודים, מרביתם המכריעה נוצרים, וסביר להניח, שאם העלייה תימשך בקצב של כ-100,000 יהודים בשנה, יעלו לישראל בעשר השנים הבאות כ-200,000 לא-יהודים, וזאת בהתחשב בהיקף נישואי התערובת במדינות חבר העמים, במזרח-אירופה, בדרום-אמריקה ובמקומות אחרים.

שאלתי היא: האם יש לצפות שרבים מהם, כמי שאמונתם בישו, במוחמד או בכל אל אחר, יגורשו מהארץ? מהי בכלל מדיניות משרד הפנים והממשלה לגבי מתן מעמד של אזרח או תושב ישראל לאנשים שאינם יהודים?

היו"ר י' עזרן:

תודה. אדוני השר, בבקשה להשיב.

שר הפנים א' דרעי:

ברשותך, אדוני היושב-ראש, היות שהנושא הוא באמת רגיש, אנסה להסביר, לא באריכות, את העיקרון שעל-פיו עובד משרד הפנים.

לצערי, התערבבו כאן כמה תחומים. מדינת ישראל כמדינת היהודים, להבדיל מכל מדינה אחרת בעולם, מסתפקת בחוקי ההגירה, חוק אזרחות רגיל; גם לנו יש חוק כזה, חוק הכניסה, שהוא חוק אזרחי, כמו בכל מדינה אחרת בעולם שבה יש מעמד של תושב קבע, ולאחר כמה שנים ניתן מעמד של אזרח ישראלי.

למדינת ישראל יש חוק ייחודי, שקוראים לו חוק השבות. חוק השבות נחקק בשנות ה-70, כפשרה מסוימת, ושם יש הגדרות ברורות ביותר. החוק הזה אומר, שכל יהודי שנולד לאם יהודייה רשאי לעלות לישראל ללא שום מבחנים אחרים. הוא עולה באופן אוטומטי.

החוק הזה הורחב גם לגבי בני משפחתו של היהודי, עד לנכד של סב יהודי שלא עלה אתו לארץ. אם יש סב יהודי שקבור היום בברית-המועצות או במדינה אחרת ובנו נוצרי ואשתו נוצרייה, הנכד שלהם, שהוא ודאי נוצרי, יכול לעלות לישראל באופן אוטומטי על-פי חוק השבות. זה היה התיקון שנתקבל בשנת 1970. לכן, פה אין אפילו שיקול דעת לשר הפנים. זה חוק ברור.

אבל חוק השבות אמר עוד דבר אחד, ואסביר. מי שיהודי והינו בן דת אחרת, או מי שהמיר דתו מרצון למרות היותו יהודי, על-פי ההלכה, חוק השבות, שהוא חוק חילוני, אמר שברגע שהוא בן דת אחרת או המיר דתו מרצון, פקעה הזכות האוטומטית של חוק השבות. הוא יכול להיכנס לישראל דרך חוק הכניסה, ואני מבין שעל זה חבר הכנסת בני טמקין אמר מה שאמר.

רבותי, נכון שלשר הפנים יש שיקול דעת רחב מאוד בנושא חוק הכניסה לישראל, אבל אי-אפשר להפעיל את שיקול הדעת כל יום על-פי מצב-רוח. שיקול דעת חייב להיות מעוגן גם במסגרת ובקריטריונים. הקריטריונים שאנחנו עובדים אתם היום הם, כפי שאמרתי: מי שיש לו הורה זקן, מי שיש לו בן בודד – אלה הקריטריונים.

אני לא רוצה להעלות כאן בעיה כאובה מאוד, אבל בימים הקרובים ובזמן הקרוב נעסוק בבעיה אחרת, שגם היא נוגעת לחוק השבות או לחוק הכניסה לארץ לא עם אחד ולא עם שניים, אלא עם עשרות אלפים שמחכים לדבר כזה.

אני מציע לכל מי שמנסה לדבר על הצד ההומני, על משפחה אחת, שתיים או שלוש משפחות, שיבדוק גם את ההשלכות של הדבר, כאשר אחר כך יועלו שיקולים אחרים – איפה גבול ההומניות, איפה גבול שיקול הדעת? וכל פרצה קטנה יכולה להיות פרצה גדולה ביותר.

במדינת ישראל, אולי בגלל הרקע שלנו כיהודים, אנחנו רגישים קצת כאשר משרד הפנים לא מאפשר או לא מאריך אשרה. רבותי, בכל מדינה דמוקרטית ביותר בעולם, חוקי ההגירה הם נוקשים ביותר. מי שביקר בארצות-הברית, או מי שיועד את החוקים שם יודע באיזו קשיחות נוהגים שם בנושא ההגירה. זו, לפי דעתי, זכותה של מדינה לקבוע לעצמה את הכללים. לא גירשנו איש.

הם בני דת אחרת. בג"ץ פסק, שיהודי שמאמין בישו הוא לא יהודי, נגמרה יהדותו. אתה שואל אותי על-פי ההלכה? – יכול להיות שעל-פי ההלכה יש הגדרות אחרות, אבל אנחנו עובדים על-פי חוקים. החוקים שכנסת ישראל חוקקה אומרים, שיהודי שהמיר את דתו מרצון, גם אם לא עשה אקט של טבילה – בית-המשפט פסק, שברגע שיהודי אומר: אני למען ישו, פירוש הדבר שהוא המיר דתו מרצון ופקעה יהדותו לגבי חוק השבות. כך קבע בג"ץ.

מה שנשאר הוא קריטריונים על-פי חוקי ההגירה הרגילים. היתה לו אשרה לארבעה חודשים, האריכו לו אותה בארבעה חודשים. אם נשנה את הקריטריונים משיקולים הומניים או אחרים, לדעתי לא יהיה לדבר סוף. מדינת ישראל, ברוך השם, הפכה היום למקום מבוקש למיליונים-מיליונים שירצו להיכנס לארץ דרך הפתח הזה, אם מסומליה אם ממקומות אחרים בעולם, כי פה טוב, פה נותנים, יש פה כלכלה טובה, יש פה חוקים סוציאליים טובים, והם ירצו להיכנס לישראל. אם לפני 40 שנה חיפשנו אנשים שיבואו אלינו, היום עומדים לנו בפתח. כל פתח קטן שנפתח יהיה פתח כאלום.

לכן אני חושב שאנחנו פועלים על-פי שיקול דעת ועל-פי קריטריונים ברורים. עובדה שזה עמד חמש שנים. בג"ץ דן בסוגיה הזו פעם ראשונה ופעם שנייה, ועמדנו במבחנים הללו.

היו"ר י' עזרן:

תודה לאדוני השר. אנחנו עוברים כעת לשאלתא בעל-פה נוספת, של חבר הכנסת דוד מנע. בבקשה.

הריגת צעיר בשוגג בפתח-תקווה

דוד מנע (הליכוד):

אדוני השר, ביום רביעי, 30 בדצמבר 1992, נהרג צעיר מרמת-גן על-ידי שומר בן 72 במפעל בפתח-תקווה.

ברצוני לשאול:

1. מה הן הדרכים והבדיקות שנוקט משרד הפנים בבואו לאשר מחדש רשיונות לכלי ירי?
2. האם יש מגבלות לגבי גיל המשתמשים בכלי ירי?
3. האם יש החמרה בבדיקות לקבלת רשיון ירי לגילים מבוגרים יותר?
4. אילו צעדים ינקוט משרד הפנים כלפי חברות השמירה בכל הנוגע לאכיפת ההוראות בנושא של רישוי נשק ופתיחה באש?

היו"ר י' עזרן:

אדוני שר הפנים, בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להשיב על שאלתא בעל-פה מס' 79, של חבר הכנסת דוד מנע.

חוק כלי הירייה הוא, ביסודו, חוק מגביל, ולפיו אין זו זכות יסוד של כל אזרח לקבל רשיון לנשיאת כלי ירייה. ההגבלה מתבטאת באופן הבא: א. חיוב בקבלת אישור. צריך המלצה ממשטרת ישראל

וממשרד הבריאות; ב. שיקול דעת של פקיד הרישוי, המתבסס על החוק, התבחינים והנהלים שהוצאו על-ידי המשרד.

1. חידוש רשימות לכלי ירייה מתבצע לאחר שנעשו בדיקה והצלבת נתונים של המחזיקים בכלי הירייה ברשיון, מול קובץ המאושפזים במשרד הבריאות וקובץ הרישום הפלילי במשטרת ישראל, ונוסף על כך, מעבר אימון בכלי ירייה על-ידי מכון מורשה.

2. חוק כלי ירייה אינו מגביל את גילו של אדם המבקש לשאת כלי ירייה.

3. אף שאין הגבלת גיל בחוק, ייתכנו מצבים שבהם פקיד הרישוי עלול שלא לאשר מתן רשיון לאדם מבוגר. ככלל, אין אנו נתקלים בתופעה של אנשים מבוגרים בגילו של השומר בפתח-תקווה המגשים בקשות לנשיאת כלי ירייה לצורכי הגנה עצמית.

4. א. כלי הירייה שהיה ברשות השומר בפתח-תקווה היה אקדח המוחזק על-ידו באופן פרטי, ולא ניתן לו לצורך מילוי תפקידו על-ידי חברת השמירה; ב. שומרים בחברות שמירה המחזיקים בכלי ירייה של חברת השמירה צריכים לקבל את הוראות הפתיחה באש מחברת השמירה המעסיקה אותם, ולא מפקידי הרישוי של משרד הפנים; ג. בכל הקשור למתן הוראות פתיחה באש, משטרת ישראל היא הגוף המנחה את הגופים השונים, לרבות חברות שמירה. אלה הנהלים הקיימים היום.

אני רוצה להוסיף, שבעקבות האסון שקרה בקריית-היובל בירושלים, מינתי לראשונה ועדה, אני חושב שהארכתי את זמן עבודתה, בראשות נציב כבאות והצלה ראשי תת-אלוף שלמה כהן, יושבת שם המשנה ליועץ המשפטי לממשלה הגברת יהודית קרפ, ניצב במשטרת ישראל, נציג בכיר שהוא תת-אלוף בצה"ל ונציג בכיר של משרד הבריאות – לבדוק מה קרה שם ואיפה היתה הטעות בקריית-היובל, אבל בעיקר לבדוק את כל הקריטריונים, כל הנהלים, לערוך את כל הבדיקות ולקבוע האם הבדיקות מספקות או שצריכים להחמיר יותר.

אני רוצה להזכיר לחבר הכנסת מנע ולחברי הכנסת, שכאשר קורים אסונות אני מקבל שאילתות מסוג זה. אבל בדרך כלל במהלך השנה אנחנו עומדים בלחצים אדירים, והתקיימו גם דיונים בכנסת; לפעמים מצבים אבסורדיים. למשל – אני מביא כוונה אבסורד – אלוף בצה"ל משתחרר, גר בתל-אביב, היתה לו הרשות להשתמש בכלי הנשק החדשים ביותר בעולם, כאשר הוא בא לבקש אקדח קטן הוא לא עומד בקריטריונים ופקיד הרישוי לא נותן לו רשיון. הוא צועק חמס. דוגמה נוספת, יוצאי סיירות. אנשים שיוצאים למילואים וחודש שלם נמצאים בבית עם כלי הנשק M-16, אבל לשאת את האקדח הקטן פקיד הרישוי לא מרשה להם כי הם לא עומדים בקריטריונים, כי אלה קריטריונים די מחמירים.

יש היום הרבה כלי נשק – 250,000-300,000 כלי נשק. אני מודע לבעיה, שכל אזרח במדינה יחזיק נשק, לבעיית הגנבות ואיבוד כלי הנשק. מצד אחר, יש זכות לאנשים שרוצים – להחזיק בכלי נשק.

מינתי את הוועדה לבדוק את המבחנים הללו. אני מקווה שבקרוב היא תסיים את עבודתה, ואולי פעם אחת יהיה לנו משהו יסודי יותר ואמיתי. תודה.

היו"ר י' עזרני:

תודה, אדוני השר. אין שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מנע. שאלה נוספת לחבר הכנסת אפרים גור, ואחריו – לחבר הכנסת שאול יהלום; במסגרת של דקה, בבקשה להקפיד על הזמן.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, שאלה ראשונה: כל כמה שנים בודקים את כשירותו של מחזיק רשיון לנשיאת נשק בכלל, ובמיוחד בגילים מבוגרים, כשאדם מתקרב לגיל 65, 70, ואולי אף יותר?

שאלה שנייה: היות שאין הגבלת גיל, האם חושב כבוד השר שמן הדין ומן הראוי יהיה ליתן רשיונות לנשיאת נשק לעולים חדשים בגילים 50, 55 ועד 65? במיוחד כשכולנו יודעים שבגילים אלה קשה מאוד למצוא מקום עבודה בשוק של מקומות העבודה, והאנשים האלה סובלים במיוחד, גם כאשר אנחנו יודעים שאלה, בגלל היותם חדשים בארץ, לא שירתו בצבא-הגנה לישראל.

שאלה נוספת ואחרונה, האם לעניין של אי-הגבלת הגיל אין גבולות? האם גם בגיל 90 יכול אדם לשאת נשק ולשמור במפעל?

היו"ר י' עזרני:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת שאול יהלום, בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, התקנה החדשה לבעלי רשיון לאקדחים חייבה אימון. לאחר שיצאו הרשיונות פרסם משרדך מודעה בעיתונות שאומרת שבתוך שנתיים חלה חובת האימון ויצאו הוראות מדויקות אילו מכונים יכולים לערוך את האימונים. אני מניח שיפורסם גם המחיר המרבי וכו'. למיטב ידיעתי, לא יצאו תקנות על ההסדרים האלה. האנשים מתאמנים או לא מתאמנים כלל, או מתאמנים במכונים פרטיים, ללא פיקוח וללא רישוי של משרד הפנים, זאת אף שעברו חודשים רבים מאז פרסום המודעה. מתי יוסדר העניין הזה, ומדוע הוא עוד לא מוסדר?

היו"ר י' עזרני:

תודה. בבקשה, כבוד השר, אם רוצה להשיב.

שר הפנים א' דרעי:

אני חייב להשיב.

לשאלותיו של חבר הכנסת אפרים גור: למיטב ידיעתי, המצב הקיים היום הוא, שכל שנתיים צריך לחדש את רשיון הנשק. אני לא רוצה להתייחס באופן פרטני לשאלות הנכונות ששאלת – עולים חדשים וגילאים מבוגרים. דבר אחד אעשה: את שאלותיך שנרשמו בפרוטוקול אבקש מעוזרי – אני מקווה שהוא מקשיב עכשיו – להפנות מיידית לוועדה שבודקת, שתתייחס גם לשאלות הללו. הרי המטרה שלנו היא לתקן מכאן ולהבא ולא לדבר על העבר.

לשאלתו של חבר הכנסת יהלום, למיטב ידיעתי – אני לא בקיא בנושא עד תום – נחתמו תקנות בעניין. אני יודע שהיום מוכרי הנשק לא יכולים לתת את האקדח וגם לא את הרשיון לפני שמביאים תעודה מהמכונים שמתפרסמים בחנויות הנשק, המכונים המורשים על-ידינו להעביר את האימון. כך, למיטב ידיעתי, הדיווח שקיבלתי.

שאול יהלום (מפד"ל):

שר הפנים א' דרעי:

בשעת חידוש הרשיון. הוא לא מקבל חידוש רשיון אם הוא לא עובר את האימון.

נהוג בשאליות, שאם השר יודע – הוא משיב, ואם לא – הוא בודק ואחר כך נותן תשובה. אני אבדוק את העניין, ועוזרי גם יעדכן אותך מה המצב, ואם צריך לשפר – גם בזה נשפר ונסכם את העניין.

היו"ר י' עזרני:

תודה לשר הפנים.

הצעה לסדר-היום

היישובים הערביים הלא-מוכרים

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעה לסדר-היום מס' 768, מאת חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בנושא: היישובים הערביים הלא-מוכרים. ישיב שר הפנים. בבקשה, חבר הכנסת דראושה, נא להקפיד על מסגרת הזמן.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד שר הפנים, בראשית דברי אני רוצה להביע צער עמוק על ההחלטה האומללה שהתקבלה היום במליאת הכנסת להגביל את חסינותו של חבר הכנסת האשם מחאמיד. אני חושב שזה יום שחור בחיי הכנסת, פגיעה באושיות הדמוקרטיה, ואני חושש שזה עלול גם לפגוע במערכת היחסים היהודית-הערבית במדינת ישראל.

אפרים גור (הליכוד):

מדוע לא הצעת לו שיביע את צערו? זה היה משפיע.

טלב אלסאנע (מד"ע):

היה דיון של ארבע שעות בנושא הזה וכל אחד הביע את דעתו. מה אתה פותח שוב את הדיון?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כבר דנו בנושא הזה בצורה מספקת. חבר הכנסת אפרים גור, אשמח לדבר אתך בנושא הזה בצורה חברית.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אפרים גור, זה לא הנושא כעת. חבר הכנסת דראושה, דבר בבקשה לנושא.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

לנושא – כ-50,000 נפש חיים ביישובים לא-מוכרים. בערך 40,000 בנגב וכ-10,000 בגליל, וחלקם הקטן במשולש – חיים ביישובים לא-מוכרים, שמספרם בסביבות ה-70. הם אומנם נקראים 40 היישובים הלא-מוכרים, אבל יש יישובים גדולים ויש יישובים קטנים. בחלקם חיות אלפי נפשות,

בחלקם מאות נפשות, ובחלק האחר עשרות נפשות. האנשים חיים על אדמותיהם, חלקם זה מאות שנים, והחלק האחר עשרות שנים. רובם הגדול חיים על קרקע הרשומה בטאבו על שמם ומשום שלא הוכרו כיישובים הם סובלים מבעיות קשות, העדר שירותים מינימליים בסיסיים, ללא מים, ללא חשמל, ללא טלפונים, ללא כבישים, ורבים מהם גם ללא בתי-ספר. הם לא זוכים לכל "המותרות" האלה.

במשך שנים רבות הפקיעו השלטונות חלקים גדולים מהקרקעות שלהם. בדרך כלל הוקמו לידם יישובים יהודיים חדשים, וכאשר היישובים היהודיים החדשים משגשגים ופורחים, היישובים הערביים נאבקים על קיומם וחיים בפיגור, בדלות, בעוני – – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אלסאנע, ראשית כול הפרעת לשר להקשיב לחברך. עכשיו אתה ממשיך לדבר.

שר הפנים א' דרעי:

הוא גם מתיישב על כיסאו של שר האוצר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

השלטונות אשר ידעו להפקיע לא מצאו פתרונות הולמים לבעיה של היישובים הללו במשך שנים רבות. לכן היישובים הללו, הלא-מוכרים, נאבקים על קיומם וחיים בפיגור רב, בדלות, בעוני, חיים במרירות ובתסכול הפוגעים במערכת היחסים של שני העמים.

לצערי הרב, נמשכים הניסיונות לעקור אותם מבתיהם בטענה שהם חיים ביישובים לא-מוכרים. הם סובלים מהריסת בתים. הרס הבית האחרון היה באל-חמירה אל-סואעד, ליד שפרעם, וגם ביישובים בנגב. לכן המרירות גוברת והתסיסה גדלה.

הדרישה הבסיסית של עשרות אלפי האזרחים האלה היא להכיר בהם קודם כול כאזרחי המדינה, אזרחים שיש להם הזכות לחיות בבתיהם וביישוביהם.

הבעיה של היישובים הלא-מוכרים היא אחת הבעיות הקשות שהאוכלוסייה הערבית במדינה סובלת מהן. הממשלה החדשה הבטיחה למצוא פתרון צודק לבעיה של היישובים האלה, ויש לנו התחייבות ממפלגת העבודה, שנמסרה לנו לפני הבחירות, שעל-פיה היא תנסה לפתור את הבעיה של היישובים האלה. גם רוב השרים וחברי הכנסת, בסיורים שלהם ביישובים האלה – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

האם זו הסיבה שרבים שם הצביעו בעד מפלגת העבודה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זה נכון. גם המפלגה שלך קיבלה, גם הליכוד, וגם ש"ס קיבלה.

שאול יהלום (מפד"ל):

השאלה איננה מה הצבעתם, אלא האם תמורת ההבטחה הצבעתם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

לפחות כאן ניתנה הבטחה, ואני מקווה שהממשלה תתייחס ברצינות להבטחתה, ואכן תיגש באופן מעשי לפתרון הבעיה. לפחות אני יכול לציין לשבח – – –

שר הפנים א' דרעי:

חבר הכנסת דראושה, אולי תגיד מה הבטיחה המפד"ל למגזר הערבי?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

המפד"ל הבטיחה לקבל קולות, וקיבלה קולות, ולצערי הרב לא עשתה שום צעד חיובי לכיוון הציבור הערבי.

שאול יהלום (מפד"ל):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני רוצה לציין לשבח, שזו הפעם הראשונה שניתנה אפשרות לפתור חלק קטן מהבעיה, על-ידי כך ששר הפנים, הרב אריה דרעי, נתן הכרה לשלושה מבין היישובים הללו, ונתן איתות חיובי בכיוון שאנחנו חפצים בו. אני חושב שזה משרת את כולנו, הרוצים בפתרון הבעיה.

אדוני השר, אני מברך על ההחלטה הזאת ומקווה שתמשיך במדיניות הזאת של פתרון הבעיה, כיוון שהיישובים הללו משוועים לכל סיוע, לכל עזרה. לא ייתכן ש-50,000 נפשות, אזרחי המדינה, לא מקבלים את השירותים המינימליים, אפילו מי שתייה. אני חושב, שאי-אפשר לקשור את הבעיה של מי שתייה עם הכרה ביישובים. לכן אני קורא לך לפעול כדי לחבר אותם לרשת המים ולרשת החשמל

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דראושה, התושבים האלה עדיין נמצאים בישראל ולא בלבנון, כך שאין בעיה להגיש להם מים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

נכון. והם אזרחי המדינה שחיים בבתייהם, על אדמתם, ביישובים שלהם. וכפי שאני יודע, הם גם לא מתכוונים להעביר את הקרקעות שלהם ולא את הבתים שלהם ללבנון או לכל מקום אחר. הם מתכוונים להמשיך לחיות כאזרחי המדינה. לכן על הממשלה כולה, על משרד הפנים והמשרדים האחרים, לגשת לפתרון הבעיה הזאת באופן מעשי, ריאלי, כדי להקל עליהם ולהקל על כולנו את מערך הדו-קיום במדינה הזאת.

אדוני השר, כפי שנודע לנו, גם לוועד-ה-40 ולוועד אחר שהוקם באחרונה, שמטפל בנושא הזה שלהם, יש תוכנית אב – – –

שר הפנים א' דרעי:

איזה ועד זה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יש ועד-ה-40, ויש ועד אחר, הנקרא איחוד הכפרים הלא-מוכרים. כלומר, יש שני ועדים, שניהם שותפים לאותו מאבק, ושניהם מסכימים לאותם עקרונות. הם דורשים הכרה ביישובים הללו. ובמיוחד הם הציעו תוכנית מאוד מעשית – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני השר רמון, התגלתה כאן ממש שערורייה, שמפלגת העבודה קיבלה בבחירות קולות במגזר הערבי, על סמך זה שהבטיחה הבטחות – – –

שר הבריאות ח' רמון:

אני רוצה להעיר הערה קצרה בעניין זה. מפלגת העבודה פשוט לא יכולה למלא את הבטחתה במלואה, מפני שהיא לא מחזיקה בתיק הפנים, והיא במשא-ומתן עם שר הפנים כדי שהוא יקיים הבטחות שניתנו לפני הבחירות על-ידי מפלגת העבודה. שר הפנים בהחלט שוקל את זה ברצינות.

טלב אלסאנע (מד"ע):

שר הבריאות ח' רמון:

היינו בטוחים שנקבל 61 מנדטים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

בכל אופן, הציבור הערבי נתן קולות לכל המפלגות שהזכרתם, בכללן המפד"ל, אבל, לצערי, המפד"ל קיבלה קולות, אבל לא עשתה לטובת האוכלוסייה הערבית, לא בעבר ולא כיום, אלא היא נוקטת עמדות שליליות כלפי הציבור הערבי. תשמע חלק מהחברים שלך, איך הם מתבטאים מעל הבמה הזאת. בכל אופן, זה איננו הנושא שלנו.

אני רוצה להמשיך ולומר, שאנחנו מדברים, גם על-פי הבקשה של שני הוועדים הללו, על פתרון שיבטיח הכרה בחלק מהיישובים הללו, היישובים הגדולים, וגם הכרה בכמה יישובים כיישוב אחד, חיבור כמה יישובים ליישוב אחד, וחיבור יישובים קטנים ליישובים קיימים מוכרים. על הבסיס הזה יש לגשת לפתרון הבעיה. והם הגישו תוכנית אב. אני יודע שגם משרד הפנים עובד היום על תוכנית לכל הגליל, תוכנית אב, שהוא מתכוון להפקידה.

ובכן, אני מבקש מכבוד השר לבוא בדברים עם נציגי היישובים הלא-מוכרים, עם נציגי הציבור הערבי, הוועד הארצי של הרשויות המקומיות הערביות, לפני הפקדת התוכנית, כדי שאפשר יהיה למצוא פתרונות הולמים, ובדרך של הבנה, בין משרד הפנים לאנשים הללו.

היישובים הללו סובלים קשות, וזה מחייב פתרון צודק. כיוון שמה שנעשה עד היום, להוציא הצעד החיובי שנעשה על-ידך, הכרה בשלושה יישובים – מה שנעשה עד היום: צווים לבתי-משפט, הריסת בתים, הפקעות, הריסות, קנסות ומאסרים – כל זה הביא להגברת המרירות, להגברת התסכול, וזה לא מועיל לאיש מאתנו.

על כן, אדוני השר, אני פונה אליך ומבקש לגבש מדיניות אחרת, מדיניות ריאלית, מעשית, שתוכל לפתור את הבעיה הזאת, שהיא בעיה כאובה לכולנו. ואחרי שתבוא בדברים עם נציגי הציבור הזה

והציבור הערבי בכללותו, שאכן נרגיש שחלה התקדמות מעשית, ואז נתברך כולנו בפתרון שיהיה לטובת הכלל.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת דראושה. בבקשה, אדוני, שר הפנים.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, קשה להגיד כנסת נכבדה, אפשר להגיד חברי כנסת נכבדים, ובאמת יש כאן חברי כנסת מסורים שנמצאים כאן בשעות כאלה. חבר הכנסת דראושה מיצה פחות או יותר את העניין, גם בצורה מקצועית. אני רוצה להשיב בקצרה. חבל לדבר שוב על העניין העקרוני ועל הפתרונות, מיצית אותם פחות או יותר. אני רוצה להגיד מה נעשה עד כה ובאילו שלבים אנחנו נמצאים.

כפי שאמרת, צריך להפריד בין הבעיות. יש לנו הגליל והצפון, יש לנו מחוז חיפה, יש לנו הנגב, וזאת בעיה בפני עצמה, הבדואים שם הם עיקר האוכלוסייה ועיקר הבתים. בחיפה והצפון מדובר על 650-600 בתים. אינני חושב שהאוכלוסייה שם הגיעה ל-10,000, אבל מדובר בכמה אלפי אנשים. בנגב אנחנו מדברים על כ-9,000 בתים, אם אינני טועה – חבר הכנסת אלסאנע בקיא בכך יותר ממני – ועל אוכלוסייה של כמה עשרות אלפי אנשים.

אני רוצה לדבר תחילה על חיפה והצפון, ואחר כך אעבור לנגב. לגבי חיפה, אני מחזיק ביד תרשומת של ישיבה מלפני כשנה וחצי, מ-3 במאי 1992, של ועדה שמינתי אז בראשותו של דב קהת, שהיה מנכ"ל משרד הפנים, בהשתתפות ראש עיריית הרצליה אלי לנדאו, נתן רום ממשרד הפנים, אלי בבאי ממינהל מקרקעי ישראל, ויצחק פרוינד, שהיה בעבר מתכנן מחוז חיפה, היום הוא כבר לא שם. המנדט של הוועדה שמינתי היה לתת לנו פתרונות למחוז חיפה, בגלל כמה צווי הריסה שהיו כבר קיימים מבחינה משפטית, והיינו חייבים לפתור את הבעיה הזאת, או להרוס או למצוא פתרון אחר.

אני מבקש מראש את סליחתכם אם לא אבטא כל כך נכון את שמות המקומות. יש לי צילום של פקס, ואני גם קצת חלש בשמות, קשה לי לבטא אותם. ובכן, הוועדה מיצתה למעשה את כל הבעיות של הריכוזים שיש באזור חיפה. והמלצותיה היו:

לגבי עין-חוד, ועדת-קהת המליצה – ואני אישרתי את זה – להכיר בהם כיישוב. לפי דיווח שקיבלתי היום בכתב ממינהל התכנון במשרד הפנים, זה נמצא בשלב של הכנת תוכנית לצורך הפקדה ולצורך אישור של עין-חוד כיישוב בפני עצמו.

היישוב אל-אריאן – אתם תעזרו לי אם אני אומר לא נכון – בוואדי-עארה – הוחלט לאשר את התוספות ולהכניס אותן במסגרת תוכנית מקומית. כעת מכינים את התוכנית, היא בשלבי סיום, כדי להפקיד אותה.

ערב אל-חוואלד-מערב – כידוע יש במזרח, יש במערב. הוועדה ממליצה לאשר יישוב בערב אל-חוואלד-מערב, שיהיה יישוב במסגרת המועצה האזורית זבולון, או לשלבו בתוך מועצה כפרית, שהקמנו עכשיו בוואדי-עארה, וערב אל-חוואלד-מזרח יתפנו, בחילוף מגרשים שהוכנו להם על-ידי המינהל, לערב אל-חוואלד-מערב או למקום אחר, ויש אפשרות להגדיל את ערב אל-חוואלד-מערב כדי שיהיה יישוב גדול אחד. כל הפזורה מסביב תתפנה לערב אל-חוואלד-מערב, או לחלופין לכל מקום אחר שיוסדר על-ידי המדינה.

אני חייב להגיד – – –

רפאל פנחסי (ש"ס):

— — —

שר הפנים א' דרעי:

לא, אתם יכולים ללכת. אני מתכוון להעביר את זה לוועדת הפנים, לא צריך לגייס.

רפאל פנחסי (ש"ס):

— — —

שר הפנים א' דרעי:

לא, אל תיבהל, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

שמחתי שהם נכנסו.

שר הפנים א' דרעי:

אני חושב שאחרי התשובה שלי ראוי להסתפק בתשובת השר, אבל אם תרצה ועדה, נעביר גם לוועדה. זה לא נושא לחילוקי דעות.

היו"ר י' עזרני:

אדוני השר, בבקשה לסיים.

שר הפנים א' דרעי:

אולי היה עדיף באמת שיהיו שלושה חברי כנסת ואפשר יהיה לדבר. רבותי, הנושא באמת רציני.

אני ממשיך לגבי ערב אל-חוואלד: נציגי ערב אל-חוואלד-מערב, שהופיעו בפני הוועדה בראשות המוכתר חמד מוחאד, הודיעו על נכונותם לקבל אל תוכם את הפזורה הקרובה ולהקצות קרקע בעבורם ולצורכי הציבור. בתנאים הללו ממליצה הוועדה להכיר ביישוב ולחזק אותו בהקצאת קרקע ובסיוע כספי, על מנת לסייע להם בקליטת הפזורה מסביב. זו היתה ההמלצה של ועדת-קהת, שקיבלתי אותה. נכון להיום זה נמצא בתהליך בדיקה ומשא-ומתן, כיוון שזאת לא רק הכרה ביישוב. צריך כאן לקבץ את כולם, להכין להם את קרקעות החליפין ולהכין תוכנית. אבל אני המלצתי את ההמלצות של הוועדה גם לגבי חוואלד.

עין-נקובה: זה נמצא בשלב הכנת תוכנית גם-כן. השכונה הצפונית בעספא: – גם-כן בהכנת תוכנית, על-פי המלצות הוועדה. זה לגבי מחוז חיפה וזה נותן תשובה למחוז חיפה.

לגבי מחוז הצפון: כבר בשלב זה שני יישובים במחוז הצפון – הכמאנות ודמידיה – הוכרו והוכנסו כיישובים מאורגנים ומוכרים. בבסמת-טבעון הגדלנו את תחום השיפוט והכנסנו מספר די גדול של משפחות שלא היו מוסדרות.

לגבי כלל הבעיה במחוז הצפון: אתה אמרת – תוכנית אב. אכן נכון, אני רק חושב שמיותרות כל הבקשות האחרות של הידברות, כיוון שאני חושב שעשינו את הדבר הטוב ביותר. אותו מתכנן, מהטכניון בחיפה, שהכין את החוברת של תוכנית האב לאגודת ה-40 – שכחתי את השם שלו – מראש צירפנו אותו לוועדת ההיגוי של הכנת תוכנית המתאר הצפונית, והוא חבר מלא ושותף, ומלווה את העניין, כך שאני חושב באמת שהתוכנית מלווה מתחילתה ועד סופה בראייה של הדבר הזה.

אני רק רוצה להזכיר, שההפקדה היא לצורך שמיעת אנשים. הפקדה היא תחילת התהליך כדי לשמוע התנגדויות או דעות אחרות של מי שרואה את עצמו נפגע, או חושב שהוא לא הוצג בעניין.

התוכנית, לפי מה שאמרו לי במשרד, אמורה לתת את שלוש האלטרנטיבות שאמרת: או יישוב מוכר, או צירוף, או הרחבה. אבל אני חייב לומר ולהיות הגון: זה ייתן פתרון לרוב הבעיות של המשפחות. יהיו כמה מקומות, ואני לא רוצה לפרט אותם כאן, כמה מקבצים קטנים, שלגביהם – בגלל המרחק שלהם ומפני שהם קטנים – לא יהיה אפשר, על-פי קריטריונים של תכנון, להכיר בהם כיישוב. יצטרכו שם להגיע לפתרונות אחרים, ואמרתי אותם בזמני – אני לא רוצה לחזור על זה – בוועדת הפנים. בגלל רגישות העניין, בוועדת הפנים אולי נתמקד יותר בפרטים.

התוכנית הזאת, לפי מה שדיווחו לי במשרד, אמורה להיות מופקדת. ביוני-יולי היא תסתיים ותופקד בוועדה המחוזית של מחוז הצפון במשרד הפנים.

לגבי הנגב הבעיה והפתרון ידועים פחות או יותר. לצערי, קיימת בעיית הביצוע והבעיה של הצווים המשפטיים. לצערי, רק אתמול נודע לי – בישיבה שקיימתי עם אליהו בבאי ואנשי משרד הפנים, שהם נקראים "מינהל הביצוע" – שהחלטת ממשלה, שלא הייתי כל כך מודע לה וער לה, ביטלה את מינהל הביצוע והעבירה את כל הטיפול בחזרה למינהל מקרקעי ישראל. אנחנו חוששים מאוד שהדבר הזה יביא למצב שכל ההתקדמות הגדולה – והם הראו לי נתונים של התקדמות אדירה, של משפחות שחתמו והביעו נכונות ורצון וכבר סיכמו אתן את כל התנאים, לא על-פי הקריטריונים, אלא על-פי קריטריונים יותר גמישים, שיש להם סמכות לכך – ואני ביקשתי להניח החלטה בפני הממשלה להחזיר את זה למינהל הביצוע. אני שמח ששמעון שבס מסכים לדעה הזאת וגם שר הבינוי מר בנימין בן-אליעזר מסכים לעניין הזה, ואני מקווה שזה יתוקן.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זה חשוב.

שר הפנים א' דרעי:

דיברתי גם עם חבר הכנסת אלסאנע ועם חבר הכנסת חיים אורון על כיוון של פתרון. אני מוכן לשקול, ולמעשה תכננתי להביא את זה כבר ב-16 בחודש לוועדת השרים לענייני פנים ושירותים. כל עוד לא יתוקן הנושא של מינהל הביצוע, אני לא יכול לקחת אחריות, מצד אחד, לעכב צווים משפטיים, ומצד שני אני יודע שאין מינהל ביצוע שיבצע את הסיכום שאנחנו רוצים להגיע אליו. אבל העיקרון הוא: כל מי שיחתום באופן עקרוני על נכונות להיכנס למשא-ומתן לפתרון בתוך הערים הקיימות – ולמעשה רוב האוכלוסייה רוצה להיכנס לכיוון הזה – לדעתי אין שום טעם שבאותה תקופה שמסדירים את ענייניו, בינתיים יפעילו את הצווים השיפוטניים. צריך למצוא פתרון משפטי, ויש לי כזה, בוועדת השרים לענייני פנים ושירותים כדי לעכב לתקופה של שנה או שלושת-רבעי שנה, לפי מה שייראה שם. אבל, לצערי, הכלי הביצועי שהיה בידינו עוכב, ולדעתי גם אתם צריכים לעזור בעניין הזה ולהתריע. חבל, זה היה דבר שהיו לו הרבה קשיים, אבל סוף-סוף הם נכנסו למסלול של עבודה, להידברות. לתושבים יש אמון באנשים ובמינהל הביצוע, ולצערי החשש שלנו הוא שמינהל מקרקעי ישראל – אין לי, חלילה, דבר נגדו – יעכב את כל הביצוע של הדבר הזה. זה כיוון הפתרון הטוב ביותר שאנחנו חושבים עליו. מצד אחד, לזרז את הביצוע, לתת את התקציבים – ואתם יודעים שיש תקציב של 30 וכמה מיליון שקל, שאושר בשנה שעברה – ומצד שני למי שנכנס לתוך החלופה הזאת, שמתחיל לטפל בענייניו, לעכב את הצווים. לפי דעתי זה הפתרון היחיד שאפשר להתמודד בעזרתו במצב המשפטי שבו אנחנו נמצאים.

אם חבר הכנסת רוצה לעקוב אחר הדברים האלה בוועדת הפנים, אין לי התנגדות שהעניין יידון בוועדת הפנים של הכנסת.

היו"ר י' עזרן:

יש הצעה אחרת לחבר הכנסת שאולי יהלום. אתה יכול להציע להסיר בלבד, מפני שיש כאן הסכמה של המציע.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני פונה לחבר הכנסת דראושה למחוק מהפרוטוקול את דבריו בפתיחת ההצעה לסדר-היום. אני חושב שכולנו צריכים לכבד את החלטת הכנסת שהתקבלה בהצבעה חשאית, ואם אתה אומר שזה היה יום של חושך, הרי חברי כנסת אחרים צריכים להגיד שזה היה יום של אור, ואם אתה אומר שזה היה יום של צער, אנחנו צריכים להגיד שזה היה יום של שמחה. כפי שדיברת על יחסים בין ערבים ויהודים כאן במדינה – זה רק יגביר את החיכוך; ואני מציע לך לכבד את החלטת הכנסת ולמחוק כל התייחסות להחלטה מהפרוטוקול.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אתה אמרת דברים הפוכים, שיירשמו בפרוטוקול.

היו"ר י' עזרן:

ובכן, מה אתה מציע, חבר הכנסת יהלום? להסיר?

שאול יהלום (מפד"ל):

אני מציע להסיר.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, ומי בעד הסרתו?

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

נגד – זה להסיר.

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 9

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 1

נמנעים – 4

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

תשעה בעד, אחד נגד, ארבעה נמנעים; אני קובע שההצעה תעבור לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת לדין. תודה.

אנחנו עוברים לשאילתא בעל-פה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני, יש חוק – – –

היו"ר י' עזרן:

סליחה, רק שנייה בבקשה. מצאתי כאן אי-סדר מסוים.

מיכאל איתן (הליכוד):

– – –

היו"ר י' עזרן:

אדוני, תן לי שנייה לבדוק.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש לי הערה מקדימה.

היו"ר י' עזרן:

אני מסכים לקבל את ההערה; רק שנייה אחת. בבקשה, חבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

על-פי החלטת ועדת הכנסת בדבר שאילתות בעל-פה, משנת התשמ"ד–1983, אחרי השעה 19:00 לא נהוג להגיש שאילתות בעל-פה.

היו"ר י' עזרן:

טוב, בבקשה. אנחנו נמצאים בדיוק על הגבול. השאילתא הזאת, אם כן, לא תישאל. נבדוק. בינתיים שר המשפטים לא נמצא, וזה לא הזמן.

קריאות:

היו"ר י' עזרן:

סליחה, יש כאן אי-סדר. אני מצטער מאוד. אני לא יכול להעביר זאת.

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום – התבטאויות גורמים בכירים בשאלת ביטחון רמת-הגולן – שמספריהן, 723, 725, 726, 727, 743, ו-769. ישיב השר חיים רמון מטעם הממשלה.

קריאות:

יגאל ביבי (מפד"ל):

הוא לא נמצא.

היו"ר י' עזרן:

השר לא נמצא. על-פי החוק והתקנון השר לא חייב להיות. רבותי, אני חייב לפעול לפי תקנון הכנסת, אני מצטער מאוד. חבר הכנסת משה פלד – בבקשה.

קריאות:

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת פלד מסכים? – מסכים. חבר הכנסת בנימין נתניהו לא נמצא. חבר הכנסת חנן פורת?

חנן פורת (מפד"ל):

מסכים.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אביגדור קהלני לא נמצא. חבר הכנסת האשם מחאמיד לא נמצא.

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום – שביתת האוניברסיטאות.

יגאל ביבי (מפד"ל):

— — — אחרי זה

היו"ר י' עזרן:

אל תגיד לי, בבקשה. אל תורה לי. אתה יכול לוותר אם רצונך בכך. עכשיו נכנס שר המשפטים שצריך להשיב.

חברת הכנסת לימור לבנת, את מוכנה להקדים את הצעת החוק?

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

סליחה, רק שנייה אחת. תירגע. חברת הכנסת לימור לבנת, האם את מוכנה להקדים את הצעת החוק?

לימור לבנת (הליכוד):

כן.

הצעת חוק הגבלת ייבוא בשר ודגים, התשנ"ב-1992

(הצעת חבר הכנסת י' לוי)

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק רמ"ה – הצעת חוק הגבלת ייבוא בשר ודגים, התשנ"ב-1992, של חבר הכנסת יצחק לוי. ישיב – שר המשפטים.

קריאות:

היו"ר י' עזרן:

מותר, מותר.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת – – –

היו"ר י' עזרן:

נא לא להפריע. בבקשה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, הנני מתכבד להביא בפני הכנסת הצעת חוק הגבלת יבוא בשר ודגים, התשנ"ב–1992. אני מציע את ההצעה הזאת כדי להשאיר את סמכויות הרבנות הראשית, כדי שהארץ לא תוצף בבשר טרף. מכיוון שאני מבין שיש הסכמה רחבה באולם לעניין הזה, אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת הכלכלה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

לקריאה ראשונה.

יצחק לוי (מפד"ל):

להכנה לקריאה ראשונה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

רבותי, מה קורה לכם היום? אתם רוצים לשתות כבר עכשיו כוס חלב אחרי הבשר? בוער לכם?

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת — — —

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

נא לא להפריע לשר. בבקשה, אדוני השר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ועדת השרים לענייני חקיקה דנה בהצעת חוק זו, ובאמת ניתן להיאמר שהיא טרם גיבשה עמדה סופית לגביה. השיקולים שהטרידו — — —

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אתם מפריעים לשר להשיב, ומעכבים אותנו.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד היושב-ראש, מה שהטריד את ועדת השרים לענייני חקיקה הוא שהצעת החוק הזאת מתעלמת מצורכיהם של אזרחים לא-יהודים במדינה, וכן שמא ההוראות שכאן אינן מתיישבות עם הוראות חוק-יסוד: חופש העיסוק. כיוון שהנושא כולו עדיין נמצא בדיון בממשלה, והממשלה קבעה לעצמה ארכה של שלושה חודשים נוספים עד ששר התעשייה והמסחר יגבש את המדיניות, אנחנו נמצאים מצד אחד במצב שעמדתנו טרם גובשה, ומצד שני כל עוד היא לא גובשה – מקובל להתנגד. אלה הן הנסיבות של הצעת חוק זאת כפי שאני יכול להביא אותן עכשיו לכנסת. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. ובכן, אדוני מתנגד?

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא לא מתנגד.

קריאות:

היו"ר י' עזרן:

מה עמדת השר?

שר המשפטים ד' ליבאי:

עמדת הממשלה היא לדחות את הדיון בהצעת החוק – – –

היו"ר י' עזרן:

טוב, אדוני מתנגד, בקיצור.

שר המשפטים ד' ליבאי:

משעמד חבר הכנסת על קיום הדיון עכשיו, הגישה היא שבנסיבות אלה הממשלה מתנגדת.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת ההצעה לוועדת החוקה, חוק ומשפט, כדברי המציע?

קריאה:

לא, לוועדת הכלכלה.

היו"ר י' עזרן:

לוועדת הכלכלה, בבקשה.

קריאות:

היו"ר י' עזרן:

אם כן, ועדת הכנסת תחליט. מי בעד? מי נגד? היכון להצבעה. לפרוטוקול – נא להוסיף גם את קולי; בבקשה.

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 15

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 2

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הגבלת "בוא בשר ודגים, התשנ"ב–1992,

לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

16 בעד, שניים נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק של חבר הכנסת יצחק לוי תעבור לוועדת הכנסת, שתקבע באיזו ועדה היא תידון.

הצעות לסדר-היום

שביתת האוניברסיטאות

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא שלפני האחרון בסדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 779, 781, ו-784.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה עם רמת-הגולן?

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

סליחה. מה חבר הכנסת פורת רוצה? נא לפתוח את המיקרופון.

חנן פורת (מפד"ל):

על הפרק עמדה הצעתנו הדחופה לסדר-היום בקשר להתבטאויות שרים בכירים בנושא רמת-הגולן. בינתיים התברר שכתוצאה מאי-הבנה, השר חיים רמון, שהיה אמור להשיב על ההצעה לסדר — — —

היו"ר י' עזרן:

לא להתקהל שם בבקשה. אני לא מקשיב. נא לא להפריע לי. תודה, אדוני השר.

פנחס בדש (צומת):

מחטף.

חנן פורת (מפד"ל):

השר חיים רמון, שהיה אמור להשיב על ההצעה לסדר-היום, היה סבור שההצעה הורדה מסדר-היום או נדחתה, ולכן הוא לא נמצא כאן. היתה פנייה בשמו לדחות את ההצעה הזאת לשבוע הבא. אנחנו מבחינתנו, מוכנים לדחות זאת לשבוע הבא, ובלבד שהנושא הזה יעלה על הפרק בשבוע הבא, כי אחרת אנחנו נעלה אותו גם בהעדר השר.

היו"ר י' עזרן:

הצעתך מתקבלת על הדעת, ואני קובע שהנושא יעבור בגלל האי-הבנה לשבוע הבא. אני אמליץ בפני היושב-ראש ואסביר לו את האי-הבנה שהיתה כאן, ואני מקווה שאכן הוא יקבל את ההצעה. זה לא תלוי רק בי.

משה פלד (צומת):

השר יצא מתוך אי-הבנה.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, הבנתי אתכם, ואני ער לאי-הבנה. חבר הכנסת בדש, אני מבקש. אנחנו מאחרים היום. נא לשחרר אותנו; בבקשה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדברי אלה אני רוצה להתחיל מן הסוף. אני רוצה לפתוח בהצעת הסיכום שלי.

כדי למנוע נזקים בלתי-הפיכים לציבור הסטודנטים ולמערכת ההשכלה הגבוהה, אנו חייבים, מייד עם תום הדיון במליאה, לכנס את ועדת החינוך ואת כל הנוגעים בדבר, ולא להפסיק את הדיון המרתוני עד שיגיעו לפשרה הולמת.

היו"ר י' עזרן:

אדוני סגן השר, מיכה גולדמן, פונים אליך. יואיל נא אדוני לשמוע.

יגאל ביבי (מפד"ל):

מאז פתיחת שנת הלימודים באוניברסיטאות, זה חודשיים וחצי, זו השביתה השלישית, והדבר מסכן את הסמסטר לאלפי סטודנטים על לא עוול בכפם. מסתבר שהאי-הבנות, הסכסוך שבין הממשלה לבין הסגל האקדמי הוא סכסוך ממושך, אשר החל לפני הקמת הממשלה הנוכחית. המועצה המתאמת של הסגל האקדמי באוניברסיטאות רצתה להקים, בשלהי כהונתו של השר הקודם, את הוועדה הציבורית לבדיקת מעמדם של המרצים באוניברסיטאות. לאחר הקמת הממשלה החדשה, כשידעו שר האוצר ושרת החינוך שקיים סכסוך מתמשך, במקום לנצל את הפגרה לפתרון הבעיות, לא נפגשו נציגי ועדי ראשי האוניברסיטאות עם שרת החינוך במשך שבועות ארוכים עד לפתיחת שנת הלימודים באוניברסיטאות, למרות הפניות החוזרות של הסגל לקיים את הפגישה. גם כאשר קוימה הפגישה של שרת החינוך עם פרופסור יורם בן-פורת, זיכרונו לברכה, אשר בה קיבלה השרה אישור טלפוני משר האוצר על אי-התנגדותו להקמת הוועדה, היא לא הוקמה.

כאן כדאי לציין ששר האוצר הנוכחי נתן הסכמתו להקמת הוועדה בפגישה עם כמה נציגי אוניברסיטאות, אפילו בטרם מונה רשמית לתפקידו. אילו פעלו ראשי האוניברסיטאות אז בדחיפות, היתה הוועדה הציבורית היום בשלבי סיום עבודתה. הוועדה היתה ועדה בעלת משקל ציבורי נאות, כי שר האוצר לא הטיל מראש וטו על מסקנותיה, ולפיכך היה סיכוי כי הן תאומצנה בסופו של דבר.

במקום זה הוקמה ועדה, אשר שר האוצר ויושב-ראש ות"ת – ועדה לתכנון ולתקצוב – הודיעו בכתב כי הם מתנגדים לה ומסקנותיה אינן מחייבות אותם. על כן, אי-אפשר לראות בהקמת ועדה מעין זו משום עמידה בהסכם עם הסגל האקדמי. ואף-על-פי-כן הסגל האקדמי לא מונע את פעילות הוועדה. אך מוזר הוא שמאז הוצאו כתבי המינוי, בתאריך 30 בנובמבר 1992, טרם נתכנסה הוועדה, ואפילו לא לפגישה ראשונית.

לב הסכסוך הוא בעצם הסכם השחיקה. המרצים והפרופסורים מעריכים את השחיקה שחלה בשכרם מאז 1986 ב-46% ותובעים תוספת שכר כמלוא שיעור השחיקה. עם זאת, הם אינם תובעים את תוספת השכר רטרואקטיבית משנת 1986, אלא מ-1 באפריל 1992. האוצר הכיר בכך שחלה שחיקה, אך בפועל התיר לשלם מאפריל מקדמה על חשבון פיצוי השחיקה, בשיעור של 4.8% מהשכר. במשא-ומתן מוצע לסגל פיצוי בשיעור של 7.1%. העלאה זו מסתכמת בתוספת מרבית של 30 שקל לחודש לפרופסור מן המניין ו-10 שקלים למרצה.

הנתונים שמציגים ארגוני הסגל האקדמי מוכיחים כי השחיקה, באומדן זהיר, היא של עשרות אחוזים.

לעומת זאת, טוען הממונה על השכר באוצר כי אנשי הסגל האקדמי מטעים את הציבור בתביעתם לפיצויי השחיקה. אם אכן הוא משוכנע בצדקת נתוניו, לא מובנת התנגדותו להקמת ועדה ציבורית לבדיקה העניין, כפי שמצוטט מפיו בעיתון "הארץ", בכתבה מ-15 בדצמבר 1992.

מכל מקום, הסחבת בטיפול בנושא מוכרחה להוביל למסקנה אחת והיא שהאוצר, משרד החינוך וועד ראשי האוניברסיטאות אינם ערים לחומרת המצב, ויוצא שגורמים אלה, אחריותם לגבי קהל הסטודנטים אינה בראש מעייניהם והם אינם מביאים בחשבון את הנזק הרב שכבר נגרם וייגרם לסטודנטים ולמערכת ההשכלה הגבוהה בישראל.

לכן, אני חוזר על תביעתי מתחילת דברי לכנס את כל הנוגעים בדבר, פה, בוועדת החינוך של הכנסת, ולא להרפות עד אשר יימצא הפתרון ההולם.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת אבי יחזקאל; איננו. גברתי, חברת הכנסת לימור לבנת, הבמה שלך. את הוכחת לנו אתמול שאת יכולה לומר דברים חשובים בארבע דקות, והיום בשלוש דקות. יש לך שבע דקות, אבל את ודאי תתמצתי.

לימור לבנת (הליכוד):

תתפלא עד כמה.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה. וסגן השר ישיב בשתי דקות וחצי.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

בדקה וחצי.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, האם אני יכולה לשאול משהו?

היו"ר ש' וייס:

כל דבר שאת רוצה. אנחנו פה בפורום אינטימי.

לימור לבנת (הליכוד):

כן, בפורום משפחתי כמעט.

האם צריך לומר אדוני היושב-ראש, או אדוני יושב-הראש? האם השאלה הזאת נדונה אי-פעם?

היו"ר ש' וייס:

קודם כול, יושב-הראש – זה בניגוד לכל כללי הדקדוק.

לימור לבנת (הליכוד):

לא, יושב-הראש זה לא בניגוד לכל כללי הדקדוק.

היו"ר ש' וייס:

שנינו מכירים את אביה של חברת הכנסת לימור לבנת, והוא איש דקדוק מובהק.

לימור לבנת (הליכוד):

נכון.

היו"ר ש' וייס:

אני מטיל עלייך משימה: תבררי בסוף השבוע אצל אביך – – –

לימור לבנת (הליכוד):

אברר באקדמיה.

היו"ר ש' וייס:

— — — והוא ממש בעניין זה. אנחנו מכירים אותו אישית ממש.

לימור לבנת (הליכוד):

זה מציק לי מאוד.

היו"ר ש' וייס:

אני מקבל את פסק-דינו.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, אם יאמרו אדוני יושב-הראש, זה ישתמע שאיש יושב — — —

היו"ר ש' וייס:

על הראש.

יוסף עזרן (ש"ס):

— — — ויש ראש בלי יושב.

היו"ר ש' וייס:

זהו. גם אני חשבתי כך. אבל אביה של חברת הכנסת לימור לבנת הוא איש דקדוק מובהק. אני פשוט מכיר את השבט.

לימור לבנת (הליכוד):

אנחנו נבחן את העניין. ניציל את ההזדמנות הזאת.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה. באותה הזדמנות: דרישת שלום לאמא.

לימור לבנת (הליכוד):

תודה.

כנסת נכבדה, אנחנו נמצאים עכשיו בעיצומה של השביתה הנוכחית באוניברסיטאות, וזו השביתה השלישית מאז פתיחת שנת הלימודים. אני לא הייתי רוצה להאריך אחרי הדברים שאמר כאן קודמי, חבר הכנסת יגאל ביבי, שתיאר בפרוטרוט ובכשרון רב את כל תלאות המשא-ומתן והבעיות של שכר המרצים.

אני רק רוצה להזכיר בקצרה נקודה אחת. הסטודנטים שלומדים באוניברסיטאות הם חיילים משוחררים, ששירתו בצבא-הגנה לישראל, שירתו את עמנו, אנשים שהגיעו ללימודים מאוחר יותר מבכל מדינה אחרת בעולם, אנשים שרוצים להקים משפחה וצריכים להתפרנס. אינני רוצה להיכנס לכל נבכי הדיונים על השכר, אבל אנחנו מחויבים לאפשר לסטודנטים לסיים את שנת הלימודים בלי שהסמסטר ייפגע, בלי שלימודיהם ייפגעו ובלי שהם יפסידו למעשה חלק מתקופת הלימודים, מה שיבוא על חשבונם לא רק מבחינת שכר הלימוד ומבחינה כלכלית, אלא יבוא על חשבונם מבחינת הזמן הנוסף שהם יצטרכו ללמוד לאחר מכן. אני חושבת שלשום סטודנט במדינת ישראל לא מגיע שמדינת ישראל תעשה לו דבר כזה.

לכן, אני רוצה להצטרף לקריאתו של חבר הכנסת יגאל ביבי ולפנות אל סגן שרת החינוך, שנמצא כאן אתנו, לשר האוצר וכמובן גם לשרת החינוך, אנא, קחו את כל הגורמים הנוגעים בעניין, שבו אתם יום ולילה עד שיימצא פתרון מתאים כזה, שיאפשר מייד את חידושה של שנת הלימודים. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אבי יחזקאל, אתה איחרת. אני מאפשר לך לדבר, אבל בתנאי שתקצר. חברת הכנסת לבנת דיברה דקה וחצי.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני אדבר שתי דקות וחצי.

היו"ר ש' וייס:

מסור הודעה דרמטית למען הסטודנטים. עד כמה שאני מבין, אתה הדור הצעיר. וזהו. סגן השר יגן על הפרופסורים. אני, כפרופסור, אהיה נייטרלי. בבקשה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני סגן השר, נדמה לי שמה שקורה עם המרצים במדינת ישראל נובע מכך שעד היום, בעיקר בשנים האחרונות, לא הגדירה מדינת ישראל מה בדיוק היא רוצה מהסגל האקדמי ומהמוסדות להשכלה גבוהה. אני מציע לך לפעול להקמת ועדה, שתגדיר את מעמד הסגל האקדמי במדינת ישראל. נדמה לי שצריך להפריד את שכר המרצים משאר הסולמות למיניהם, מהנדסים וכדומה, ולצורך הנושא הזה, כדי שלא להרחיב בדיבור, אני מציע שעד יום שני הקרוב תודיעו למרצים להקים אותה ועדה לצורך בחינת מעמדם של המרצים.

אבל נדמה לי שזה יהיה ראוי גם לקרוא למרצים במדינת ישראל לחזור ולעבוד, ואולי לבנות נורמות חדשות של התנהגות ביחסי עובד ומעביד, על מנת שהם יהוו דוגמה. גם התאחדות הסטודנטים בארץ, ונדמה לי שגם הסגל הזוטר – ואדוני היושב-ראש ודאי יודע את האבחנה, ויש גם טענות לסגל הזוטר באוניברסיטאות – טוענים לשיפור המצב. הם יעשו טוב אם יחזרו לעבודה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חברי הכנסת, אני בבעיה. אם תהיה פה הצבעה, אזי המצב הוא כך: פרופסור חזן היא מאוניברסיטת ירושלים, ד"ר בנימין טמקין הוא מאוניברסיטת תל-אביב, ובמקרה זה – גם פרופסור וייס הוא מאוניברסיטת חיפה. אנחנו פשוט רוב מוחץ של הגילדה. מה יהיה?

אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אדוני היושב-ראש, חברי, חברי הכנסת, השבתת הלימודים באוניברסיטאות על-ידי הסגל האקדמי והנזק הנגרם עקב כך לסטודנטים הם בלתי מוצדקים לחלוטין.

בסוף שנת הלימודים התשנ"ב הושגה הבנה בין האוניברסיטאות ובין הסגל האקדמי בסעיפי המחלוקת העיקריים. השאלות שנותרו פתוחות לקראת שנת הלימודים התשנ"ג נוגעות לקבוצה קטנה של עובדים, שיצאה מקבוצת השוואה בבדיקת השחיקה, והשפעתה על השכר היא שולית. השינויים שנתבקשו מצאו אופן קשבת באוצר, והוצע לסגל פתרון הוגן.

נוסף על כך, בהתאם לסיכום בין ועד ראשי האוניברסיטאות לסגל האקדמי, המליצה שרת החינוך לוועד ראשי האוניברסיטאות על הקמת ועדה שתבדוק את השכר של הסגל האקדמי. ועדה זו הוקמה לאחרונה.

לאור זאת אני חוזר וקורא לסגל האקדמי להפסיק לאלתר את השביתה, ולשוב לשולחן המשא-ומתן.

אבל, אני רוצה להוסיף כמה דברים, כתוצאה מהשעות האחרונות, כדי להיות יותר מעודכן, בעקבות ההצעות לסדר-היום שהועלו כאן על-ידי חבר הכנסת ביבי, חברת הכנסת לימור לבנת וחבר הכנסת אבי יחזקאל, ואני קורא גם למר גרניט, הממונה על השכר, שלפי דעתי פגע ומנסה לפגוע במרצים – קשה היום למרצים, אם להשתמש במונח היומיומי, "לרדת מן העץ". מר גרניט ביקש להוריד עכשיו את כל התוספות שהשיגו המרצים החל מאפריל, ובעקבות זה פרצה השביתה.

אני קורא לכן למר גרניט, אני קורא לשר האוצר, ובשם שרת החינוך אני פונה אליהם ומבקש מהם להיפגש, כדי שנוכל לחזור ללימודים. אביא לכם כדוגמה את הסטודנטים למשפטים בשנה רביעית, שצריכים לקבל תעודת גמר. בלי תעודת גמר הם לא יוכלו להתחיל בהתמחות. עלולה להיות פגיעה קשה ביותר בסטודנטים אלה, וזה דבר שאיננו יכולים להרשותו לעצמנו.

אני מדבר בשם שרת החינוך כשאני פונה גם אל מר גרניט וגם אל שר האוצר להחליט שמר גרניט יחזור בו מהחלטתו לפגוע במרצים. כי אם אנחנו רוצים להושיב את כל הצדדים ליד שולחן הדיונים, חשוב שכולם יבואו לשולחן נקי.

אני מציע לשלושת חברי הכנסת שהעלו את הנושא לקבל את ההצעה שהעליתי, לבקש מכל הצדדים לחזור לשולחן הדיונים. האוצר, באמצעות הממונה על השכר, מר גרניט, יבטל את ההחלטה שלו לקצץ מהתוספות שהשיגו המרצים החל מאפריל, כי כידוע הוא החליט לקצץ את התוספת הזאת.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אפשר לשאול שאלה?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

בבקשה.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, אתה יכול לשאול.

אברהם יחזקאל (העבודה):

בזמנו דובר על ניסיון להקים ועדה, שתבחן בצורה רצינית את מעמד הסגל האקדמי במנותק מכל מיני דרגות שכר – – –

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

מונתה ועדה בראשותו של רב-אלוף במילואים צבי צור. מונתה ועדה כזו. הודעתי על כך מעל במת הכנסת לפני כחודש וחצי.

היו"ר ש' וייס:

אני גם מציע לכוון ועדת-על ממלכתית לסידור עבודה בין הוועדות.

אברהם יחזקאל (העבודה):

הוועדה שהוקמה פעלה בעניין? והיא אמורה להביא מסקנות?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

כן.

היו"ר ש' וייס:

האם נשאר עוד איזה אזרח ישראלי שאינו חבר בוועדה?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

לצערי הרב, אלה תמיד אותם שמות. אנחנו מכירים את זה, אדוני היושב-ראש. אנחנו שומעים תמיד על אותם שמות כחברים ברוב ועדות החקירה וועדות השכר. יש מועדון של כ-100 חברים, ורק לפעמים אתה רואה שם יוצא דופן.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אז אתה אומר שהוקמה ועדה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

כן, הוקמה ועדה.

שמעתי גם את דבריה של חברת הכנסת נעמי חזן. כל אחד מאתנו יודע מה הוא שכרו של מרצה בכיר, של פרופסור. השכר נמוך, לא סביר, וצריך לתקן אותו. לכן אני פונה מעל במה זו, גם כאיש קואליציה וגם כסגן שר בשמה של שרת החינוך, אל משרד האוצר, שכולנו ביחד נעשה את המאמץ. ראשית, לחזור ללימודים, כדי שלא לפגוע בסטודנטים; שנית, אני קורא לאוצר לבטל את ההחלטה שלו בדבר קיצוץ בתוספות שהושגו בחודש אפריל; ואני קורא למרצים לבוא ולשבת יחד עם כולם ליד שולחן הדיונים.

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, יש כאן הצעה של סגן שרת החינוך. אם מותר לי, שהרי אנחנו כאן מועדון מאוד אינטימי, הצעתו זו לוותה בהצעות מאוד קונסטרוקטיביות, עם ביטוי חם ומפורש של אהדה למרצים, וגם הבנה עמוקה מאוד לסטודנטים, שבאמת נפגעים מאוד.

אני מצטער שאני מתערב, אבל נדמה לי שאפשר להתאחד פה על בסיס לא מפלגתי – –

לימור לבנת (הליכוד):

בהחלט.

היו"ר ש' וייס:

– – ולהגיע לדבר שיהיה גם מכשיר פרלמנטרי. אנחנו אומנם לא רבים כאן, והיום כל כך ארוך, אבל אנחנו מייצגים פה ענפים של הבית, גם חבר הכנסת ביבי. אם אנחנו נתלכד סביב ההצעה של סגן שרת החינוך, גם אני אצביע, ונסכים בצוותא להעביר את הנושא לוועדה עם ההצעה, שבמקביל לוועדה, או עוד לפני הוועדה – – –

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני אעדכן את שרת החינוך מיד. אני כבר נוסע – – –

היו"ר ש' וייס:

— — — כביטוי של רצון משותף של הכנסת. האם זה מוסכם? חברת הכנסת נעמי חזן, מוסכם?

נעמי חזן (מרצ):

מוסכם.

היו"ר ש' וייס:

כי אחרת את צריכה להעלות הצעה אחרת, להסיר את הנושא. תאמרי את מה שיש לך.

נעמי חזן (מרצ):

אני חושבת שיש כאן בעיה בשתי רמות. הבעיה המיידית היא בעיה של שביתת המרצים, הנובעת מניסיון לקחת מהם בחזרה מקדמות שניתנו על חשבון הסכמים, וגם הפרת חוזה עם ארגון המרצים והפרופסורים.

אני בהחלט מקבלת את ההצעה של סגן השר ושל היושב-ראש. יש צורך לגשת מייד למשא-ומתן מואץ, תוך החזרת המקדמות והענקת מקדמות על חשבון הסכמים בעתיד. כי אין ספק ואין ויכוח על כך שחלה שחיקה רצינית בשכר של המרצים. זו הנקודה הראשונה.

הנקודה השנייה היא הנקודה של הוועדה שחוקרת כרגע, שמונתה לחקור את מצב ההשכלה הגבוהה באופן כללי. זו ועדה שתטפל בנושא לטווח ארוך, אני מתארת לעצמי.

הבעיה המיידית קיימת. אין זה סביר לבקש הפסקת שביתה, כי צריך לשבת עד שיצא עשן לבן בנושא הזה.

היו"ר ש' וייס:

האם אני יכול לסכם עוד הפעם, על דעת הכנסת כולה? בעקבות שלוש הצעות לסדר-היום, של חברת הכנסת לימוד לבנת, של חבר הכנסת יגאל ביבי ושל חבר הכנסת אבי יחזקאל וההערה לסדר של חברת הכנסת נעמי חזן, הדברים שאמר כאן סגן השר, ושאני רואה בהם באמת אלמנט קונסטרוקטיבי, גם מכשיר לפעילות מיידית, לרבות אפילו הלילה, אנחנו מעבירים את הנושא לוועדה.

אנחנו נצביע ידנית.

קריאה:

שמית.

היו"ר ש' וייס:

שמית, כן בוודאי. קוראים לזה "אישית". כולנו בעד זה.

מכיוון שוועדת החינוך תתכנס רק ביום שני – ואין שום סיבה שהיא לא תטפל בנושא הזה אולי טיפול יותר יסודי, אולי במקום ועדות אחרות, כי יש לנו לעתים ניסיון לא רע עם ועדות הכנסת – בינתיים כולנו יחד מזדהים עם הקריאה שלך, אדוני סגן השר, עם התוספות שהיו כאן, ואני מוסיף את קולי, ואולי עוד הלילה אפשר לאסוף את כולם בעקבות הבקשה הזאת של הכנסת, את הסטודנטים ואת המרצים, בלי זריית עשן בעיניים.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני נוסע מייד אל שרת החינוך, ומייד נרים טלפון אל שר האוצר, כדי להביא בפניהם את הדברים והסיכומים שסוכמו כאן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, ברוח של הסכמה, אנחנו מעבירים את הנושא לוועדה. הצבענו – – –

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

קיבלתי זה עתה הודעה, שברגע זה מתקיימת פגישה, על-פי הנחיה. ביקשתי מהעוזר שלי להרים טלפון לשרה, והוא מרמז לי מרחוק שזה נעשה ברגע זה.

היו"ר ש' וייס:

זה מסוג הזריזויות הנכונות. אני מודה גם על היוזמה של חברי הכנסת.

חברי הכנסת, אני רוצה למסור הודעה קצרה. אנחנו מסיימים מייד את הישיבה. הרבה מאוד הצעות לסדר-היום נדחו. אני לא הודעתי לאלה שדחו אותן עד מתי הן נדחו. אני אמרתי שאני מוכן שידחו בלי להבטיח תאריך.

יש לנו בכנסת משבר יום ד', שהוא משבר של ברכה: שפע של מרץ של חברי כנסת, אין סוף של הצעות לסדר-היום, דחופות ורגילות; הצעות אי-אמון. בשבוע הבא כבר יש לי שלוש; הסרת חסינויות ועוד. כנסת דינמית מדי בשביל שלושה ימי עבודה בבית. אני אציע ליושב-ראש ועדת הכנסת לשקול – א. או ישיבות בימי חמישי; או לחלופין, יותר טוב, לעשות שינוי בתקנון, כדי שכל חבר המגיש הצעות דחופות לסדר-היום ידבר שלוש דקות. יש לנו ניסיון מצוין היום עם שלוש דקות. זה מעניין וקונסטרוקטיבי.

לכן אני אומר שהסכמתי לדחות, בלי להודיע על תאריך.

אני מודה לכם ומסיים בזה את ישיבת הכנסת. הישיבה הבאה – ביום שני הבא, בשעה 16:00, אינני יודע איזה תאריך זה. שלום לכם, תודה רבה.

הישיבה ננעלה בשעה 19:30.